

Városaink és a tízezernél népesebb községek 1930. évi lakásviszonyai.

Les conditions d'habitation des villes et des communes de plus de 10.000 habitants en Hongrie en 1930.

Résumé. La statistique officielle hongroise avait fait, pour la première fois en 1920, des relevés combinés sur les logements des villes et communes de plus de 20.000 habitants. Elle vient d'élaborer les chiffres de 1930 pour toutes les villes et pour les communes de plus de 10.000 habitants, indiquant, suivant la grandeur des logements, non seulement le nombre des pièces et des personnes qui y habitaient, mais aussi celui des logements pourvus d'eau courante, de gaz ou d'électricité et de lieux d'aisances. (Indépendamment de ce travail, elle a fait encore pour toutes les communes un relevé, présentant quelques résultats principaux des statistiques de logements, mais ne combinant pas les données suivant la grandeur des logements).

Pour 1930, les données combinées portent sur 974.441 logements privés, où vivaient 97·1% de la population de 115 villes et communes de plus de 10.000 habitants (tableau 1). D'après les documents relatifs à la grandeur des habitations (tableau 2), les logements de 1 pièce représentaient en 1930 à Budapest 50·9% des logements. Cette proportion-là était de 67·8% pour les autres villes autonomes; de 68·5% pour les villes dites départementales; de 73·2% (nombre trop élevé) pour les communes de plus de 10.000 habitants. Pour les grands logements, on constate l'inverse; quant aux logements de 2 pièces, la proportion en était faible et à peu près pareille (de 21·2 à 25·3%) dans les catégories de localités indiquées. Parmi les catégories de logements, c'est dans les logements de 1 pièce que la proportion des cuisines était la plus forte et celle des chambres de domestique et salles de bains la plus faible (tableau 3). Pour 100 logements, la proportion des pièces était à Budapest 425; dans les autres villes autonomes, 328; dans les villes départementales, 320; dans les communes de plus de 10.000 habitants, 306 (tableau 4). Le nombre des logements dits complets, c'est-à-dire ayant une antichambre, une salle de bains et une chambre de domestique, est, même à Budapest, peu élevé; même parmi les logements assez grands, il y en a qui ne sont pas complets. Malgré les progrès notables faits ces derniers temps, la situation, surtout dans les villes de province et dans les grandes communes, laisse à désirer au point de vue du nombre des logements pourvus d'eau courante, de gaz ou d'électricité et de lieux d'aisances; à cet égard, on voit,

entre les grands et les petits logements, une différence très considérable (tableau 5). Des gens habitant des logements privés (tableau 6), 46·2% habitaient à Budapest dans des logements de 1 pièce; dans les autres villes autonomes, 63·5%; dans les villes départementales, 64·4%; dans les communes de plus de 10.000 habitants, 70·8%. Pour les logements de 2 pièces, ladite proportion était respectivement 25·9, 23·0, 24·7 et 22·8%; pour les logements de 3 ou 4 pièces, 19·1, 11·5, 9·5, 5·6%; pour les logements de 5 pièces et au-dessus, 4·2, 2·0, 1·4, 0·8%. — D'après les données relatives aux gens vivant avec d'autres personnes (tableau 7), la plupart des habitants vivaient avec une, deux, trois ou quatre personnes. Des 5 sortes de données concernant la densité moyenne d'habitation (tableau 8), les plus significatives sont celles qui indiquent le nombre moyen des occupants pour 100 chambres (et alcôves), pour 100 chambres (alcôves) et chambres de domestique, et pour 100 pièces. Tandis qu'il y avait pour 1 logement, dans les 4 catégories de localités mentionnées plus haut, un nombre d'occupants à peu près pareil (3·65 à 3·80), la densité d'habitation par pièce était en moyenne à Budapest 2·06; dans les autres villes autonomes, 2·44; dans les villes départementales, 2·51; et elle était plus défavorable encore (2·81) dans les communes de plus de 10.000 habitants; ajoutons que les petits logements étaient particulièrement surpeuplés. Selon les moyennes de la densité d'habitation dite effective (tableau 9), il y avait à Budapest dans 18·8% des logements, un occupant pour 1 pièce; ledit pourcentage était 16·2 dans les autres villes autonomes, 15·4 dans les villes départementales, 12·4 dans les communes de plus de 10.000 habitants. Dans ces catégories de localités, la proportion des logements ayant 2 occupants par pièce était respectivement 35·7, 30·1, 29·1 et 25·3%; pour les logements ayant 3 occupants pour 1 pièce (où commence, au point de vue des habitations, le surpeuplement), elle était respectivement 20·8, 21·0, 21·7 et 21·9%; pour les logements ayant 4 occupants ou plus pour 1 pièce, 24·7, 32·7, 33·8 et 40·4%. C'est donc surtout dans les communes de plus de 10.000 habitants que les logements étaient surpeuplés: 76·7% des habitants y vivaient dans des logements ayant 3 ou plus de 3 occupants par chambre. Tandis qu'à Budapest, 19·05% des logements avaient des sous-locataires

ou des locataires de lit, les logements de cette sorte étaient rares dans les autres catégories de localités (tableau 10.) — On voit, par les données, que la situation est à plusieurs égards assez défavorable; toutefois, elle montre, par rapport au passé, une amélioration incontestable.

*

Népszámlálásainkhoz a magyar állam hivatalos statisztikai szolgálatának 1867-ben történt megszervezése után két évvel: 1869 Szilveszterén végrehajtott első nagy népességi számbavétel óta fontos kiegészítő részként rendszeresen hozzákapcsolódott a lakóházszámlálás és a lakásviszonyok statisztikai kutatása is. Megfelelően alapos kimunkálásban azonban egészen a legutolsó két népszámlálásig tulajdonképpen csak Budapest lakásstatisztikai anyaga részesült. A nemzetközi szempontból is nem egyszerű úttörő budapesti feldolgozásokat a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal készítette; eredményeiket ugyancsak a budapesti hivatal közölte és ismertette Évkönyveiben, valamint számos nagybecsű kiadványában.¹⁾ Ezzel szemben a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal figyelmét az országos népszámlálási anyag tagolása során túlságosan az ember, a népesség viszonyainak a feltárására volt kénytelen korlátozni s a lakóház- és lakásstatisztikai feldolgozásoknak csak egészen másodrangú szerepet juttathatott. Holott nem vitatható, hogy a lakásoknak és a különféle közösségeknek (család, háztartás) a megfigyelése — legalább is napjainkban — a népességi állapotok megrögzítéséhez csaknem hasonló horderejű statisztikai feladat.²⁾

Bizonyos korlátozottabb lakóház- és lakásstatisztikai adatcsoportosítások ugyan

¹⁾ V. ö. pl. Thirring Gusztáv dr.: Az 1906. évi népszámlálás eredményei (Budapest székesfőváros Statisztikai Közleményei 43. sz. Budapest, 1914). — Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala Illyefalvi I. Lajos dr. igazgatása alatt és szerkesztésében kiadott „Budapest épület- és lakásviszonyai az 1920. és 1925. években“ c. kétkötetes kiadványa (Statisztikai Közlemények 54. kötet. Budapest, 1927) és „Az 1930. évi népszámlálás eredményei Budapesten“ c. mű második, „Lakásviszonyok“ c. része (Statisztikai Közlemények 68. kötet. Budapest, 1932). — L. még főleg Thirring Gusztáv dr.: La statistique de l'habitation à Budapest. Son organisation, son développement et ses méthodes. Journal de la Société Hongroise de Statistique 1929. évf. 116—182. l.

²⁾ L. Thirring Lajos dr.: A lakások és háztartások Magyarországon 1930-ban. Magyar Statisztikai Szemle 1937. évf. 1—6. l.

már hosszabb ideje országos keretben és községi részletezésben is elkészültek, ezek azonban még 1900 óta is csak a lakások számát, fekvését és helyiségeinek (s lakóinak) számát állapították meg minden kombináció nélkül.¹⁾ 1910-ben azután ez a feldolgozás a háztartások összetételére (a népességnek a háztartásban elfoglalt helyére) vonatkozó rovatokkal bővült.²⁾ Ez a rész az 1920-as feldolgozási táblából kimaradt, helyébe viszont a szobák és konyhák padozatára vonatkozó rovatok kerültek. Ezenkívül a lakószobák és a jelenlévők száma a lakás fekvése (emelete) szerint külön (2. sz.) táblán részleteztetett, s az első komoly (kombinált) lakásstatisztikai feldolgozás (3. sz. tábla) is elkészült a magánlakások nagyságáról és népességéről;³⁾ igaz, hogy ez a feldolgozás csupán a 20.000-nél népesebb városokra és községekre terjedt ki. Minden irányban jelentős lépéssel haladt előre az 1930. évi népszámlálás. A lakószobák és a jelenlévők számának a lakás fekvése (emelete) szerint való kimutatása ugyan ezúttal elmaradt; viszont a községenként haladó (nem kombinált) lakásstatisztikai tábla azon kívül, hogy módszeresebb lett, az 1910-es kezdeményezés nyomán a háztartások összetételére, valamint a lakások felszerelésére vonatkozó tanulságos rovatokkal gazdagodott⁴⁾, sőt javaslatunkra a 3. sz. kombinált lakásstatisztikai tábla is kiegészült.⁵⁾ A

¹⁾ Az intézeti háztartások külön feldolgozásait itt és általában cikkünk folyamán nem érintjük.

²⁾ A helyiségeknek, a jelenlévőknek (jelenlévők összesen, családfők, albérlők, ágyrajárók; a 0, 1, 2, ... 10, 10-nél több lakóval bíró lakások száma) lakásnagyság (1 szobás konyha nélkül; 1 szobás konyharésszel; 1 szobás konyhával; 2 szobás; 3 vagy több szobás) szerint tervezett 1910. évi feldolgozása sajnos költség-okokból elmaradt.

³⁾ A feldolgozási tábla lakásnagyság szerint (1 szobás konyha nélkül; 1 szobás konyharésszel; 1 szobás konyhával; 2 szobás; 3 szobás; 4 szobás; 5 szobás; 6 vagy több szobás) tagolta a jelenlévőket, a helyiségeket (szoba, hálófülke stb.) és a 0, 1, 2, ... 20, 20-nál több lakó által lakott (és az összes) lakásokat.

⁴⁾ A Magyar Statisztikai Szemle 1937. évf. 1—6. és 67—70. lapjain közölt adataink és számításaink jórészt innen származnak.

⁵⁾ Lakásnagyság szerinti oldal-tagolása csupán a „Konyha szolgált lakásul“ kategóriával egészült ki, a fejben azonban a lakások víz-, gáz- és villanyvezetékekkel és árnyékszékkel való ellátottságára fényt derítő és az albérlős-ágyrajárós lakások számát kutató rovatokkal bővült (nem említve a fej- és oldalrészletezésből a feldolgozás során elhagyott egy-egy rovatot).

tartalmi bővülésen kívül említést érdemel az is, hogy 1930-ban a jegyzetekben vázolt részletezésben nemcsak a 20.000-nél népesebb, hanem az összes tj. és megyei városok és ezenkívül minden 10.000-nél több lakosú község lakásstatisztikai anyaga feldolgoztatott — mégpedig a város- (község-) részenként tagolt helyekről kerületek szerint. Eredeti javaslatunk úgy szólt, hogy a tartalmilag még jóval tágabban elgondolt feldolgozás az ország összes községeiről készüljön el;¹⁾ maga a feldolgozási tábla és utasítás már csupán az 5.000-nél népesebb községek (és az összes városok) adatainak kimutatását tervezte, sőt a munka során költségvetési okokból 10.000-re kellett az előbbi határt felemelni.²⁾ A tartalmi és térbeli bővülés azonban így is jelentékenynek mondható.

Dolgozatunkban ezúttal csak az imént jellemzett kombinatív lakásstatisztika 1930. évi eredményeit taglaljuk. Az országos lakásstatisztika egyéb végadatairól Szemlénk folyó évfolyamában már volt szó,³⁾ város és falu lakásviszonyainak az egyszerű feldolgozások alapján való — és az előző évtizedre (évtizedekre) is kiterjeszkedő — megbeszélésére pedig lehetőleg még visszatérünk. Hangsúlyozni kívánjuk azt is, hogy ez alkalommal nem városoknál és községekben, hanem csupán négy főtételeben — u. m. Budapest⁴⁾, a többi 10 tj. város, a

¹⁾ Legalább is oly módon, hogy a kiemelt községek mellett a járás többi községének anyaga egybefoglalva dolgoztassék fel. Ezenkívül javasoltuk a háztartás összetételére (és általában a háztartásokat és családokat, valamint a társadalmi osztályokat illetően részben a Nemzetközi Statisztikai Intézet által is ajánlott, vagy Budapestről már kimutatott csoportosításokra) vonatkozó rovatoknak a táblába való beillesztését. Mindennek megvalósítása, sajnos, elháríthatatlan költségvetési akadályokba ütközött.

²⁾ És sajnos ezideig a 10.000-en aluli jellegesebb (pl. Budapest-környéki) stb. településekről tervezett pótfeldolgozás sem készülhetett el.

³⁾ L. M. Stat. Szemle 1937. évf. 1—6. és 67—70. l.; 1920-ról a főbb adatokat v. ö. Kovács Alajos dr.: Lakásviszonyaink a közegészségügy szempontjából. M. Stat. Szemle 1926. évf. 655—661. l.

⁴⁾ Budapestet illetően megjegyezzük, hogy anyagát a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal az országos feldolgozástól árnyalati eltéréssel megszerezte (feldolgozása ugyanis a táblán szereplő, de az országos feldolgozás során elhagyott rovatra — lakott gazdasági ill. üzleti helyiség — is kiterjeszkedett). Továbbá, hogy Budapestre vonatkozó adataink itt-ott feldolgozás- ill. csoportosítás-technikai okokból árnyalatilag eltérnek a Budapest székesfővárosi Statisztikai Hivatala által közöltől.

megyei városok és a tízezren felüli községek tételében — (de e négy tételnek a jegyzetben említett ok miatti összefoglalása nélkül) pillanthatjuk át adatainkat. A lakásviszonyok természetesen szinte városról-városra, településről-településre (sőt kerületről-kerületre) jelentős eltéréseket mutatnak; mint ismeretes egyrészt főleg a belső városmag, a külső negyedek és a külterületek, másrészt az agrártelepülések és a városias helyek közt ütköznek ki jellegzetes különbségek. Minthogy azonban Szemlénk hasábjain csupán összefoglaló adatkép felrajzolására szabad törekednünk, mindezeknek a sok tanulsággal kecsegtető részleteknek ezúttal nem szentelhetünk figyelmet.

A lakások nagysága, berendezése és helyiségei.

1930. évi népszámlálásunk részletes lakásstatisztikai feldolgozása a magánlakások viszonyait taglalja.¹⁾ Számuk és a bennük lakó népességnek a száma önmagában is tanulságos; lakóiknak az egész népességhez mért hányadosa pedig város- és községcsoportonként egyaránt arról ad képet, hogy Magyarországon a lakosságnak csupán egészen kis töredéke él másféle lakalkalmatosságban. A magánlakások adatainak ismerete tehát tulajdonképpen nemcsak lakóiknak, hanem az egész népességnek a lakásviszonyai szempontjából is jellemző.

Az 1. sz. táblában közölt idevágó számoknak az országos jelentősége abból világlik ki, hogy a magánlakások összes létszáma Magyarországon 1930-ban 2,183,257, a bennük lakóké pedig 8,552,298 fő²⁾ volt. A magánlakások országos végösszegéből tehát 44,6 és lakóik országos összesenéből szintén több, mint kétötöd: 42,3% jutott a lakásstatisztikai vizsgálódásaink tárgyát alkotó 115 városra és tízezren felüli községre. Vagyis a 115 nagytelepülés lakásviszonyainak ismerete a lakáspolitikai szempontjából is országos súllyal bír, bár az is tagadhatatlan, hogy a tízezren aluli községek lakosságának — népességünk közel 3/5-ének — lakáskörülményei nem egyeznek meg mindenben az itt tárgyalt több

¹⁾ Az intézeti háztartásokról és helyiségeikről külön feldolgozás készült, míg az egyéb lakalkalmatosságok nem alkották részletes lakásstatisztikai feldolgozás tárgyát.

²⁾ Az ország egész lélekszáma 1930-ban 8,688,319 fő volt.

1. A magánlakások és lakóik száma 1930-ban.
Nombre des logements privés et de leurs occupants en 1930.

Város- és községcsoportok <i>Catégories de villes et de communes</i>	A magán- lakások száma <i>Nombre des logements privés</i>	A magánlakásokban lakók — <i>Occupants des logements privés</i>	
		száma <i>leur nombre</i>	az egész népesség %ában <i>par rapport à la popula- tion tot., %</i>
Budapest	255.815	960.270	95·5
A többi 10 tj. város <i>Les 10 autres vil- les autonomes . .</i>	177.130	646.456	96·4
A 45 megyei város ¹⁾ <i>Les 45 villes dites départementales¹⁾ .</i>	321.117	1,171.346	97·3
Az 59 tízezernél népesebb község <i>Les 59 communes de plus de 10.000 habitants . . . . .</i>	220.379	837.803	99·5
Együtt — Ensemble	974.441	3,615.875	97·1

¹⁾ Hajduhadházzal, mely 1930-ban még m. város volt; viszont a csak újabban (1936-ban) megyei várossá alakult Pestszentlőrinc nélkül. — *Y compris Hajduhadház, qui en 1930 encore appartenait à la catégorie des villes département.; non compris Pestszentlőrinc, devenu ville départementale ces derniers temps (en 1936).*

mint $\frac{2}{5}$ -ével. — Az 1. számú összeállítás alapján megemlíthetjük még, hogy a nem magánlakásban élő népesség aránylag a legmagasabb hányadossal (4·5%) Budapesten szerepel; százaléka a következő város- és községkategóriákban fokról-fokra csúszik le a minimum közelébe. Ez egyébként önként érthető, tekintettel arra, hogy intézeti stb. háztartások természetesen is csupán a fejlettebb települési egységekben fordulnak elő valamivel nagyobb számban, a vidéken viszont csaknem teljesen hiányoznak.

A magánlakások nagyság szerinti megoszlását a 2. tábla tükrözi. A budapesti anyag feldolgozásának már említett kis eltérése miatt¹⁾ ugyan az összehasonlítás nem egészen tökéletes, így is megfigyelhető azonban, miként csökken a nagyobb lakások gyakorisága és nő a kisebbeké, minél vidékibb települési egységgel állunk szemközt. Tj. és megyei városaink közt sokszor csak közigazgatási különbség áll fenn lé-

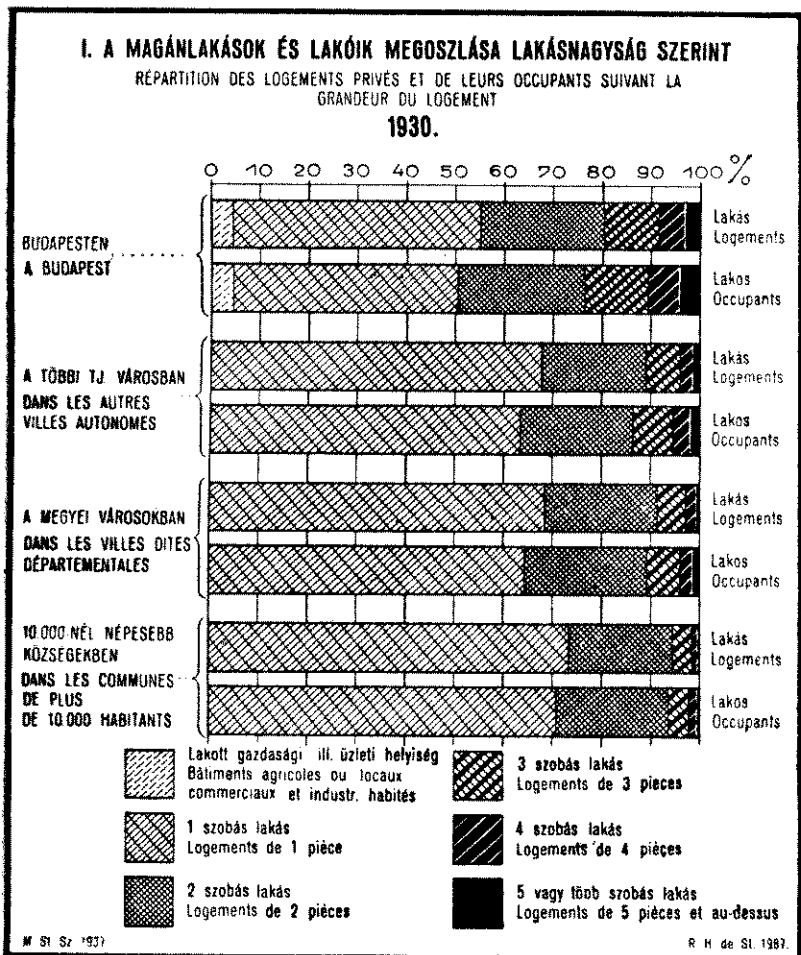
¹⁾ Budapesten a lakott gazdasági ill. üzleti helyiségek külön tételbe osztattak be, az országos feldolgozásban viszont a megfelelő lakásnagyság-kategóriába soroltattak.

2. A magánlakások megoszlása lakásnagyságtípusok szerint 1930-ban.
Répartition des logements privés en 1930, suivant la grandeur du logement.

Lakásnagyságcsoport <i>Catégories de grandeur de logements</i>	A Budapest	A többi tj. város <i>Dans les autres villes autonomes</i>	Megyei városok <i>Dans les villes départe- ment.</i>	Tízezernél népesebb községek <i>Dans les communes de plus de 10.000 habi- tants</i>	A Budapest	A többi tj. város <i>Dans les autres villes autonom.</i>	Megyei váro- sok — <i>Dans les villes départe- ment.</i>	Tízezernél né- pesebb községek <i>Dans les communes de plus de 10.000 habitants</i>
	szám szerint — en nombres				százalékban — %			
Konyha szolgál lakásul <i>Cuisines servant de logement</i>	775	1.278	2 221	1.491	0·3	0·7	0·7	0·7
1 szobás (konyha nélkül) <i>de 1 pièce (sans cuisine) . .</i>	21.469	17 481	30.852	16.885	8·4	9·9	9·6	7·7
1 szobás (konyharésszel) <i>de 1 pièce (avec cuisine en commun) . . . . .</i>	997	3.787	9.833	13.244	0·4	2·2	3·1	6·0
1 szobás (konyhával) <i>de 1 pièce (avec cuisine) . .</i>	106.873	97 442	177.120	129.650	41·8	55·0	55·1	58·8
2 szobás — <i>de 2 pièces . . .</i>	64.780	37.529	72.524	46.741	25·3	21·2	22·6	21·2
3 " — " 3 "	28.650	12.413	18.829	8.290	11·2	7·0	5·9	3·8
4 " — " 4 "	13.064	4.832	6.625	2.674	5·1	2·7	2·1	1·2
5 " — " 5 "	4.784	1.613	2.083	851	1·9	0·9	0·6	0·4
6 vagy több szobás — <i>de 6 pièces et au-dessus . . . . .</i>	2.859	755	1.030	553	1·1	0·4	0·3	0·2
Lakott gazdasági ill. üzleti helyiség — <i>Bâtiments agric. ou locaux commerc. et indus- triels habités . . . . .</i>	11.564	¹⁾	¹⁾	¹⁾	4·5	¹⁾	¹⁾	¹⁾
Összesen — Total . . .	255.815	177.130	321.117	220.379	100·0	100·0	100·0	100·0

¹⁾ A megfelelő szobaszám kategóriában foglaltatnak. — *Sont compris dans les catégories respectives de nombre de pièces.*

nyegbeli differencia nélkül; végeredményben azonban a jelzett eltérések az alábbi összevont csoportosításból ezt figyelembevéve is elég jól kiütkeznek:

Lakásnagyság-csoport	A lakások nagyság szerinti megoszlása %-ban			
	Buda- pesten	a többi tj. vá- rosban	a megyei váro- sokban	a tízezer- nél népesebb községekben
1 szobás ¹⁾	50·9	67·8	68·5	73·2
2 szobás	25·3	21·2	22·6	21·2
3—4 szobás	16·3	9·7	8·0	5·0
5 vagy több szobás	3·0	1·3	0·9	0·6
Együtt	²⁾ 100·0	100·0	100·0	100·0

¹⁾ Ideértve azokat az eseteket is, amelyekben konyha szolgál lakásul.

²⁾ Ezenkívül 4·5% (nagyraészt egyszobás lakásnak tekinthető) lakott gazdasági és üzleti helyiség.

³⁾ A 2. sz. jegyzetben említett 4·5% beszámításával.

E szerint az egyszobás kislakásoknak Budapesten is az 50%-ot meghaladó — domináló — súlya a tízezernél népesebb községekben közel $\frac{3}{4}$ -es részesedésre nő. A székesfővárosban azután az összes lakásoknak még csaknem egyötöde 3 vagy több szobás, holott a nagy népességű községek kategóriájában csupán minden 18. lakás sorozható ide. Ez a különbség egymagában is éppen elég jellegzetes. Ezek az adatok azonban a kétszobás lakástípus távolról sem kielégítő arányszámával együtt az egyes város- és községkategóriák közt

meglévő eltérések mellett azt is kihangsúlyozzák, hogy városainkban — a székesfővárosban is — és a népes községekben a törpe és az egészen kis lakás alkotja az uralkodó, messze kimagasló jelentőségű típust. Ez a tény nemcsak népünk anyagi és jóléti viszonyaira vet árnyékot, hanem közegészségügyi, társadalomerkölcsi, családvédelmi tekintetben sem öröndetes.

Ugyancsak lakásnagyság szempontjából jellemző annak megfigyelése is, hogy a négy város- és községkategória mindegyikében összeírt lakóhelyiségeknek hány százaléka jut az egyes lakásnagyságcsoporthoz; ezeknek a százalékoknak a lakások már tárgyalt megoszlási arányszámaival való egybevetése (l. 3. sz. tábla) még az abszolút számok idézése nélkül is eléggé tanulságos. Ebből az összehasonlításból ugyanis az tűnik ki, hogy míg pl. Budapesten a lakásoknak 50·9%-a volt legfeljebb egyszobás, addig az összes lakóhelyiségeknek mindössze 27·5 — a szobáknak 28·3, a cselédszobáknak 1·3, a fürdőszobáknak 5·2, a konyháknak viszont 47·3 — %-a tartozott az egyszobás lakásokhoz; csaknem pontosan a reciprok adatokat az ellenkező végleten: a nagyobb lakásokban találjuk meg. Budapesthez hasonlóan nagyban-egészen ugyanezekre a megfigyelésekre van mód a többi város- és községkategóriákban is.

A lakásnagyság-problémakörbe lényegesen jobban világít be a 4. sz. tábla, mely kissé összevont csoportok szerint¹⁾ a lakóhelyiségek számát és részletezését, valamint a helyiségek száz lakásra eső arányszámát közli. Az abszolút számokból kiolvasható tanulságokat mellőzve mindenképp előtt a négy város- és községcsoport végarányszámsorának párhuzamát érdemes meghúzni. (L. a következő oldalon közölt összeállítást.)

A kis összeállítástól nemcsak az ötlük szembe, hogy Budapesten átlagosan legalább egy lakóhelyiséggel nagyobbak a lakások, mint a többi településcsoportban, hanem az is, hogy míg konyha és élőkamra a vidéki típushoz közelálló, ill. annak megfelelő lakásokhoz, a szegényebb néposztályok otthonaihoz is a legtöbb esetben hozzátartozik, valóban komplett — elő-, fürdő- és cselédszobás — lakás a vá-

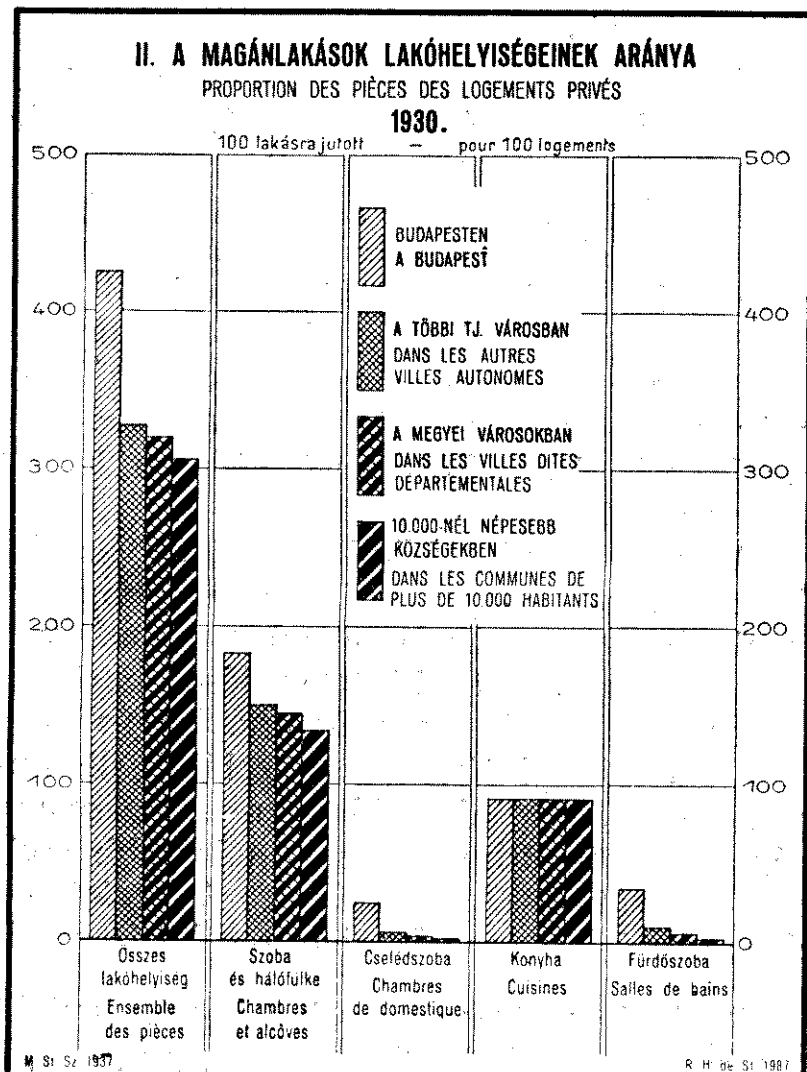
¹⁾ Ennél az összevonásnál a konyha szolgált lakásul tétel és a háromféle egyszobás csoport (konyha nélkül, konyharésszel, konyhával) egybefoglaltatott.

3. A magánlakások lakóhelyiségeinek százalékos megoszlása az egyes lakásnagyságcsoportok közt 1930-ban.

Répartition des pièces des logements privés en 1930, suivant la grandeur des logements (%).

Lakásnagyság-csoport Catégories de grandeur de logements	Az összes lakások Ensemble des logements										Az összes lakások Ensemble des logements									
	A szobák — Pièces	A hálófülkék (alkóvok) — Alcôves	A cselédszobák Chambres de domestique	A konyhák Cuisines	Az előszobák Antichambres	Az éléskamrák Offices	A fürdőszobák Salles de bains	Az összes lakóhelyiségek — Ensemble des pièces	A szobák — Pièces	A hálófülkék (alkóvok) — Alcôves	A cselédszobák Chambres de domestique	A konyhák Cuisines	Az előszobák Antichambres	Az éléskamrák Offices	A fürdőszobák Salles de bains	Az összes lakóhelyiségek — Ensemble des pièces				
közül az egyes lakásnagyságcsoportokra jutott % — Répartition % suivant les catégories de logements																				
1. Budapest.																				
Logements 1 szobás ¹⁾ - de 1 pièce ¹⁾ 2 szobás - de 2 pièces 3-4 szobás - de 3 à 4 pièces 5 vagy több szobás de 5 pièces et au-dessus	50.9	28.3	40.9	1.3	47.3	11.6	28.5	5.2	27.5	68.5	47.0	47.6	3.3	63.9	18.2	16.7	4.1	51.2		
	25.3	28.4	25.5	28.1	27.8	41.0	35.1	37.1	31.0	22.6	31.3	28.5	16.4	25.6	43.8	29.6	25.4	29.7		
	16.3	30.3	21.3	55.6	18.2	37.4	27.8	46.0	30.7	8.0	17.9	19.7	58.4	9.3	32.4	12.1	55.7	16.0		
	3.0	9.7	4.7	12.2	3.3	7.1	5.8	9.1	7.6	0.9	3.8	4.2	21.9	1.2	5.6	1.6	14.8	3.1		
	Összesen — Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
2. A többi tj. város Les autres villes autonomes																				
Logements 1 szobás ¹⁾ - de 1 pièce ¹⁾ 2 szobás - de 2 pièces 3-4 szobás - de 3 à 4 pièces 5 vagy több szobás de 5 pièces et au-dessus	67.8	45.0	37.8	2.8	63.0	38.4	53.4	3.8	48.1	73.2	53.8	49.8	4.5	68.9	26.0	65.4	5.1	59.4		
	21.2	28.5	32.8	16.3	24.1	16.5	28.2	22.9	27.4	21.2	31.4	30.2	18.8	24.2	38.8	26.4	22.8	28.3		
	9.7	21.5	23.9	60.6	11.3	38.2	15.9	59.5	20.3	5.0	12.0	15.2	49.5	6.1	28.9	7.2	54.5	10.2		
	1.3	5.0	5.5	20.3	1.6	6.9	2.5	13.8	4.2	0.6	2.8	4.8	27.2	0.8	6.3	1.0	17.6	2.1		
	Összesen — Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
3. Megyei városok. — Villes départem.																				
4. Tízezerél népesebb községek. Communes de plus de 10.000 habitants																				

1) Ideértve azokat az eseteket is, amelyekben konyha szolgál lakásul. — Y compris les cas de cuisines servant de logement.
2) Budapesten a lakott gazdasági vagy üzleti helyiségekre jutott a lakások 4.5, a szobák 3.3, a hálófülkék (alkóvok) 7.6, a cselédszobák 2.8, a konyhák 3.4, az előszobák 2.9, az éléskamrák 2.8, a fürdőszobák 2.6 és az összes lakóhelyiségek 3.2%-a (a tábla adatai csak ezekkel a százalékokkal együtt adják ki a 100.0-t). — A Budapest, 4.5% des logements étaient dans les bâtiments agricoles ou locaux commerc. et industr. habités; cette proportion était de 3.3% pour les pièces; 7.6% pour les alcôves; 2.8% pour les chambres de domestique; 3.4% pour les cuisines; 2.9% pour les antichambres; 2.8% pour les offices; 2.6% pour les salles de bains; 3.2% pour toutes les pièces, y compr. les pièces accessoir. (c'est avec ces pourcentages que les chiffres du tableau font 100.0).

Megnevezés	Buda-pest	A többi tj. város	Megyei városok	Tízezerél nép.sebb községek
Száz lakásra jutott szoba és hálófülke ¹⁾	178	150	145	136
cselédszoba	23	5	3	1
konyha	90	90	90	90
előszoba	42	19	15	8
éléskamra	56	56	62	69
fürdőszoba	32	8	5	2
lakóhelyiség össz.	425	328	320	306

¹⁾ Csak szoba jutott száz lakásra Budapesten 178, a többi tj. városban 149, a megyei városokban 144, a tízezerél népesebb községekben 135.

rosok két kategóriájában (tjv. és mv.) s a nagynépességű községekben jóformán egyáltalában nincs (hiszen a tízezeren felüli községekben száz lakás közül átlag csupán kettőnek van fürdőszobája), sőt még a székesfővárosban is csak felettébb gyéren akad: Budapesten pl. a lakások kétharmadához nem tartozik fürdőszoba, több, mint háromnegyede pedig cselédszobanélküli!¹⁾

¹⁾ Cselédszoba pl. még a háromszobás lakások ¼-éhez sem tartozik Budapesten (ez csak kis részben függ össze a cselédtartás gazdasági és egyéb okokra visszavezethető aránylagos megritkulásával).

4. A lakóhelyiségek száma és száz lakásra eső aránya 1930-ban.

Nombre des pièces et leur proportion pour 100 logements, en 1930.

Lakásnagyság- csoport <i>Catégories de grandeur de logements</i>	Összes lakóhelyiség <i>Ensemble des pièces</i>	Szoba — Pièces <i>proprem. dites</i>	Hálófülke (alkóv) <i>Alcôves</i>	Cselédszoba — <i>Chambres de domestique</i>	Konyha — <i>Cuisines</i>	Előszoba — <i>Antichambres</i>	Éléskamra — <i>Offices</i>	Fürdőszoba — <i>Salles de bains</i>	Száz lakásra jutott <i>Proportion, pour 100 logements,</i>						
									lakóhelyiség összesen <i>de l'ensemble des pièces</i>	szoba és hálófülke (alkóv) ²⁾ <i>des pièces et alcôves²⁾</i>	cselédszoba — <i>des cham- bres de domestique</i>	konyha — <i>des cuisines</i>	előszoba — <i>des antichambres</i>	éléskamra — <i>des offices</i>	fürdőszoba — <i>des salles de bains</i>
szám szerint — <i>en nombres</i>															
Budapest															
Logements (1 szobás ¹⁾)— <i>de 1 pièce</i>	299.693	129.339	4.090	754	108.147	12.390	40.724	4.249	230	102	1	83	10	31	3
2 " — <i>de 2 pièces</i>	337.310	129.560	2.553	16.771	63.449	44.112	50.168	30.697	520	204	26	98	68	77	47
3 " — <i>de 3 "</i>	216.903	85.950	1.479	21.471	28.434	27.344	26.848	25.377	757	305	75	99	95	94	89
4 " — <i>de 4 "</i>	116.056	52.256	651	11.698	13.009	12.922	12.880	12.640	888	405	89	99	99	99	97
5 " — <i>de 5 "</i>	47.880	23.920	254	4.534	4.773	4.759	4.920	4.720	1.002	505	95	100	100	103	99
6 vagy több szobás <i>de 6 pièces et au-dessus</i>	34.763	19.975	212	2.771	2.842	2.853	3.280	2.830	1.216	706	97	99	100	115	99
Lakott gazdasági, ill. üzleti helyiség — <i>Bâtiments agric. ou locaux commerc. et industr. habités</i>	34.474	15.007	761	1.643	7.856	3.138	3.929	2.140	298	137	14	68	27	34	18
Összesen - Total	1.087.079	456.007	10.000	59.642	228.510	107.518	142.749	82.653	425	182	23	90	42	56	32
A többi tj. város — Les autres villes autonomes															
Logements (1 szobás ¹)— <i>de 1 pièce</i>	279.605	118.710	762	253	100.369	6.113	52.836	562	233	100	0	84	5	44	0
2 " — <i>de 2 pièces</i>	158.834	75.058	659	1.458	38.293	12.143	27.858	3.365	423	202	4	102	32	74	9
3 " — <i>de 3 "</i>	78.396	37.239	326	2.982	12.923	8.542	11.104	5.280	631	303	24	104	69	89	42
4 " — <i>de 4 "</i>	39.195	19.328	154	2.414	5.018	4.165	4.658	3.458	811	403	50	104	86	96	72
5 " — <i>de 5 "</i>	15.441	8.065	67	1.131	1.693	1.518	1.634	1.333	957	504	70	105	94	101	83
6 vagy több szobás <i>de 6 pièces et au-dessus</i>	8.708	4.910	44	679	844	755	791	685	1.154	656	90	112	100	105	91
Összesen - Total	580.179	263.310	2.012	8.917	159.140	33.236	98.881	14.683	328	150	5	90	19	56	8
Megyei városok Villes départem.															
Logements (1 szobás ¹)— <i>de 1 pièce</i>	526.553	217.805	1.317	316	184.172	8.599	113.661	683	239	99	0	84	4	52	0
2 " — <i>de 2 pièces</i>	305.497	145.048	786	1.577	73.851	20.667	59.410	4.158	422	201	2	102	29	82	6
3 " — <i>de 3 "</i>	113.196	56.487	362	3.088	19.895	10.413	17.568	5.383	601	302	16	106	55	93	29
4 " — <i>de 4 "</i>	51.440	26.500	182	2.530	7.019	4.857	6.601	3.751	777	403	38	106	73	100	57
5 " — <i>de 5 "</i>	19.329	10.415	52	1.225	2.291	1.688	2.148	1.510	928	503	59	110	81	103	72
6 vagy több szobás <i>de 6 pièces et au-dessus</i>	12.163	7.053	63	887	1.179	931	1.135	915	1.181	691	86	115	90	110	89
Összesen - Total	1.028.178	463.308	2.762	9.623	288.407	47.155	200.523	16.400	320	145	3	90	15	62	5
10.000-nél népesebb községek - Communes de plus de 10.000 habitants															
Logements (1 szobás ¹)— <i>de 1 pièce</i>	401.470	159.779	489	140	137.324	4.719	98.742	277	249	100	0	85	3	61	0
2 " — <i>de 2 pièces</i>	190.781	93.482	296	585	48.225	7.044	39.912	1.237	408	201	1	103	15	85	3
3 " — <i>de 3 "</i>	48.322	24.870	96	839	9.132	3.553	8.149	1.683	583	301	10	110	43	99	20
4 " — <i>de 4 "</i>	20.061	10.696	53	700	2.944	1.699	2.705	1.264	750	402	26	110	64	101	47
5 " — <i>de 5 "</i>	7.747	4.255	22	412	948	666	936	508	910	503	48	111	78	110	60
6 vagy több szobás <i>de 6 pièces et au-dessus</i>	6.766	4.162	25	434	635	474	593	443	1.223	757	78	115	86	107	80
Összesen - Total	675.147	297.244	981	3.110	199.208	18.155	151.037	5.412	306	136	1	90	8	69	2

1) Ideértve azokat az eseteket is, amelyekben konyha szolgált lakásul. — *Y compris les cas de cuisines servant de logement.*2) Egyedül a szobák arányszáma az 1—5 szobás lakásokban természetesen pontosan 100, 200, 300, 400, ill. 500 és csak a hálófülkék beszámítása miatt emelkedik ezeknél a számoknál valamivel magasabbra. — *Les nombres proportionnels des pièces propr. dites sont, bien entendu, exactement 100, 200, 300, 400 et 500 pour les logements de 1, 2, 3, 4 et 5 pièces: si ces nombres-là sont un peu plus grands dans le tableau, c'est qu'on y a compris les alcôves.*

A 4. sz. tábla ugyanezekre a jelenségekre fényt derítő jellegzetesebb részledatainak a kiemelése ezúttal nem feladatunk. A *fürdőszobákra vonatkozó részletarány-számsorok* mellett azonban nem mehetünk el anélkül, hogy az előfordulási gyakoriságukat jelző adatokat könnyebb átpillantás céljából a négy város- és községcsoportról a lakásoknak a 4. táblában közölt-nél teljesebb nagyságrendjében elő ne sorolnók:

Lakásnagyságcsoport	Száz lakásra jutott fürdőszoba			
	Budapesten	a többi tj. városban	a megyei városokban	a tízezernél népesebb községekben
Konyha szolgál lakásul . . .	—	—	—	—
1 szobás (konyha nélkül) . . .	6	1	0	0
1 " (konyharésszel) . . .	—	0	0	0
1 " (konyhával) . . .	3	0	0	0
2 "	47	9	6	3
3 "	89	42	29	20
4 "	97	72	57	47
5 "	99	83	72	60
6 vagy több szobás	99	91	89	80
Mindössze (átlag) .	¹⁾ 32	8	5	2

¹⁾ Budapesten a lakott gazdasági és üzleti helyiségekben ez az arányszám 18.

Kétségtelen, hogy nemcsak a cseléd-szoba, hanem a fürdőszoba is *bizonyos magasabb jólét*, nagyobb jövedelem vagy szilárdabb anyagi bázis és mindenekelőtt *emelkedettebb kultúrigény* kifejezője; és az is tagadhatatlan, hogy e higiénikus nézőpontból oly fontos lakásrész a külföldi városokban is inkább csak az újabban épült lakásoknak tartozéka, a munkásnegyedekben pedig nem csupán nálunk fordul elő igen ritkán. Túlságosan szigorúan tehát — egyébként elég kedvezőtlen — adataink felett nem ítélezhetünk. A lakásgazdaság és lakásigazgatás, valamint az egészségügyi kormányzat és adminisztráció számára azonban roppant nagy és nehéz feladatokat jelöl meg az a tény, hogy fürdőszoba Budapesten az egyszobás, a többi város- és községkategorióban pedig ezenkívül még a kétszobás lakásokban is mondhatni teljesen ismeretlen fogalom; és hogy a székesfővárosban nem is egészen minden második kétszobás lakáshoz tartozik fürdőszoba, míg 10 hámszobás közül a többi tj. városban 6-nak, a megyei városokban 7-nek, a tízezren felüli községekben pedig

8-nak nincs fürdőszobája, sőt utóbbiakban két-két négyszobás lakás közül is mindig csak az egyik fürdőszobás (ebből a szempontból a megyei városokban sem sokkal rózsásabb a helyzet).

Bevezetőben megemlékeztünk már arról, hogy az igen alapos székesfővárosi feldolgozásoktól eltekintve az 1930. évi népszámlálás részletes lakásstatisztikai táblázata első ízben mutatta ki *lakásnagyságcsoportok szerint a víz-, gáz-, villanyvezetékekkel és az árnyékszékkel való ellátottság* alakulását. Minthogy e csaknem községleti berendezésekben a kultúrlakás fogalom jó fokmérőit láthatjuk, az idevágó abszolút- és arányszámanyagot az 5. összeállításban a teljes feldolgozási tagolásnak megfelelően mutatjuk be.

Átfogó tájékozódás céljából a *végző arányszámokat* ismét érdemes a táblából külön is kiragadni:

Megnevezés	Budapest	A többi tj. város	Megyei városok	Tízezernél népesebb községek
Száz lakás közül				
vízvezetékekkel	77·0	17·3	12·0	2·9
gázvezetékekkel	37·6	6·2	0·5	0·0
villanyvezetékekkel	80·0	40·3	36·8	19·8
árnyékszékkel	53·5	14·6	10·0	2·2

Idősorok ideiktatása nélkül is kétségtelen tapasztalati tényként említhetjük meg, hogy e négyféle lakberendezés tekintetében főleg a világháború után meglehetősen nagymértékű fejlődés mutatkozott és hátramaradottabb helyzetünkből — kivált a villanyvilágítás terén — 1930 óta is erőteljes lépésekkel haladtunk előre. Sőt az adatok mérlegelésénél azt is figyelembe kell venni, hogy a *gázberendezés* inkább csak meghatározott nagyvárosias településekre korlátozódó — tömegszempontból nálunk egyelőre akkor is csupán másod-sorban számbajövő — lakásszükségleti cikk. De mindezt latolgatva is szinte le-sújtóan sötét tónusúnak látszik a bemutatott adatkép. Még az elektromos világítás szempontjából sem állunk kielégítően. A *villanyvilágításos* lakások aránya ugyanis városainkban (Budapest leszámításával) kétötöd és egyharmad körül mozog, míg a nagy lélekszámú községekben mindössze egyötödre rúg. A *vízvezeték* pedig vidéki városainkban egyenesen sajnálatosan ritka, sőt a tízezres községekből szinte tökéletesen hiányzó berendezkedés. A legkedvezőtlenebbnek azonban kétségkívül a laká-

5. A magánlakások víz-, gáz-, villanyvezetékekkel és árnyékszékkel való ellátottsága 1930-ban.

Logements privés pourvus d'eau courante, de gaz, d'électricité et de lieux d'aisances en 1930.

Lakásnagyságcsoport Catégories de grandeur de logements	A lakások száma amelyekben — Nombre des logements pourvus				Száz lakás közül Proportion, pour 100 logements, de ceux pourvus				A lakások száma, amelyekben — Nombre des logements pourvus				Száz lakás közül Proportion, pour 100 logements, de ceux pourvus			
	víz—d'eau courante	gáz de gaz	villany d'électricité	árnyékszék van de lieux d'aisances	víz—d'eau courante	gáz de gaz	villany d'électricité	árnyékszékkel de lieux d'aisances	víz—d'eau courante	gáz de gaz	villany d'électricité	árnyékszék van de lieux d'aisances	víz—d'eau courante	gáz de gaz	villany d'électricité	árnyékszékkel de lieux d'aisances
	1. Budapest								3. Megyei városok Villes départem.							
Konyha szolgál lakásul — cuisines servant de logement	363	36	319	86	46·9	4·6	41·2	11·1	38	—	245	29	1·7	—	11·0	1·3
1 szobás (konyha nélkül) — de 1 pièce (sans cuisine)	6.237	1.928	10.161	3.908	29·0	9·0	47·3	18·2	738	25	4.641	327	2·4	0·1	15·0	1·1
1 szobás (konyharésszel) — de 1 pièce (avec cuisine en commun)	444	11	284	119	44·5	1·1	28·5	11·9	61	—	753	13	0·6	—	7·7	0·1
1 szobás (konyhával) — de 1 pièce (avec cuisine)	71.644	13.448	74.250	31.391	67·1	12·6	69·5	29·4	9.098	219	44.331	5.442	5·1	0·1	25·0	3·1
2 szobás — de 2 pièces	60.505	33.519	60.943	47.949	93·4	51·7	94·1	74·0	15.037	571	42.789	13.189	20·7	0·8	59·0	18·2
3 " — de 3 "	28.179	23.348	23.204	27.299	98·4	81·5	98·4	95·3	7.566	483	16.307	7.030	40·2	2·6	86·6	37·3
4 " — de 4 "	12.944	11.827	12.963	13.058	99·1	90·5	99·2	100·0	3.596	247	6.169	3.616	54·3	3·7	93·1	54·6
5 " — de 5 "	4.773	4.416	4.769	4.783	99·8	92·3	99·7	100·0	1.505	117	1.978	1.563	72·3	5·6	95·0	75·0
6 vagy több szobás — de 6 pièces et au-dessus	2.844	2.598	2.838	2.858	99·5	90·9	99·3	100·0	738	71	962	880	71·7	6·9	93·4	85·4
Lakott gazdasági ill. üzleti helyiség bâtiments agric. ou locaux commerc. et industriels habités	9.012	4.938	10.013	5.337	77·9	42·7	86·6	46·2	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)
Összesen — Total	196.945	96.069	204.744	136.788	77·0	37·6	80·0	53·5	38.377	1.733	118.175	32.089	12·0	0·5	36·8	10·0
	2. A többi tj. város Les autres villes autonomes								4. Tízezerél népesebb községek Communes de plus de 10.000 habitants							
Konyha szolgál lakásul — cuisines servant de logement	54	11	196	20	4·2	0·9	15·3	1·6	2	—	67	—	0·1	—	4·5	—
1 szobás (konyha nélkül) — de 1 pièce (sans cuisine)	548	167	3.760	272	3·1	1·0	21·5	1·6	118	—	1.657	34	0·7	—	9·8	0·2
1 szobás (konyharésszel) — de 1 pièce (avec cuisine en commun)	78	3	328	13	2·1	0·8	8·7	0·3	39	—	539	15	0·3	—	4·1	0·1
1 szobás (konyhával) — de 1 pièce (avec cuisine)	6.190	1.188	25.951	3.170	6·4	1·2	26·6	3·2	2.193	—	16.301	883	1·7	—	12·6	0·7
2 szobás — de 2 pièces	10.303	3.192	23.815	8.963	27·4	8·5	63·5	23·9	1.844	1	15.667	1.681	4·0	0·0	33·5	3·6
3 " — de 3 "	7.826	3.203	10.643	7.315	63·0	25·8	85·7	58·9	1.033	1	5.982	934	12·5	0·0	72·2	11·3
4 " — de 4 "	3.736	2.049	4.550	3.874	77·3	42·4	94·2	80·2	655	1	2.163	723	24·5	0·0	80·9	27·0
5 " — de 5 "	1.307	802	1.449	1.477	81·0	49·7	89·8	91·6	263	3	733	352	30·9	0·4	86·1	41·4
6 vagy több szobás — de 6 pièces et au-dessus	669	447	733	718	88·6	59·2	97·1	95·1	244	9	465	295	44·1	1·6	84·1	53·3
Összesen — Total	30.711	11.062	71.425	25.822	17·3	6·2	40·3	14·6	6.391	15	43.574	4.917	2·9	0·0	19·8	2·2

¹⁾ A megfelelő szobaszám kategóriában foglaltatnak (a tábla alsó részéből az adatsor épen ezért hiányzik.) — Sont compris dans la catégorie correspondante de nombre de pièces (c'est pourquoi la partie inférieure du relevé ne présente pas de données).

sokban lévő árnyékszék arányszámsora mutatkozik: Budapesten kb. minden 2., a vidéki tj. városokban minden 7., a megyei városokban minden 10., a tízezeren túli községekben pedig kb. minden 50. lakásban van (külön) árnyékszék. Ezt némileg enyhíti ugyan az a körülmény, hogy a népszámlálási utasítások szerint a házigyűjtőívnek a lakásokra vonatkozó részében csak a lakásban lévő (és nem a lakáshoz tartozó) árnyékszékeket volt szabad kimutatni, azok a lakások tehát, amelyeknek (pl. a bérkaszárnya emeletein) közös árnyékszékük volt, vagy amelyekhez (pl. falusi jellegű kisebb házak esetében) házonkívüli, különálló árnyékszék tartozott, nem számítottak ide. Mint ahogy az is tagad-

hatatlan, hogy pl. villany- és vízvezeték szempontjából a bel- és külterület lehetőségei és adottságai merőben eltérők s adatsoraink egyedül már a nagyhatárú alföldi tj. és m. városok tanyavidékének leszámítása után is jóval előnyösebbre módosulnának. A lakáspolitikát útját a táblázatunkban bemutatott adatok azonban nézetünk szerint mindezeket a szempontokat figyelembevéve is élesen és határozottan megjelölik.

A részletadatokat tallózva az anyag tanulságainak egészen hozzávetőleges jellemzése céljából a következő szembeszököbb tényeket ragadhatjuk ki. Budapesten csak a legalább háromszobás lakásokban van következetesen — kevés kivétellel —

6. A magánlakások népessége (lakói) lakásnagyságcsoportok szerint 1930-ban.

Occupants des logements privés en 1930, suivant la grandeur des logements.

Lakásnagyságcsoport Catégories de grandeur de logements	A lakosok megoszlása — Répartition des occupants							
	Budapesten à Budapest	a többi tj. városban dans les autres villes autonomes	a megyei városokban dans les villes départe- ment.	a tízezernél népesebb községben dans les communes de plus de 10.000 habi- tants	Budapesten à Budapest	a többi tj. városban dans les autres villes autonom.	a megyei váro- sokban - dans les villes département.	a tízezernél népe- sebb községben dans les communes de plus de 10.000 habitants
	számszerint — en nombres				százalékban — %			
Konyha szolgál lakásul Cuisines servant de logement	2.260	3.551	5.843	4.54	0.2	0.6	0.5	0.5
1 szobás (konyha nélkül) de 1 pièce (sans cuisine) . . .	59.830	43.384	78.918	47.136	6.2	6.7	6.7	5.6
1 szobás (konyharésszel) de 1 pièce (avec cuisine en commun)	3.560	13.246	33.084	48.243	0.4	2.0	2.8	5.8
1 szobás (konyhával) de 1 pièce (avec cuisine) . . .	378.697	350.276	636.428	492.834	39.4	54.2	54.4	58.9
2 szobás — de 2 pièces . . .	248.744	148.777	289.166	191.288	25.9	23.0	24.7	22.8
3 " — " 3 " . . .	122.374	51.961	80.786	34.832	12.8	8.0	6.9	4.2
4 " — " 4 " . . .	60.376	22.654	30.801	11.999	6.3	3.5	2.6	1.4
5 " — " 5 " . . .	24.263	8.195	10.634	4.168	2.5	1.3	0.9	0.5
6 vagy több szobás — de 6 pièces et au-dessus	16.106	4.412	5.686	2.749	1.7	0.7	0.5	0.3
Lakott gazdasági ill. üzleti helyiség. — Bâtiments agric. ou locaux commerc. et indus- triels habités	44.060	1)	1)	1)	4.6	1)	1)	1)
Összesen — Total . . .	960.270	646.456	1,171.346	837.803	100.0	100.0	100.0	100.0

1) A megfelelő szobaszám kategóriákban foglaltatnak. — Sont compris dans les catégories respectives de nombre de pièces.

gánlakások összes lakóinak számát már bemutatta. Most a 6. összeállítás arra derít világot, hogy a különféle lakástípusokban szám szerint és viszonylag is a magánlakások népességének mekkora része él.

Lakásstatisztikánk éppen elég hátrányos megállapítása szerint a magánlakások népességének még Budapesten is közel a fele a legfeljebb egyszobás lakásokban szorul össze, sőt a kislakások népességi hányadosa a tízezerentúli községekben a 70% fölé emelkedik! Ezzel szemben a jóval megfelelőbb lakástípus, a kétszobás nagyságkategória százaléksora már túlságosan alacsony, a többi lakástípusé, kivált a nagylakásoké pedig egyenesen minimális, mint ez a túlsó hasábon közölt kis összefoglalásból is jól kiviláglik.

Számszerint a székesfőváros magánlakásokban lakó 960.000 főnyi népességéből 444.000-nek egyszobás lakásban van — többnyire igen szerény — otthona; a többi 10 tj. város magánlakásokban települt 646.000 lakosából 410.000 él az egyszobás lakástípusokban; a megyei városok magánlakásainak 1,171.000 főre rúgó népeleméből 754.000 egyetlen egy szoba lakója; a

tízezernél népesebb községek magánlakásainak 838.000-es lakosságából pedig

Lakásnagyság- csoportok	A lakosok megoszlása lakásuk nagysága szerint %-ban			
	Buda- pesten	a többi tjv. város- ban	a megyei váro- sokban	a tízezernél népesebb község- ben
1 szobás ¹⁾	} lakásban lakott ²⁾	46.2	63.5	70.8
2 szobás . . .		25.9	23.0	22.8
3—4 szobás		19.1	11.5	5.6
5 vagy több szobás		4.2	2.0	0.8
Együtt . . .	³⁾ 100.0	100.0	100.0	100.0

1) Ideértve azokat az eseteket is, amelyekben konyha szolgál lakásul.

2) Ezenkívül Budapesten a népesség 4.6%-a lakott (nagyreszt egyszobásnak tekinthető) gazdasági és üzleti helyiségben.

3) A 2. sz. jegyzetben említett 4.6% beszámításával.

593.000 zsúfolódik össze egy szobában (mindig ideértve az esetleges konyhát is).

Az 1930. évi népszámlálás lakástípusonként azt is kimutatta, hogy mekkora volt azoknak a lakásoknak a száma, amelyekben az összeírásakor 0, 1, 2, 3, stb. egyén tartózkodott. Ezek az adatok nemcsak a

7. A magánlakások a bennük lakók száma szerint 1930-ban.

Logements privés suivant le nombre des occupants, en 1930.

Lakásnagyságcsoport Catégories de grandeur de logements	A lakások ösz- szes száma Nombre total des logements	Nombre des logements habités par													
		0 ²⁾	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	12-nél több plus de 12
lakos által lakott lakások száma — personnes															
1. Budapest.															
1 szobás ¹⁾ — de 1 pièce ¹⁾ . . .	130.114	2.176	9.981	31.439	32.316	24.816	14.611	7.538	3.837	1.802	877	395	174	82	70
2 szobás — de 2 pièces	64.780	1.065	2.906	11.268	15.228	14.353	9.674	5.182	2.556	1.274	658	320	174	57	67
3—4 szobás — de 3 à 4 pièces	41.714	1.005	680	3.273	8.306	10.048	8.646	5.206	2.546	1.041	487	206	138	45	87
5 vagy több szobás — de 5 pièces et au-dessus	7.643	497	73	235	630	1.219	1.557	1.378	928	531	254	127	89	41	84
Lakott gazdasági ill. üzleti helyi- ség — Bâtimens agric. ou lo- caux commerc. et ind. habités	11.564	—	1.560	2.197	2.222	2.045	1.436	875	511	291	139	97	64	33	94
Összesen — Total	255.815	4.743	15.200	48.412	58.700	52.481	35.924	20.179	10.378	4.939	2.415	1.145	639	258	402
2. A többi tj. város. Les autres villes autonomes															
1 szobás ¹⁾ — de 1 pièce ¹⁾ . . .	119.988	4.793	11.743	26.755	25.241	20.859	13.730	8.210	4.431	2.303	1.110	497	187	80	49
2 szobás — de 2 pièces	37.529	1.275	1.809	6.115	7.742	7.311	5.626	3.546	1.997	1.052	557	257	134	57	51
3—4 szobás — de 3 à 4 pièces	17.245	597	449	1.755	3.256	3.724	3.208	2.052	1.096	601	239	137	52	33	46
5 vagy több szobás — de 5 pièces et au-dessus	2.368	97	33	96	244	409	452	403	273	149	93	59	21	10	29
Összesen — Total	177.130	6.762	14.034	34.721	36.483	32.303	23.016	14.211	7.797	4.105	1.999	950	394	180	175
3. Megyei városok. Villes départem.															
1 szobás ¹⁾ — de 1 pièce ¹⁾ . . .	220.026	10.523	20.618	46.667	46.529	38.440	25.730	15.528	8.427	4.246	1.932	842	323	142	79
2 szobás — de 2 pièces	72.524	2.261	3.465	12.081	14.438	14.396	10.741	7.000	3.964	2.153	1.064	520	264	101	76
3—4 szobás — de 3 à 4 pièces	25.454	946	690	2.530	4.583	5.393	4.718	3.064	1.705	865	439	251	126	75	64
5 vagy több szobás — de 5 pièces et au-dessus	3.113	154	51	133	346	498	587	509	360	215	113	64	36	18	29
Összesen — Total	321.117	13.884	24.824	61.411	65.896	58.732	41.776	26.101	14.456	7.479	3.548	1.677	749	336	248
4. Tizezernél népesebb községek. — Communes de plus de 10.000 habitants.															
1 szobás ¹⁾ — de 1 pièce ¹⁾ . . .	161.270	6.852	11.675	30.366	33.156	29.693	21.642	13.343	7.659	3.807	1.753	852	307	95	70
2 szobás — de 2 pièces	46.741	1.558	2.078	7.646	8.777	8.740	7.009	4.915	2.906	1.597	764	406	181	102	62
3—4 szobás — de 3 à 4 pièces	10.964	573	341	1.262	1.970	2.119	1.861	1.283	737	404	193	109	53	31	28
5 vagy több szobás — de 5 pièces et au-dessus	1.404	138	29	79	154	206	235	210	140	92	46	38	19	6	12
Összesen — Total	220.379	9.121	14.123	39.353	44.057	40.758	30.747	19.751	11.442	5.900	2.756	1.405	560	234	172

¹⁾ Ideértve azokat az eseteket is, amelyekben konyha szolgált lakásul. — Y compris les cas de cuisines servant de logement.
²⁾ Az üresen álló (kiadatlan) lakásokkal együtt. — Y compris les logements vides (non loués).

különbéféle laksűrűségi számítások alapjai, hanem önmagukban: az együttlakás (együttélés) leggyakoribb nagyságtípusainak megállapítása szempontjából is eléggé tanulságosak; sőt a család, a háztartás nagyságára szintén vetnek némi fényt, habár a lakás ezeknél az együttélési alaptípusoknál (társadalmi sejteknél) általában valamivel tágabb fogalom. Az idevágó abszolút adatokat az eredeti feldolgozási táblánál ugyan valamivel összevontabban, de bő részletezésben a 7. sz. összeállítás adja közre. A végső tanulságokat a túlsó hasábon közölt arányszámcsoportosítás szemlélteti.

A települési kategóriánként kissé elmosódottabb, egyszínűbb képet nyújtó összefoglalásból egy tény mindenestre elég határozottan kidomborodik: az, hogy városaink és a tizezres községek népessége a leggyakrabban másod-, harmad-, negyed-

és ötödmagával él lakásában.¹⁾ Ha tekin-

Megnevezés	A lakások megoszlása %-ban			
	Buda- pesten	a többi tj. vá- rosban	a megyei váro- sokban	a tizezernél népesebb községekben
Lakások { 0 ²⁾ . . . . . 1 . . . . . 2 . . . . . 3 . . . . . 4 . . . . . 5 . . . . . 6 . . . . . 7—9 . . . . . 10—12 . . . . . 12-nél több . . . . . jelenlévő lakossal	1·9 5·9 18·9 23·0 20·5 14·0 7·9 6·9 0·8 0·2	3·8 7·9 19·6 20·6 18·2 13·0 8·0 7·9 0·9 0·1	4·3 7·7 19·1 20·5 18·3 13·0 8·1 8·0 0·9 0·1	4·1 6·4 17·9 20·0 18·5 14·0 8·9 9·1 1·0 0·1
Összesen	100·0	100·0	100·0	100·0

¹⁾ Ezt a lakosok száma alapján szintén elkészíthető táblázat még hívebben szemléltethetné; megjegyzendő, hogy egy ily táblázatban az alsó (kevesebb lakosú) kategóriák a fentieknél kisebb, a felsők (több lakosúak) nagyobb arányszámmal volnának képviselve.

²⁾ Az üresen álló (kiadatlan) lakásokkal együtt.

tetbe vesszük azt a körülményt, hogy a népszámlálás számos lakásban talált nem a háztartáshoz, helyesebben nem a szorosán vett családhoz tartozó egyént is, az imént bemutatott adatsorok közvetve még arra is utalnak, hogy nálunk az igazán népes család — legalább is a nagyobb tömörüléseken — nem valami gyakori jelenség. Véghadataink egyébként arról is tanuskodnak, hogy *a négy város- és községkategória közt az egy lakásban együttélők száma szempontjából aránylag elég lényegtelenek a különbségek*; 7. sz. táblánk részleteredményei szerint az egyes lakásnagyságcsoportokban ezek a különbségek meglehetősen kiélesednek! Figyelemreméltó például Budapest és a tízezernél népesebb községek 1 és 2 szobás lakásainak párhuzama: a mammutközségek e lakástípusaiból ugyanis aránylag sokkal több a *túlnépes* — kétségkívül a gyermekek (és családközösségek) nagyobb száma miatt is — mint székesfővárosunkban.

Külön kellene foglalkoznunk táblázatunk két szélső egységével: a lakáspiaci és lakástermelési szempontból fontos *üresen álló (kiadatlan) lakásokkal* és a *12 és több egyén által lakott bérleményekkel*. Sajnos, az országos statisztikában a kiadatlan és a (pillanatnyilag) üresen álló lakások¹⁾ szétválasztására nem volt mód s így az, hogy Budapesten a 0 lakos által lakott lakások száma és aránya jóval szerényebb, mint a többi város- és községkategóriában, nem mond túlságosan sokat. Ami pedig a másik végletet, a legalább 12 lakójú magánlakásokat illeti, az ezúttal nem közölhető részletesebb számítások tanuskodása szerint, aránylag a legtöbb ilyen lakás Budapesten akad (a székesfővárosban a lakások 0·26%-a tartozik ide, míg arányszámuk a többi tj. városban 0·20, a megyei városokban 0·18 és a tízezeren felüli községekben is 0·18%).

Adataink a legfontosabb lakásstatisztikai mérőszám, a *laksűrűség* kiszámítására is módot nyújtanak. Ebből a szempontból *ötféle arányszámot* állapítottunk meg, még pedig a jelenlévők számának az *összes lakások* (1) és a *lakott lakások* (2), a *szobák* (és hálófülkék) (3), a *szobák* (és hálófül-

¹⁾ Olyan lakások, melyeknek lakói a népszámláláskor nem tartózkodtak otthon; nyári lakások (nyaralók); csak a mezőgazdasági munka idején lakott, tehát a népszámláláskor üresen álló tan-nyák stb.

kék) és *cseléd-szobák* (4), végül az *összes helyiségek* számához (5) való viszonyítása alapján. E számítások végeredményeit itt adjuk:

Laksűrűségi mérőszámok		Budapesten	A többi tj. városban	A megyei városokban	A tízezernél népesebb községekben
Száz lakásra	} jutott lakos	375	365	365	380
Száz lakott lakásra ¹⁾		380	379	381	397
Száz szobára (és hálófülkére)		206	244	251	281
Száz szobára (és hálófülkére) és cseléd-szobára		183	236	246	278
Száz összes lakóhelyiségre ²⁾		88	111	114	124

¹⁾ Az üresen álló (kiadatlan) lakások és azok a lakások *nélkül*, amelyekben a népszámláláskor nem volt jelen senki.

²⁾ Ideértve a szobákon (és hálófülkéken) és cseléd-szobákon kívül a konyhákat, előszobákat, éléskamrákat és fürdőszobákat is.

A lakások átlagos lakosságának (*lakásonként* 3·65—3·80 fő) aránylag szerény a tájékoztató ereje. A lakásviszonyok szempontjából *igazi értéke tudvalevőleg csak a szobánkénti és helyiségenkénti átlagos laksűrűségi adatoknak van*. Szoba és szoba közt ugyan nagyság, fekvés stb. nézőpontjából igen jelentős lehet az eltérés,¹⁾ mégis a szobák, valamint a helyiségek szerint számított lélekszám elég híven jellemzi pl. azt, hogy *az átlagos laksűrűség már Budapesten is éppen elég magas,²⁾ hiszen máig meghaladja a szobánkénti 2 lelket; a városok két következő csoportjában azonban még magasabbra nő, a tízezeren felüli községekben meg éppenséggel a 3 közelébe emelkedik!* Ez a különbség a cseléd-szobák és az összes egyéb lakóhelyiségek (kissé ugyan túlzott)³⁾ beszámítása esetében is megma-

¹⁾ Hasonlóképpen nagy a különbség aszerint is, hogy a lakásokban *fel nőttek*, vagy *gyermekek* vannak-e nagyobb (és mekkora) számban. Ezért szokás a felnőttekre („Vollperson“) is átszámítva megállapítani a (tisztább) laksűrűségi adatokat. Eltérően kellene azután elbírálni az egy vagy több család, a csak fő- és a fő- s albérlő (ágybérlő) által lakott lakások laksűrűségi adatait is.

²⁾ Igaz, hogy ez az átlagszám néhány évtized alatt meglehetősen megkisebbedett.

³⁾ E helyiségek közül laksűrűség szempontjából a cseléd-szobákon kívül leginkább még a konyhákat szabad (kivált a kislakásokban) számbavenni. A konyhákat is a lakó- és cseléd-szobákhoz hozzáadva, a laksűrűségi mérőszám Budapesten 127, a többi tj. városban 149, a megyei városokban 153 és a községekben 167.

8. A magánlakások laksűrűsége 1930-ban.
Densité d'habitation des logements privés en 1930.

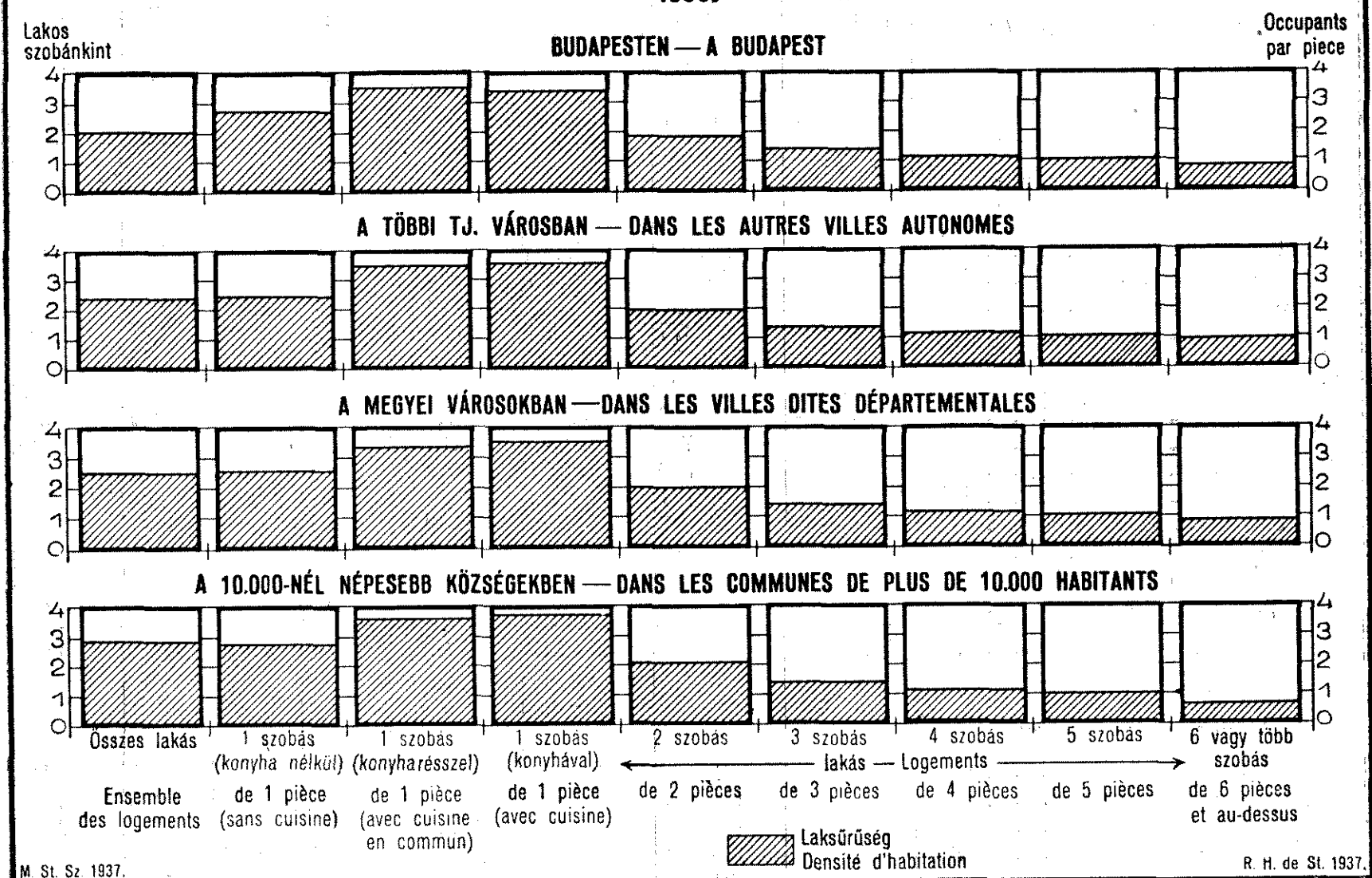
Laksűrűség, város- és községcsoport <i>Densité d'habitation, catégories de villes et de communes</i>	Lakások összesen <i>Total des logements</i>	Konyha szolgál lakásul — <i>Cuisines servant de logement</i>	1 szobás <i>Logements de 1 pièce</i>			L o g e m e n t s d e						Lakott gazdasági ill. üzleti helyiség — <i>Bâti-ments agr. ou locaux commerc. et ind. habités</i>
			konyha nélkül <i>sans cuisine</i>	konyhával <i>avec cuisine en commun</i>	konyhával <i>avec cuisine</i>	2	3	4	5	6 vagy több <i>6 ou plus de 6</i>	szobás — <i>pièces</i>	
100 lakásra jutó átlagos lakosság (laksűrűség): <i>Occupants pour 100 logements, en moyenne (densité d'habitation):</i>												
Budapest	375	292	279	357	354	384	427	462	507	563	381	
A többi tj. város — <i>Les autres villes autonomes</i>	365	278	248	350	359	396	419	469	508	584	4)	
Megyei városok — <i>Villes départem.</i>	365	263	256	337	359	393	429	465	511	552	4)	
Tizezernél népesebb községek — <i>Communes de plus de 10.000 habitants</i>	380	305	279	364	380	409	420	449	490	497	4)	
100 lakott lakásra¹⁾ jutó átlagos lakosság (laksűrűség): — <i>Nombre moyen d'occupants pour 100 logements habités¹⁾ (densité d'habitation):</i>												
Budapest	380	299	285	357	358	388	432	469	518	582	381	
A többi tj. város — <i>Les autres villes autonomes</i>	379	284	265	357	373	410	434	484	527	616	4)	
Megyei városok — <i>Villes départem.</i>	381	279	278	343	376	412	445	484	530	597	4)	
Tizezernél népesebb községek — <i>Communes de plus de 10.000 habitants</i>	397	318	301	371	396	423	441	481	530	573	4)	
100 szobára²⁾ jutó átlagos lakosság (laksűrűség): <i>Nombre moyen d'occupants pour 100 pièces²⁾ (densité d'habitation):</i>												
Budapest	206	—	276	356	342	188	140	114	100	80	279	
A többi tj. város — <i>Les autres villes autonomes</i>	244	—	247	349	357	196	138	116	101	89	4)	
Megyei városok — <i>Villes départem.</i>	251	—	255	336	357	198	142	115	102	80	4)	
Tizezernél népesebb községek — <i>Communes de plus de 10.000 habitants</i>	281	—	278	364	379	204	140	112	97	66	4)	
100 szobára²⁾ jutó átlagos lakosság (lak-sűrűség) a cselédszobák beszámításával: <i>Nombre moyen d'occupants pour 100 pièces²⁾ (densité d'habitation), y compris les chambres de domestique:</i>												
Budapest	183	—	276	356	340	167	112	93	85	70	253	
A többi tj. város — <i>Les autres villes autonomes</i>	236	—	246	349	356	193	128	103	88	78	4)	
Megyei városok — <i>Villes départem.</i>	246	—	254	336	356	196	135	105	91	71	4)	
Tizezernél népesebb községek — <i>Communes de plus de 10.000 habitants</i>	278	—	278	364	379	203	135	105	89	60	4)	
100 lakóhelyiségre³⁾ jutó átlagos lakosság (laksűrűség): <i>Nombre moyen d'occupants pour 100 pièces³⁾ (densité d'habitation):</i>												
Budapest	88	259	234	232	139	74	56	52	51	46	128	
A többi tj. város — <i>Les autres villes autonomes</i>	111	255	225	200	139	94	66	58	53	51	4)	
Megyei városok — <i>Villes départem.</i>	114	237	223	173	136	95	71	60	55	47	4)	
Tizezernél népesebb községek — <i>Communes de plus de 10.000 habitants</i>	124	270	240	190	139	100	72	60	54	41	4)	

¹⁾ Lakások az üresen álló (kiadatlan) lakások és azok a lakások nélkül, melyekben a népszámláláskor „jelenlévő” nem számláltatott meg. — *N'y sont pas compris les logements vides (non loués), ni les logements où il n'y avait pas, lors du recensement, de „personnes présentes.”* — ²⁾ A hálófülkék ideszámításával. — *Y compris les alcôves.* — ³⁾ U. m. szobák, hálófülkék, cselédszobák, konyhák, előszobák, éléskamrák és fürdőszobák együtt. — *Ensemble des pièces, alcôves, chambres de domestique, cuisines, antichambres, offices et salles de bains.* — ⁴⁾ A megfelelő szobaszám-kategóriában foglaltatnak. — *Sont compris dans la catégorie correspondante de nombre de pièces.*

IV. A MAGÁN-LAKÁSOK SZOBÁNKINTI ÁTLAGOS LAKSÚRÚSÉGE

DENSITÉ MOYENNE D'HABITATION, PAR PIÈCE, DES LOGEMENTS PRIVÉS.

1930.

Jegyzet: A zsúfoltság alsó határául rendszerint szobánként több, mint két lakost szokás tekinteni.

N o t a: Par logement surpeuplés, on entend ordinairement ceux qui ont par pièce plus de 2 occupants.

rad — de természetszerűleg az egész vonalon csökkenő adatok mellett; sőt némileg még meg is nagyobbodik.

Mindezeket az adatokat a 8. sz. tábla lakástípusok szerint bontja ízekre. A lakásvizonyokba mélyebb bepillantás csak ezeken a részleteken át nyílik. Közülük itt csak azt emeljük ki, hogy a nagy lakások átlagos lakosságja nem nagyon sokkal magasabb, mint az egyszobásoké. Ez egymagában is a kislakások szociális és egészségügyi szempontból egyaránt aggályos zsúfoltságra mutat. Még jobban kiviláglik ez a szobánkénti (és a helyiségenkénti) laksűrűségi viszonyszámokból, hiszen például a konyha nélküli egyszobás lakások szobánkénti lakossága 2·47—2·78, a szobakonyhás (vagy konyharészes) lakásoké pedig 3·36—3·79 közt ingadozik. Átlag csaknem négy lakos egyetlen egy szobára valóban aggasztó laksűrűség jele.¹⁾ Adataink álta-

¹⁾ A konyha (konyharész) beszámítása is csak részben enyhíti a zsúfoltságnak ezt a fokát.

lában annál kedvezőtlenebbek, minél alacsonyabb közigazgatási kategóriáról van szó; a legkirívóbb laksűrűségi mérőszámokat rendszerint a tízezen felüli községek produkálják. Megjegyzendő még, hogy nemcsak az egy-, hanem a kétszobás lakások átlagos laksűrűsége (szobánként Budapesten közel 2, a többi csoportban mondhatni pontosan 2 lakos) sem kielégítő, sőt a háromszobásokban is feltűnő nagy a laksűrűségi átlag, habár itt már túlzásfóltságról nem igen beszélhetünk. Ezzel szemben szobánként kb. egy lakos csupán a legalább négyszobás lakásokban él. E röviden vázolt kedvezőtlen tanulságok — egy elég erőteljes árnyalattal ugyan elmosódottabban — a helyiségenkénti átlagokban is tükröződnek.

Az átlagos laksűrűség jelzőszámain kívül különösen tanulságosak még az ú. n. tényleges laksűrűségi adatok. Ezek arról számolnak be, hogy a népszámlálás időpontjában mekkora volt azoknak a magánlakásoknak a valóságos száma, amelyekben

9. A magánlakások (u. n.) tényleges laksűrűsége 1930-ban.
Densité d'habitation dite effective des logements privés en 1930.

Megnevezés — Spécification	A	A többi tj. város	Megyei városok	Tizezernél népesebb községek	A	A többi tj. város	Megyei városok	Tizezernél népesebb községek	
	Budapest	Dans les autres villes autonomes	Dans les villes département.	Dans les communes des plus de 10.000 habitants	Budapest	Dans les autres villes autonomes.	Dans les villes département.	Dans les communes des plus de 10.000 habitants	
	szám szerint — en nombres				százalékban — %				
1. A lakások¹⁾ száma Nombre des logements ¹⁾									
szobánként — ayant par pièce	1 — occupant	45.420	27.550	47.163	26.260	18.8	16.2	15.4	12.4
	2 — occupants	86.113	51.219	89.231	53.453	35.7	30.1	29.1	25.3
	3 — "	50.074	35.840	66.627	46.140	20.8	21.0	21.7	21.9
	4 — "	28.948	24.077	44.890	34.338	12.0	14.2	14.6	16.2
	5 — "	15.648	14.573	27.362	22.836	6.5	8.5	8.9	10.9
	6 — "	7.769	8.401	15.893	13.626	3.2	4.9	5.2	6.5
	7 — "	3.904	4.482	8.503	7.721	1.6	2.6	2.7	3.6
	8 — "	1.802	2.303	4.246	3.807	0.7	1.4	1.4	1.8
	9 — "	877	1.110	1.932	1.753	0.4	0.7	0.6	0.8
	10 — "	395	497	842	852	0.2	0.3	0.3	0.4
	11 — "	174	187	323	307	0.1	0.1	0.1	0.2
	12 — "	82	80	142	95	0.0	0.0	0.0	0.0
	13 és több — 13 occupants ou davantage . .	70	49	79	70	0.0	0.0	0.0	0.0
Összesen — Total	241.276	170.368	307.233	211.258	100.0	100.0	100.0	100.0	
2. A lakók száma Nombre des occupants									
a szobánként — dans les logements ayant par pièce	1 — occupant	92.303	49.370	80.686	42.964	10.1	7.6	6.9	5.2
	2 — occupants	304.813	155.949	266.418	151.532	33.3	24.1	22.8	18.1
	3 — "	199.534	136.609	254.121	172.391	21.8	21.2	21.7	20.6
	4 — "	130.752	107.612	202.485	153.477	14.3	16.7	17.3	18.3
	5 — "	83.043	76.637	144.124	119.491	9.0	11.8	12.3	14.3
	6 — "	47.826	51.418	97.284	83.273	5.2	7.9	8.3	9.9
	7 — "	27.805	31.743	60.061	54.436	3.0	4.9	5.1	6.5
	8 — "	14.416	18.424	33.968	30.456	1.6	2.9	2.9	3.6
	9 — "	7.893	9.990	17.388	15.777	0.9	1.6	1.5	1.9
	10 — "	3.950	4.970	8.420	8.520	0.4	0.8	0.7	1.0
	11 — "	1.914	2.057	3.553	3.377	0.2	0.3	0.3	0.4
	12 — "	984	960	1.704	1.140	0.1	0.1	0.1	0.1
	13 és több — 13 occupants ou davantage . .	977	717	1.134	969	0.1	0.1	0.1	0.1
Összesen — Total	916.210	646.456	1,171.346	837.803	100.0	100.0	100.0	100.0	

¹⁾ Csak lakott lakások, helyesebben lakások a kiadatlan és a népszámláláskor jelenlévő nélküli lakások leszámításával, azzal azonban, hogy a budapesti lakásszámban az utóbbiak bennfoglaltatnak; viszont a „lakott gazdasági ill. üzleti helyiségek” és lakók Budapesten az adatokban nincsenek bent, míg a többi város és községek kategóriában a megfelelő szobaszám-kategóriához számítottak. — *Seulement les logements habités, non compris les logements non loués, ni ceux où il n'y avait pas, au moment du recensement, de personnes dites présentes; toutefois, ces derniers figurent dans les données de Budapest, lesquelles ne comprennent pas, par contre, le nombre et les occupants des bâtiments agric. ou locaux commerc. et industr. habités; pour les autres catégories de villes et de communes, les chiffres relatifs à ces bâtiments et locaux sont compris dans ceux des catégories correspondantes de nombre de pièces.*

egy szobára¹⁾ egy, két, három, négy, öt, hat stb. lakó jutott,²⁾ továbbá, hogy az ily

lakásokban szám szerint hány lakos élt¹⁾ (l. 9. sz. tábla).

¹⁾ Ez a számítás természetesen a helyiségekhez viszonyítva is elvégezhető.

²⁾ Adataink alapján egészen pontos besorolásokra nincs mód s ezért a két-két laksűrűségi csoport közé eső minden egyes esetet a magasabb csoportba osztottuk be (pl. a szobánként átlag egy-nél több, de kettőnél kevesebb lakót számláló laká-

sokat a szobánként két lakost számlálókhöz vettük és így tovább.

¹⁾ Megjegyzendő, hogy ezek a tényleges laksűrűségi számítások is a valóságot részben nem teljesen tükröző átlagolások eredményei. A tényleges laksűrűség (kivált a zsúfoltság) mérlegeléséhez a fő- és albérlők (ágyrajárók) és családtagjaik és a lakásukul szolgáló helyiségek különválasztására, azután

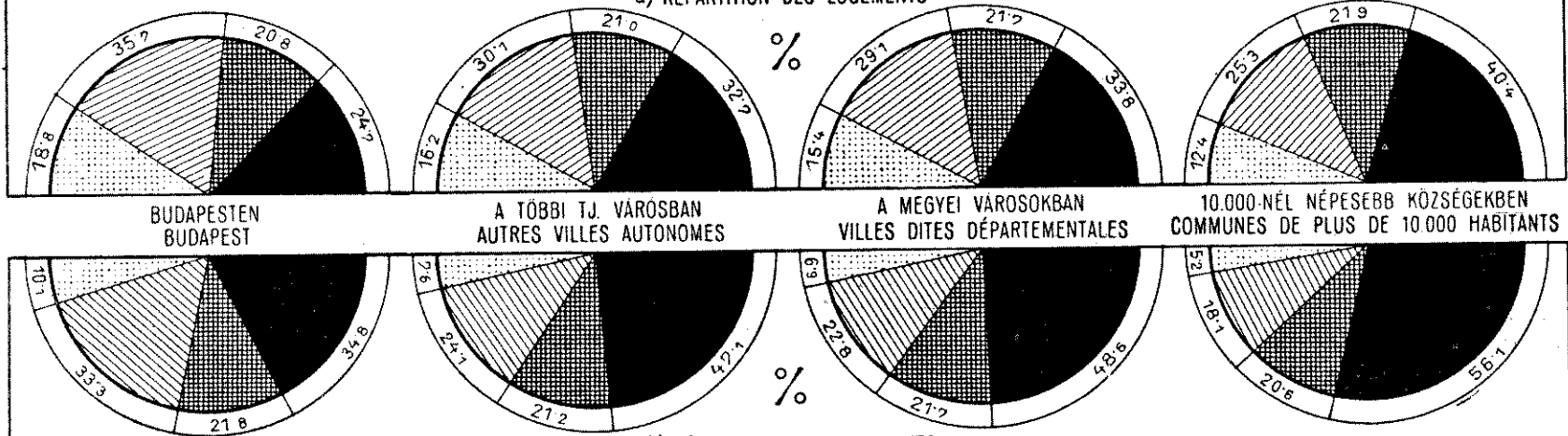

V. A MAGÁN-LAKÁSOK TÉNYLEGES LAKSŰRŰSÉGE

DENSITÉ EFFECTIVE D'HABITATION DES LOGEMENTS PRIVÉS
1930.

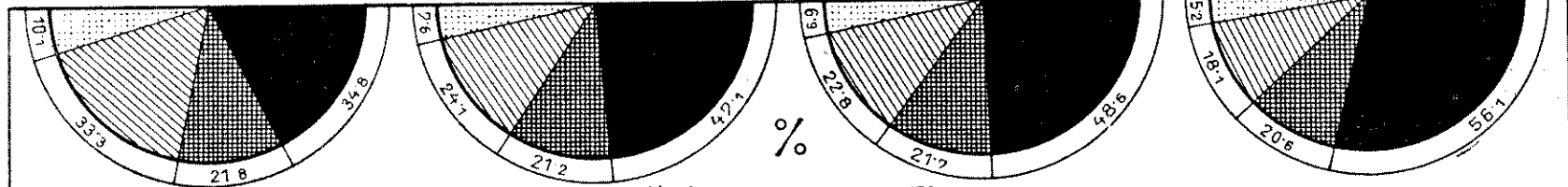
a) A LAKÁSOK MEGOSZLÁSA LAKSŰRŰSÉGI KATEGORIÁK SZERINT

a) RÉPARTITION DES LOGEMENTS

b) A LAKOSOK MEGOSZLÁSA LAKSŰRŰSÉGI KATEGORIÁK SZERINT

b) RÉPARTITION DES OCCUPANTS

Szobánként átlag

a) Logements ayant en moyenne b) Population des logements ayant en moyenne

par pièce

a) által lakott lakások

b) által lakott lakások népessége

M. St. Sz. 1937.

R. H. de St. 1937.

Táblázatunk részleadatainak kedvezőtlen tanulságait csupán egészen tömören jellemezheti az a tény, hogy a lakásoknak Budapesten mindössze 18·8%-ában, a többi tj. városban 16·2%-ában, a megyei városokban 15·4%-ában s a tízezen felüli községekben 12·4%-ában él szobánként (átlag) legfeljebb egy lakos: e kedvező laksűrűségi típus szerepe tehát az utóbb említett településeken csaknem minimális, de székesfővárosunkban sem jelentős. Azoknak a lakásoknak arányszáma, amelyekben szobánként két lakos él, hasonlóképpen csak látszólag elég magas (Budapesten 35·7, a többi tj. városban 30·1, a megyei városokban 29·1, a tízezes községekben 25·3%). Szobánként három lakos — a zsúfoltság itt kezdődik — viszont a lakásoknak már sajnálatosan nagy hányadára (20·8—21·0—

21·7—21·9%) jut; még szomorúbb a szobánként négy vagy több lakos által lakott magánlakások roppant magas — Budapesten 24·7, a többi tj. városban 32·7, a megyei városokban 33·8, a tízezenél népesebb községekben pedig 40·4%-os — hányadosa. A legkedvezőtlenebb lakásviszonyokat elérülő tízezes községcsoportnál maradván, külön is említést érdemel, hogy itt a lakásoknak mindössze 1/8-a ideális laksűrűségű, 2/5-e¹) ellenben kimondottan túlszűfolt! Hogy azután a lakosság szempontjából mindez mit jelent, azt az alábbi — még sajnálatosabb — adatokból olvashatjuk ki:

Város- és község-csoport	S z o b á n k e n t			
	1	2	3	4 vagy több
	lakó által lakott lakásban élt a népesség %-a			
Budapest	10·1	33·3	21·8	34·8
A többi tj. városok	7·6	24·1	21·2	47·1
Megyei városok	6·9	22·8	21·7	48·6
Tízezenél népesebb községek	5·2	18·1	20·6	56·1

pedig a családi kapcsolatok s a nem és kor figyelembevételével a laksűrűségnek szinte lakásonkénti elbírálására van szükség; a valóságban még az így nyert kielégítő laksűrűségi arányszámok mellett is előfordul, hogy a lakosok zsúfoltan, egészségtelen körülmények közt élnek (pl. többszobás lakásban egy szobában alusznak stb.). V. ö. Blind A.: Der Begriff und die statistische Erfassung der überfüllten Wohnungen. Deutsches Statistisches Zentralblatt 1936. évf. 8. sz.; ugyanitt Saarbrückenre vonatkozólag megállapítást nyert, hogy a társadalomegészségügyi szempontból ki nem elégítő módon élő családok jelentős része a szobánkénti laksűrűség szerint látszólag nem lakik túlszűfoltan!

Vagyis Budapesten a lakosságnak több mint egyharmada, a vidéki városokban közel 50%-a, a tízezen felüli községekben pe-

¹) Helyesebben a szobánként hármassal laksűrűségű lakásokat is idevéve, közel 2/3-ra rúg itt a zsúfolt lakások aránya!

dig jóval több, mint a fele *nagy zsúfoltságban, súlyos lakáviszonyok közt* — ill. a szobánként hármás laksűrűségű kategóriát is idevéve, a székesfővárosban a lakosság fele, a városokban $\frac{7}{10}$ -e s az óriásközségekben több mint $\frac{3}{4}$ -e zsúfoltan — *lakik*. Sőt pl. székesfővárosunkban közel 8.000, a többi 10 tj. városban csaknem 9.000, a megyei városokban mintegy 15.000, a tízezret meghaladó községekben meg 14.000 fő szobánként tizen felüli laksűrűségű hájléket mondhat csak magáénak!

Számításunkat *a tényleges laksűrűségről lakástípusonként* is elvégeztük. Az idevágó adatok azonban túl részletesek ahhoz, semhogy itt akárcsak táblázatosan is képet alkothassunk róluk. Annak hangsúlyozásával, hogy minél többszobás lakáskategóriát veszünk vizsgálat alá, annál előnyösebbé válnak — egészen természetesen — a laksűrűségi adatok, itt csak a *két legkisebb lakásnagyságkategória* összevont százalékait sorakoztatjuk fel:

Város- és községszoport	Szobánként			
	1	2	3	4 v. több
	lakó által lakott lakásban élt a népesség százaléka			
1. Egyszobás lakások (konyharésszel) ¹⁾				
Budapest	6·8	20·2	22·2	50·8
A többi tj. város	8·7	20·0	20·3	51·0
Megyei városok	7·6	18·2	20·6	53·6
Tízezernél népesebb községek	4·6	14·5	19·7	61·2
2. Egyszobás lakások (konyhával)				
Budapest	1·5	13·1	21·8	63·6
A többi tj. város	1·9	11·8	18·1	68·2
Megyei városok	1·8	11·3	18·1	68·8
Tízezernél népesebb községek	1·4	9·4	16·2	73·0

¹⁾ Idértve azokat az eseteket is, amelyekben konyha szolgál lakásul.

Lakáspolitikánkra, ha a laksűrűségnek csak e legkirívóbb esetein óhajt javítani, már akkor is évtizedekre szóló feladatok nehezednek.

Arra a kérdésre, hogy a lakásban élés *jogcíme szerint* hogyan oszlott meg az egyes lakásnagyságkategóriák népessége, az 1930. évi népszámlálás költségvetési okokból nem terjeszkedhetett ki. Csupán a

lakásbérlő családjától többnyire legidegebb elem: az *albérlők és ágyrajárók jelenlétének kutatására* kerülhetett sor, tekintettel ennek a kérdésnek társadalomerkölcsi, lakáspolitikai és lakásegészségügyi, sőt gazdasági vonatkozásaira.

A 10. számú tábla arról számol be, hogy nagyságtípusonként mekkora volt azoknak a lakásoknak a száma és aránya, amelyekben az 1930-as népszámláláskor albérlő(k) vagy (és) ágyrajáró(k) találtatott. Ez a tábla egyúttal annak is beszédes bizonyítéka, hogy az *albérlő és ágyrajáró kérdésnek tulajdonképpen egyedül csak Budapest van* — itt azonban annál nagyobb — *jelentősége*, tehát a székesfőváros idevágó viszonyainak beható feltárása¹⁾ valóban nagyon indokolt. Budapest e szempontból is *egyedülálló* helyzetére mindenképen jellemző, hogy míg a fővárosbeli lakásoknak közel egyötödében, 19·05%-ában a lakástulajdonos (és családja) albérlőkkel, ágyrajárókkal keverten élt, addig a többi tj. városban ezt a szociális szemszögből is legsúlyosabb kevertséget a lakásoknak csupán egészen törpe hányadosa (1·66%), a megyei városokban és a tízezren felüli községekben pedig még kisebb (0·89—0·40) százaléka fejezi ki. S az is figyelemreméltó, hogy pl. a 10 vidéki tj. városban a kislakás-állománynak kb. $\frac{1}{100}$ — $\frac{1}{200}$ és a nagylakásoknak is csak mintegy $\frac{1}{20}$ részében lakott albérlő (ágyrajáró). A megyei városokban és a tízezernél több lakosú községekben hasonlóképpen a nagyobb lakások felé emelkedik az egyébként *még szerényebb* albérlő-arány. Ezzel szemben székesfővárosunkban ez a hányados az egyszobás-konyharészes lakásokban kulminál, mert ezek közül csaknem minden harmadikban éltek albérlők (ágyrajárók) is; Budapestén ezenkívül — a vidéki nagyobb tömörülésekkel ellentétben — viszonylag a legkisebb arányszámokat éppen a jobbmódúak által lakott nagyobb lakásokban ta-

¹⁾ V. ö. erről Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatalának már idézett kiadványain kívül főleg Laky Dezső dr.: Az albérlők és ágybérlők szociális és gazdasági viszonyai Budapestén. Statisztikai Közlemények (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos dr.) 58. kötet, 4. szám. Budapest, 1929.

10. Az albérlős (ágybérlős) lakások száma és aránya 1930-ban.

Nombre et proportion, en 1930, des logements ayant des sous-locataires (y compris ceux qui ont loué un lit).

Lakásnagyság-csoport Catégories de grandeur de logements	A lakások összes száma Nombre total des logements				A lakások, amelyekben albérlők (ágyrajárók) is laktak Logements ayant aussi des sous-locataires (locataires de lit)									
	Budapest à Budapest	a többi tj. városban dans les autres villes autonomes	a megyei városokban dans les villes départe- ment.	a tízezernél népesebb községeiben — dans les communes de plus de 10.000 habitants	Budapest à Budapest	a többi tj. városban dans les autres villes autonomes	a megyei v. rosokban dans les villes départe- ment.	a tízezernél népesebb községeiben — dans les communes de plus de 10.000 habitants	Budapest à Budapest	a többi tj. városban dans les autres villes autonomes	a megyei városokban dans les villes départe- ment.	a tízezernél népesebb községeiben — dans les communes de plus de 10.000 habitants	az összes lakások %-ában en % de tous les logements	
													s z á m s z e r i n t en nombres	%-ában
Konyha szolgál lakásul Cuisines servant de logement	775	1.278	2.221	1.491	126	7	20	4	16.26	0.55	0.90	0.27		
1 szobás (konyha nél- kül) — de 1 pièce (sans cuisine)	21.469	17.481	30.852	16.885	3.196	237	225	139	14.88	1.36	0.73	0.82		
1 szobás (konyharész- szel) — de 1 pièce (avec cuisine en commun)	997	3.787	9.833	13.244	310	42	27	23	31.10	1.11	0.28	0.17		
1 szobás (konyhával) de 1 pièce (avec cuisine)	106.873	97.442	177.120	129.650	19.135	1.086	1.073	464	17.91	1.11	0.61	0.36		
2 szobás — de 2 pièces	64.780	37.529	72.524	46.741	14.637	741	1.052	189	22.59	1.97	1.45	0.40		
3 szobás — de 3 pièces	28.650	12.413	18.829	8.290	6.264	432	308	42	21.86	3.48	1.64	0.51		
4 szobás — de 4 pièces	13.064	4.832	6.625	2.674	2.345	246	96	18	17.95	5.09	1.45	0.67		
5 szobás — de 5 pièces	4.784	1.613	2.088	851	696	87	27	6	14.55	5.39	1.30	0.71		
6 vagy több szobás — de 6 pièces et au-dessus	2.859	755	1.030	553	307	39	16	4	10.74	5.17	1.55	0.72		
Lakott gazdasági ill. üzleti helyiség — Bâti- ments agric. ou locaux commerc. et industriels habités	11.564	1)	1)	1)	1.712	15	1)	1)	14.80	1)	1)	1)		
Összesen — Total . . .	255.815	177.130	321.117	220.379	48.728	2.932	2.844	889	19.05	1.66	0.89	0.40		

1) A megfelelő szobaszám kategóriában foglaltatnak. — Sont compris dans la catégorie correspondante de nombre de pièces.

láljuk; a két- és háromszobás lakásokból már több, mint minden ötödik és még az egyszoba-konyhás bérlemények (valamint a 4 szobások) sorából is legalább minden hatodik volt albérlős (ágyrajárós) lakás.

Fentebb már megemlékeztünk arról, hogy a laksűrűségi jelzőszámok — viszonylag legalább — Budapesten a legtűrhetőbbek, a tj. és megyei városokban és a tízezerentűli községekben ellenben fokról-fokra rosszabbodnak. Az albérlő- (ágyrajáró-) arány viszont pontosan a fordított képet mutatja. Másszóval a magas albérlő-ágyrajáró százalék Budapesten valamivel kedvezőtlenebbre torzítja az egyébként egy árnyalattal kielégítőbb laksűrűségi hányado-

sokat, sőt nagyban — egészben le is rontja a székesfővárosnak a többi kategóriával szemben kimutatott laksűrűségi előnyét. Végeredményben 1930-as adataink szerint a magyar fővárosban közel ötvétezerre rúgott azoknak a lakásoknak a száma, amelyekben egy vagy több albérlő (ágyrajáró) lakott, holott a három másik város- és községcsoportokban együtt az ilyen lakások létszáma jóval a 7.000 alatt maradt!

*

Városaink és a legalább tízezer lakossal bíró községek lakásviszonyait a felsejebb adatok csak nagy általánosságban jellemzik. Éppen ezért a bemutatott állapot-

rajz sem lehetett teljes és legelső sorban a bevezetőben is említett s részben — a székesfővárost illetően — magyar oldalról már megvilágított¹⁾ tartalmi szempontokból vár még kibővítésre. De a rendelkezésre álló adatanyag a területi teljesség nézőszögéből még ennél kevésbé teljes: hiszen mindössze 974.441 magánlakás 3,615.875 lakójának lakásviszonyait szemlélteti, holott a magánlakások 1930. évi összes száma Magyarországon — mint dolgozatunk elején említettük — 2,183.257, a magánlakásokban lakóké pedig 8,552.298 volt. Vagyis közel ötmillió lakos összesen 1,2 millió lakásának nagyságáról, összetételéről és laksűrűségéről a viszonyok teljes ismeretéhez a szükséges kombinált ada-

tok nem állanak rendelkezésre. Az ország egész lakásállagáról ugyan szintén elkészült néhány tanulmányos — bár egyszerűbb — adatsor és az is tény, hogy a városok és nagyobb települések lakásviszonyainak megfigyelése komplikáltságuknál fogva fokozott gondot, különösképen aprólékos részletezést igényel. Mégis aligha kétséges, hogy az épület- és lakásstatisztikának a *falusi nép lakásállapotainak* részletesebb megrögzítése az a területe, mely mindmáig a leginkább parlagon hever, holott egyre céltudatosabbá kiépülő lakáspolitikánk ezeket az adatokat sem nélkülözheti. Hiba volna, ha az 1940. évi népszámlálás az úttörés igen esedékes munkáját ezen a téren is nem végezhetné el. *Thirring Lajos dr.*

Az 1930—31. évi halandósági tábla.

Table de mortalité de la Hongrie pour 1930—31.

Résumé. Nous présentons ci-dessous la nouvelle table de mortalité de la Hongrie. Se rapportant à 1930—31 et faisant suite aux tables de mortalité relatives à 1900—1901 et à 1920—21, elle est la troisième de celles qui ont été établies pour la Hongrie entière. Cette nouvelle table indique que la mortalité générale s'améliorait en Hongrie dans une proportion surprenante, tombant, de 21,3 pour 1000 habitants en 1920—21, à 16,4 pour 1000 en 1930—1931. Et comme la mortalité générale — et surtout la mortalité de nourrissons et celle d'autres enfants — continuaient à baisser depuis les années voisines du dernier recensement (1930), on peut espérer que les tables de mortalité à faire d'après le prochain recensement (1940) et le mouvement de la population de 1940—41 montreront une nouvelle diminution, supérieure à celle indiquée par les chiffres publiés ici. (Il est à remarquer que pour 1940 et 1940—41, les tables de mortalité, si vite qu'on les fasse, ne pourront être établies avant 1943.) La mortalité générale ayant représenté en Hongrie en 1934 14,5‰ seulement et la mortalité de nourrissons étant tombée en 1933 à 13,6‰ contre 15,7‰ en 1930—31, on peut prévoir que l'amélioration va continuer sous ces rapports.

Les nouvelles valeurs médianes caractérisent fort l'amélioration ressortant de la dernière table de mortalité de la Hongrie. La durée de vie probable, représentant chez les hommes 47 ans et 7 mois en 1920—21, était chez eux 59 ans et 9 mois en 1930—31; pour les femmes, elle s'est élevée, dans le même temps, de 51 ans et 4 mois à 63 ans et 9 mois. L'âge moyen des habitants vivants

était au 31 décembre 1930 de 29,4 ans pour les hommes et 30,8 ans pour les femmes, contre 28,9 et 29,5 dix ans auparavant. Bien que l'âge „normal“ n'ait pas changé, car il est, aujourd'hui encore, de 75 ans, le groupe dit normal a augmenté d'après la nouvelle table de mortalité, relative à 1930—31. D'après celle-ci, sur dix nouveaux-nés presque cinq (46,5%) finiront probablement leur vie dans le groupe normal de vieilles gens. Ce dernier ne représentait que 37,2% dix ans auparavant, en 1920—21; ainsi donc, d'après la table de mortalité de 1920—21, sur trois enfants en bas âge, un seulement était entré dans le groupe normal.

*

A magyar országos statisztika a XX. század eleje óta immár több ízben elkészítette hazánk népének az egyes népszámlálásokra és a környező évek népmozgalmára támaszkodó halandósági tábláját. E feldolgozásokhoz az illető időszakbeli halandóságot száz évre állandónak feltételező, korév és nem szerint részletezett, kihalási és továbbélési rendek, valamint a halandósági táblákból kiszámítható középértékek (számtani átlag, medián és a modus, illetve az átlagos, a valószínű és a normál élettartam) meghatározása is csatlakozott. További számítások történtek azután az ország egyes területein lakó népességre, az egyes korcsoportokban már benn lévők továbbélési valószínűségeire, a különböző magyar adatoknak más nemzetek megfelelő statisztikai eredményeivel való összehasonlítására, mód-

rajz sem lehetett teljes és legelső sorban a bevezetőben is említett s részben — a székesfővárost illetően — magyar oldalról már megvilágított¹⁾ tartalmi szempontokból vár még kibővítésre. De a rendelkezésre álló adatanyag a területi teljesség nézőszögéből még ennél kevésbé teljes: hiszen mindössze 974.441 magánlakás 3,615.875 lakójának lakásviszonyait szemlélteti, holott a magánlakások 1930. évi összes száma Magyarországon — mint dolgozatunk elején említettük — 2,183.257, a magánlakásokban lakóké pedig 8,552.298 volt. Vagyis közel ötmillió lakos összesen 1,2 millió lakásának nagyságáról, összetételéről és laksűrűségéről a viszonyok teljes ismeretéhez a szükséges kombinált ada-

tok nem állanak rendelkezésre. Az ország egész lakásállagáról ugyan szintén elkészült néhány tanulmányos — bár egyszerűbb — adatsor és az is tény, hogy a városok és nagyobb települések lakásviszonyainak megfigyelése komplikáltságuknál fogva fokozott gondot, különösképen aprólékos részletezést igényel. Mégis aligha kétséges, hogy az épület- és lakásstatistikának a *falusi nép lakásállapotainak* részletesebb megrögzítése az a területe, mely mindmáig a leginkább parlagon hever, holott egyre céltudatosabbá kiépülő lakáspolitikánk ezeket az adatokat sem nélkülözheti. Hiba volna, ha az 1940. évi népszámlálás az úttörés igen esedékes munkáját ezen a téren is nem végezhetné el. *Thirring Lajos dr.*

Az 1930—31. évi halandósági tábla.

Table de mortalité de la Hongrie pour 1930—31.

Résumé. Nous présentons ci-dessous la nouvelle table de mortalité de la Hongrie. Se rapportant à 1930—31 et faisant suite aux tables de mortalité relatives à 1900—1901 et à 1920—21, elle est la troisième de celles qui ont été établies pour la Hongrie entière. Cette nouvelle table indique que la mortalité générale s'améliorait en Hongrie dans une proportion surprenante, tombant, de 21,3 pour 1000 habitants en 1920—21, à 16,4 pour 1000 en 1930—1931. Et comme la mortalité générale — et surtout la mortalité de nourrissons et celle d'autres enfants — continuaient à baisser depuis les années voisines du dernier recensement (1930), on peut espérer que les tables de mortalité à faire d'après le prochain recensement (1940) et le mouvement de la population de 1940—41 montreront une nouvelle diminution, supérieure à celle indiquée par les chiffres publiés ici. (Il est à remarquer que pour 1940 et 1940—41, les tables de mortalité, si vite qu'on les fasse, ne pourront être établies avant 1943.) La mortalité générale ayant représenté en Hongrie en 1934 14,5‰ seulement et la mortalité de nourrissons étant tombée en 1933 à 13,6‰ contre 15,7‰ en 1930—31, on peut prévoir que l'amélioration va continuer sous ces rapports.

Les nouvelles valeurs médianes caractérisent fort l'amélioration ressortant de la dernière table de mortalité de la Hongrie. La durée de vie probable, représentant chez les hommes 47 ans et 7 mois en 1920—21, était chez eux 59 ans et 9 mois en 1930—31; pour les femmes, elle s'est élevée, dans le même temps, de 51 ans et 4 mois à 63 ans et 9 mois. L'âge moyen des habitants vivants

était au 31 décembre 1930 de 29,4 ans pour les hommes et 30,8 ans pour les femmes, contre 28,9 et 29,5 dix ans auparavant. Bien que l'âge „normal“ n'ait pas changé, car il est, aujourd'hui encore, de 75 ans, le groupe dit normal a augmenté d'après la nouvelle table de mortalité, relative à 1930—31. D'après celle-ci, sur dix nouveaux-nés presque cinq (46,5%) finiront probablement leur vie dans le groupe normal de vieilles gens. Ce dernier ne représentait que 37,2% dix ans auparavant, en 1920—21; ainsi donc, d'après la table de mortalité de 1920—21, sur trois enfants en bas âge, un seulement était entré dans le groupe normal.

*

A magyar országos statisztika a XX. század eleje óta immár több ízben elkészítette hazánk népének az egyes népszámlálásokra és a környező évek népmozgalmára támaszkodó halandósági tábláját. E feldolgozásokhoz az illető időszakbeli halandóságot száz évre állandónak feltételező, korév és nem szerint részletezett, kihalási és továbbélési rendek, valamint a halandósági táblákból kiszámítható középértékek (számtani átlag, medián és a modus, illetve az átlagos, a valószínű és a normál élettartam) meghatározása is csatlakozott. További számítások történtek azután az ország egyes területein lakó népességre, az egyes korcsoportokban már benn lévők továbbélési valószínűségeire, a különböző magyar adatoknak más nemzetek megfelelő statisztikai eredményeivel való összehasonlítására, mód-

szertani kérdések eldöntésére, különböző biztosító intézetek tagjainak halálozási rendjére stb. vonatkozólag is.

Az 1930—31. évi halandósági tábla — az időrendi sorrendet tekintve — hazánk népének harmadik ilyenemű, korév és nem szerint részletezett elhalálozási valószínűsége, ill. kihalási vagy továbbélési rendje. Az első ilyenemű táblázat a *Raffmann—Kenéz-féle*, 1900—01. évi magyar halandósági táblázat volt, amelynek megfelelő szöveggel kísért s bő területi részletezéseket is közlő anyaga a Magyar Statisztikai Közleményekben jelent meg.¹⁾ Az 1910—11. évi anyagból a nagy világégés idején készülő halandósági tábla munkálatai, az akkori bevonulásokra visszavezethető munkaerőhiány miatt abbamaradtak s ismét csak az 1920. évi népszámlálás eredményeit közrefogó 1920—21. évi anyagból készült halandósági tábla, amelynek eredményei a Magyar Statisztikai Szemlében jelentek meg.²⁾

E két első magyar halandósági táblázat után a jelenleg ismertetett 1930—31. évi táblázat, amelynek eredményei tehát az 1930. évi népszámláláson s az azt környező két évi, 1930. és 1931. évi népmozgalom adatain alapulnak, eszerint hazánk népének immár harmadik hivatalos, országos ilyenemű statisztikája. E harmadik fáradságos és hosszadalmas statisztika alapjául szolgáló korév és nem szerint részletezett népszámlálásbeli és halandósági adatokat, az egy éven aluliak korrigált halandósági arányának kiszámításához szükséges élveszületési adatokkal, valamint az elhalálozási valószínűségekkal, a kihalási és továbbélési számokkal együtt az 1. táblázat tárja elénk. Az 1930—31. halandósági táblának mindkét nemnél minden egyes korév szerint részletezett halálozási valószínűségéről rajzolható parabolikus görbéket a megfelelő 1920—21. évi görbékkel egybevetve pedig a grafikon szemlélteti.

Látható, hogy az 1930—31. évek halandósági viszonyain alapuló új magyar halandósági táblázat adatai az országos halandóságnak meglepően nagymértékű javulását bizonyítják. A csatolt táblán (l. az 1. táblázaton) közölt elhalálozási valószínűség,

a százezer lélekből az egyik születésnaptól a másikig elhaltak száma minden korévben kisebb, mint a megelőző 1920. évi népszámlálásra és az azt környező évek elhalálozási adataira támaszkodó halandósági tábla szerint volt. (L. a Magyar Statisztikai Szemle 1930. évi 3. sz. 159—180. l., s itt is különösen a 166. oldalon lévő 4. táblázatot.) A grafikon pedig rajzban szemlélteti, hogy mindkét nemnél majd minden korévnél közelebb áll az X tengelyhez az 1930—31. évi görbe, mint az 1920—21. évi; ami természetesen a halandóság nagymértékű javulását jelenti: azt, hogy az 1930. évi halandósági viszonyok között született nemzedék kihalási rendje ezen alapon elméletileg előre számítva tetemesen meglassúbbodott az 1920—21. évi viszonyokhoz képest.

Továbbá részletesen látható — a javulásnak csak főbb, szembetűnőbb jellemvonásait foglalva egybe, — hogy az elhalálozási valószínűség 1930—31-ben különösen a csecsemők és a legfiatalabb gyermekkori korosztályokban áll távol az 1920—21. évi kialakulástól; de látható, hogy az öregek legtöbb korcsoportjában is szembetűnő javulás mutatkozik. A csecsemőhalandóság 1920—21-ben ugyanis még százezer lélekre:

a fiúknál	21.527
a leányoknál	18.428

volt, míg az 1930—31. évi, most ismertetett új magyar országos halandósági táblázat szerint látható, hogy ugyanez

a fiúknál	17.073
a leányoknál	14.238.

Százezer fiúcsecsemő közül tehát az új táblázat szerint évente már 4.454 csecsemővel (20%-kal) kevesebb, százezer leánycsecsemő közül pedig 4.200-zal (22%-kal) kevesebb hal meg, mint tíz évvel ezelőtt. Ismeretes azonban úgy az összehalandóságnak, mint különösen a csecsemő- és gyermekhalandóságnak az 1930. évi népszámlálást környező évek ideje óta is egyre tovább tartó javulása is és így remélhető, hogy majdan az 1940. évi népszámlálásra és az 1940—41. évi népmozgalmi eredményekre támaszkodó új országos magyar halandósági táblázat szerint népünk kihalási rendje majd a jelenleg közölt, igen szembetűnő javulást mutató eredmények-

¹⁾ L. Magyar Statisztikai Közlemények Új s. 11. kötet.

²⁾ L. Szél T.: „Magyarország halandósági táblái”. (L. a Magy. Statisztikai Szemle 1930. évi I. kötetét a 159 s köv. l-on.)

1. Magyarország 1930/31. évi halandósági táblája.

Table de mortalité de la Hongrie pour 1930-31.

Egy éves korcsoport Années d'âge	Élők száma 1930. december 31-én Nombre des habitants vivant au 31 déc. 1930		Meghaltak száma 1930-ban és 1931- ben együttvéve Nombre total des habitants décédés en 1930 et en 1931		S z á z e z e r l é l e k b ől Nombre, sur 100.000 habitants, de ceux					
	fi sexe masc.	nő sexe fem.	fi sexe masc.	nő sexe fem.	egyik születésnapról a másik g megha t qui sont morts d'un anniversaire à l'autre		a jelzett életkort			
					fi sexe masc.	nő sexe fem.	elérte qui ont atteint		nem érte el qui n'ont pas atteint	
							l'âge indiqué			
fi sexe masc.	nő sexe fem.	fi sexe masc.	nő sexe fem.	fi sexe masc.	nő sexe fem.	fi sexe masc.	nő sexe fem.	fi sexe masc.	nő sexe fem.	
0 éves — ans	96.774	95.189	37.525	29.462	17.073	14.238	100.000	100.000	—	—
1 " .	84.032	82.473	5.254	4.899	3.126	2.967	82.927	85.762	17.073	14.238
2 " .	87.027	85.908	1.889	1.811	1.085	1.053	80.335	83.217	19.665	16.783
3 " .	87.259	85.681	1.221	1.228	700	716	79.463	82.341	20.537	17.659
4 " .	89.139	88.225	1.021	949	572	538	78.907	81.751	21.093	18.249
5 " .	93.675	91.052	813	847	434	465	78.456	81.311	21.544	18.689
6 " .	85.045	82.848	689	694	405	419	78.116	80.933	21.884	19.067
7 " .	89.414	87.258	557	599	311	343	77.800	80.594	22.200	19.406
8 " .	93.813	92.107	542	556	289	302	77.558	80.318	22.442	19.682
9 " .	92.371	90.310	512	515	277	285	77.334	80.075	22.666	19.925
10 " .	93.532	91.081	473	460	253	252	77.120	79.847	22.880	20.153
11 " .	80.443	77.294	374	376	232	243	76.925	79.646	23.075	20.354
12 " .	45.920	44.894	227	238	247	265	76.747	79.452	23.253	20.548
13 " .	44.710	43.740	186	238	208	272	76.557	79.241	23.443	20.759
14 " .	46.274	45.722	218	268	235	293	76.398	79.025	23.602	20.975
15 " .	61.628	61.548	340	456	276	370	76.218	78.793	23.782	21.207
16 " .	89.550	91.789	584	760	326	414	76.008	78.501	23.992	21.499
17 " .	88.318	90.486	701	878	397	485	75.760	78.176	24.240	21.824
18 " .	89.721	92.200	929	997	517	540	75.459	77.797	24.541	22.203
19 " .	84.195	84.751	922	953	547	562	75.069	77.377	24.931	22.623
20 " .	86.798	90.525	1.037	1.037	597	573	74.658	76.942	25.342	23.058
21 " .	85.339	84.932	949	1.035	585	610	74.212	76.501	25.788	23.499
22 " .	83.675	85.416	934	1.042	558	610	73.778	76.034	26.222	23.966
23 " .	81.582	82.411	951	999	583	606	73.366	75.570	26.634	24.430
24 " .	78.457	79.894	914	997	582	624	72.938	75.112	27.062	24.888
25 " .	73.954	75.516	835	896	564	594	72.514	74.643	27.486	25.357
26 " .	73.784	76.016	823	915	558	602	72.105	74.200	27.895	25.800
27 " .	75.405	75.559	809	837	536	554	71.703	73.753	28.297	26.247
28 " .	76.502	78.657	831	982	543	624	71.319	73.344	28.681	26.656
29 " .	73.001	70.898	749	854	513	602	70.932	72.886	29.068	27.114
30 " .	76.330	80.638	861	961	564	596	70.568	72.447	29.432	27.553
31 " .	70.384	69.883	742	795	527	569	70.170	72.015	29.830	27.985
32 " .	68.015	73.245	755	868	555	592	69.800	71.605	30.200	28.395
33 " .	64.834	70.518	719	761	555	539	69.413	71.181	30.587	28.819
34 " .	59.730	69.979	687	726	575	518	69.014	70.797	30.986	29.203
35 " .	58.603	67.701	740	807	631	596	68.579	70.430	31.421	29.570
36 " .	54.481	64.999	731	881	671	678	68.119	70.010	31.881	29.990
37 " .	54.071	61.684	694	657	641	532	67.682	69.535	32.318	30.465
38 " .	51.009	62.627	766	836	751	668	67.174	69.165	32.826	30.835
39 " .	48.908	53.695	689	704	705	656	66.700	68.703	33.300	31.297
40 " .	45.062	53.007	761	824	845	778	66.136	68.252	33.864	31.748
41 " .	47.040	52.791	719	588	864	557	65.631	67.721	34.369	32.279
42 " .	48.800	61.963	862	800	883	645	65.051	67.344	34.949	32.656
43 " .	46.529	52.167	807	801	867	768	64.487	66.910	35.513	33.090
44 " .	47.195	54.718	770	740	816	676	63.961	66.396	36.039	33.604
45 " .	47.222	54.547	923	840	978	770	63.335	65.947	36.665	34.053
46 " .	46.643	53.924	988	792	1.059	735	62.664	65.439	37.336	34.561

Élveszülöttek száma

Nombre des enfants nés vivants :

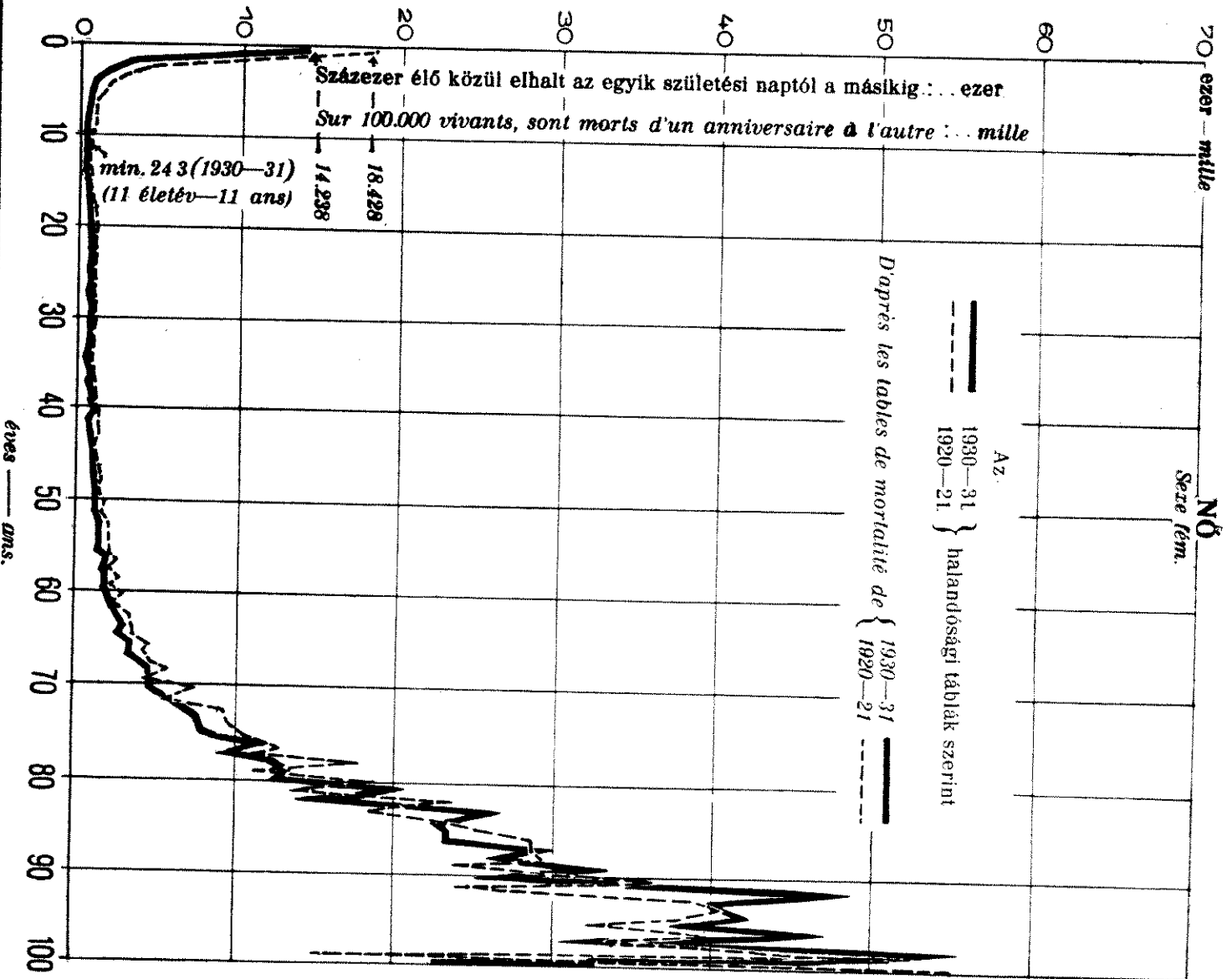
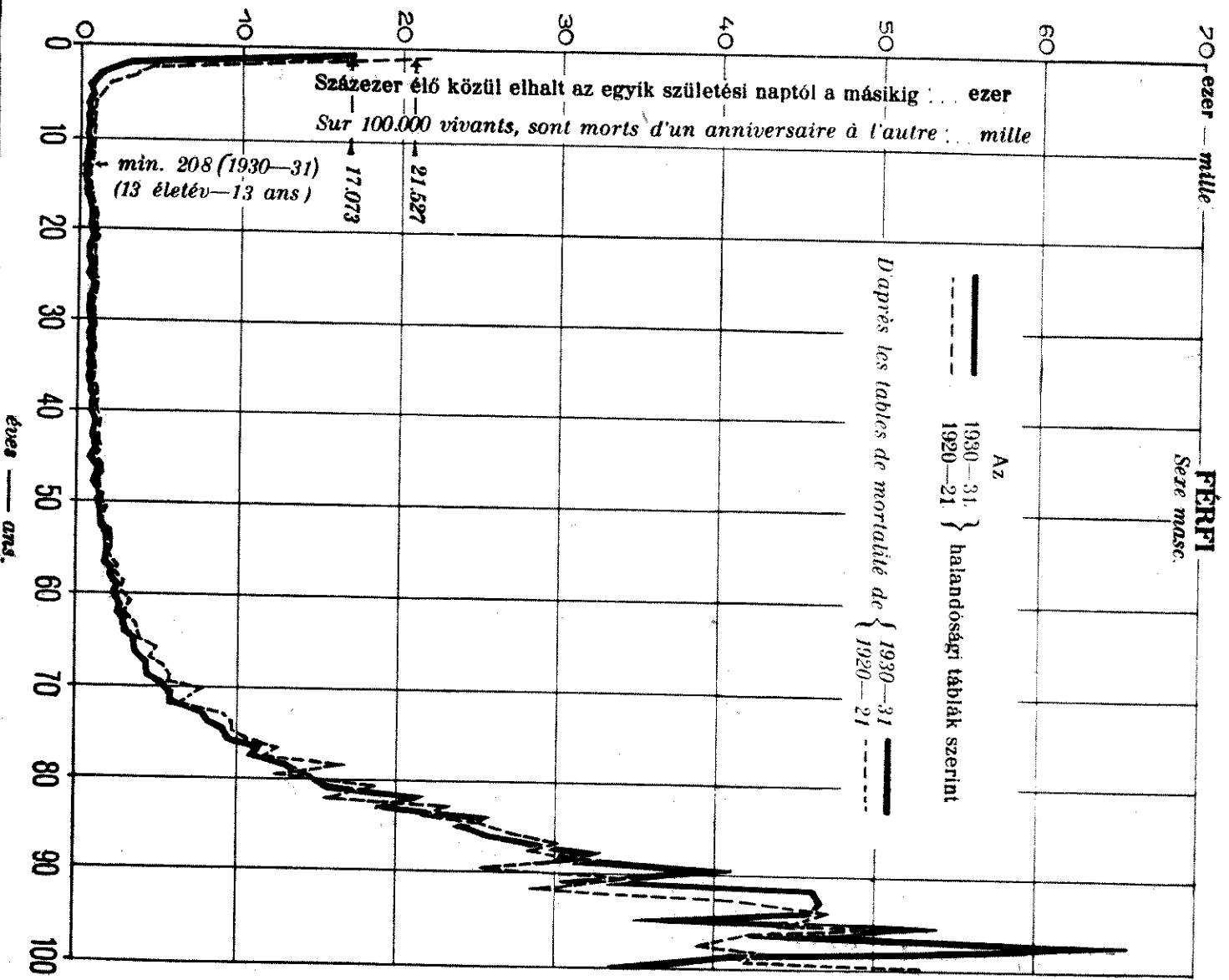
1929-ben — en 1929, 111.015 fi - garçons 104.448 leány - filles
 1930-ban — en 1930, 113.212 " 106.572 "
 1931-ben — en 1931, 106.577 " 100.348 "

Egy éves koresoport <i>Années d'âge</i>	Élők száma 1930. december 31-én <i>Nombre des habitants vivant au 31 déc. 1930</i>		Meghaltak száma 1930-ban és 1931- ben együttvéve <i>Nombre total des habitants décédés en 1930 et en 1931</i>		S z á z e z e r l é l e k b ől <i>Nombre, sur 100.000 habitants, de ceux</i>					
	fi <i>sexemasc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	fi <i>sexemasc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	egyik születésnapról a másikig meghalt <i>qui sont morts d'un anniversaire à l'autre</i>		a jelzett életkort			
					fi <i>sexemasc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	elérte <i>qui ont atteint</i>		nem érte el <i>qui n'ont pas atteint</i>	
							l'â g e i n d i q u é			
fi <i>sexemasc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	fi <i>sexemasc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	fi <i>sexemasc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	fi <i>sexemasc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	fi <i>sexemasc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	
47 éves — ans	45.500	49.124	841	794	924	808	62.085	64.958	37.915	35.042
48 "	44.409	52.224	1.037	986	1.168	944	61.360	64.433	38.640	35.567
49 "	41.037	43.097	924	845	1.126	980	60.669	63.825	39.331	36.175
50 "	41.624	48.717	1.054	1.013	1.266	1.039	59.901	63.200	40.099	36.800
51 "	40.435	42.486	1.021	841	1.262	981	59.145	62.543	40.855	37.457
52 "	38.312	43.531	1.120	1.095	1.461	1.257	58.281	61.929	41.719	38.071
53 "	37.506	41.117	1.242	1.026	1.655	1.248	57.316	61.151	42.684	38.849
54 "	37.646	40.907	1.149	1.091	1.526	1.333	56.441	60.388	43.559	39.612
55 "	38.717	42.977	1.178	1.024	1.521	1.192	55.583	59.583	44.417	40.417
56 "	34.143	36.210	1.423	1.342	2.084	1.853	54.425	58.873	45.575	41.127
57 "	31.461	33.350	1.273	1.085	2.023	1.626	53.324	57.782	46.676	42.218
58 "	31.597	35.153	1.397	1.238	2.210	1.761	52.146	56.842	47.854	43.158
59 "	31.375	28.034	1.395	1.080	2.223	1.926	50.987	55.841	49.013	44.159
60 "	33.022	37.182	1.643	1.526	2.487	2.052	49.719	54.766	50.281	45.234
61 "	30.416	28.212	1.535	1.215	2.523	2.153	48.465	53.642	51.535	46.358
62 "	29.663	30.107	1.734	1.555	2.923	2.582	47.048	52.487	52.952	47.513
63 "	25.633	25.538	1.797	1.518	3.505	2.972	45.399	51.132	54.601	48.868
64 "	27.446	31.477	1.840	1.738	3.352	2.611	43.877	49.612	56.123	50.388
65 "	26.352	26.564	2.123	1.896	4.028	3.569	42.110	48.317	57.890	51.683
66 "	23.355	25.071	2.014	1.773	4.311	3.536	40.295	46.593	59.705	53.407
67 "	23.781	25.613	2.114	2.065	4.445	4.031	38.504	44.945	61.496	55.055
68 "	21.286	22.490	2.070	2.156	4.862	4.793	36.632	43.133	63.368	56.867
69 "	18.032	16.639	1.883	1.624	5.221	4.880	34.719	41.066	65.281	58.934
70 "	19.660	24.110	2.362	2.323	6.007	4.817	32.633	39.062	67.367	60.938
71 "	17.724	16.811	2.091	1.883	5.899	5.600	30.708	37.180	69.292	62.820
72 "	15.631	17.198	2.435	2.451	7.789	7.126	28.316	35.098	71.684	64.902
73 "	14.653	14.506	2.398	2.271	8.182	7.828	25.999	32.597	74.001	67.403
74 "	12.588	14.219	2.244	2.295	8.934	8.070	23.676	30.045	76.324	69.955
75 "	12.204	13.868	2.274	2.424	9.316	8.739	21.470	27.620	78.530	72.380
76 "	9.889	10.947	2.292	2.600	11.588	11.876	18.982	25.206	81.018	74.794
77 "	8.931	9.778	1.928	1.863	10.794	9.526	16.933	22.213	83.067	77.787
78 "	8.899	10.087	2.312	2.518	12.990	12.481	14.733	20.097	85.267	79.903
79 "	6.336	6.133	1.798	1.645	14.189	13.411	12.643	17.589	87.357	82.411
80 "	6.415	8.546	2.045	2.149	15.939	12.573	10.628	15.230	89.372	84.770
81 "	3.716	3.787	1.573	1.529	21.165	20.187	8.379	13.315	91.621	86.685
82 "	3.632	5.294	1.361	1.521	18.736	14.365	6.809	10.627	93.191	89.373
83 "	2.121	2.287	1.099	1.221	25.907	26.694	5.045	9.100	94.955	90.900
84 "	1.936	2.370	928	1.074	23.967	22.658	3.836	6.671	96.164	93.329
85 "	1.585	1.970	800	913	25.236	23.172	2.868	5.159	97.132	94.841
86 "	1.390	1.904	811	884	29.178	23.515	2.031	3.964	97.969	96.036
87 "	881	1.113	570	665	32.349	29.874	1.374	3.044	98.626	96.956
88 "	797	1.084	477	581	29.924	26.799	963	2.135	99.037	97.865
89 "	433	598	355	405	40.993	33.863	568	1.563	99.432	98.437
90 "	500	772	306	391	30.600	25.324	394	1.034	99.606	98.966
91 "	183	237	170	231	46.448	48.734	211	772	99.789	99.228
92 "	150	250	140	200	46.667	40.000	113	396	99.887	99.604
93 "	106	167	98	134	46.226	40.120	61	238	99.939	99.762
94 "	83	140	58	118	34.940	42.143	40	143	99.960	99.857
95 "	52	121	55	93	52.885	38.430	19	83	99.981	99.917
96 "	40	74	34	70	42.500	47.298	11	51	99.989	99.949
97 "	19	60	25	37	65.789	30.833	4	27	99.996	99.973
98 "	22	39	23	43	52.272	55.128	2	19	99.998	99.981
99 "	12	17	10	16	41.667	47.059	1	9	99.999	99.991
100 "	14	42	19	32	33.928	22.222	1	5	99.999	99.995

AZ ELHALÁLÓZÁS VALÓSZÍNŰSÉGÉNEK ALAKULÁSA.

VARIATION DE LA PROBABILITÉ DE MORT.

nél is még kedvezőbbnek fog mutatkozni, teljesen elérve a nyugateurópai nemzetek kultúrájának kedvező közegészségügye mellett kiszámított halandósági táblázatok eredményeit. Hiszen az 1930—31. évben mutatkozott 16·1‰-es országos halandóság óta már 14·5‰-es halandóságot is regisztrálhattunk, t. i. 1934-ben. A csecsemőhalandóság pedig az 1930—31-ben száz elveszülöttre eső 15·7 egy éven aluli halottról már 1933-ban 13·6‰-ra esett s azóta is remélhető, még 1940-ben is, a további javulás.

Az öregek halandósága is alacsonyabb ma, mint volt 1920—21-ben közvetlen a nagy világégés után. Az új, 1930—31. évi halandósági tábla is javulónak mutatja a 60 éven felüli halandóságot az 1920—21. évvel szemben. (V. ö. az első táblázatot a Szemle 1930. évi I. kötetének 166. lapján közölt 4. táblázattal.) A 60 éven felüli öregek¹⁾ 1934. évi halandósága ezer megfelelő korú előre már éppenséggel csak 57·3‰, szemben az 1930—31. évi táblázat idején mutatkozó 60·9 és az 1920—21. évi 70·8‰-kel szemben. Érdekes megfigyelni, hogy az 1930—31. évi táblázaton minő lényegesen kisebb a 100 éven felüli öregek elhalálozási valószínűsége, mint volt az 1920—21. évi táblázat szerint, bár kétségtelen az is, hogy a 100 éven felüliek száma is már elég bizonytalan, de mint példa érdekes a legkülönbözőbb öregkori korcsoportokban mutatkozó hasonló irányú változásra. A 100 éven felüliek halálozási valószínűsége ugyanis az 1920—21-ben:

a férfiaknál még . . .	52.141
a nőknél pedig . . .	54.974

(v. ö. Szemle 1930. évi kötet 166. l.), addig az 1930—31-ben.

a férfiaknál	33.928
a nőknél pedig	22.122

(L. az 1. táblázatot). Eszerint tehát tíz esztendő alatt a száz éven felüliek halandósága olyképen mérséklődött, hogy még az előző — tíz évnél öregebb 1920—21. évi — halandósági tábla szerint egyik születésnaptól a másikig minden második 100 éven felüli

¹⁾ A statisztika a 60 éven felülieket számítja az „öregek“ közé, bár nyilvánvaló, hogy az öregedés kezdete nincs pontosan évhez kötve, ezzel szemben 15—59 éveseket produktív korúaknak, a 15 éven aluliak csoportját pedig gyermekrétegnek nevezzük.

aggastyán meghalt, addig tíz év múlva, — az új magyar 1930—31. évi halandósági táblázat szerint a férfi aggastyánok közül csak minden harmadik, az ily felette magas életkorú nők közül pedig csak minden negyedik vagy ötödik.

A legalacsonyabb elhalálozási valószínűség az 1930—31. évi új magyar halandósági táblázat szerint is a serdülő korban mutatkozik. A legkisebb a százezer megfelelő élő közül egyik születésnaptól a másikig egy év alatt elhaltak száma a fiúknál a 14., a leányoknál a 12. életévben. Százezer fiú közül 1930—31-ben ebben a korban — mint mondtuk — egyik születésnaptól a másikig csak 208, ugyanennyi leány közül pedig 243 halt meg, holott tíz évvel azelőtt, ugyanabban az életkorban a fiúknál 385, a leányoknál 447 volt az egy esztendő alatt elhunytak száma. Ez az ily korbelieknel mutatkozó halandósági minimumoknak úgy a fiúknál mint a leánygyermekéknél egyformán 46‰-os csökkenését jelenti.

A serdüléskor mutatkozó ezen legalacsonyabb mérvű adatoktól kezdve az előrehaladó életkorral a halandóság ismét fokozatosan emelkedik. Eleinte ez az emelkedés évről-évre elég lassú és egyenletes ütemű; ugrást a férfiak oldalán a 21. korévnél, a nők oldalán a 22. és 23. életévekben találunk, ami után mindkét nemnél ismét a halandóságnál hosszabb ideig — több évtizeden át — tartó csökkenése következik. A huszas évek elején lévő kiemelkedés a halálozási táblák százezer lélekre vonatkozó valószínűségi adatai körében tudvalevőleg annak a következménye, hogy a tüdővész — ez a nagy népbetegség — ekkor szedi legtöbb áldozatát. A férfiaknál e korban az életfenntartást biztosító állásért folytatott küzdelmek, másrészt az ifjúkori kicsapongások, a nőknél meg az első szüléssel járó veszedelmek súlyosbítják a helyzetet. Mégis ez a kiugrás sem olyan magas az 1930—31. évi, új magyar halandósági táblázat szerint, mint volt tíz évvel előbb, az 1920—21. évi viszonyokra támaszkodó számítások szerint.

A huszas életévek elején mutatkozó emelkedett mérvű elhalálozástól kezdve a harmincas korévek elejéig a halandóság mindkét nemnél szinte korévről-korévre állandó lassú csökkenést mutat. Ismét e tekintetben is megfigyelhető, hogy az 1930—1931. évi új halandósági tábla szerint e csökkenés is kedvezőbben alakul, t. i. mélyebbre történik, mint 1920—21-ben. A férfiaknál

a harmincadik életév a legkedvezőbb, amikor is egy év alatt 100.000 élő közül 513-an haltak meg (1920—21-ben 680-an, vagyis a javulás 25%-os) a nőknél a 36. életév halandósága igen alacsony, amikor is az ilyenkorú nők közül egy év alatt elhunytak száma csak 518 (1920—21-ben még 730 volt, vagyis itt a csökkenés 29%).

A harmincas életévek második felében még inkább a negyvenes korévekben indul meg azután a halandóság tartós emelkedése, eleinte lassan, egy-két évtizeden át alig észrevehetően. Aztán pedig a 60. életév körül, az öregedés küszöbén válik az elhalálozási valószínűség görbéje egyre meredekebbé és innen egyre fokozódik a halálozás aránya s az egészen a legöregebb korcsoportokig mind erősebbé válik, amint az elmúlás törvénye mindinkább erőt vesz az elkoptatott, előregedett szervezeteken. Azonban az új halandósági tábla szerint — mint már fentebb említettük — ezen öregkori korcsoportok is mind nagyobb és nagyobb ellenállást tanúsítanak a halállal szemben.

A lényegesen megjavult elhalálozási valószínűségnek megfelelően természetesen tetemesen meglassúbbodott a népesség kihalása, amit ugyancsak a már fentebb ismertetett 1. táblázat tüntet elénk azon két oszlopában, amely azt adja meg, hogy 100.000 újszülött közül az egyes elkövetkezendő élet éveket rendre hányan érik el. *Ezen kihalási rend új adatai* még világosabban tárják elénk a népünk elhalálozásának szüntelen és rohamos lassúbbodását, mint az eddig ismertetett elhalálozási valószínűségek. Az 1930—31. évi halandósági táblázatra támaszkodó kihalási rend adatai szerint százezer újszülött fiú közül 82.927 éri el első életévének végét, holott 1920—21-ben még csak 78.473. Százezer újszülött leány közül pedig az első életévet 85.762 éli túl, holott tíz évvel ezelőtt még csak 81.572. A csecsemőkori halandóság javulása azonban nem volt e tíz esztendőben olyan nagyarányú, mint aminő némely gyermekkori és néhány magasabb korévben következett be.

A nagykorúságot azonban például az új kihalási rend szerint százezer újszülött fiú közül valószínűleg 72.938 érne el, holott tíz évvel ezelőtt még csak 62.141 számíthatott volna erre, ha az 1920—21. évi halandósági viszonyok állandósultak volna leg-

alább huszonnégy esztendőre. Százezer újszülött leány közül pedig ma 75.112, tíz évvel ezelőtt 64.608 volt azoknak a száma, akik nagykorúságra számíthattak. A javulás mértékét százalékokban fejezve ki, azt mondhatjuk, hogy a csecsemőkori végének elérési valószínűsége a fiú újszülötteknél tíz év alatt 5—7%-kal nőtt. 1930—31-ben tehát ennyivel több újszülött fiúnál várható, hogy első életévében nem hal meg. A leányoknál ugyanez a javulási hányados: 5·1%. A nagykorúság elérésének valószínűsége ugyanez tíz év alatt a fiúknál 17·3%-kal, a leányoknál 15·3%-kal növekedett. A javulás tehát a fiú újszülöttekre nézve általában nagyobb, mint a leányokra, vagyis az egészségügy fokozatos javulása mindjobban csökkenti azt a különbséget, amely a halálozási viszonyok tekintetében a nők javára fennállott. Megjegyzendő azonban, hogy 1920—21-ben még a háborúban szerzett sérülések és betegségek miatt is kedvezőtlenebb volt a férfiak halandósága.

Az öregkor elérésének valószínűsége szintén rohamosan nőtt. 1930—31-ben az újszülött fiúk közül minden harmadiknál, az újszülött leányoknál pedig tíz közül négy-nél lehet számítani arra, hogy a csendes öregkor küszöbét, a 70. életévet eléri.

Az 1930—31. évi halandósági táblázat kihalási rendjéből számítható *valószínű élettartam*, vagyis *az az életkor, amelyig az újszülöttek felerésze kihal*, szintén igen lényeges növekedést mutat a régebbi táblázatok megfelelő *mediánjával* szemben. E *középső szám* ugyanis:

1900—01-ben még csak 40 év és 9 hónap
1920—21-ben 47 év és 7 hónap
1930—31-ben 59 év és 9 hónap.

Ez azt jelenti, hogy az utolsó tíz év alatt a nép valószínű élettartamának megnövekedése 12 év és 2 hónap, vagyis a ma születő gyermek átlagban egy negyedrésszel hosszabb élettartamra számíthat, mint tíz évvel ezelőtt született testvérei. Természetesen ismét úgy érteve, hogy az 1930—31. évi halandósági viszonyok hosszú évtizedeken át elméletileg állandóaknak vétettek fel; ami javulás utóbb mégis bekövetkezik, az e számításoknál még nem vétetett figyelembe.

A nőknél a valószínű élettartam az említett három magyar halandósági táblázat szerint így alakult:

1900—01-ben 40 év és 3 hónap
 1920—21-ben 51 év és 4 hónap
 1930—31-ben 63 év és 9 hónap.

Eszerint a nők valószínű élettartama, mely a századfordulón még 6 hónappal volt rövidebb a férfiakénál, 1920—21-ben már 3 évvel és 9 hónappal, 1930—31-ben pedig már 4 évvel hosszabb, mint a férfiaké.

Érdekes a többi életkorokra vonatkozólag is megállapítani a valószínű életkort, vagyis a valamely korosztályba felérték kihalási rendjének mediánját. Nemcsak a születés pillanatára, de minden életkorra más és más a várható valószínű élettartam, vagyis az a kor, amelyet az illető halandósági táblázat halandósági viszonyai alapján az élők fele elérni remélhet. A 2. táblázaton némely gyermekkorévra, a serdülés évére, a nagykorúság időpontjára, a női klimaktérium átlagos idejére, a produktív korszak végére és a matuzsálemi, késő öregkor küszöbére s némely más kerek, zérusra végződő korévra is megadjuk a még várható élettartam mértékét. Ezeket az 1930—31-es adatok alapján kiszámított valószínű élettartamokat a 2. táblázaton együtt közöljük az 1900—01. és az 1920—21. évi halandósági táblák alapján kiszámított megfelelő adatokkal is, hogy lássuk, milyen természetű fejlődés következett be a század eleje óta, illetve a háború után eltelt első évtized alatt. (L. a 2. táblázatot.)

Látható, hogy a legkülönbözőbb életkorok valószínű élettartama fejlődést mutat, kivéve a 80-as életkor adatait. Ennek az oka, hogy a közegészségügy fejlődésével a 80-as életkort ma többen érik el, mint régen, gyengébb szervezetű egyének is, kik azután az ennél is későbbi öregkorba már nem tudnak feljutni és leszállítják a 80-as életévre vonatkozó átlag mai színvonalát. A legmagasabbnak az 1. táblázat adatai szerint nem a születéskor, hanem a 2 éveseknél számítható valószínű életkor mutatkozik és pedig a nőknél. Nem szerint való részletezésben ugyanis a nőknek a halandó-

2. A valószínű élettartam különböző életkorokban a magyarországi halandósági táblák szerint.

Durée de vie probable à différents âges en Hongrie, suivant les tables de mortalité de ce pays.

Életkor Age	A valószínű élettartam — <i>Durée de vie probable, en années,</i>						
	a férfiaknál az <i>pour le sexe masculin</i>			a nőknél az <i>pour le sexe féminin</i>			
	<i>d'après les tables de mortalité relatives à</i>						
	1900—1901	1920—1921	1930—1931	1900—1901	1920—1921	1930—1931	
	évi halandósági tábla szerint az oldalt megnevezett életkorban <i>aux âges indiqués ci-dessous</i>						
Születéskor — <i>A la naissance</i>	40·18	47·22	59·77	40·51	51·07	63·74	
A l'âge de	2 éves korban	56·95	60·02	64·07	56·22	61·41	66·74
	7 " "	55·25	57·22	59·78	54·44	58·55	62·38
	10 " "	53·81	55·74	56·97	53·30	56·97	59·57
	14 " "	49·26	51·15	53·16	48·80	52·41	55·78
	20 " "	45·06	46·88	47·63	44·83	48·28	50·31
	24 " "	40·86	42·63	44·09	40·72	43·95	46·80
	30 " "	36·65	38·55	38·70	36·67	39·79	41·46
	45 " "	23·12	24·86	25·50	23·33	25·93	27·85
60 " "	13·45	14·17	13·49	13·25	14·72	15·10	
80 " "	4·50	4·27	2·85	4·49	4·33	3·61	

sági tábla alapján várható valószínű élettartama (a 80-as életévet megint kivéve) minden életévben magasabb, mint a férfiaké. Az 1930—31. évi tábla szerint a 2 évesek valószínű élettartama a leányok oldalán további 66·74 év, míg a fiúknál 64·07 év (1920—21-ben csak 61·4, illetve 60·02 év volt). A szülés veszedelmeit, valamint a nagyhalandóságú csecsemőkorát átéltek továbbélési kilátásai a gyermekkor elején eszerint kedvezőbbek, mint a születéskor. A későbbi gyermekkorban, s még inkább a még későbbi életévekben azután a még várható valószínű élettartam persze már egyre kisebb.

A nagykorúságot elérték további valószínű élettartama most már a nőknél 46·8 év, illetve a férfiaknál 44·09 év, míg tíz évvel ezelőtt csak 43·95, illetve 42·63 év volt a megfelelő adat. A hatvanadik életévükbe, tehát az öregkor küszöbére ért férfiak az 1930—31. évi tábla szerint még további 13 életévet, a hasonló korú nők pedig 15 évet remélhetnek.

Azt, hogy az egyes életkorévek valószínű élettartama a multhoz képest meny-

nyire fejlődött, olyan indexekkel célszerű megvilágítani, amelyek az újabb táblák adatait a régebbi táblák adataihoz mérik. Ezeket tartalmazza a 3. táblázat. Ezekből látható, hogy az egyes életkorévek valószínű élettartamai közül a multhoz képest a születéskor várható valószínű élettartam mutat legnagyobb fejlődést és pedig 157·4-es indexszel a nők oldalán. A multhoz képest majd minden korévnél nagyobb fejlődést mutatnak a nők indexei, mint a férfiaké. Ebben szerepe van persze annak is, hogy az elmúlt évtizedben a férfiak egyrésze háborús sérülések s háborús betegségek miatt is csökkent életképességű volt. A fejlődés az 1920—21. és 1930—31. évek között intenzívebb volt, mint 1900—01 és 1920—21 között, ha azt is tekintetbe vesszük, hogy a két utóbbi tábla között csak tíz esztendő telt el, míg a két régebbi között húsz év.

A magyar halandósági tábla szerint a hazai életkorviszonyok az utóbbi évtized alatt oly nagymértékben javultak, hogy az eredmények ebben a vonatkozásban már a nemzetek legelső sorába állítanak bennünket. Helyzetünk nem mindig volt ilyen kedvező. A magyar népet még a század elején is nagy gyermekáldás, nagy halandóság és rövid élettartam jellemezte. A század fordulóján, 1900—01-ben alig negyven év volt nálunk a valószínű élettartam s a férfiak és a nők között átlagban csak néhány hónapnyi volt a különbség, még pedig, amint már említettük, a férfiak javára. 1910—11-ről nem készült el a halandósági tábla, mert a háború megakadályozta a népszámlálási anyagnak olyan részletes feldolgozását, amint azt eredetileg tervezték. Közvetlenül a háború után, 1920—21-ben már lényegesen jobb lett a magyar átlagos élettartam, mint a század elején volt és a fiú újszülöttek 47·6 esztendőnyi, a leányok 51·3 évnnyi életkorra számíthattak. De ez a két átlag nagyon sok európai és tengerentúli államénál rosszabb volt. Ezekben az átlag már az 55 év körül és ezen felül volt ebben az időpontban, még pedig olyan államokban is, amelyek éppen úgy részt vettek és szenvedtek a háborúban, mint mi.

Az 1930—31. évi átlagos valószínű élet-

3. A továbbélés reménységének javulása az 1930—31. évi halandósági táblázat szerint a 1900—01. évi és az 1920—21. évi táblázatok adataihoz képest.

Amélioration de la probabilité de survie d'après la table de mortalité de 1930—31, par rapport à celles de 1900—1901 et de 1920—21.

Életkor Age	Az 1930—31 évi valószínű élettartam indexe, ha — <i>Indice de la durée de vie probable d'après les chiffres de 1930—31, si pour</i>				
	az 1900—01. évi 1900—1901		az 1920—21. évi 1920—21		
	megfelelő középszám = 100 <i>le chiffre médian correspondant est de 100</i>				
	a férfiak-nál <i>sex mascul.</i>	a nőknél <i>sex fem.</i>	a férfiak-nál <i>sex mascul.</i>	a nőknél <i>sex fem.</i>	
Születéskor — <i>A la naissance</i>	148·8	157·4	126·6	124·8	
A l'âge de	2 éves korban	112·2	118·7	106·8	108·7
	7 " "	108·2	114·6	104·5	106·5
	10 " "	105·9	111·8	102·2	104·6
	14 " "	107·9	114·3	103·9	106·4
	20 " "	105·7	112·2	101·6	104·2
	24 " "	107·9	114·9	103·4	106·5
	30 " "	105·6	113·1	100·4	104·2
	45 " "	110·3	119·4	102·6	107·4
	60 " "	100·3	114·0	95·2	102·6
	80 " "	63·3	80·4	66·7	83·6

kor azonban már olyan hatalmas fejlődést jelent a tíz évvel azelőtti állapotokhoz képest, hogy, bár más államokból még nem ismerjük az összes megfelelő adatokat, mégis nyilvánvaló, hogy ezzel a statisztikával nemzetközi viszonylatban is valóban kedvező helyre jutottunk. Azokban az államokban ugyanis, amelyek még tíz évvel ezelőtt messze előttünk jártak, nem képzelhető el azóta olyan nagy mértékű ugrás, mint ami nálunk bekövetkezett. Miután nálunk a magasabb élettartam felé vezető fokozatos fejlődés előbb indult meg, mint nálunk, fejlődésük már nem lehet olyan rohamos, mint amelyet idehaza tapasztalunk.

A mai átlagunknál ugyanis, a 4. táblázaton közölt nemzetközi összehasonlítás szerint, 1920—21-ben Dánia, valamint Új-Zéland adata volt jobb. Éppen ennek az utóbbi államnak a példája mutatja, hogy a fejlődés egy bizonyos fokon túl már nem lehet rohamos. Új-Zélandban 1900—01-ben a férfiak valószínű élettartama már 58·1 év volt és ez 1920—21-ig mindössze 62·8

4. A valószínű élettartam újabb alakulásának nemzetközi összehasonlítása.

Comparaison, pour divers pays et les derniers temps, de la durée de vie probable.

Ország — Pays	Valószínű élettartam kiszámításának alapjául szolgáló halandósági tábla származási éve <i>Années auxquelles se rapportent les tables de mortalité servant de base pour calculer la durée de vie probable</i>	A valószínű élettartam években <i>Durée de vie probable en années, pour</i>	
		a férfiaknál <i>le sexe masculin</i>	A nőknél <i>le sexe féminin</i>
Magyarország — Hongrie	1920—21	47·60	51·33
Ausztria — Autriche . .	1930—31	59·77	63·74
Németbirod. — Allemagne	1906—10	40·69	42·88
	1900—10	44·82	48·33
	1924—26	55·97	58·82
Belgium — Belgique . .	1891—1900	43·35	48·85
Dánia — Danemark . .	1910—11	54·90	57·90
	1921—25	60·30	61·90
Franciaország — France	1920—23	52·17	55·86
Anglia — Angleterre . .	1920—22	55·62	59·58
Skócia — Ecosse	1921	53·08	56·35
Olaszország — Italie . .	1910—12	46·97	47·79
Norvégia — Norvège . .	1910—20	55·62	58·71
Németalföld — Pays-Bas	1910—20	55·10	57·10
Ukraina — Ukraine . .	1925—26	43·57	46·72
Svédország — Suède . .	1920—21	55·60	58·38
Svájc — Suisse	1920—21	54·48	57·50
Eszakam. Egyesült Áll. États-Unis	1910—20	55·33	57·52
Délatr. Unio. Un. Sud-Afr.	1920—22	55·61	59·18
Ausztrália — Australie .	1920—22	59·15	63·31
	1901—05	58·09	60·55
Új-Zéland - Nouv.-Zélande	1921—22	62·76	65·43

évre, azaz 4·7 évvel emelkedett, holott — ugyanazalatt a húsz esztendő alatt — nálunk hét teljes évet tett a férfiak valószínű életkorának növekedése. A nők átlagos élettartama Új-Zélandban is nagyobb mértékben növekedett e húsz év alatt, mint a férfiaké, mert a nők nyeresége 4·9 év volt, de ugyanakkor nálunk a nők átlagos élettartama 11·1 esztendővel szökött fel. Azóta, tíz év alatt, újabb 12·4 esztendővel javult meg leányszülöttjeinknek az élet tartamára való kilátása.

A népszámlálások alkalmával megszámlált *élők átlagos életkora*, vagyis a *népszámlálási koradatok számtani átlaga*:

	a nőknél	a férfiaknál
1900 dec. 31.-én	26·8 év	26·8 év
1920 " " "	29·5 "	28·9 "
1930 " " "	30·8 "	29·4 "

Látható, hogy az átlagos élettartam 1920-ról 1930-ra sokkal kevésbé javult,

mint a *valószínű élettartam*. Az átlagos élettartam ugyanis 1920-ról 1930-ra a nőknél 1 évvel és egy hónappal (1·1 év), a férfiaknál pedig csak 6 hónappal (0·5 év) javult. Ezzel szemben a valószínű élettartam ugyanakkor 12·4, illetve 12·2 év javulást mutatott. Ennek az az oka, hogy a halálzási viszonyok 1920-tól 1930-ig lényegesen javultak, hiszen 1920—21-ben még a háború utáni járványok álltak fenn s kedvezőtlen volt a közegészségügy alakulása. Ezzel szemben a háborús születési gyérülés miatt 1920-ban a népességben gyenge volt a legfiatalabb gyermekréteg képviselése, ami a népesség által átélt időtartamok átlagára, vagyis az átlagos élettartam alakulására akkor kedvező hatású volt. Ezzel szemben 1930—31-ben a születési arány békés színvonala mellett a csecsemők s a gyermekek száma már ismét erősebb s ezért ez a körülmény leszállítja a halandóság javulása folytán bekövetkezett fejlődés egy részét. Az élők átlagos életkora egyébként 1900-tól 1920-ig sem fejlődött olyan arányban (csak 3·7, illetve 2·1 évvel), mint aminő mértékben (11·1, illetve 7·0 évvel) ugyanazon időtartam alatt a valószínű élettartam fejlődött.

A „normálkor“ az a kor ez, amelyben a legtöbb öreg hal el. Matematikai statisztikai nyelven ez a *kihalási rend öregkori modusa*. Úgy látszik, hogy az öregek már az ókorban is túlnyomóan a hetven és a nyolcvan év között haltak el. A biblia szerint ugyanis „az ember élete hetven esztendő s ha sokra megy, nyolcvan esztendő s ami abban legédesebb vala, az a munka s a fáradság volt“. Ma nálunk 75 esztendő a normálkor. Az utolsó harminc év alatt, az évszázad eleje óta a magyar halandósági táblák szerint nem figyelhető meg változás a normálkornak ebben a hetvenöt éves határában, de annál nagyobb a fejlődés abban a tekintetben, hogy az újszülöttek közül mindig többenél lehet ennek a kornak, illetve az azt környező normál korcsoportnak elérésére számítani. Az 1900—01. évi halandósági tábla szerint minden negyedik (pontosan 27·0%), az új, 1930—31. évi tábla szerint pedig már egy kis kikerekítéssel azt mondhatjuk: *minden második (46·5%) újszülött azzal a kilátással kezdi meg életét, hogy életét a normál-*

csoportban fejezi majd be. Tíz évvel ezelőtt, 1920—21-ben még rosszabb volt ez az arány, akkor csak minden harmadik csecsemő (pontosan 37·2%) várhatta, hogy elérje a normál korcsoportot. Az elhalálozási rendet mutató grafikonon (amelyent legutóbb Szemlénk 1930. évi I. kötetében a 178. lapon közöltünk, mint IV., Lexis-féle grafikont), amelyek azt tüntetik fel, hogy az újszülötteknek az egyes korévekben hány százaléka hal meg, az öregkori normál korcsoportot zsandárkalapszerű, hatalmas kiemelkedés mutatja. Körülbelül az 55. életévtől kezdve ugyanis mind rohamosabban nő azoknak száma, akik az ugyanabban az évben születettek közül egy-egy év alatt meghalnak és ez az arányszám a 75. évben éri el maximumát. Ettől kezdve újra rohamosan hanyatlik e szám; nem azért, mintha azok, akik ezt a kort megérték, most már több valószínűséggel számíthatnának egy-egy újabb szü-

letésnap forduló elérésére, mint fiatalabb korukban, hanem azért, mert már olyan kevesen vannak, hogy a továbbélés valószínűségének csökkenésével számuk szinte szemmel láthatólag fogy. A kihalási rendet ábrázoló grafikonon ennek a dombnak, a zsandárkalapnak a magassága nő, de a normálkor helye nem, vagy csak igen kevéssel változik. Az életkorviszonyok javulása ugyanis, amit ennek a századnak az eleje óta tapasztalhatunk, mindeddig abban jelentkezik, hogy mind többen és többen érik el a normálkort, de az élet végső határa a száz éven tútra biztosan még nem tolódot ki. A kulturális életszint emelkedésével mind több újszülöttnél számíthatunk arra, hogy megéri a csendes öregkort, de csak kevéssel nőtt azoknak az arányszáma, akiknél a száz éves, matuzsálemi kor elérését valószínűnek lehet venni.

Szél Tivadar dr.

A tanítóképzés újabb adatai.

Nouveaux renseignements sur la formation des instituteurs en Hongrie.

Résumé. En Hongrie, après la guerre, dans la plupart des années scolaires, le nombre des élèves sortis des écoles normales primaires a trop grandi. Dans ces conditions, il est devenu extrêmement difficile d'obtenir un emploi dans l'enseignement primaire; sous ce rapport, le chômage a augmenté surtout pendant les 7 dernières années. D'après certaines évaluations exagérées, le nombre des instituteurs et institutrices sans emploi aurait atteint 9000 (y compris ceux qui se sont déjà placés ailleurs, les institutrices qui se sont mariées et celles qui, vivant chez leurs parents, ont renoncé à l'enseignement). Contrairement à ce chiffre-là, il y a, parmi les chômeurs, selon une enquête sur les éléments instruits, faite à l'automne de 1936, 5800 personnes ayant le brevet d'instituteur (1.400 hommes et 4.400 femmes). On voit cependant que, même d'après ces données officielles, la situation est assez grave.

Pendant les 7 dernières années, — où la réalisation du plan Klebelsberg, relatif à des constructions d'écoles primaires et exécuté pour une bonne part en 1925—1930, a pris fin, — les écoles normales primaires ont, d'après les documents statistiques, délivré 13.281 brevets. En tenant compte

de ceux qui, renonçant à l'enseignement primaire, se placèrent ailleurs ou entrèrent dans une école supérieure, il y avait 12.621 individus qui, ayant obtenu ledit brevet, se destinaient, pendant les 7 dernières années, à l'enseignement primaire. Mais comme pendant le même temps, il y a eu (d'après les estimations) seulement 5.536 places pour les instituteurs (hommes et femmes) débutant dans cette carrière, on n'a pu employer 7.085 (56·1%) personnes sorties des écoles normales primaires; la proportion de ces personnes représentait 32·2% pour les hommes et 69·3% pour les femmes. Contrairement à ce nombre de 7.085, une enquête spéciale, faite sur les instituteurs et institutrices sans emploi, n'a trouvé que 5.800 sans-travail de cette sorte; il faut supposer donc que la différence essentielle qu'on voit entre les deux chiffres (et laquelle est de près de 1300) vient de ce que beaucoup de ces gens s'étaient placés en dehors de l'enseignement, que certains étaient morts et que plusieurs institutrices brevetées, avaient renoncé, en se mariant, à l'enseignement primaire. Dernièrement, un nouveau plan de constructions d'écoles primaires, moins large que celui de la décade précédente, a été mis à exécution, et le nombre des élèves de 1re classe

csoportban fejezi majd be. Tíz évvel ezelőtt, 1920—21-ben még rosszabb volt ez az arány, akkor csak minden harmadik csecsemő (pontosan 37·2%) várhatta, hogy elérje a normál korcsoportot. Az elhalálozási rendet mutató grafikonon (amelyent legutóbb Szemlénk 1930. évi I. kötetében a 178. lapon közöltünk, mint IV., Lexis-féle grafikont), amelyek azt tüntetik fel, hogy az újszülötteknek az egyes korévekben hány százaléka hal meg, az öregkori normál korcsoportot zsandárkalapszerű, hatalmas kiemelkedés mutatja. Körülbelül az 55. életévtől kezdve ugyanis mind rohamosabban nő azoknak száma, akik az ugyanabban az évben születettek közül egy-egy év alatt meghalnak és ez az arányszám a 75. évben éri el maximumát. Ettől kezdve újra rohamosan hanyatlik e szám; nem azért, mintha azok, akik ezt a kort megérték, most már több valószínűséggel számíthatnának egy-egy újabb szü-

letésnap forduló elérésére, mint fiatalabb korukban, hanem azért, mert már olyan kevesen vannak, hogy a továbbélés valószínűségének csökkenésével számuk szinte szemmel láthatólag fogy. A kihalási rendet ábrázoló grafikonon ennek a dombnak, a zsandárkalapnak a magassága nő, de a normálkor helye nem, vagy csak igen kevéssel változik. Az életkorviszonyok javulása ugyanis, amit ennek a századnak az eleje óta tapasztalhatunk, mindeddig abban jelentkezik, hogy mind többen és többen érik el a normálkort, de az élet végső határa a száz éven túlra biztosan még nem tolódot ki. A kulturális életszint emelkedésével mind több újszülöttnél számíthatunk arra, hogy megéri a csendes öregkort, de csak kevéssel nőtt azoknak az arányszáma, akiknél a száz éves, matuzsálemi kor elérését valószínűnek lehet venni.

Szél Tivadar dr.

A tanítóképzés újabb adatai.

Nouveaux renseignements sur la formation des instituteurs en Hongrie.

Résumé. En Hongrie, après la guerre, dans la plupart des années scolaires, le nombre des élèves sortis des écoles normales primaires a trop grandi. Dans ces conditions, il est devenu extrêmement difficile d'obtenir un emploi dans l'enseignement primaire; sous ce rapport, le chômage a augmenté surtout pendant les 7 dernières années. D'après certaines évaluations exagérées, le nombre des instituteurs et institutrices sans emploi aurait atteint 9000 (y compris ceux qui se sont déjà placés ailleurs, les institutrices qui se sont mariées et celles qui, vivant chez leurs parents, ont renoncé à l'enseignement). Contrairement à ce chiffre-là, il y a, parmi les chômeurs, selon une enquête sur les éléments instruits, faite à l'automne de 1936, 5800 personnes ayant le brevet d'instituteur (1.400 hommes et 4.400 femmes). On voit cependant que, même d'après ces données officielles, la situation est assez grave.

Pendant les 7 dernières années, — où la réalisation du plan Klebelsberg, relatif à des constructions d'écoles primaires et exécuté pour une bonne part en 1925—1930, a pris fin, — les écoles normales primaires ont, d'après les documents statistiques, délivré 13.281 brevets. En tenant compte

de ceux qui, renonçant à l'enseignement primaire, se placèrent ailleurs ou entrèrent dans une école supérieure, il y avait 12.621 individus qui, ayant obtenu ledit brevet, se destinaient, pendant les 7 dernières années, à l'enseignement primaire. Mais comme pendant le même temps, il y a eu (d'après les estimations) seulement 5.536 places pour les instituteurs (hommes et femmes) débutant dans cette carrière, on n'a pu employer 7.085 (56·1%) personnes sorties des écoles normales primaires; la proportion de ces personnes représentait 32·2% pour les hommes et 69·3% pour les femmes. Contrairement à ce nombre de 7.085, une enquête spéciale, faite sur les instituteurs et institutrices sans emploi, n'a trouvé que 5.800 sans-travail de cette sorte; il faut supposer donc que la différence essentielle qu'on voit entre les deux chiffres (et laquelle est de près de 1300) vient de ce que beaucoup de ces gens s'étaient placés en dehors de l'enseignement, que certains étaient morts et que plusieurs institutrices brevetées, avaient renoncé, en se mariant, à l'enseignement primaire. Dernièrement, un nouveau plan de constructions d'écoles primaires, moins large que celui de la décade précédente, a été mis à exécution, et le nombre des élèves de 1re classe

a été, pour les écoles normales primaires, fort limitée (à 30); aussi, on espère voir diminuer, essentiellement, le nombre des instituteurs sans emploi.

*

A tanítóképzés válságos helyzetéről újabban sokat hallunk. Az állástalan tanítók és tanítónők számáról valóban megdöbbentő adatok kerülnek forgalomba s ha ezek sok esetben túlzott számok is, a tényleges helyzet lehető számbavételével megállapított valószínű adatok sem nyújtanak sokkal vigasztalóbb képet. Az állástalan tanítók és tanítónők egyesülete néhány hónappal ezelőtt *kilenc ezerben* állapította meg tagjainak számát s ebben a számban 1.500-at tenne a férfiak és 7.500-at a nők száma. Úgy látszik azonban, hogy ebben a számban (különösen a nők közt) nagyon sok olyan okleveles szerepel, aki a pontosabb megállapítás szerint nem sorolható az állástalanok sorába, mivel időközben más foglalkozást kapott, férjhezment vagy pedig egyéb életviszonyai (eltartottsága) miatt nem tekinthető állástalannak. A mult év őszén végrehajtott értelmiségi statisztikai adatgyűjtés ilyenformán jóval kevesebb — összesen 5.800 — tanítói oklevéllel rendelkező olyan egyént (köztük 1.400 férfit és 4.400 nőt) vett számba, aki állástalannak tekinthető. Ez a létszám, ha az utolsó 8—10 évben tanítói oklevelet szerzett egyének számát számbavesszük, a fenti túlzott arányú megállapítással szemben megfelelőnek is látszik.

A tanítóképzés fejlődése a mult évtized közepén, az elemi iskolai építési akció megindítása után vett erősebb lendületet. Az intézetek száma a háború óta alig változott és ezidőben 43 intézet látta el a tanítóképzés feladatait. Az 1926/27. tanév óta azonban gyors egymásutánban nyitak meg az új intézetek s az 1931/32. tanévig éppen 12-vel szaporodott a számuk. Az erősebb fejlődés tehát mindössze *hat esztendőre* szorítkozott. Amíg a fiúintézetek a jelzett hat év alatt is a régi keretben folytatták működésüket, a leányintézetek feltűnő módon gyarapodtak; ez a gyarapodás is csaknem kizárólag a róm. katolikus (nagyob-

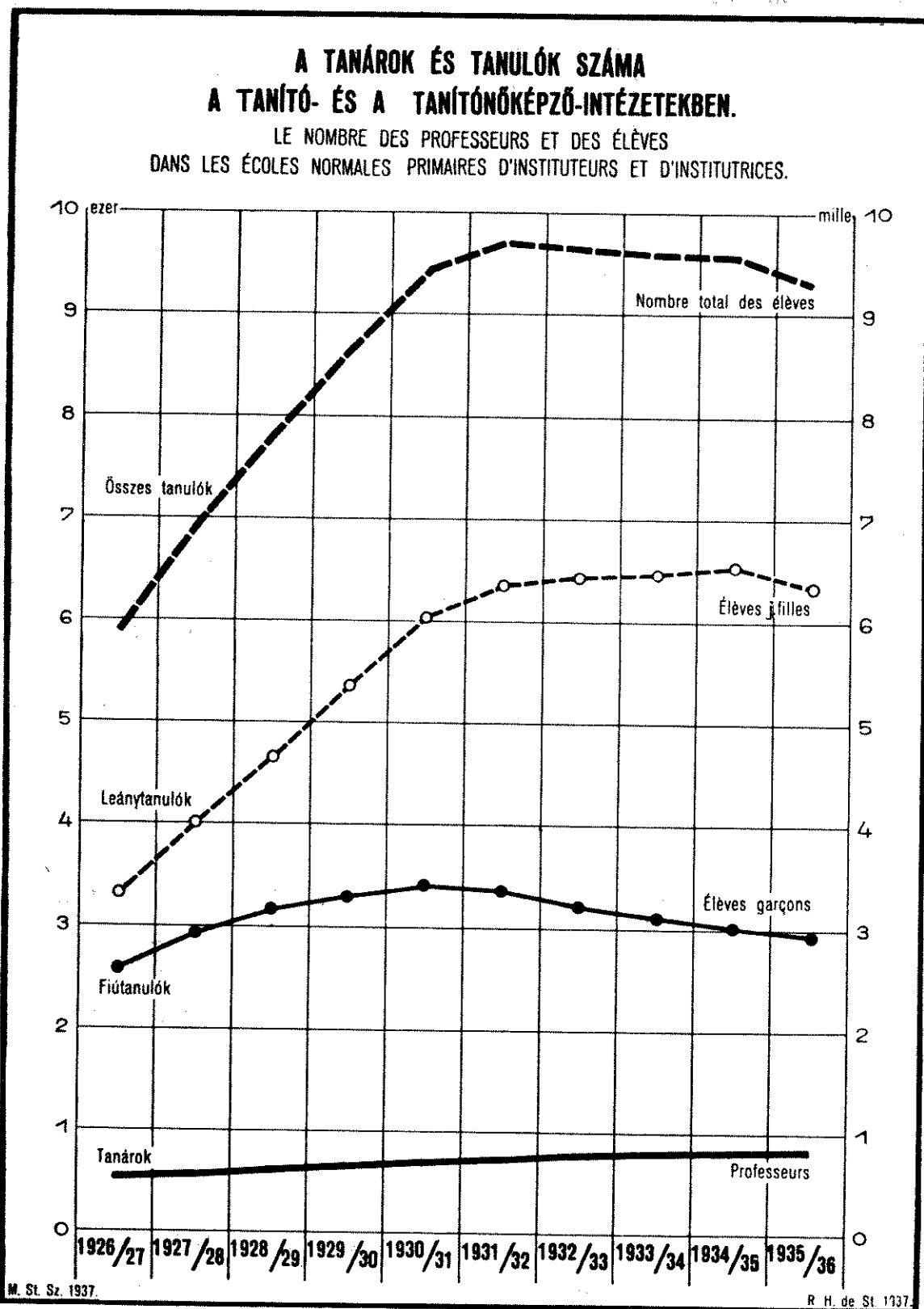
bára szerzetesi) iskolák felállítása révén történt. Maga az állam csupán egy fiúintézetet állított fel (Kőszegen 1926-ban), de ezzel szemben egy intézetet (Csurgón 1933-ban) meg is szüntetett s így nem gyarapította az intézetek számát; a fiúiskolák száma így 19 maradt. A fentebb említett 12 egységnyi szaporulat tehát teljes egészében a leányiskolákra jut; amíg 1925/26-ban 24 volt a leányintézetek száma, 1933/34-ben már 36 ilyen iskola működött. Az 1929-ben megnyitott nyiregyházi református és az 1930-ban megnyitott miskolci izraelita tanítónőképző-intézet kivételével valamennyi új intézet róm. katolikus jellegű. Összesen tehát 10 róm. kat. intézet nyit meg az utóbbi tíz esztendő alatt s ezek közt is 8 intézet szerzetesi jellegű; az Orsolyarend három tanítónőképzőt állított fel: Győrött, Újdombóváron és legutóbb — 1931-ben — Budapesten; a többi női szerzetesrendek (Irgalmas-rend, Salvator-rend, Notre-Dame, Keresztes nővérek, Redemptorissa-rend) egy-egy iskolát létesítettek; ezek közt legnagyobb intézet a Salvator-rend budapesti tanítónőképzője, amely egyébként is az országnak legnépesebb ilyen intézete (361 tanulóval). A megnyitás sorrendjében utolsó volt (Budapesten 1933-

1. A tanító- és tanítónőképző intézetek főbb adatai.

Renseignements généraux sur les écoles normales primaires d'instituteurs et d'institutrices.

Tanév Années scolaires	Az iskolák száma Nombre de ces écoles		A nyilvános és magántanulók Elèves réguliers et privés				Növekedés (+) v. csökkenés (-) %-ban Accroissement (+) ou diminution (-) %	
	A tanítók száma ¹⁾ Nombre des professeurs ¹⁾		közül — dont					
			a fiúk garçons		a leányok j. filles			összesen Total
	szám szerint nombre	%	szám szerint nombre	%	szám szerint nombre	%		
1926/27	45	567	2.611	44.0	3.325	56.0	5.936	—
1927/28	46	593	2.947	42.3	4.014	57.7	6.961	+ 17.3
1928/29	47	626	3.160	40.4	4.658	59.6	7.818	+ 12.3
1929/30	51	666	3.305	38.1	5.363	61.9	8.668	+ 10.9
1930/31	54	709	3.412	36.1	6.046	63.9	9.458	+ 9.1
1931/32	55	746	3.351	34.5	6.357	65.5	9.708	+ 2.6
1932/33	55	781	3.209	33.3	6.427	66.7	9.636	— 0.6
1933/34	55	795	3.108	32.4	6.487	67.6	9.595	— 0.4
1934/35	55	809	3.012	31.6	6.528	68.4	9.540	— 0.5
1935/36	55	821	2.947	31.7	6.354	68.3	9.301	— 2.5

¹⁾ A hitoktatók nélkül. — Sans les maîtres de religion.

A tanulók számának vizsgálatánál (l. az 1. sz. táblát) feltűnik mindjárt, hogy a leánytanulók száma a fiúkénál mennyivel erősebben emelkedett. A jelzett tábla adatai csak 10 évre tekintenek vissza; a tanulók létszáma azonban *egy korábbi tanévben — 1923/24-ben — érte el a mélypontot*, t. i. éppen abban az évben, amikor a képzőintézeteket *öt évfolyamúvá* szervezték át s amikor az átszervezés miatt az intézetek oklevelet sem adtak ki. A tanulmányi idő meghosszabbításának tehát a létszám alakulására egyelőre megvolt a csökkentő hatása: a tanítóképzőknek mindössze 1.418, a tanítónőképzőknek pedig 1.817 növendékük volt 1923/24-ben. A fiútanulók száma innen kezdve 1930/31-ig, a leánytanulóké pedig még tovább, egészen a legutóbbi időnkig (1934/35-ig) *szakadatlanul emelkedett*; a fiútanulóknál tehát a jelzett 7 éves időköz alatt (1923/24-től 1930/31-ig) csaknem *két és félszeresére*, a leánytanulóknál pedig 11 év alatt (1923/24-től 1934/35-ig) *több, mint három és félszeresére* emelkedett a lét-

szám; százalékban kifejezve ez a gyarapodás a fiútanulóknál 141%, a leánytanulóknál pedig 259%.

ban) a Redemptorissa-szerzetesnők tanítónőképzője. A nem szerzetesi iskolák közt találjuk a székesfehérvári „Ferenc József”-nőnevelő intézetet és a bajai érseki tanítónőképzőt; mindkettő 1930-ban nyílt meg.

A római katolikus jellegű intézeteknek erős gyarapodása által a leánytanulók száma is jelentősen növekedett s így a katolikus *nőnevelés* körébe a róm. kat. egyház egyre több leánynövendéket vont be. Az iskolahálózat kifejlődésének a tulajdonképeni célját és értelmét is inkább ezen a téren — vagyis a vallásos és gyakorlati irányú nevelés terén — kell keresnünk, mint abban, hogy a nagyrészt a középosztályhoz tartozó leánygyermektek tekintélyes hányada egészen céltalanul oklevelet szerezzen.

A fiútanulóknál a már korábban (1931/32-ben) beállott fordulat után a legújabb tanévig (1935/36-ig), összesen tehát 4 tanév alatt együttesen 13.6%-os apadást észlelhetünk; ezzel szemben a leánytanulók száma csak legújabbban (1935/36-ban) kezdett apadni 2.7%-kal. (Ilyenformán az összes tanulók száma 1931/32-ben érte el a csúcspontot, ez időben az 1923/24-i létszámnak éppen háromszorosára növekedve.)

A születéseknek a háború alatt történt csökkenése eszerint a képzőintézetek tanulólétszámának az alakulására nem gyakorolt olyan következetes és évről-évre pon-

szám; százalékban kifejezve ez a gyarapodás a fiútanulóknál 141%, a leánytanulóknál pedig 259%.

tosan megfigyelhető hatást, mint aminő az alsófokú és a többi középfokú iskoláknál is tapasztalható volt. A tanító- és tanítónőképző-intézeti tanulóknak éppen kétharmadrésze a 15—18 éves korcsoportba tartozik; a háború alatti gyér születések hatásának tehát legkésőbb 1930/31-ben kellett volna jelentkeznie a tanulólétszámban; ehelyett a fiútanulók számában csak 1931/32-ben, a leánytanulók számában pedig csak 1935/36-ban látunk apadást s valószínű az is, hogy ez a visszaesés is inkább a túlprodukció és a gazdasági viszonyok következménye, mint a születési viszonyoké. Amennyiben azonban a születések háború alatti elmaradása csökkentőleg hatna a jelzett létszámra, ennek a hatásnak ezen túl is, még jóval tovább kellene tartania s az legfeljebb csak a mostani vagy a jövő tanévekben (1937/38—1938/39-ben) veszítheti el az erejét, tekintettel arra, hogy a háború utolsó évétől még 18—20 évet kell számítanunk, amíg a képzőintézetek felső évfolyamaiból is kilépnek a háborús születésű tanulók.

A tanítói oklevelek számában mutatkozó túltermelés csökkentése és levezetése végett a közelmúltban miniszteri rendelet jelent meg, amely az *állami* tanító- és tanítónőképző-intézetek *első* évfolyamára felvehető tanulók számát az 1937/38. tanévtől kezdve *30-ban* állapította meg. (A felekezeti intézeteket a rendelet hasonló intézkedés megtételére szólította fel.) Ez a rendelkezés mindenesetre az első lényeges és messzeható intézkedés a tanítóképzés valóságos helyzetének az enyhítése céljából.

Ezzel kapcsolatban vessünk egy pillantást a képzőintézetek növendékeinek osztályok szerint való megoszlására, külön figyelve az első osztályos növendékek számát. A tanulók osztályonként így oszlottak meg:

	I.	II.	III.	IV.	V.
1934/35 . . . . . { szám	2.087	1.849	1.680	1.948	1.976
{ %	21·9	19·4	17·6	20·4	20·7
1935/36 . . . . . { szám	1.942	1.967	1.766	1.730	1.896
{ %	20·9	21·1	19·0	18·6	20·4
<i>Ebből (1935/36):</i>					
Tanítóképzők . . . . . { szám	609	606	540	572	620
{ %	20·7	20·6	18·3	19·4	21·0
Tanítónőképzők { szám	1.333	1.361	1.226	1.158	1.276
{ %	21·0	21·4	19·3	18·2	20·1

Adataink a tanulók tanévvégi létszámát tüntetik fel. (Általában valamennyi is-

kolai adatunk erre az időpontra vonatkozik.) A tanév *elején* jelenlevő létszám átlag véve 4%-kal magasabb ennél. A tanítói oklevél megszerzésére törekvő *érettségizett* tanulók a képző-intézetek IV. osztályában folytathatják tanulmányaikat; innen ered a két felső osztály létszámának a telítettsége; szembetűnő azonban, hogy amíg 1934/35-ben a IV. osztály is magas létszámmal szerepel, 1935/36-ban csak az V. osztály létszáma volt erősebb, jeléül annak, hogy az érettségizett tanulók is már jóval kevesebb számmal jutottak át a képzőintézetekbe.

A fenti miniszteri rendelet alapján, 55 intézetről lévén szó, összesen 1.650 tanuló volna felvehető a képzőintézetek I. évfolyamára. Még mindig elég magas szám ez, ha tekintetbe vesszük, hogy az elemi iskolai tanszemélyzet számában az utánpótlás és a személyzetszaporítás következtében előálló évi szükséglet az utóbbi öt év alatt 7—800 fő között mozgott és ha az újabban meginduló építési akció folytán a helyzet kedvezőbbé is válik az elhelyezkedés szempontjából, egyelőre évi 1.000 főnél nagyobb oklevél-szükségletre alig számíthatunk. Számításba kell vennünk azt, hogy a tanévvégi létszám, mint említettük, kisebb a tanéveleji létszámnál; az V. évfolyamig pedig (számítva arra is, hogy az érettségi bizonyítvánnyal átlépő tanulók száma most már szintén kevesbedni fog) a tanulóknak egyrésze elmarad s így, ha a „zárt létszám“ tényleg érvényesül, a jövőben (öt esztendő múltával, azaz 1942-ben) legfeljebb 1.400—1.500 tanítói oklevélre számíthatunk. Mint-hogy pedig a tanítói oklevelesek közül sokan más pályán helyezkednek el, a nők egyrésze pedig férjhez megy, ebből a létszámból is le kell még számítanunk 100—200 főt; eszerint kedvező körülmények közt évente 1.200 egyén lenne a jövőben olyan, aki tényleg tanítói pályára törekszik; ez a szám tehát mindössze 200 fővel haladná meg a szintén elég kedvezően számított évi szükségletet.

Valószínű az is, hogy az I. osztályba felvehető tanulók száma az intézetek egyrészeiben nem lesz éppen a 30-ban megállapított határra korlátozható, mivel így az intézetek nagyobb méretre szabott befogadóképessége nagyonis kihasználatlanul marad; másfelől vannak intézetek, amelyekben eddig is 30-on alul maradt az I. osztályos tanulók száma. Nem érdektelen tehát áttekintenünk ebből a szempontból adatainkat.

Az intézetek száma ezek szerint az I. osztályban osztályvizsgát tett tanulók tanév- végi száma alapján 1935/36-ban a következőképpen oszlott meg:

		11—15	16—20	21—25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—55	56—60	60-nál több	Összesen
Tanító- képzők	állami	—	1	2	3	1	—	—	—	—	—	—	7
	róm. kat.	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	6
	református	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	3
	ág. h. ev.	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
	izr.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Összesen		—	2	2	7	2	3	1	1	—	1	—	19
Tanítónő- képzők	állami	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	4
	róm. kat.	—	2	—	4	4	8	2	3	1	1	1	26
	református	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	4
	ág. h. ev.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
	izr.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Összesen		1	2	—	5	9	10	3	3	1	1	1	36
Együtt		1	4	2	12	11	13	4	4	1	2	1	55

Kitűnik tehát, hogy az intézetek nagyobb részében (még a tanév végén is) 30-on felül volt az I. osztályos tanulók száma és csak 19 olyan intézet volt, amelyeknél ez a létszám 11—30 között mozgott és amelyek így a rendelet követelményeinek könnyű szerrel megfelelhetnek. Viszont 12 olyan nagyobb intézet is van, amelyeknél a jelzett létszám a 40-et is meghaladta s ezek közt olyan nagy iskolaegységeket találunk, mint az egri róm. kat. érseki tanítóképző, az Angolkisasszonyok budapesti intézete és a szintén budapesti Salvator-intézet (83 első osztályos tanulóval). Ilyen nagy eltérések mellett kétségtelen, hogy a jövőben sem lehet teljesen egyforma az I. osztályos növendékek száma az egyes intézetekben s erre nézve bizonyos kiegyenlítésnek kell létrejönnie az egyes intézetek között, hogy a zárt szám legalább országos összegben ne haladja meg az előírt mértéket.

A képző-intézetek közt, amint a fenti adatokból látható, a róm. katolikus jellegűeké az abszolút többség (32). Róm. katolikus jellegű intézetben tanult ehhez képest *százalékos arányban*:

	a fiú- a leány- az összes		
	tanulók közül		
1934/35-ben	33·4	69·8	58·3
1935/36-ban	34·6	71·8	60·0

A tanítóképzés munkájából eszerint a római katolikus egyházra egyharmadrész jut (egyharmadrész viszont állami feladat!); a tanítónőképzés ellenben több, mint 70%-os arányban a róm. kat. egyház kezében van.

Ha ezzel kapcsolatban a tanulók valósi adatait is áttekintjük (l. a 2. sz. táblát), megállapíthatjuk, hogy a leánytanulók közt valóban nagyobb arányt (76%) foglalnak el a róm. kat. vallásúak, mint a fiúk közt (64%) s tény az is, hogy a róm. ka-

2. A tanító- és tanítónőképző-intézetek, valamint az elemi iskolák tanulóinak és Magyarország népességének vallási megoszlása.

Répartition, par confession, des élèves des écoles normales primaires d'instituteurs et d'institutrices, de ceux des écoles primaires élémentaires et de la population en Hongrie.

Tanév, iskolafaj <i>Années scolaires et écoles</i>	Tanulók száma, népesség <i>Nombre des élèves et de la population</i>	Róm. kat.	Gör. kat.	Református	Ag. h. ev.	Israelita	Egyéb	
		<i>Cath. romains</i>	<i>Uniates</i>	<i>Calvinistes</i>	<i>Luthériens</i>	<i>Israélites</i>	<i>Autres</i>	
		%						
1925/26 <i>Ecoles norm. prim.</i>	Tanítóképzők — <i>d'instituteurs</i>	2.216	62·4	3·4	23·7	6·5	3·8	0·2
	Tanítónőképzők — <i>d'institutrices</i>	2.635	72·8	2·2	18·7	4·1	1·8	0·4
	Együtt — <i>Ensemble</i>	4.901	68·1	2·7	21·0	5·2	2·7	0·3
1935/36 <i>Ecoles norm. prim.</i>	Tanítóképzők — <i>d'instituteurs</i>	2.947	63·6	2·1	21·9	8·9	3·4	0·1
	Tanítónőképzők — <i>d'institutrices</i>	6.354	75·9	2·3	14·6	4·9	2·1	0·2
	Együtt — <i>Ensemble</i>	9.301	72·0	2·2	16·9	6·2	2·5	0·2
Elemi mindennapi iskolák (1935/36) <i>Ecoles primaires élémentaires dites quotidiennes</i>	962.024	67·7	2·9	20·7	5·7	2·5	0·5	
Népesség (1935 végén) <i>Population (à la fin de 1935)</i>	8.943.533	65·3	2·4	20·9	6·1	4·7	0·6	

tolikusok aránya a lefolyt 10 év alatt a fiúk közt is növekedett, de még inkább gyarapodott a leánytanulók közt (73%-ról 76%-ra). Ezek az arányszámok a fiúknál ugyan alatta maradnak a 65%-ot tevő országos arányszámnak, mivel a fiúk közt a protestáns vallásúak az országos arányt meghaladó aránnyal szerepelnek, a róm. kat. leányok aránya ellenben jóval (11-gyel) meghaladja az országos vallási arányt. A tanítóképzés róm. kat. jellegének túlsúlya tehát ezen a téren még jobban kidomborodik.

Ha azonban az elemi iskolai tanulók vallási megoszlására is figyelemmel vagyunk (l. ugyancsak a 2. sz. táblát), a róm. kat. leánytanulóknak a tanítóképzésben való részesedését nem mondhatjuk túlzottan magas arányúnak (68% róm. kat. elemi iskolai tanulóval szemben 76% róm. kat. tanítónőjelölt), annál is inkább, mivel a képzőintézetek róm. kat. fiútanulóinak aránya az elemi iskolai róm. kat. tanulók aránya mögött marad. Ugyanígy szempontból mondhatjuk, hogy a nőképző intézetekben a ref. vallású leánytanulók részesedése nem áll arányban az elemi iskolai református tanulókéval (15% a 21%-kal szemben); a legutóbbi tanévben a református tanulók részesedése az összes tanítóképzőintézetekben csak 17%-nyi volt, míg az elemi iskolai oktatásban 21% református tanuló részesült.

Ha az egyébként kis számú görög katolikusok arányát hozzászámítjuk a római katolikus tanulókéhoz, azt látjuk, hogy a képzőintézetek tanulóinak a legutóbbi tanévben közel $\frac{3}{4}$ része tartozott a katolikus valláshoz.

*

A képzőintézetek tanulólétszámának az alakulásával nagyjában párhuzamos a sikeres képesítő vizsgát tett, azaz tanítói oklevelet szerzett növendékek számának a hullámozása is. Az 1923/24. tanévben, mint említettük, a képzőintézetek nem adtak ki oklevelet, kivéve azoknak a tanulóknak, akik már korábban megszerezték az ehhez szükséges előfeltételeket. A tanítói oklevelet szerzett egyének száma innen kezdve négy tanéven át (1927/28-ig) elég kevés — legfeljebb 800—850 — volt évente; az oklevelek számának erre a visszaszorítására annál inkább szükség volt, mert a háború után évente 1.200—1.400 között mozgott a kiadott tanítói oklevelek száma és ez a túltermelés válságos helyzetbe sodorta volna a

tanítóképzést. Közvetlenül a háború után elég erős szükséglet mutatkozott a tanítói pályán, minthogy az iskolák újból megnyitak és újult erővel indult meg az elemi oktatás újjászervezése. Később azonban, az 1920/21—1924/25. tanévek folyamán, egyre nehezebbé vált a tanítói pályán való elhelyezkedés, a tanítószemélyzet utánpótlásának az aránya egyre kisebbedett, sőt már főleg is mutatkozott, ami a szanálással kapcsolatos elbocsátásokat tette szükségessé. Amint azonban megkezdődött az elemi iskolai építési akció, a helyzet ismét javult; ezidőben egyre növekedett a szükséglet az elemi iskolai oklevelek terén, annyira, hogy nemcsak azok az oklevelesek találtak elhelyezést, akik az építési akció folyamán (1925-től kezdve) tettek képesítő vizsgát, hanem a korábbi oklevelesek közül is igen sokan, akik a szanálás folytán állás nélkül maradtak vagy állásukat kénytelenek voltak elhagyni.

Ilyenformán a tanítói oklevelek túltermeléséről csak később, az építési akció megszűnése, illetőleg szűkebb keretekbe való szorítása után lehetett szó. Ez az időszak az 1929/30. tanévvel vette kezdetét, mivel a négy előző, kedvező konjunktúrájú tanév (1925/26—1928/29) után számításunk szerint ez a tanév volt az első olyan, amikor a képesítővizsgát tett tanítójelöltek nagyrésze már nem talált elhelyezést s így kezdetét vette az állástalanok számának felgyülemelése. Ennek a túltermelésnek a felbecsülése végett tekintsük át az 1929/30. tanév óta kiadott tanítói oklevelek számát. Tanítói oklevelet szerzett ugyanis:

	férfi	nő	összesen
1929/30-ban	593	898	1.491
1930/31-ben	706	1.058	1.764
1931/32-ben	781	1.298	2.079
1932/33-ban	772	1.368	2.140
1933/34-ben	644	1.309	1.953
1934/35-ben	643	1.301	1.944
1935/36-ban	644	1.266	1.910
Összesen 7 év alatt	4.783	8.498	13.281

Az okleveleseknek ebből a számából le kell azonban számítanunk azokat, akik egyéb kereső pályára lépnek vagy a polgári iskolai tanárképző (esetleg egyéb) főiskolán folytatják tanulmányaikat. Ezek az adatok előzetes bevalláson alapulnak s évente emelkedő aránnyal (1931/32-ben 2·7%, 1935/36-ban 8·7%) szerepelnek a képesítő vizsgát tett tanulók közt. Az alábbi adatok feltüntetik eszerint a tényleg tanítói pályára készülő okleveles egyének számát

s emellett azt is, hogy ez a létszám milyen arányban áll az elemi iskolai tanszemélyzet számával.

	Tanítói oklevelet szerzett és tanítói pályára készült					
	szám szerint			az elemi iskolai tanszemélyzet %-ában		
	férfi	nő	össze- sen	férfi	nő	össze- sen
1929/30-ban . . .	554	870	1.424	5·2	10·4	7·5
1930/31-ben . . .	667	1.018	1.685	6·2	12·1	8·7
1931/32-ben . . .	753	1.269	2.022	6·9	15·0	10·4
1932/33-ban . . .	742	1.334	2.076	6·8	15·7	10·7
1933/34-ben . . .	602	1.254	1.856	5·5	14·7	9·5
1934/35-ben . . .	574	1.240	1.814	5·2	14·3	9·2
1935/36-ban . . .	542	1.202	1.744	4·9	13·7	8·8
Összesen 7 év alatt	4.434	8.187	12.621	5·8	13·7	9·3

A tanítói oklevéllel évente ellátott és tényleg tanítói pályára készülő egyének száma tehát évente 8—11%-át tette az elemi iskolai oktatásban résztvevő tanítószemélyzetnek. Ezzel szemben, ha azt vizsgáljuk, hogy mennyi a *tanítószemélyzetben* az utánpótlás, valamint a személyzetszaporítás következtében évente jelentkező *szükséglet*, erre vonatkozó számításunk útján legfeljebb 4%-os szükségletet állapíthatunk meg. (A nyugdíjazás, halálozás útján előállott évi fogyatéka ugyanis a tanszemélyzetnek évente átlag 3·5%-át teszi; ami a tanszemélyzet gyarapodását illeti, a legutóbbi évek folyamán ez a többlet igen különböző volt, átlag véve azonban egy-egy tanévben 100 főt tett, azaz a kerekszámban 20 ezer főnyi tanszemélyzetnek 0·5%-át.) A közölt adatok összevetése alapján kitűnik, hogy az évente tanítói oklevelet szerzett (tényleg a tanítói pályára készülő) egyéneknek több, mint fele részre nem kerülhetett be a tanítószemélyzet létszámaiba, hanem mint fölösleg szaporította az évente állás nélkül maradt tanítók számát. Erre a körülményre az alábbi adatok mutatnak rá:

	Szükséglet az elemi iskolai tanszemélyzetben			A tanítói oklevéltermelésben előállott felesleg		
	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.
1929/30-ban . . .	527	413	940	27	457	484
1930/31-ben . . .	445	339	784	222	679	901
1931/32-ben . . .	399	296	695	354	973	1.327
1932/33-ban . . .	365	350	715	377	984	1.361
1933/34-ben . . .	407	341	748	195	913	1.108
1934/35-ben . . .	444	392	836	130	848	978
1935/36-ban . . .	439	379	818	103	823	926
Összesen 7 év alatt	3.026	2.510	5.536	1.408	5.677	7.085

A tanítói pályára készülő, oklevelet szerzett egyének közül eszerint (*százalékos arányban*) nem talált elhelyezést:

	férfi	nő	összesen
1929/30-ban	4·9	52·5	34·0
1930/31-ben	36·3	66·7	53·5
1931/32-ben	47·0	76·7	65·6
1932/33-ban	50·8	73·8	65·6
1933/34-ben	32·4	72·8	59·7
1934/35-ben	22·6	68·4	53·9
1935/36-ban	19·0	68·5	53·1
Összesen 7 év alatt	32·2	69·3	56·1

A túltermelés aránya tehát a női oklevelek számában különösen feltűnő. A tanítói oklevelet szerzett *férfiak* száma közel *másfélszer*, a *nők* száma pedig több, mint *háromszor* volt nagyobb a *tényleg szükséges* létszámnál. A túltermelés a női oklevelek számában annál feltűnőbb, mert a nők — bár arányuk az 1923/24. tanév óta évről-évre nőtt — csupán 44%-kal szerepeltek a tanítószemélyzet számában. A jelzett hét év alatt így a fölös számú tanítói oklevelek száma kerekben 1.400-ra, a tanítónői okleveleké pedig 5.700-ra gyülemlett fel s így az oklevelet szerzett férfitanerőknek 32%-a, a női tanerőknek pedig *közel 70%-a* maradt elhelyezés nélkül. Eszerint tulajdonképpen 7.100 *állástalan* elemi iskolai tanerővel kellene számolnunk, ha az 1920/21—1924/25. tanévek alatt összegyűlt és fentebb már említett állástalanokat úgy is tekintjük, mint akik időközben már kikerültek ebből a kategóriából. Minthogy a jelzett értelmiségi statisztikai adatgyűjtés 5.800 állástalan elemi iskolai tanerőt vett számba, fel kell tételeznünk, hogy a lefolyt 7 év alatt 1.300-at tett azoknak a száma, akik időközben másutt helyezkedtek el, férjhezmentek, meghaltak stb. s így 1929/30-tól 1935/36-ig szintén kikerültek az állástalanok sorából.

Az állástalan tanítóknak és tanítónőknek a hatezer főhöz közeledő számát az újabban ismét folyamatba tett, a korábbinál ugyan egyelőre sokkal kisebb arányúnak tervezett elemi iskolai építési akció lényegesen csökkenteni fogja. A közoktatási kormányzat 1937/38. évi költségvetése egyelőre ugyan csak 225 új tanítói álláshoz való fedezetről szól és az elemi iskolák építésére és javítására is csak 1·3 millió pengő előirányzatot állított be, de az erre vonatkozó tervek kilátásba helyezték a közvetlen következő két tanévben 1.000 népiskolai objektumnak (tanterem, tanítólakás) a felépítését, ami fokozatosan ugyan-

annyi új tanítói állásnak a szervezését teszi majd lehetővé. Ezek a körülmények, kivált, ha az évente újonnan szerzett tanítói oklevelek száma, amint az remélhető, továbbra is csökkenni fog, kedvezően fogják befolyásolni az állástalan tanítóság helyze-

tét s valószínű, hogy 5—6 év multával, ha „a zárt létszám“ hatása is már érvényesül, a tanítóképzés válságos helyzete sem fog szerepelni értelmiségi rétegünk nehéz problémái közt.

Asztalos József dr.

© SZOCIÁLIS STATISZTIKA ©

Magyarország kriminalitása az 1925—1934. években.^{1) 2)}

La criminalité en Hongrie en 1925—34.^{1) 2)}

Résumé. L'article étudie l'ampleur de la criminalité et l'influence des facteurs dits criminogènes; c'est à l'aide des données recueillies à cet égard qu'on peut faire une bonne politique en matière criminelle.

En Hongrie, pendant la période considérée, la proportion des criminels, calculée pour 100.000 habitants pénalement responsables, c'est-à-dire ayant plus de 12 ans, était en moyenne de 669 par an. En examinant les crimes caractéristiques, on voit que le nombre moyen des crimes par coups et blessures intentionnels, accusant une régression, était en moyenne de 116.6 et que celui des vols et des faux en écritures montrait une augmentation, le premier s'élevant à 206.5, le second à 9.6.

La part, dans la criminalité, des gens sans fortune a fort augmenté. Quant à la répartition des criminels suivant les classes professionnelles, la criminalité est au-dessous de la moyenne dans l'agriculture, dans les professions minières, ainsi que parmi les employés des services publics et les gens exerçant des professions libérales; on constate le contraire pour les professions industrielles et commerciales, les journaliers et les domestiques. A Budapest, la criminalité est inférieure à celle des autres villes, la police et les organisations charitables étant plus développées dans la capitale. En ce qui concerne la répartition des criminels suivant l'état matrimonial, le nombre moyen en est de 870 parmi les célibataires; il est de 607 parmi les mariés, 283 parmi les veufs, 1.083 parmi les divorcés. Quant à l'influence de l'alcoolisme sur la criminalité par actes de violence, elle se manifeste surtout dans les années où la production de moût est abondante. En analysant les rapports du degré d'instruction et de la crimina-

lité, on remarque qu'en Hongrie, la criminalité était ces derniers temps en diminution parmi les agriculteurs illettrés et les illettrés d'âge avancé; c'est le contraire de ce qu'on y a vu autrefois à cet égard. En étudiant la répartition de la criminalité au point de vue de la nationalité ethnique, on trouve parmi les tziganes un nombre de criminels extrêmement grand par rapport aux autres nationalités.

Dans les différents groupes d'âge, le nombre moyen des criminels était, pendant la période considérée, le suivant: de 12 à 17 ans, 624; de 18 à 21 ans, 919; de 22 à 29 ans, 1.001; de 30 à 49 ans, 708; au-dessus de 50 ans, 269. Parmi les hommes, le nombre des criminels était en moyenne de 1.078; parmi les femmes, bien moins: 282.

Parmi les récidivistes, le nombre de ceux condamnés antérieurement plus de trois fois augmentait fort, montant de 1.5 à 6.3%.

*

A bűnözés a társadalmi életnek normális jelensége; kiküszöbölése az utópiák sorába tartozik; legfeljebb azt remélhetjük, hogy kriminalitásnak terjedelmét csökkenteni és irányzatát enyhébbé tenni tudjuk.

Valamely társadalom kriminalitásának csökkentésére és enyhítésére irányuló állami és társadalmi beavatkozásnak előfeltétele az, hogy az illető közület bűnözésének összetételével, továbbá azokkal a tényezőkkel tisztában legyünk, amelyek a kriminalitásra befolyással vannak. Ezen úgynevezett kriminogén tényezők hatásának a tisztázását a bűnügyi etiológia kísérli meg az illető országban gyűjtött bűnügyi statisztikai adatok segítségével.

Bár hazánkban már régebben is folyt ilyen adatgyűjtés szűkebb keretben, az adatoknak szélesebb mederben való gyűjtése és az adatgyűjtésnek a legfontosabb ú. n. kriminogén tényezőkre való kiterjesztése csak 1904-ben vette kezdetét. A

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaságban 1937 február 9-én tartott székfoglaló előadás. — Discours de réception prononcé à la séance d'études du 9 février 1937 de la Société Hongroise de Statistique.

²⁾ A dolgozat statisztikai anyagának a gyűjtése 1936 november hó végén zárattott le. — Chiffres réunis jusqu'à la fin de novembre 1936.

annyi új tanítói állásnak a szervezését teszi majd lehetővé. Ezek a körülmények, kivált, ha az évente újonnan szerzett tanítói oklevelek száma, amint az remélhető, továbbra is csökkenni fog, kedvezően fogják befolyásolni az állástalan tanítóság helyze-

tét s valószínű, hogy 5—6 év multával, ha „a zárt létszám“ hatása is már érvényesül, a tanítóképzés válságos helyzete sem fog szerepelni értelmiségi rétegünk nehéz problémái közt.

Asztalos József dr.

© SZOCIÁLIS STATISZTIKA ©

Magyarország kriminalitása az 1925—1934. években.^{1) 2)}

La criminalité en Hongrie en 1925—34.^{1) 2)}

Résumé. L'article étudie l'ampleur de la criminalité et l'influence des facteurs dits criminogènes; c'est à l'aide des données recueillies à cet égard qu'on peut faire une bonne politique en matière criminelle.

En Hongrie, pendant la période considérée, la proportion des criminels, calculée pour 100.000 habitants pénalement responsables, c'est-à-dire ayant plus de 12 ans, était en moyenne de 669 par an. En examinant les crimes caractéristiques, on voit que le nombre moyen des crimes par coups et blessures intentionnels, accusant une régression, était en moyenne de 116.6 et que celui des vols et des faux en écritures montrait une augmentation, le premier s'élevant à 206.5, le second à 9.6.

La part, dans la criminalité, des gens sans fortune a fort augmenté. Quant à la répartition des criminels suivant les classes professionnelles, la criminalité est au-dessous de la moyenne dans l'agriculture, dans les professions minières, ainsi que parmi les employés des services publics et les gens exerçant des professions libérales; on constate le contraire pour les professions industrielles et commerciales, les journaliers et les domestiques. A Budapest, la criminalité est inférieure à celle des autres villes, la police et les organisations charitables étant plus développées dans la capitale. En ce qui concerne la répartition des criminels suivant l'état matrimonial, le nombre moyen en est de 870 parmi les célibataires; il est de 607 parmi les mariés, 283 parmi les veufs, 1.083 parmi les divorcés. Quant à l'influence de l'alcoolisme sur la criminalité par actes de violence, elle se manifeste surtout dans les années où la production de moût est abondante. En analysant les rapports du degré d'instruction et de la crimina-

lité, on remarque qu'en Hongrie, la criminalité était ces derniers temps en diminution parmi les agriculteurs illettrés et les illettrés d'âge avancé; c'est le contraire de ce qu'on y a vu autrefois à cet égard. En étudiant la répartition de la criminalité au point de vue de la nationalité ethnique, on trouve parmi les tziganes un nombre de criminels extrêmement grand par rapport aux autres nationalités.

Dans les différents groupes d'âge, le nombre moyen des criminels était, pendant la période considérée, le suivant: de 12 à 17 ans, 624; de 18 à 21 ans, 919; de 22 à 29 ans, 1.001; de 30 à 49 ans, 708; au-dessus de 50 ans, 269. Parmi les hommes, le nombre des criminels était en moyenne de 1.078; parmi les femmes, bien moins: 282.

Parmi les récidivistes, le nombre de ceux condamnés antérieurement plus de trois fois augmentait fort, montant de 1.5 à 6.3%.

*

A bűnözés a társadalmi életnek normális jelensége; kiküszöbölése az utópiák sorába tartozik; legfeljebb azt remélhetjük, hogy kriminalitásnak terjedelmét csökkenteni és irányzatát enyhébbé tenni tudjuk.

Valamely társadalom kriminalitásának csökkentésére és enyhítésére irányuló állami és társadalmi beavatkozásnak előfeltétele az, hogy az illető közület bűnözésének összetételével, továbbá azokkal a tényezőkkel tisztában legyünk, amelyek a kriminalitásra befolyással vannak. Ezen úgynevezett kriminogén tényezők hatásának a tisztázását a bűnügyi etiológia kísérli meg az illető országban gyűjtött bűnügyi statisztikai adatok segítségével.

Bár hazánkban már régebben is folyt ilyen adatgyűjtés szűkebb keretben, az adatoknak szélesebb mederben való gyűjtése és az adatgyűjtésnek a legfontosabb ú. n. kriminogén tényezőkre való kiterjesztése csak 1904-ben vette kezdetét. A

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaságban 1937 február 9-én tartott székfoglaló előadás. — Discours de réception prononcé à la séance d'études du 9 février 1937 de la Société Hongroise de Statistique.

²⁾ A dolgozat statisztikai anyagának a gyűjtése 1936 november hó végén zárattott le. — Chiffres réunis jusqu'à la fin de novembre 1936.

világháborút követő 1918—1920. években szünetelt ezeknek az adatoknak közzététele. Az ezt követő években az adatok gyűjtésénél és feldolgozásánál jelentkező nehézségek leküzdése után, a normális viszonyok helyreállításával, az 1925-től 1934-ig terjedő tízéves időközre vonatkozó adatok segítségével már pontos képet alkothatunk hazánk kriminalitásáról.¹⁾

A továbbiak során bemutatandó bűnözési arányszámokban a kir. törvényszékek és kir. járásbíróóságok által büntettek és vétések miatt elítélt egyének vannak bentfoglalva, kihagyva a vétésekből a becsület-sértéseket és az elítéltek közül a büntetőparanccsal elmarasztaltakat; e tekintetben eltérő eljárást az adatgyűjtésnél csak az elkövetés helyére vonatkozólag találunk, amire még visszatérünk.

A bűnözésre vonatkozó összehasonlításoknál kiindulási alapul szolgál a 100.000 büntetőjogilag felelősségre vonható, tehát 12 éven felüli korban levő egyénre vonatkoztatott ú. n. bűnözési arányszám, amely nálunk következően alakult (1. sz. tábla):

1. A bűnözési arányszám általában.

Proportion de la criminalité, en général.

Év — Années	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt — <i>Proportion des condamnés pour 100.000 habitants de plus de 12 ans</i>
1925	757
1926	641
1927	607
1928	638
1929	646
1930	674
1931	665
1932	686
1933	720
1934	701
1925/34. évi átlag <i>Moyenne de 1925—34</i>	669

Ezek a számok azonban csak a bűnözés terjedelmét mutatják, amely leginkább a gazdasági viszonyok hatását tükrözteti vissza; ezekhez alkalmazkodva esést, majd az 1929/30. években kezdődő gazdasági válság kihatásaként lassú emelkedést lá-

¹⁾ A bűnözési arányszámoknak egy része, illetve a kiszámításuknál alapul vett abszolút bűnözési számok a Magyar Statisztikai Évkönyvek illető köteteiből vannak véve. Az 1925—27. évekre vonatkozó bűnözési arányszámokat az 1920. és 1930. évi népszámlálási eredmények átlagának alapulvételével számítottuk ki.

tunk. Az egyes évekre vonatkozó bűnözési arányszámok mérlegelésénél azonban mindenkor tudatában kell lennünk annak, hogy a bűncselekmény elkövetésének és az ítélet jogerőre emelkedésének időpontja, tehát a bűncselekmény statisztikai számbavétele közt kisebb-nagyobb időtartam, a büntető pernek a tartama telik el; következésképpen a számok nem tükröztetik vissza egészen hűségesen az egyes évek kriminalitását.

Ezen számokon felül azonban még tájékoztatást kell szereznünk a kriminalitásnak az összetételéről is. Az utóbbi célra rendszerint bizonyos jellegzetes bűncselekményeket szokás kiválogatni és azokra vonatkozólag az ú. n. bűnözési arányszámokat, vagyis a 100.000 12 évnél idősebb egyénre eső bűncselekményeket kiszámítani. Ilyen jellegzetes bűncselekmények az élet és testi épség ellen irányuló szándékos deliktumok, a lopás, a rablás, csalás és okirathamisítás, amelyekre vonatkozó bűnözési arányszámok a következő változásokat mutatják (2. sz. tábla):

2. A kriminalitás fontosabb irányai.

Voies principales de la criminalité.

Év Années	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélés a következő bűncselekmények miatt <i>Proportion, pour 100.000 habitants de plus de 12 ans, des individus condamnés pour</i>						
	gyilkosság és szándékos emberölés <i>assassinat ou homicide intentionnel (volonté)</i>	szándékos testi sértések <i>lésions corporelles intentionnelles (coups et blessures volontés)</i>	erőszakos nemi közöszlész — <i>viol</i>	lopás — <i>vol</i>	rablás — <i>vol avec violence</i>	csalás — <i>escroquerie</i>	pénzhamisítás <i>falsification de la monnaie</i>
1925	3.3	129.6	3.9	299.0	1.7	41.5	6.8
1926	3.0	128.0	3.7	212.8	1.6	35.3	5.5
1927	3.0	122.0	3.5	205.0	1.3	35.3	7.2
1928	2.9	127.2	3.8	201.8	1.2	44.9	8.0
1929	3.1	114.5	4.9	175.8	1.1	41.8	8.7
1930	4.1	128.3	5.8	181.4	1.1	39.2	10.2
1931	5.0	123.1	5.4	181.9	1.4	35.9	10.8
1932	5.4	112.6	5.2	215.5	1.9	33.4	12.7
1933	4.0	111.8	5.3	236.5	1.6	34.6	13.9
1934	4.1	105.7	4.7	223.2	1.5	38.3	13.8
1925/34 évi átlag <i>Moyenne de 1925-34</i>	3.7	116.6	4.5	206.6	1.4	36.9	9.6

A bűnözési arányszámok elsősorban arról tájékoztatnak bennünket, hogy a személy, illetve vagyon elleni kriminalitás irányzata sokszor ellentétes tendenciájú; míg az utóbbi években a személy ellen irá-

nyuló deliktumokra (gyilkosság, szándékos ölések és testi sértések) vonatkozólag felsorakoztatott bűnözési arányszámok inkább apadást mutatnak, addig a vagyon elleni bűncselekmények többnyire emelkedésről tesznek tanuságot, ami főként a gazdasági helyzet rosszabbodásával, vagyis a világgazdasági válsággal áll összefüggésben. De emellett utalnunk kell még arra is, hogy a lopási eseteknek a megfigyelési időszak elején látható magas szintje a világháború demoralizáló hatásának folyománya; a leszereltek csak lassan illeszkedtek be a rendezettebb életviszonylatokba és csak lassan kezdtek ismét ilyen cselekmények elkövetésétől tartózkodni; csak 1932-től kezdve látunk — nyilván a gazdasági viszonyok romlása folytán — ismét emelkedést ezen deliktumok tekintetében. Az okirathamisításoknak következetes emelkedése még a műveltségi viszonyoknak általános javulásával is összefüggésben áll; nyilvánvaló, hogy ezt a cselekményt csak az követheti el, aki bizonyos minimális elemi ismeretekkel rendelkezik; a 6 évnél idősebb lakosságból 1920-ban csak 84·8%, — ellenben 1930-ban már 90·4% tudott írni-olvasni. S ugyancsak a közművelődési viszonyok javulásával, azok szelídítő hatásával magyarázható a szándékos testi sértések eseteinek a csökkenése.

Ha a hazánk kriminalitására vonatkozólag kiszámított bűnözési arányszámokat más hasonló kultúrfokon levő jogterületek viszonyaival vetjük egybe, úgy nagyjában hasonló bűnözést találunk. Így például hazánknak 1925/34. évi átlagos, a testi sértésekre vonatkozó bűnözési arányszáma 116·6, ezzel szemben ez a szám Franciaországban 131·6, Németországban 97·0; a lopások átlagos bűnözési arányszáma nálunk 206·6, — Németországban 191·8, Kanadában 219·5; a csalásnál nálunk 36·9, — Ausztriában 30·4, Cseh-Szlovákiában 36·5, Kanadában 39·9; az okirathamisításnál nálunk 9·6, — Dániában 11·4, Finnországban 9·9, Kanadában 12·9.¹⁾ A mégis mutatkozó eltérések az alább részletezendő kriminogén tényezők, de még a vérmérséklet kihatásával is összefüggésbe hozandók.

A kriminogén tényezőknek, a bűnözés nagyságára és irányzatára különösképen

¹⁾ A különféle államokra vonatkozó bűnözési arányszámok szerzőnek a szegedi egyetem által kiadott Polner-Emlékkönyv (Szeged, 1935) I. kötet 223—268. lapjain levő Nemzetközi bűnügyi statisztika című tanulmányából vannak véve.

befolyást gyakorló körülményeknek vizsgálata kriminálpolitikai szempontokból különösen azért bír jelentőséggel, mert egy részük alakítható lévén, reményünk lehet arra, hogy általuk közvetve befolyást gyakorolhatunk a bűnözés terjedelmére és irányzatára is.

Céltudatos kriminálpolitika tehát csak akkor folytatható, ha a kriminogén tényezők és azok kihatása alaposan szemügyre vétetett.

A kriminogén tényezők közül a magyar bűnügyi statisztika az alábbiakra vonatkozólag gyűjt adatokat. Több ilyen körülményre vonatkozólag azonban lehetetlen bűnözési arányszámokat kiszámítani, mert hiányoznak a megfelelő népszámlálási adatok.

A vagyoni állapot tekintetében az elítéltek nálunk a következő megoszlást mutatják (3. sz. tábla).

3. Vagyoni állapot kihatása.

Situation matérielle des criminels.

Év — Années	100 elítélt közt volt Proportion, pour 100 individus condamnés,		
	vagyontalan de ceux n'ayant aucune fortune	némi vagyon- nal bíró — de ceux ayant quelque fortune	vagyonos de ceux qui avaient de la fortune
1925	81·6	10·0	8·4
1926	81·3	10·5	8·2
1927	81·5	10·8	7·7
1928	81·7	10·5	7·8
1929	83·5	9·4	7·1
1930	84·9	9·4	5·7
1931	85·2	9·6	5·2
1932	86·1	9·7	4·2
1933	86·2	9·8	4·0
1934	86·5	9·9	3·6
1925/34. évi átlag Moyennes de 1925-34	83·9	10·0	6·1

Az adatgyűjtések e téren két hibában szenvednek. Először bizonytalan a csoportoknak egymástól való elhatárolása, másodsor lehetetlen itt bűnözési arányszámokat kiszámítani és így további következtetéseket vonni. E helyütt így következtetéseinket arra kell szorítanunk, hogy tíz év alatt a vagyontalanoknak a bűnözésben való részesedése 81·6%-ról 86·5%-ra emelkedett, ellenben a vagyonosoknak része 8·4%-ról 3·6%-ra apadt; a némi vagyonnal bíró elítéltek százalékos része alig változott. Ez a jelenség a nincstelen töme-

gek a lakosságban való részének emelkedésére enged következtetni; ez az elproletárosodási folyamat a nagy világegés és világgazdasági válságoknak következménye és ilyen idők gyakori jelensége. Ez ellen szociálpolitikai intézkedésekkel, valamint a helyesebb vagyonmegoszlásra irányuló törekvésekkel is küzdeni kellene. A vagyontalanok arányának a bűnözők sorában mutatkozó emelkedése azonban még a visszaesők számának megnövekedését vonja maga után.

A különféle foglalkozásokhoz tartozó lakosság bűnözési arányszáma nálunk a következően alakult (4. sz. tábla):

4. A foglalkozás kihatása a kriminalitásra.

Profession et criminalité.

Év Années	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélés a különféle foglalkozási ágakban <i>Proportion, pour 100.000 individus de plus de 12 ans, des condamnés dans les différentes catégories de professions</i>								
	őstermelés <i>Production du sol</i>	bányászat, kohászat — <i>Exploitation minières et hauts fourneaux</i>	ipar — <i>Industrie</i>	kereskedelem — <i>Commerce</i>	közlekedés — <i>Transports et voies de comm.</i>	közszolgálat, szabad foglalkozások — <i>Services publics et professions lib.</i>	napszámosok — <i>Journaliers</i>	házi cselédek — <i>Domestiques</i>	egyéb és ismeretlen foglalkozások — <i>Autres professions et hab. de prof. inconnue</i>
1925	771	937	862	893	788	349	1.415	979	278
1926	621	631	739	882	545	316	1.667	869	306
1927	583	636	748	866	606	369	1.842	868	236
1928	599	605	741	991	719	316	1.954	743	253
1929	578	548	711	1.087	707	352	3.146	743	272
1930	638	497	700	1.228	714	305	3.197	799	186
1931	609	457	766	1.124	651	301	2.953	797	222
1932	638	499	806	1.041	837	359	2.400	924	185
1933	683	487	839	1.023	798	339	2.904	931	183
1934	630	525	836	1.044	773	381	3.001	968	214
1925/34. évi átlag Moyennes de 1925-34	636	586	753	1.004	717	332	2.396	845	224

A számokból is kitűnik az a tapasztalati tény, hogy a mezőgazdasági foglalkozásúaknak kriminalitása kisebb, mint az iparban és kereskedelemben foglalkoztatott egyéneké; az utóbbiaknak hivatásuk körében több alkalmuk van vagyon elleni bűncselekményeket, mint például sikkasztásokat, csalásokat, okirathamisításokat, bűncselekményeket részletfizetésre szóló ügyletekből kifolyólag, továbbá uzsorabűncselekményeket elkövetni. Az iparban foglalkoztatott egyének kriminalitását a na-

gyobb alkoholélvezet is hátrányosan befolyásolja. Azután a közszolgálatban állók és az ú. n. szabad pályákon működő egyének jóval alacsonyabb kriminalitást mutatnak fel, amit magasabb műveltségük és nagyobb fegyelmezettségük, valamint a hivatásukkal együtt járó rendezettebb viszonyaik magyaráznak. Rendkívül nagy a napszámosoknak bűnözése, amit főleg mostoha gazdasági helyzetükkel kell összefüggésbe hozni. A házi cselédeknek elég magas kriminalitását a bűn elkövetésre kínálkozó sok alkalommal (például lopás elkövetésére) és fiatalabb korukkal lehet magyarázni; bár viszont biztos az, hogy a számok nem tüntetik fel a valóságos helyzetet és egész kriminalitásukat, amennyiben aránytalanul sok cseleddlopás üldözetlen marad a szolgálatadók megbocsátása következtében.

Egyes foglalkozási ágak itt a számokban nem igen jelentkező és alig részletezhető különlegességeket mutatnak fel és sokszor kedvezőtlenül hatnak ki az illető munkakörben dolgozók erkölcsére és ösztöneire; így például a mészárosok nagy részt vesznek ki az emberölésekből, mert a visszatartó motívum, az élő test bántalmazása és a vér látása őket nem riasztja vissza annyira, mint a másfoglalkozású egyéneket az ilyen bűncselekmény elkövetésétől. A kínálkozó alkalmak magyarázzák azután például azt a tényt, hogy a bábák nagy részt vesznek ki a magzatelhajtásokból.

Utalnunk kell e helyütt arra is, hogy a foglalkozásnak kriminológiai hatása felette nehezen ítéltető meg, mert a foglalkozás folyamánya lévén az egyén nemének, korának, műveltségének, továbbá összefüggésben lévén az anyagi helyzetével, a hivatással együtt járó számos és kiküszöbölhetetlen zavaró körülmény, mint például még a városban való lakás stb. nagy befolyással van az illetők bűnözésére; viszont ezen zavaró körülményeknek a vizsgálódásokból való kikapcsolására kevés a lehetőség.

Kriminálpolitikailag e téren többirányú beavatkozás jöhetne szóba. Például éppen az egyes foglalkozásoknál jelentkező kísérő körülmények alakításával lehetne itt tehermentesítőleg hatni; így arra lehetne törekedni, hogy a gyári munkások a nagyobb súrlódási felületeket mutató és nehezebb megélhetést okozó, következésképpen nagyobb kriminalitású nagy gyári közpon-

tokból az ipari telepeknek, a gyári üzemeknek onnan való elterelése által kisebb helyekre kerüljenek; vagy azután ott, ahol bevándorlás van, éppen csak a kisebb kriminalitású foglalkozások képviselői nyerjenek engedélyt a bevándorlásra és letelepedésre, amely eljárást több amerikai állam már most is követi a bevándorlókkal szemben.

A bűnözésnek a városokban és a vidéken való eltérő volta a kriminálgeografiának egyik legérdekesebb fejezete. A társadalom létének helyétől függően elég eltérő bűnözést mutat nálunk is (5. sz. tábla).

5. A város és a vidék hatása a kriminalitásra.

La criminalité à la ville et à la campagne.

Év Années	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt Proportion, pour 100.000 habitants de plus de 12 ans, des individus condamnés				
	Budapest à Budapest	a többi t.j. város- ban dans les autres villes autono- mes	a megyei váro- sokban dans les villes dites départe- mentales	a tizezernél né- pesebb közsé- gekben dans les com- munes de plus de 10 mille hab.	a többi község- ben — dans les autres comm.
1925	1.014	1.551	1.227	1.077	1.037
1926	1.049	1.455	1.138	881	912
1927	1.001	1.214	1.122	819	970
1928	1.163	1.255	1.073	830	988
1929	1.104	1.145	1.033	742	927
1930	1.061	1.192	1.032	807	993
1931	1.218	1.306	1.196	1.089	1.067
1932	1.249	1.556	1.330	1.339	1.250
1933	1.406	1.439	1.405	1.429	1.388
1934	1.690	1.563	1.232	1.282	1.292
1925/34. évi átlag Moyennes de 1925-34	1.184	1.352	1.166	1.002	1.081

Jelezzük, hogy ezek a bűnözési arányszámok a másutt felsorakoztatott bűnözési arányszámokkal nem hasonlíthatók össze, mert hivatalos bűnügyi statisztikánk e helyütt a megfigyelések körébe a becsület-sértéseket és a kihágások miatt elmarasztaltaknak nagy részét is bevonta, amely eseteknek a kiküszöbölése lehetetlen azért is, mert itt nem tűnik ki, hogy a járásbíró-ságok és törvényszékek együttes adataiból mennyi esik a büntetőparanccsal elmarasztaltakra; viszont ezek a többi kriminogén tényezőkre vonatkozólag gyűjtött adatokból, amint erre fentebb már reámutattunk, kihagyattak. Ennek következtében a kriminalitás területi megoszlása tekintetében nyert bűnözési arányszámok számottevően nagyobbak, mint más kriminogén tényezőkre vonatkozólag.

A város és vidék kriminalitásának el-

térő fokát különféle körülmények magyarázzák. A városokban a létért folytatott küzdelem nehezebb, a szükségletek itt nemcsak megnőnek (szórakozásra kínálkozó több alkalom), hanem gyakran még nehezebben is elégíthetők ki (például magasabb élelmiszerárak). Azután a városi élet ideges gyorsasága, a társadalmi feszültség és a fejlettebb gazdasági élettel párosuló több alkalom is inkább viszi az embereket — főleg vagyon elleni — bűncselekmények elkövetésére. Budapesten ezeknek a tényezőknél a hatása nem érvényesül teljesen és következésképpen ott a kriminalitás kisebb, mint a városokban, mert Budapestnek rendkívül fejlett és magasszínvonalú rendőrségi és népjóléti intézményei kedvező hatást váltanak ki; viszont a 10.000-nél népesebb községek közbiztonsági intézményeinek fejletlenebb volta magyarázza azt, hogy a kriminalitás ott egyes években megközelítette vagy el is érte Budapest bűnözésének a fokát. A helyzetnek a most említett szempontból való illusztrálásánál csak arra hivatkozunk, hogy míg átlagban Budapesten 10.000 lakosra esett 41·4 rendőr, addig az egész országban 10.000 lakosra csak 20·5 rendőr, illetve csendőr stb. esett. De tehermentesítőleg esik latba Budapesten még az a körülmény is, hogy ott állandóan 1—2% -kal nagyobb a kisebb kriminalitású női nemnek részesedése a lakosságban.¹⁾

Általában az állandóan fokozódó iparosodás itt is számottevő hatást vált ki, főként a nagyobb ipari és egyben nagyobb lakosságú helyeken. De latba esik azután itt még a produktívabb korosztályoknak, a körülbelül 18—40 éveseknek nagyobb arányú városokba való özönlése is; ezek a kriminálisabb elemek is emelik a nagyobb gócpontoknak bűnözését. A gyárriparnak decentralizálása és kisebb helyekre való terelése e téren is kedvező befolyással lehetne.

A családi állapot azon körülmények közé tartozik, amely jelentékeny hatást gyakorol a kriminalitásra. A családi tűzhely rendesebb életre szoktat és következésképpen kedvezően befolyásolja az emberek bűnözési hajlamait, ami a 6. sz. táblában közölt bűnözési arányszámokból is nyilvánvalóvá válik.

A házasságban élők jóval kisebb kriminalitást mutatnak; ha nagy részük kény-

¹⁾ Lásd ezeket az adatokat: *Hacker: Budapest hatása a kriminalitásra. Budapest, 1931. 54. s. köv. lap.*

6. Családi állapot hatása.
État matrimonial des criminels.

Év — Années	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt <i>Proportion, pour 100.000 habitants de plus de 12 ans, des condamnés</i>			
	nőtleneknél, hajadonoknál <i>célibataires des 2 sexes</i>	házasoknál <i>mariés des 2 sexes</i>	özvegyeknél <i>veufs et veuves</i>	elváltaknál <i>divorcés des 2 sexes</i>
1925	934	706	360	1187
1926	793	594	315	1002
1927	788	550	284	871
1928	811	593	274	933
1929	809	601	284	1207
1930	836	648	214	1077
1931	865	605	271	1165
1932	929	602	276	1326
1933	969	636	289	1266
1934	930	624	288	1328
1925-34. évi átlag <i>Moyennes de 1925—34</i>	870	607	283	1083

telen is több gonddal megküzdeni, mégis a családjuk iránti szeretetük visszatartja őket a bűnözésben való részvételtől; mellett a családi élettel együtt járó rendesebb élet, a korcsmázástól való tartózkodás is csökkenti kriminalitásukat.

Házások közt több a kisebb kriminalitású 30 évesnél idősebb egyén is s ez a körülmény is közvetve tompítólag hat bűnözésükre.

Mindezek a tényezők a nemházasoknál éppen ellentétesen hatnak és következtetés-képpen emelik kriminalitásukat.

Az özvegyeknek felette alacsony bűnözési arányszámát leginkább élemedettebb életkorukkal lehet magyarázni.

Végül az elváltaknak rendkívül magas kriminalitását leginkább azzal a zilált lelki állapottal lehet összefüggésbe hozni, amelyben a válás idejében és azt követően vannak és amelynek folyamán kevésbé tudnak tartózkodni meggondolatlan cselekmények elkövetésétől. A családjuk iránti ragaszkodás, ez a bűnözést leküzdő erő bennük elgyengül és így ők a kriminalitás termékeny talajává válnak.

Szociálpolitikai szempontokból itt a házásoknak adandó kedvezmények, mint adókedvezmények, azután nagyobb családi pótlék, továbbá a fiatalabb korosztályok családalapításának a megkönnyítése jöhetnek szóba, amely intézkedések azután közvetve a kriminalitásra is kedvező hatást gyakorolnának.

Az alkoholizmusnak a kriminalitásra, főként az erőszakoskodásokat, bántalmazásokat involváló bűncselekményekre való jelentős befolyása nyilvánvaló. Egyes bűncselekményekkel vagy deliktum-csoportokkal kapcsolatos adatok azonban hiányoznak; az adatok arra szorítkoznak, hogy — az elítéltek bemondása alapján — megállapítják, hogy az elítéltek közül milyen hányad élvezett szeszes italt (7. sz. tábla).

7. Az alkoholizmus hatása a kriminalitásra.
Influence de l'alcoolisme sur la criminalité.

Év <i>Années</i>	Az elítéltek közül szeszes italt élvezett <i>Proportion, parmi les condamnés, des</i>	
	nagyobb mértékben <i>fort buveurs</i>	mértékletesen <i>buveurs modérés</i>
	%o-ban — %o	
1925	3·9	66·4
1926	3·8	65·2
1927	2·5	65·9
1928	2·4	67·5
1929	2·5	70·9
1930	1·8	67·0
1931	3·5	73·9
1932	3·7	68·7
1933	2·7	68·6
1934	2·8	68·6
1925/34. évi átlag <i>Moyennes de 1925—34 . . . .</i>	3·0	68·3

Ennek az eljárásnak egyik fogyatékosága az, hogy az adatgyűjtés hitelessége csak az elítéltek bemondásán alapszik. Közöttük a tapasztalat szerint nagyon sok alkoholistának igyekezik magát feltüntetni abban a reményben, hogy ezt enyhítő körülménynek fogják tekinteni. Másik még nagyobb fogyatékosága az eljárásnak az, hogy a lakosságnak az alkoholélvezet foka szerint való megoszlása teljesen ismeretlen lévén, bűnözési arányszámok kiszámítása, tehát összehasonlítások eleve ki vannak zárva.

Tehát valami másféle eljáráshoz kell e téren folyamodnunk.

Az embereknek együttléte mindenkor már magában rejti az összeütközések lehetőségét. Az, hogy ez bekövetkezik-e, függ az illető egyének magaviseletétől, higgadságától. A tapasztalat az, hogy az alkoholélvezet hatása alatt álló egyéneknek elhatározásai hirtelenebbek, kevésbé megfontoltak lévén, külső hatásokra jóval gyorsabban, meggondolatlanabban reagálnak, ilyen állapotban hamarabb kerül elő

a revolver, a kés. Az alkoholfogyasztás csökkenti a kísértésekkel szemben való ellenállási képességüket. Tehát az alkoholélvezetre való több és könnyebb alkalom, ami a jó musttermések után adódik, emeli a jó musttermést követőleg a gyilkosságok és szándékos emberölések és testi sértések számát; ez nyilvánvalóvá válik a következő táblázat adataiból is (8. sz. tábla):

8. Az alkoholizmus hatása a szándékos emberölésekre és testi sértésekre.

Rapport entre l'alcoolisme et les homicides, coups et blessures volontaires.

Év — Années	Összes musttermés 1000 hl-ben <i>Production de moût, en milliers d'hectolitres</i>	Gyilkosságok, összes szándékos emberölések és testi sértések <i>Assassinats, homicides volontaires, coups et blessures volontaires</i>
1925	3.440	8.086
1926	1.293	7.921
1927	1.826	7.601
1928	3.082	7.908
1929	2.489	7.716
1930	4.021	8.696
1931	3.899	8.405
1932	3.556	7.747
1933	3.083	7.700
1934	2.542	7.210
1925/34. évi átlag <i>Moyennes de 1925-34</i>	2.923	7.904

A jó musttermések és a gyilkosságok, valamint a szándékos emberölések és testi sértések közt mutatkozó eme összefüggéseket még jobban szemlélteti I. számú diagrammunk.

A krimináliológiai egyik fontos problémája, hogy milyen befolyást gyakorolnak a bűnözésre a kulturális tényezők. Sok tényező eshetik kulturális szempontból latba.

Jelentős ezek közt a vallásnak a kriminalitásra gyakorolt hatása. Kétségtelen, hogy az erős vallásosság fékezőleg hat a szenvedélyekre és bűnös megnyilatkozásokra és hogy csökkentőleg hat a kriminalitásra.

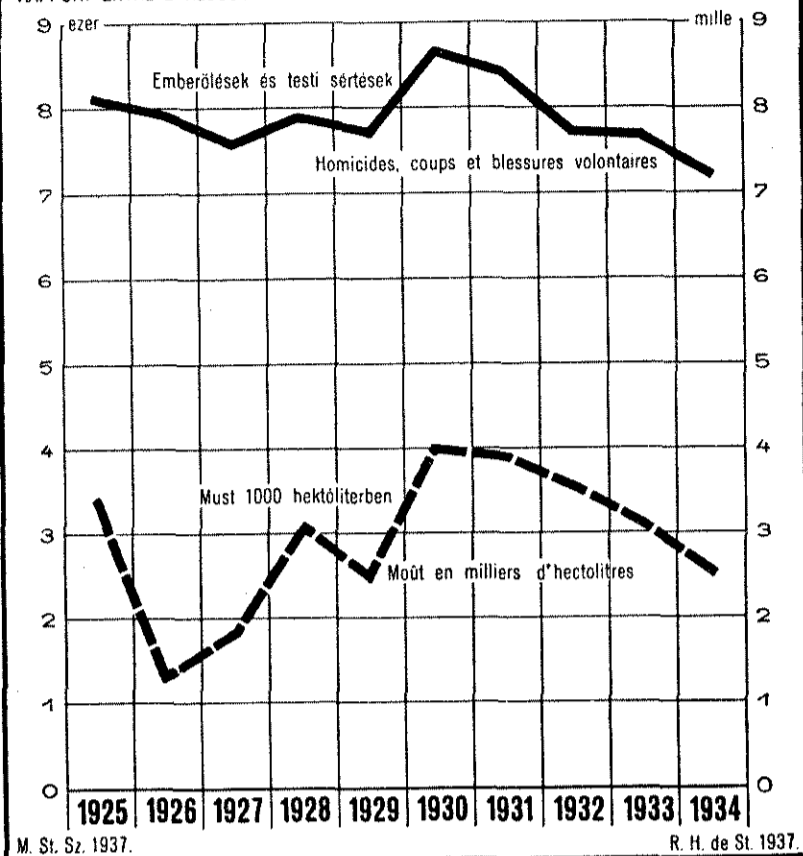
A különféle hitfelekezetekhez tartozóknak kriminalitása közti eltéréseket a 9. tábla szerinti bűnözési arányszámok tükröztetik vissza.

Ha ezen eltéréseknek mélyebb okait kutatjuk,¹⁾ úgy arra az eredményre jutha-

¹⁾ Lásd e tárgyban: *Hacker: A vallás hatása a kriminalitásra. 1930.*

I. AZ ALKOHOLIZMUS HATÁSA A SZÁNDÉKOS EMBERÖLÉSEKRE ÉS TESTI SÉRTÉSEKRE

RAPPORT ENTRE L'ALCOOLISME ET LES HOMICIDES, COUPS ET BLESSURES VOLONTAIRES.

tunk, hogy az eltéréseket nem a különféle vallásokhoz való tartozandóság okozza, hanem, hogy ezt a más-más vallásúaknak különböző személyi tulajdonságai és körülményei idézik elő. Így például az ág. hitv. evangélikusoknak alacsonyabb kriminalitása jobb gazdasági helyzetükkel és

9. A vallás hatása a kriminalitásra.

Religion et criminalité.

Év Années	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt a különféle vallásúaknál <i>Proportion, pour 100.000 habitants de plus de 12 ans, des condamnés</i>									
	római katolikus <i>catholiques r.</i>	görög katolikus <i>uniates</i>	református <i>calvinistes</i>	ág. hitv. evang. <i>luthériens</i>	görögkeleti <i>gréco-orientaux</i>	unitárius <i>unitaires</i>	izraelita <i>israélites</i>	baptista <i>baptistes</i>	egyéb — apparten. a d'autres religions	felekezeten kívüli <i>n'appartenant à aucune religion</i>
1925	805	1.027	709	620	704	692	489	—	—	840
1926	687	766	590	452	776	653	485	176	425	760
1927	622	916	594	467	646	679	541	222	186	700
1928	663	760	591	504	646	641	659	361	465	600
1929	672	903	574	472	737	622	722	83	395	466
1930	720	845	621	500	900	415	491	222	302	666
1931	682	863	640	522	751	505	658	379	393	949
1932	718	804	645	478	625	547	697	527	581	733
1933	760	836	656	524	862	792	669	472	465	1.000
1934	736	826	639	513	743	716	695	416	627	966
1925/34. évi átlag <i>Moyennes de 1925-34</i>	700	849	622	502	748	624	612	306	513	743

jobb műveltségi viszonyaikkal, viszont a gör. katolikusoknak és görög keletieknek magasabb bűnözése meg éppen rosszabb gazdasági helyzetükkel és alacsonyabb műveltségi viszonyaikkal magyarázandó. Az eltérő műveltségi és gazdasági viszonyaik mellett még a más-más vallásúaknak különböző foglalkozása, családi állapota, lakhelye, kormegoszlása stb. mind közvetve hatással vannak kriminalitásuk fokára.

Amíg a vallások hitelvei bizonyos kollektív érdekek ápolását és ilyen értelmű tételeket hirdetnek, addig főleg híveik hasonló kulturális foka, gazdasági helyzete és egyéb hasonló kriminogén befolyások mellett kriminális téren közvetlenül eltérő hatást nem fognak kiváltani és e téren nagyobb eltérések nem fognak mutatkozni.

A kriminogén tényezők sorában szerephez jut a műveltség foka is. Kézenfekvő, hogy annak, aki nagyobb ismeretekkel, jobb iskolázottsággal bír, könnyebb lesz a megélhetése és következésképpen kisebb lesz a kriminalitása. A mi bűnügyi statisztikai adataink azonban nem tükröztetik vissza ezeket a tapasztalati tételeket az alább jelzendő okoknál fogva.

Az eltérő műveltségi fok hatását népességünk kriminalitására a 10. sz. tábla szemlélteti.

Az általános tapasztalattól eltérően nálunk az írni-olvasni tudók és az analfabéták kriminalitása közti eltérések nem mu-

tatnak egységes képet; a kriminális téren mutatkozó eltérések többnyire elég csekélyek, sőt újabban az analfabéták bűnözése kisebb, mint az írni-olvasni tudóké; ezt a jelenséget több ellentétesen ható tényező befolyásának kell tulajdonítanunk. Így az analfabéták sorában aránytalanul több a kevésbé kriminális földműves elem; míg az egész 6 évnél idősebb népességben csak 8·8% nem tud sem írni, sem olvasni, addig a 7 éven felüli östermelők sorában 13·1% analfabétát találunk. Azután több évtizeddel ezelőtt az elemi műveltség terjedése még kisebb lévén, ma több analfabétát találunk a korosabb néposztályokban, akik azonban a tapasztalat szerint szintén kisebb kriminalitásúak; a 6 éven felüli lakosságban, amint az imént jeleztük, általában 8·8% nem ír és olvas és míg a legkriminálisabb 20—39 éves korosztályokban az analfabéták része csak 5·7%, addig a mindig kisebb kriminalitású idősebb korosztályok közül az 50—59 éveseknél ez a rész 14·2 és a további tíz éves korosztályokban 24·1, 33·4 és így emelkedik tovább.¹⁾ Továbbá az analfabéták sorában mindig több a kevésbé bűnöző nő, mint a nagyobb kriminalitású férfi; 1930-ban a csak olvasni tudók része a férfiak közt csupán 0·4%, ellenben a nők sorában 1·2%; a sem írni, sem olvasni tudóknak a része a férfiak sorában csak 7·5, a nők sorában ellenben 10·1% volt.²⁾

Ezek az ellentétesen ható körülmények tehát nálunk kivételt statuálnak az általános tapasztalati tétel alól.

A nemzetiségi jelleget is ott találjuk a kulturális tényezők sorában. Bár a műveltségnek nivelláló hatása ezen a téren erős, mégis a közös nyelven alapuló összetartozandóság krimináletiológiai térre is kihat. A különféle anyanyelvűek kriminalitása a 11. tábla szerint tért el egymástól.

A különféle anyanyelvűeknek eltérő kriminalitását leginkább vérmérsékletüknek különbözősége, valamint kultúrájuknak eltérő foka magyarázza.

A cigányoknak egyedülálló magas bűnözését munkátalanságuk mellett vadságuk, nyugtalan, kalandvágó vérük és a kultúr-

10. A műveltség hatása a kriminalitásra.

Degré d'instruction et criminalité.

Év — Années	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt a következő csoportoknál <i>Proportion, pour 100.000 habitants de plus de 12 ans, des condamnés dans les catégories ci-dessous</i>			
	magasabb iskolai képzettségűek <i>Personnes ayant une instruction supérieure à la primaire</i>	ír, olvas <i>Sachant lire et écrire</i>	csak olvas <i>Sachant lire seulement</i>	nem ír, nem olvas <i>Illétrés</i>
1925	152	805	133	820
1926	163	685	123	661
1927	151	597	161	762
1928	177	638	113	703
1929	174	649	128	668
1930	175	679	93	694
1931	194	676	65	621
1932	205	699	113	620
1933	203	737	106	614
1934	214	718	86	587
1925/34. évi átlag <i>Moyennes de 1925-34</i>	178	672	102	690

¹⁾ Lásd az adatokat: Magyar Stat. Közl. Új sorozat, 96. köt. 10. és 21., illetve 220. és 342. l., valamint Magyar Stat. Évkönyv, 42. (1934.) évf. 13. l.

²⁾ Lásd: Magyar Stat. Évkönyv 42. (1934.) évf. 13. l.

11. Az anyanyelv kihatása a kriminalitásra.

Langue maternelle et criminalité.

Év Années	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt a különféle anyanyelvűeknél — <i>Proportion des condamnés pour 100.000 individus de plus de 12 ans parmi les habitants ayant pour langue maternelle</i>							
	Magyar — le hongrois	Német — l'allemand	Tót — le slovaque	Román — le roumain	Horvát — le croate	Szerb — le serbe	Cigány — le tsigane	Egyéb — une autre langue
1925	775	522	627	544	696	568	6.826	583
1926	658	395	510	423	660	598	6.369	510
1927	618	385	677	503	587	540	5.446	753
1928	651	405	654	669	469	688	5.787	831
1929	657	403	661	795	649	721	5.617	928
1930	696	342	568	787	421	852	4.361	716
1931	679	405	650	690	417	861	6.123	651
1932	708	348	510	653	549	540	6.744	461
1933	739	417	549	701	587	704	7.510	520
1934	719	421	492	653	630	770	6.234	474
1925-1934 évi átlag — Moyennes de 1925-34	684	413	609	664	592	765	6.080	707

haladásokkal szemben való teljes érzéketlenségük is magyarázza.

A vallás és az anyanyelv kriminogén hatásának méltatásánál szembevetendő, hogy egyes kisebb számokkal képviselt csoportok aránylag alacsony kriminalitást mutatnak. Ennek a jelenségnek egyik oka az, hogy az ilyen idegen környezetben elszigetelten élő egyének a körülöttük élő, tőlük anyanyelvben és más kísérő körülményekben különböző embertársaik ellenőrző szemének inkább vannak kitéve, amely ténynek tudatában inkább tartózkodnak bűncselekmények elkövetésétől. Azonban ilyen kis csoportot illetőleg, mint például a különböző műveltségi fokúaknál a csak olvasni tudók csoportjánál, sokszor nem tud érvényesülni az ú. n. nagy számok törvénye sem.

Az eddig megtárgyalt ú. n. környezeti kriminogén tényezők mellett még néhány a bűntevő egyéniségében rejlő kriminálantropológiai faktor hatására is ki kell térnünk.

A kor azon kevés tényezők egyike, amely az emberek bűnözésére döntő befolyással van. Az e téren mutatkozó törvényszerűségek annyiban jelentősek, hogy a bűnözési hajlam alakulása: kifejlődése, emelkedése és csökkenése a kor szerint mutat szabályszerűséget.

Az egyes korosztályok kriminalitása, bűnözési arányszámok a következően alakulnak (12. sz. tábla):

12. A kor hatása a kriminalitásra.

Age et criminalité.

Év Années	100.000 egyénre esett elítélt az alábbi korosztályokban — <i>Proportion, pour 100.000 habit., des condamnés appartenant aux groupes d'âge ci-dessous</i>				
	12—17 éves ans	18—21 éves ans	22—29 éves ans	30—49 éves ans	50 évn. id. 50 ans et plus
1925	709	1.068	1.133	783	322
1926	654	797	963	673	270
1927	688	832	883	611	253
1928	682	812	941	666	271
1929	573	830	965	702	275
1930	569	787	1.052	762	259
1931	517	905	1.027	733	255
1932	530	1.009	1.057	725	259
1933	532	1.133	1.088	762	283
1934	517	1.031	1.044	768	282
1925/34. évi átl. Moy. de 1925-34	624	919	1.001	708	269

A számokból kifejezésre jut az a régi kriminológiai tapasztalati tétel, hogy a legkriminalisabb a körülbelül 20—30. életév között mozgó korosztály; ez a jelenség összefüggésbe hozható a fiatalabb korral együttjáró kisebb ellentállási képességgel a kriminális téren mutatkozó csábításokkal szemben, továbbá azzal is, hogy az élet azon szakának az elején, amidőn az illetők kezdenek saját lábukra állni, fokozottabb nehézségekkel kell megküzdeniök; és magyarázza ezt a jelenséget még a fiatalok számára sokszor túlnagy feladatok teljesítésére irányuló tettvégya is.

De utalnunk kell e helyütt még arra a jelenségre is, hogy a fiatalabb korosztályok kriminalitása a megfigyelési időszak során állandó kisebb-nagyobb csökkenést mutat, ami összefüggésbe hozható a mindinkább intenzívebb iskolázattal, a leventeintézménynek és a cserkészletnek e korosztályok magatartására gyakorolt jótékony hatásával; végül ez a jelenség talán még összefüggésben áll az ú. n. társadalmi kapillaritásnak egyik esetével, annak kriminális téren való utóhatásával. Ez utóbbi jelenség a nők kriminalitásával összefüggésben jobban érezteti hatását, ezért erre ott térünk ki hosszabban.

A nemnek hatását nemcsak az ember vágyai és szenvedélyei megnyilatkozásánál, hanem bűnözése terén is láthatjuk.

A két nemnek bűnözési arányszáma nálunk a következően alakult (13. sz. tábla):

13. A nemnek kihatása a kriminalitásra.
Sexe et criminalité.

Év — Années	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt a — <i>Proportion, pour 100.000 habitants de plus de 12 ans, des</i>	
	férfiaknál <i>hommes condam.</i>	nőknél <i>femmes condam.</i>
1925	1.178	357
1926	1.001	300
1927	957	277
1928	1.017	281
1929	1.038	275
1930	1.093	278
1931	1.091	262
1932	1.135	263
1933	1.188	277
1934	1.146	280
1925/34. évi átlag <i>Moyennes de 1925-34</i>	1.078	282

A két nem kriminalitása közti különbség tehát nálunk általában körülbelül olyan, mint ahogy 4 aránylik az 1-hez.

A férfiak nagyobb kriminalitását különösen az magyarázza, hogy a férfi többet szerepelvén az életben, inkább ütközik nehézségekbe, hamarabb követ el bűncselekményeket; emellett nagyobb alkoholélvezete is hátrányosan befolyásolja bűnözésének fokát. Ezzel szemben a nő kevésbé alkalmas erőszakos bűncselekmények elkövetésére; a nőnek kisebb kriminalitását immorális téren különben kiegészíti a prostitúcióban való aránytalanul nagyobb része.

A női nemnek a megfigyelési időszak elején jelentkező magasabb, de utóbb állandóan eső kriminalitása az ú. n. társadalmi kapillaritásnak egyik esetével, társadalmi rétegeknek más társadalmi rétegekbe való behatolásával, illetve ennek kriminális téren való kihatásával áll összefüggésben. A világháború során sok hadvonnult férfi munkahelyét nők foglalták el; következésképpen ott több csábításnak és súrlódási lehetőségnek voltak kitéve; nemcsak nagyobb jövedelemre tettek szert, hanem ennek révén szokatlan kedvtelések kielégítésére is módot találtak; mindezek folytán végeredményben sokkal nagyobb bűnözési lehetőségeknek voltak kitéve, mint a házi tűzhely mellett.

Ezt az egész fejlődési folyamatot a világháború előtti időktől végig a világháború idején az 1934. évig a következő számok szemléltetik (14. sz. tábla).

14. A férfiak és nők kriminalitásának százalékos megoszlása.

Proportion de la criminalité parmi les hommes et les femmes.

Év — Années	100 elítélt közt volt <i>Proportion, pour 100 personnes condamnées,</i>	
	férfi <i>des hommes</i>	nő <i>des femmes</i>
1912	84·7	15·3
1913	83·9	16·1
1914	81·9	18·1
1915	67·7	32·3
1916	60·7	39·3
1917	56·9	43·1
1921	71·1	28·9
1922	73·0	27·0
1923	73·6	26·4
1924	75·4	24·6
1925	75·9	24·1
1926	76·1	23·9
1927	76·6	23·4
1928	77·3	22·7
1929	78·1	21·9
1930	78·7	21·3
1931	79·7	20·3
1932	80·3	19·7
1933	80·2	19·8
1934	79·4	20·6
1912/34. évi átlag <i>Moyennes de 1912-34</i>	75·5	24·5

A nők kriminalitásának az emelkedése a felsorakoztatott adatok sorában 1917-ben érte el a kulminációs pontot, amikor a női nem kriminalitásának százalékos része már meghaladta a 43%-ot. A háborúból hazatért férfiak csak lassan szorították ki őket a munkahelyekről és vették ki ismét az addig a kriminalitásból a nőkre esett részt.

Annak, hogy 1933/34-től kezdve ismét minimálisan emelkedik a női nemnek kriminalitása, okát talán abban kell keresni, hogy a gazdasági viszonyok romlása következtében számos család női tagja arra kényszerült, hogy kenyérkereseti pályára lépjen, ahol természetesen ismét több bűnözési lehetőségnek volt kitéve.

Kriminálpolitikai szempontokból nézve itt szociálpolitikai intézkedésekkel kellene odahatni, hogy a női, illetve a fiatalok munkaeje még fokozottabban küszöböltessék ki, főleg a gyáriparból.

A bűntevőnek megelőző kriminalitása életére rendszerint utóbb is hatást gyakorol. Ennek a kriminológiai tapasztalati ténynek különös jelentőséget nálunk az a körülmény ad, hogy a visszaesőknek a része az összes elítéltek sorában hazánk-

ban évről-évre különösen erősen emelkedik. Ez a százalékos rész a következően alakult (15. sz. tábla):

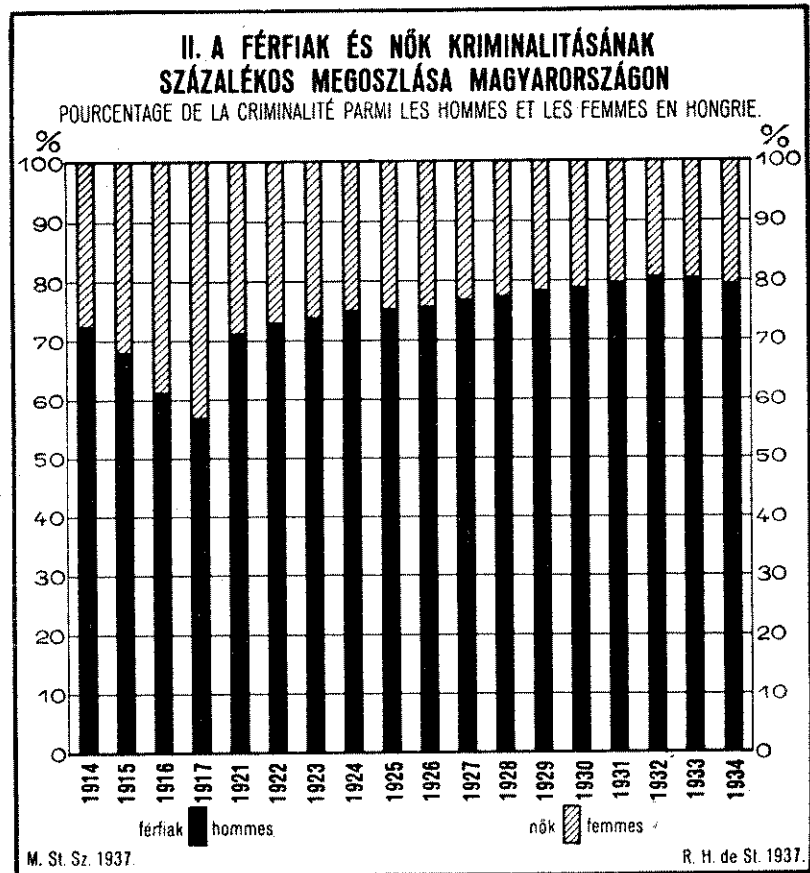
15. A visszaesés.

La récidive.

Év — Années	100 elítélt közt volt büntetett előéletű Proportion, pour 100 condamnés,			
	általában des récidivistes	egyszer büntetve de ceux qui avaient déjà été condamnés antérieurement 1 fois	2-3-szor büntetve de ceux qui avaient déjà été condamnés antérieurement 2 ou 3 fois	háromnál többször büntetve—de ceux qui avaient déjà été condamnés antérieurement plus de 3 fois
1925	14.0	8.3	4.2	1.5
1926	16.5	9.4	4.9	2.2
1927	17.5	9.5	5.6	2.4
1928	18.8	10.2	5.9	2.7
1929	20.1	10.6	6.6	2.9
1930	21.0	10.9	6.7	3.4
1931	22.7	11.5	7.1	4.1
1932	24.0	11.3	8.5	4.2
1933	25.6	11.7	8.6	5.3
1934	27.2	11.7	9.3	6.2
1925/34. évi átlag <i>Moyennes de 1925-34</i>	20.7	10.5	6.7	3.5

Közismert dolog, hogy a visszaesőknek legnagyobb része ebbeli minőségének eltitkolására törekszik, hogy elkerülje a visszaesőkkel szemben alkalmazandó súlyosabb büntetőjogi szankciót. Ahol a bűnügyi nyilvántartás színvonala hirtelen javul, ez is maga után vonhatja a visszaesők számának az emelkedését. Ez az eset nálunk nem forog fenn, mert bűnügyi nyilvántartónk, nemzetközi viszonylatban is, a legjobban működő nyilvántartók egyikének van elismerve.

A sokszorosán visszaesők számának emelkedését, gazdasági okok mellett, még más tényekkel is kell magyarázni. Az élethivatások terén mindenütt fokozódó specializálást láthatunk. Ugyanezt tapasztalhatjuk a büntettek világában is. A büntettek jó nagy része csak valamely irányzatú bűncselekményt követ el, ebbeli tevékenysége körében azonban tökéletes munkát végez és természetesen nem éri be néhány bűncselekmény elkövetésével, hanem állandóan veszélyezteti és sérti a jogi és társadalmi rendet. Csak néhány példára utalunk; a vasúti és szállodai tolvajok, a csalóknak különféle kategóriái (mint az ún. lemezjátékosok stb.) bűncselekményei-

ket nap-nap után követik el; ezeknek csak egy töredéke kerül a bíróság elé és következésképpen a bűnügyi statisztika adatai közé. De még így is ez a tény a táblázatban jelzett mértékkel duzzasztja meg a sokszorosán visszaeső büntetteknek a számát.

A kérdésnek nagy kriminálpolitikai jelentősége talán eléggé megokolja, hogy megvizsgáljuk a visszaesőknek részét az egyes jelentősebb bűncselekmények elkövetői sorában. Minthogy a mi hivatalos bűnügyi statisztikánk a megelőzőleg csalás miatt elítélt egyéneket visszaesés szempontjából csak két csoportra, t. i. megelőzőleg egyszer, illetve többször büntetett egyének csoportjára bontja, az összehasonlíthatóság kedvéért nekünk is így kell eljárunk. Az 1925—1934. évi megfigyelési időszakban az előzőleg lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás, orgazdaság és csalás miatt elítélt egyéneknek a része a testi sértés miatt most elítéltek sorában 6.5%-ról 1928-ig 11.2%-ra emelkedett, majd azután a megfigyelési időszak végéig 9.6%-ra visszaesett; a jelzett vagyon elleni bűncselekmények és a testi sértés más irányú kriminalitás lévén, itt a megelőző kriminalitás nagyobb jelentőségre nem tett szert. A lopásnál a jelzett cselekmények miatt megelőzőleg elítélt egyéneknek a része a megfigyelési időszak során 40.1%-ról 60.4%-ra, tehát 50%-kal emelkedett, ellenben a csalásnál a visszaesőknek a része 39.3%-ról évről-évre emelkedve 1933-ban elérte az 51.9%-ot, azután 1934-ben arányuk visszaesett 44.1%-ra. A lopásnál is az emelke-

dés a megfigyelési időszaknak első felében volt gyorsabb, azután meglassult; úgy látszik itt a hazánkban az 1928. évi 10. t.-c. által meghonosított szigorított dologház intézménye kezdett már hatást kiváltani, főként a csalás elkövetőivel szemben.

A visszaesésre vonatkozó hazai bűnügyi

statisztikai adatoknak a külföldi adatokkal való összevetése azonban arról győzhet meg bennünket, hogy nálunk e téren bizony még volna tennivaló.

A nemzetközi összehasonlító adatok¹⁾ a következő eltolódásokról számolnak be (16. sz. tábla):

16. A visszaesés nemzetközi adatai.

Récidivistes en divers pays.

Ország — Pays	A megfigyelési időszak		A visszaesők százaléka az egész kriminalitásban <i>Pourcentage des récidivistes par rapport à tous les condamnés,</i>					A több mint háromszor ¹⁾ visszaesőknek százaléka az egész kriminalitásban <i>Pourcentage, par rapport à tous les condamnés, des personnes ayant récidivé plus de 3 fois¹⁾</i>				
	első éve <i>Première année</i>	utolsó éve <i>Dernière année</i>	átlaga <i>en moyenne, pendant les</i>					átlaga <i>en moyenne, pendant les</i>				
			az első két évnek 2. premieres années obser- vées	az utolsó két évnek 2. dernieres années obser- vées	+ % emelkedett illetve apadt <i>(+)</i> augmentation ou <i>(-)</i> diminut. %		az első két évnek 2. premieres années obser- vées	az utolsó két évnek 2. dernieres années obser- vées	+ % emelkedett illetve apadt <i>(+)</i> augmentation ou <i>(-)</i> diminut. %			
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	1922	1932	7.4	10.5	+	42	0.7	1.2	+	71		
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	1922	1932	47.7	50.1	+	5	26.9	27.5	+	2		
Dánia — <i>Danemark</i>	1922	1931	37.5	39.5	+	5	14.1	14.5	+	3		
Danzig — <i>Dantzig</i>	1922	1933	20.0	38.4	+	92	—	—	—	—		
Délafrikai Unió — <i>Union Sud-Afric.</i>	1922	1933	20.8	16.9	—	19	5.6	5.5	—	2		
Amerikai Egyesült Államok <i>États-Unis</i>	1926	1930	43.6	57.3	+	31	5.3	7.7	+	45		
Finnország — <i>Finlande</i>	1924	1931	42.1	46.6	+	11	6.7	10.2	+	52		
Görögország — <i>Grèce</i>	1926	1931	20.6	24.9	+	21	4.3	5.1	+	19		
Ir Szabad Allam — <i>État libre d'Irlande</i>	1922	1933	60.3	63.3	+	5	45.7	42.6	—	7		
Kanada — <i>Canada</i>	1924	1932	18.5	24.8	+	34	10.5	15.2	+	45		
Lettország — <i>Lettonie</i>	1927	1933	26.3	34.6	+	32	4.8	8.5	+	77		
Magyarország — <i>Hongrie</i> I.	1909	1934	15.4	26.4	+	71	2.0	5.7	+	185		
II.	1921	1934	7.9	26.4	+	234	0.7	5.7	+	714		
III.	1925	1934	16.2	26.4	+	63	1.8	5.7	+	217		
Németország — <i>Allemagne</i>	1924	1931	24.8	39.6	+	60	6.2	11.8	+	90		
Olaszország — <i>Italie</i>	1919	1927	33.9	37.7	+	11	19.5	22.6	+	16		
Skócia — <i>Écosse</i>	1922	1933	29.9	28.7	—	4	12.1	11.5	—	5		
Svédország — <i>Suède</i>	1922	1932	36.7	30.8	—	16	12.8	10.1	—	21		

¹⁾ Egyes országokban, megfelelőbb adatok híján, a megelőzőleg 2, illetve 4-szer büntetett elítéltek kriminalitása vétetett e helyütt számításba. — *Pour quelques pays, à défaut des données nécessaires, récidivistes condamnés antérieurement 2 ou 4 fois.*

Hazánkat illetőleg három különféle megfigyelési időszakra vonatkozólag tüntettük itt fel a visszaesők kriminalitásában beállott eltolódásokat. Az I. alatti adatok Magyarország békebeli kriminalitását hasonlítják össze a mai, az 1934. évi tényekkel, ami talán kifogásolható; éppen ezért II. alatt még a világháború után első ízben közreadott adatokat is egybevetettük a most legutóbb közzétett bűnügyi statisztikai adatokkal; ami ellen azonban joggal felhozható, hogy az 1921/22. években még távolról sem lehetett normális viszonyokat

találni, a közviszonyoknak normális szintje csak később állt helyre; éppen ezért még az 1925/1934. évi tízéves időszakra vonatkozólag is elvégeztük a III. alatti összehasonlítást.

A fentebb már említett gazdasági okok mellett, amelyek a gazdaságilag jobban leromlott államokban, mint Bulgáriában és Németországban emelték a visszaesők kriminalitását, még egyéb kriminogén ténye-

¹⁾ Ezt a táblázatot lásd: *Hacker: A visszaesők kriminalitása hazánkban, Miskolci Jogászélet, 12. (1936). évf., 12. old.*

zók is hatékonyakká váltak. Itt erősen érvényesül a világháborúnak demoralizáló hatása. Amely országok jobban belekerültek a világháborúval kapcsolatos bajokba, ott nagyobb arányú a visszaesők kriminalitásának az emelkedése. Viszont a világháború bajaitól inkább megkímélt államok, mint a Délafrikai Unió, Ír Szabad Állam, Skócia, Svédország területéről való számadatok még a visszaesők kriminalitásának csekély apadásáról tesznek tanúságot.

Tanulságként a különféle kriminogén tényezőkre vonatkozólag felsorakoztatott számadatokból azt a következtetést von-

hatjuk le, hogy egyes és már jelzett, a kriminalitás leszorítását célzó szociálpolitikai teendők mellett főleg egy baj kíván nálunk orvoslást, egy probléma tartandó állandóan napirenden és ez a visszaesők kriminalitásának a leküzdése vagy legalább is bűnözésük állandó emelkedésének a megállítása.

A magyar törvényhozás felismerte a probléma fontosságát már akkor, amidőn megalkotta az 1928. évi 10. törvénycikket és annak keretében a megrögzött büntettekkel szemben módot nyújtott a szigorított dologház alkalmazására.

Hacker Ervin dr.

A munkanélküliség nemzetközi adatai.

Données internationales sur le chômage.

A munkanélküliség továbbra is csökkenő irányt mutat.

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal és a Népszövetség közlésén alapuló 1. számú táblázatunk adatai szerint a nyilvántartott munkanélküliek számának csökkenése egyes államokban nagymérvű. Így pl. Németország 1936 december végén 1,479.000, 1937 június végén 649.000 munkanélkülit

mutat ki. (Táblázatunk utolsó adataiban a munkanélküliség javulása azonban nem jut eléggé kifejezésre, mert sokhelyütt a rendelkezésre nem álló júniusvégi adat helyett májusi vagy valamelyik korábbi hónap adata közöltetett, amely pedig a téli idényhatás alatt több államban még magasabban áll.)

1. A munkanélküliek száma.

Ország	1933		1934		1935		1936		1937
	XII.	VI.	XII.	VI.	XII.	VI.	XII.	VI. v. korábbi	
h ó v é g é n									
Am. Egy. Államok	.	.	.	6,713.000	8,954.017	6,666.599	6,300.707	5,519.755	
Ausztrália ¹⁾	95.745	86.652	80.097	877.177	59.092	57.001	46.863	44.004	
Ausztria ²⁾	422.258	347.670	399.138	319.142	383.785	322.501	381.921	303.562	
Belgium ³⁾	194.279	163.216	212.713	146.581	162.166	100.838	131.565	97.979	
Bulgária ⁴⁾	34.499	33.129	39.059	36.284	50.710	30.045	17.586	.	
Cseh-Szlovákia ²⁾	779.987	582.810	752.328	605.956	794.407	565.799	619.143	384.386	
Csille ²⁾	65.269	28.040	18.211	9.935	8.173	7.482	4.786	3.165	
Dánia ³⁾	137.559	73.639	133.631	62.821	140.037	57.846	141.946	69.389	
Danzig ²⁾	28.368	17.774	22.585	16.212	21.039	11.890	14.933	6.526	
Finnország ²⁾	17.062	5.946	10.680	3.948	7.427	1.877	4.398	3.126	
Franciaország ²⁾	344.899	345.314	454.915	433.354	439.782	419.887	413.450	321.725	
Ír Szabadállam ²⁾	79.414	90.408	128.084	130.244	133.319	70.274	105.078	64.011	
Japán ⁴⁾	382.315	372.070	365.788	353.553	359.636	337.998	329.760	328.528	
Jugoszlávia ²⁾	17.733	9.186	16.497	10.935	18.685	14.002	22.069	16.936	
Kanada ²⁾	90.333	86.175	88.431	79.355	85.095	83.829	93.372	100.423	
Lengyelország ²⁾	342.622	306.387	413.703	364.856	402.814	314.014	466.004	414.974	
Lettország ²⁾	10.605	1.019	7.854	1.812	8.130	1.074	5.613	2.127	
Magyarország ¹⁾	27.044	23.349	22.031	19.346	19.386	16.426	15.967	14.242	
Nagy-Britannia ⁵⁾	1,949.477	1,672.644	1,793.047	1,636.037	1,648.256	1,401.665	1,424.451	1,245.589	
Németalföld ³⁾	237.109	146.377	182.170	157.416	192.273	162.198	163.381	122.255	
Németország ^{2) 7)}	4,059.055	2,480.826	2,604.700	1,876.579	2,507.955	1,314.731	1,478.862	649.000	
Norvégia ²⁾	41.663	28.794	40.288	29.757	40.950	26.139	36.260	22.028	
Olaszország ⁶⁾	1,132.257	830.856	961.705	638.100	609.094	.	.	.	
Románia ²⁾	25.765	14.482	16.523	11.332	17.040	9.291	16.224	14.923	
Svédország ¹⁾	109.778	67.184	115.064	63.795	114.176	53.861	100.278	68.156	
Újzéland ²⁾	48.334	48.393	36.357	39.330	35.653	39.038	39.072	34.218	

¹⁾ Szakszervezetek adatai. — ²⁾ Munkaközvetítő hivatalok adatai. — ³⁾ Önkéntes biztosításra vonatkozó adatok. — ⁴⁾ Becslés. ⁵⁾ Kötelező biztosításra vonatkozó adatok. — ⁶⁾ Testületi minisztérium adatai. — ⁷⁾ 1933. VII. óta a munkatáborokban foglalkoztatottak nélkül.

zók is hatékonyakká váltak. Itt erősen érvényesül a világháborúnak demoralizáló hatása. Amely országok jobban belekerültek a világháborúval kapcsolatos bajokba, ott nagyobb arányú a visszaesők kriminalitásának az emelkedése. Viszont a világháború bajaitól inkább megkímélt államok, mint a Délafrikai Unió, Ír Szabad Állam, Skócia, Svédország területéről való számadatok még a visszaesők kriminalitásának csekély apadásáról tesznek tanúságot.

Tanulságként a különféle kriminogén tényezőkre vonatkozólag felsorakoztatott számadatokból azt a következtetést von-

hatjuk le, hogy egyes és már jelzett, a kriminalitás leszorítását célzó szociálpolitikai teendők mellett főleg egy baj kíván nálunk orvoslást, egy probléma tartandó állandóan napirenden és ez a visszaesők kriminalitásának a leküzdése vagy legalább is bűnözésük állandó emelkedésének a megállítása.

A magyar törvényhozás felismerte a probléma fontosságát már akkor, amidőn megalkotta az 1928. évi 10. törvénycikket és annak keretében a megrögzött büntettekkel szemben módot nyújtott a szigorított dologház alkalmazására.

Hacker Ervin dr.

A munkanélküliség nemzetközi adatai.

Données internationales sur le chômage.

A munkanélküliség továbbra is csökkenő irányt mutat.

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal és a Népszövetség közlésén alapuló 1. számú táblázatunk adatai szerint a nyilvántartott munkanélküliek számának csökkenése egyes államokban nagymérvű. Így pl. Németország 1936 december végén 1,479.000, 1937 június végén 649.000 munkanélkülit

mutat ki. (Táblázatunk utolsó adataiban a munkanélküliség javulása azonban nem jut eléggé kifejezésre, mert sokhelyütt a rendelkezésre nem álló júniusvégi adat helyett májusi vagy valamelyik korábbi hónap adata közöltetett, amely pedig a téli idényhatás alatt több államban még magasabban áll.)

1. A munkanélküliek száma.

Ország	1933		1934		1935		1936		1937
	XII.	VI.	XII.	VI.	XII.	VI.	XII.	VI. v. korábbi	
h ó v é g é n									
Am. Egy. Államok	.	.	.	6,713.000	8,954.017	6,666.599	6,300.707	5,519.755	
Ausztrália ¹⁾	95.745	86.652	80.097	877.177	59.092	57.001	46.863	44.004	
Ausztria ²⁾	422.258	347.670	399.138	319.142	383.785	322.501	381.921	303.562	
Belgium ³⁾	194.279	163.216	212.713	146.581	162.166	100.838	131.565	97.979	
Bulgária ⁴⁾	34.499	33.129	39.059	36.284	50.710	30.045	17.586	.	
Cseh-Szlovákia ²⁾	779.987	582.810	752.328	605.956	794.407	565.799	619.143	384.386	
Csille ²⁾	65.269	28.040	18.211	9.935	8.173	7.482	4.786	3.165	
Dánia ³⁾	137.559	73.639	133.631	62.821	140.037	57.846	141.946	69.389	
Danzig ²⁾	28.368	17.774	22.585	16.212	21.039	11.890	14.933	6.526	
Finnország ²⁾	17.062	5.946	10.680	3.948	7.427	1.877	4.398	3.126	
Franciaország ²⁾	344.899	345.314	454.915	433.354	439.782	419.887	413.450	321.725	
Ír Szabadállam ²⁾	79.414	90.408	128.084	130.244	133.319	70.274	105.078	64.011	
Japán ⁴⁾	382.315	372.070	365.788	353.553	359.636	337.998	329.760	328.528	
Jugoszlávia ²⁾	17.733	9.186	16.497	10.935	18.685	14.002	22.069	16.936	
Kanada ²⁾	90.333	86.175	88.431	79.355	85.095	83.829	93.372	100.423	
Lengyelország ²⁾	342.622	306.387	413.703	364.856	402.814	314.014	466.004	414.974	
Lettország ²⁾	10.605	1.019	7.854	1.812	8.130	1.074	5.613	2.127	
Magyarország ¹⁾	27.044	23.349	22.031	19.346	19.386	16.426	15.967	14.242	
Nagy-Britannia ⁵⁾	1,949.477	1,672.644	1,793.047	1,636.037	1,648.256	1,401.665	1,424.451	1,245.589	
Németalföld ³⁾	237.109	146.377	182.170	157.416	192.273	162.198	163.381	122.255	
Németország ^{2) 7)}	4,059.055	2,480.826	2,604.700	1,876.579	2,507.955	1,314.731	1,478.862	649.000	
Norvégia ²⁾	41.663	28.794	40.288	29.757	40.950	26.139	36.260	22.028	
Olaszország ⁶⁾	1,132.257	830.856	961.705	638.100	609.094	.	.	.	
Románia ²⁾	25.765	14.482	16.523	11.332	17.040	9.291	16.224	14.923	
Svédország ¹⁾	109.778	67.184	115.064	63.795	114.176	53.861	100.278	68.156	
Újzéland ²⁾	48.334	48.393	36.357	39.330	35.653	39.038	39.072	34.218	

¹⁾ Szakszervezetek adatai. — ²⁾ Munkaközvetítő hivatalok adatai. — ³⁾ Önkéntes biztosításra vonatkozó adatok. — ⁴⁾ Becslés. ⁵⁾ Kötelező biztosításra vonatkozó adatok. — ⁶⁾ Testületi minisztérium adatai. — ⁷⁾ 1933. VII. óta a munkatáborokban foglalkoztatottak nélkül.

2. A munkanélküliség aránya.

Munkanélküliek	Az összes népesség		A kereső népesség	
	százalékában			
	1936	1937	1936	1937
	március végén			
Ausztria	7.4	7.0	15.8	14.8
Németalföld	5.9	5.5	14.6	13.8
Cseh-Szlovákia	6.6	5.2	13.9	11.0
Kanada	3.8	3.2	10.6	8.9
Danzig	4.4	3.6	10.1	8.3
Dánia	3.4	3.5	7.4	7.8
Nagy-Britannia	4.0	3.4	8.5	7.2
Ir-Szabadállam	4.1	3.1	9.2	7.0
Franciaország	3.9	2.9	7.5	5.5
Svájc	2.4	2.2	5.0	4.5
Németország	2.9	1.9	5.8	3.7
Belgium	1.8	1.5	4.2	3.5
Lengyelország	1.6	1.6	3.0	3.1
Norvégia	1.4	1.1	3.3	2.8
Ausztrália	1.3	1.0	3.1	2.3
Magyarország	0.7	0.7	1.6	1.6
Svédország	0.9	0.4	1.8	1.0
Lettország	0.6	0.5	0.9	0.8
Esztország	0.2	0.2	0.3	0.3
Finnország	0.2	0.1	0.4	0.2
Újzéland	2.0	.	5.0	.
Jugoszlávia	0.2	0.3	.	.
Románia	0.1	.	.	.

Egységesebb képet nyújt a munkanélküliségről a Németbirodalmi Statisztikai Hivatalnak a Wirtschaft und Statistikban (1937. 10. sz.) közzétett ki-mutatása. Eszerint az 1937. év első negyedének végén a munkanélküliség Dánia kivételével valamennyi államban kisebb volt, mint az előző év megfelelő időpontjában. Érdekes, hogy a kimutatás szerint a népességhez viszonyítva Ausztria mutatja a legnagyobb munkanélküliséget, ahol az össz-népesség 7.0, a kereső népesség 14.8%-a van munka nélkül. Ausztria után Németalföld és Cseh-Szlovákia munkanélküliségi indexe a legmagasabb.

A statisztika ma még csak megközelítő képet tud nyújtani az egész világon munka nélkül lévők számáról. A nyilvántartott munkanélküliek fele az Egyesült Államokban él s így a világadat nagymértékben függ az Egyesült Államok munkapiaci kimutatásaitól, amelyeket újabban is revideáltak. Ennek figyelembevételével a Wirtschaft und Statistik a munkanélküliek statisztikailag számbavehető számát 1936 végén 16.5 millióra becsüli, az év elején 20 milliót meghaladó munkanélküli létszámmal szemben.

A foglalkoztatottság indexei (3. tábla) az egész vonalon javultak.

3. A foglalkoztatottság indexeinek alakulása.

1929 = 100

Év, hó	Am. Egyes. Államok	Cseh-Szlovákia	Franciaország	Japán	Kanada	Lengyelország	Lettország	Magyarország	Nagy-Britannia	Olaszország	Svédország
1929	100.0	100.0	.	100.0	100.0	87.2	100.0	100.0	100.0	100.0	1) 100.0
1930	87.2	97.5	100.0	90.0	94.5	74.5	105.3	94.3	96.0	97.3	.
1931	73.8	92.4	92.5	81.7	85.3	64.1	97.9	89.2	92.3	88.8	.
1932	62.6	83.2	80.9	82.0	72.5	63.8	83.2	82.0	91.7	78.5	.
1933	68.8	75.4	79.4	89.9	70.6	69.1	88.4	81.1	94.8	79.4	89.1
1934	78.8	75.0	76.9	100.2	80.9	72.8	95.8	86.8	99.3	83.0	97.4
1935	82.1	76.6	73.5	109.7	83.7	77.8	101.1	91.2	101.6	94.0	103.1
1936	87.8	82.4	74.1	115.8	87.3	77.8	107.5	97.6	106.6	94.9	108.7
1936 I.	82.7	69.2	72.6	110.6	82.6	67.4	101.1	91.0	101.7	.	.
1936 II.	83.0	70.5	72.5	111.3	83.0	69.9	101.1	92.6	103.1	88.6	.
1936 III.	84.0	73.7	72.9	112.5	81.7	72.8	103.2	96.9	104.7	92.1	104.5
1936 IV.	85.1	79.6	73.2	116.0	83.5	75.3	104.2	97.1	105.6	93.0	.
1936 V.	85.8	84.6	73.8	116.6	85.6	77.8	107.4	98.7	106.9	95.2	.
1936 VI.	86.1	86.9	75.8	116.5	87.8	78.4	108.4	98.1	107.0	94.2	109.2
1936 VII.	87.1	88.2	75.0	116.5	88.6	79.9	109.5	98.2	107.7	94.8	.
1936 VIII.	89.3	88.2	75.1	116.6	89.8	81.6	109.5	100.8	108.3	97.8	.
1936 IX.	91.2	88.8	75.2	117.6	92.4	82.9	109.5	100.7	108.5	102.2	111.1
1936 X.	92.4	89.2	75.0	118.0	93.1	87.2	111.6	101.9	108.7	99.6	.
1936 XI.	92.6	88.1	75.4	118.7	92.4	83.8	113.7	100.4	108.9	98.4	.
1936 XII.	93.7	81.2	75.0	119.1	87.1	76.0	110.5	95.6	109.0	95.4	109.8
1937 I.	92.2	75.1	75.8	119.6	87.3	75.2	108.4	96.0	108.8	93.7	.
1937 II.	94.6	76.4	76.1	120.7	86.2	77.9	108.4	98.3	109.4	95.5	.
1937 III.	96.6	79.8	76.8	.	86.4	81.0	110.5	100.0	110.1	.	111.8
1937 IV.	97.5	87.5	77.7	.	89.2	85.4	112.6	.	111.7	.	.
1937 V.	97.4	.	78.4	.	.	.	.	.	111.7	.	.
1937 VI.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

1) 1926/30 átlag.

◎ KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ◎

Vámhatárainkon át közlekedett gépjárművek forgalma 1936-ban.

Les véhicules à moteur entrés ou sortis par les frontières hongroises en 1936.

Résumé. Le tourisme, faisant de vifs progrès en Hongrie, y accusait en 1936 une augmentation notable pour les véhicules à moteur utilisés.

Parmi les véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie, le nombre des automobiles pour le transport des personnes a, par rapport à l'année précédente, monté de 26·1%; celui des camions, de 12·3%; celui des motocyclettes, de 19·2%. Pour l'ensemble de ces véhicules, on constate une augmentation de 24·1%. Les étrangers venus en automobiles destinées au transport des personnes ont été bien plus nombreux qu'en 1935 (+31·1%).

Pour les véhicules à moteur intérieurs sortis du pays, on constate un accroissement de 28·7%, proportion supérieure à celle notée pour les véhicules étrangers. Parmi ces voitures sorties de Hongrie, on voit, par rapport à 1935, pour les automobiles destinées au transport des personnes, une augmentation de 33·5%. Le nombre des camions a légèrement dépassé (+3·9%) le chiffre correspondant de 1935; celui des motocyclettes accusait une régression (—3·2%); celui des ressortissants hongrois allant en automobile à l'étranger, en ne considérant que les voitures pour le transport des personnes, a monté de 26·5%.

Les tableaux ci-dessous offrent des renseignements détaillés.

*

Az automobilonok és mótorkerékpárok útján külfölddel fennálló kapcsolataink még jobban megerősödtek az által, hogy mind a külföldet járó hazai, mind pedig a külföldi államokból hozzánk ellátogató gépek száma újból megszorodott. Az ország területéről kilépő magyar rendszámmal ellátott gépjárműveknél ez a növekedés 28·7 %-ot tett, vagyis jóval nagyobb mértékű volt az előző évinél, amikor a gyarapodás mindössze 8·6% volt. Az idegen országokból hozzánk érkező gépeknél az elmúlt évinél kisebb emelkedéssel találkozunk. Itt ugyanis az előző évi 17·4%-kal szemben csak 24·1%-ra rúgó növekedés észlelhető. A külföldi és magyarországi mótorkerékpárok útján összetevődő idegenforgalomban a hazai gépek 23·8%-kal, a külföldiek pedig 76·2%-kal részesedtek.

A külföldjáró magyar gépjárművek zöme és pedig 89·6% -a a személyautomobi-

lok csoportjába tartozott, míg a mótorkerékpároknak — ezeknél a nagyobb utakat jelentő túráknál — 8·3% -ot tevő részesedésükkel egészen alárendelt szerepük volt. Jelentéktelennek mondható az a forgalom is, amelyet a tehergépkocsik teljesítettek, 2·1% -os arányát képviselve a külföldre menő gépjárműveknek. A személyautók utasainak száma 26·5% -kal haladta meg az előző évit; az egyes gépkocsik viszont átlagban véve kevesebb, az előző évi négy utassal szemben 3·8 személyt vittek magukkal. A teherkocsiknál az eddigi igen kis forgalom keretei alig változtak. Gyenge, mindössze 3·2% -ot tevő csökkenés jelentkezik a külföldre igyekvő hazai mótorkerékpároknál. A magyar vámhatáron át külföldre kilépett gépjárműveink számának havonkinti hullámzásában — az előző évihez

1. Magyar gépjárművek forgalma havonkint.

Mouvement des véhicules à moteur de Hongrie, par mois.

Megnevezés Mois	A magyar vámterületről kilépett belföldi gépjárművek Véhicules à moteur intérieurs sor- tis du territoire douanier hongrois					
	közül — dont					
	személykocsik automob. pour le trans- port des per- sonnes		camions		összes total des véhi- cules	
	összes - nombre total de ces automob.	utasainak leurs voyageurs	teherkocsik automob.	mótorkerékpárok motocyclettes		
száma — en nombres						
Január — Janvier .	495	1.441	17	32	544	
Február — Février .	486	1.559	14	9	509	
Március — Mars .	705	2.695	25	43	773	
Április — Avril . .	1.109	4.403	28	127	1.264	
Május — Mai . . .	1.109	4.887	22	134	1.265	
Június — Juin . . .	1.245	5.163	33	215	1.493	
Július — Juillet . .	1.739	6.929	35	185	1.959	
Augusztus — Août .	1.913	7.723	46	198	2.157	
Szept. — Sept. . . .	1.348	5.054	39	142	1.529	
Október — Octobre	933	2.828	13	45	991	
November - Novembre	739	2.050	8	24	771	
December - Décembre	759	2.705	12	10	781	
Össz. — Total	1936	12.580	47.437	292	1.164	14.036
	1935	9.424	37.485	281	1.202	10.907

hasonlóan — augusztus jelenti a legmagasabb s február a legmélyebb pontot.

Azok közül a határátlépő állomások közül, melyeken át a magyar gépjárművek az ország területét elhagyták, a legnagyobb forgalom az alábbi állomásokon bonyolódott le:

Határállomás	Személykocsi darab	Teherkocsi utas	Motor-kocsi kerékpár d a r a b	Együtt
1. Ausztria felé				
Horvátjársfalva				
Bécsi út	4.486	15.306	10	212 4.708
Sopron	2.378	12.579	242	561 3.181
2. Cseh-Szlovákia felé				
Horvátjársfalva				
Pozsonyi út	563	1.324	—	10 573
Esztergom	546	1.569	—	10 556
3. Románia felé				
Ártánd	94	254	—	5 99
4. Jugoszlávia felé				
Röszke	79	215	—	4 83

Az adatok természetesen nem a felsorolt négy országba irányuló összes forgalmat jelentik, hanem azt, hogy a különféle külföldi államokba igyekvő magyar gépkocsik és mótorkerékpárok közül az illető állomásokon át hányan lépték át a magyar határt.

A külföldről bennünket felkereső idegen gépjárművek száma — mint elől említettük — szintén öröndetesen megsokasodott. Az általában 24·1%-ot tevő szoporodást a személygépkocsik növekedése itt is felülmúlja s 26·1%-ra rúg. Az idegen állambeliek — úgy látszik — nagyobb utak céljaira honfitársainknál sokkal szívesebben használják a mótorkerékpárt. Arra mutat ugyanis az a körülmény, hogy a külföldön túrázó magyar mótorkerékpárosokkal szemben, kiknek száma nem mutatott emelkedést, a hazánk területére bejövő mótorbiciklisták száma 19·2%-kal haladta meg az előző évit. Fejlődés mutatkozik a forgalomban a teherautóknál is, ahol a gyarapodás aránya 12·3%-ot tett. A növekedést államok szerint való megoszlás szempontjából nézve megállapíthatjuk, hogy minden államból több gépjármű fordult meg hazánkban, mint az elmúlt esztendőben. A legnagyobb számbeli gyarapodást Bulgária érte el, ahonnan majdnem háromszor annyi gépjármű látogatott el hozzánk, mint 1935-ben. Ez a látszólag nagy emelkedés azonban nehogy megtéveszen bennünket, mert számuk így is mindössze 107 volt. Jelentős számbeli szaporodást észlelhetünk még az Amerikai Egyesült Álla-

2. Külföldi gépjárművek forgalma országunkon.

Véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie, suivant les pays.

Szarmazási ország Pays d'origine	A magyar vámterületre belépett külföldi gépjárművek Véhicules à moteur étrangers entrés sur le territoire douanier hongrois					
	közül — dont				összes total des véhicules	
	személykocsik automob. pour le transport des personnes	uta-sainak leurs voyageurs	teherkocsik camions	mótorkerékpárok motocyclistes		
összes nombre total de ces auto-mobiles	uta-sainak leurs voyageurs	teherkocsik camions	mótorkerékpárok motocyclistes	összes total des véhicules		
száma — en nombres						
Ausztria - Autriche	14.007	68.200	3.057	5.365	22.429	
Belgium - Belgique	427	2.016	—	15	442	
Bulgária - Bulgarie	105	355	—	2	107	
Cseh-Szlovákia Tchéco-Slov.	10.973	33.022	133	174	11.280	
Franciaország - France	1.287	4.697	—	48	1.335	
Jugoszl. - Yougosl.	496	1.376	—	17	513	
Lengyelország - Pologne	81	246	—	2	83	
Nagy-Britannia Grande-Bretagne	1.391	3.850	—	37	1.428	
N.-alföld - Pays-Bas	728	3.115	—	25	753	
Németország - Allemagne	2.384	9.059	4	146	2.534	
Olaszország - Italie . . .	995	3.545	—	16	1.011	
Románia - Roum.	1.492	4.378	1	19	1.512	
Svájc - Suisse	500	1.555	2	35	537	
Egyéb európai országok Autr. pays d'Eur.	684	2.347	—	21	705	
Amerikai Egyesült Államok Etats-Unis	121	370	—	—	121	
Egyéb amerikai államok Autr. pays améric.	11	38	—	—	11	
Egyéb országok Autres pays	229	850	—	5	234	
Össz. — Total	1936	35.911	139.019	3.197	5.927	45.035
	1935	28.481	106.001	2.847	4.974	36.302

mokon kívül álló „egyéb“ gyűjtőnév alá foglalt amerikai államoknál, valamint Belgiumnál, melyeknek csaknem háromszor annyi gépjárműje kereste fel hazánkat, mint egy évvel ezelőtt. Mintegy kétszeresét mutatja a növekedésnek Németország, Olaszország, Svájc és az „egyéb“ cím alá összevont európai államok. Alig marad el ezek mögött Németalföld, melynek jelét viselő autók és mótorkerékpárok előző évi száma csaknem kétszeresére nőtt. Ezek mellett az aránylag legnagyobb emelkedést mutató államokkal szemben, melyek gépjármű idegenforgalmunkban viszonylag igen kis hányaddal voltak képviselve, természetes, hogy a mótorkerékpárok útján fennálló kapcsolataink továbbra is Ausztriával volt a legszorosabb, melynek gépjárművei a magyar vámterületre belépett külföldi gépjárműveknek

3. Külföldi gépjárművek forgalma havonkint.

Véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie, suivant les mois.

Megnevezés Mois	A magyar vámterületre belépett külföldi gépjárművek <i>Véhicules à moteur étrangers entrés sur le territoire douanier hongrois</i>				
	közül — dont				
	személykocsik <i>automob. pour le transport des personnes</i>		teherkocsik <i>camions</i>	motorkerékpárok <i>motocyclettes</i>	összes total des véhi- cules
	összes nombre total de ces automo- biles	uta- sainak leurs voyage- urs			
száma — en nombres					
Január — Janvier	1.276	3.659	148	77	1.501
Február — Février	1.195	3.633	163	72	1.430
Március — Mars	1.769	6.211	179	248	2.196
Április — Avril	2.542	9.766	216	55	3.309
Május — Mai	3.763	14.961	278	802	4.843
Június — Juin	3.606	14.021	269	744	4.619
Július — Juillet	4.183	16.481	279	766	5.228
Aug. — Août	5.941	26.070	468	1.218	7.627
Szept. — Sept.	4.774	19.990	474	782	6.030
Október — Octobre	2.867	11.504	223	319	3.409
November — Nov.	2.072	6.604	244	202	2.518
December — Déc.	1.923	6.119	256	146	2.325
Összesen 1936	35.911	139.019	3.197	5.927	45.035
Total 1935	28.481	106.001	2.847	4.974	36.302

15,3%-os szaporodás után — csaknem felét — pontosan 49,8%-át (1935-ben 53,6%) tették. Továbbra is igen élénk forgalom volt még Cseh-Szlovákiával is, amennyiben a gépjárműveknek pontosan negyedrésze, (28,0%) onnan keresett fel bennünket. Az idegen személyautomobilokon bejött uta-

sok száma 31,1%-os növekedést jelez, s ezzel a gépkocsik utasainak száma átlagban véve négy személyből (3,9) állott (1935-ben 3,7). A havonkinti forgalom nagyságát tekintve változatlan viszonyok mellett a február képviseli a minimumot, augusztus a maximumot.

Befejezésül bemutatjuk még a négy velünk határos állammal lebonyolódó forgalmunk legjelentősebb állomásain át belépett gépjárművekre vonatkozó adatokat.

Határállomás	Személykocs darab	Teher- kocsi utas	Motor- kerékpár d a r a b	Együtt
1. Ausztria felől				
Horvátjárfalu				
Bécsi út	10.306	40.691	277	1.268 11.851
Sopron	4.706	25.243	1.141	1.703 7.550
2. Cseh-Szlovákia felől				
Horvátjárfalu				
Pozsonyi út	3.208	9.982	3	262 3.473
Esztergom	1.710	5.084	—	3 1.713
Balassagyarmat	1.409	4.583	24	14 1.447
3. Románia felől				
Ártánd	1.113	3.175	4	26 1.143
4. Jugoszlávia felől				
Röszke	578	1.619	—	14 592
Letenye	345	1.268	—	15 360

A határátlépő állomások forgalmának nagysága szempontjából az előző évvel szemben változatlan a helyzet. Félreértések kikerülése végett még azt tartjuk szükségesnek itt is megemlíteni, hogy felsorolt állomások forgalmában az összes idegen állambeli gépjárművek szerepelnek.

Várszeghy János dr.

A vasutak és hajózási vállalatok közötti átrakóforgalom az 1936. évben.

Transbordements entre les chemins de fer et les entreprises de navigation en Hongrie dans l'année 1936.

Résumé. Pour les marchandises transbordées de trains en bateaux ou vice-versa, on constate pour 1936, par rapport à l'année précédente, une augmentation de 41,5% quant à la quantité des marchandises fabriquées en série (ces marchandises-là, on tâche de les transporter par voie d'eau, qui coûte moins cher que la voie ferrée). C'est surtout le transbordement de trains en bateaux qui a progressé en 1936, les marchandises y ayant représenté 51,4% du trafic total, contre 33,2% en 1935.

En 1936, dans ce trafic, la part du Danube a été de 85,7%; celle de la Tisza, 8,8%; celle du lac Balaton, 5,4%; celle de la Drave, 0,1%.

En ce qui concerne la nationalité des chalands ayant participé au trafic, ce sont les chalands

hongrois qui y ont occupé en 1936 la première place, avec 46,1%; les chalands battant pavillon autrichien ont occupé la deuxième place (19,1%), et les chalands sous pavillon allemand, la troisième (14,2%).

Dans les tableaux ci-dessous, on trouvera des données détaillées.

*

A fuvarozásnak az a módja, amikor az áruk útjuk egy részét vasúton, másik hányadát pedig vízi járműveken teszik meg, az 1935. évi szokatlanul erős mértékű fejlődés után a tárgyalt év folyamán még nagyobb emelkedést mutat. A vasutak és hajózási vállalatok között közvetlen átra-

3. Külföldi gépjárművek forgalma havonkint.

Véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie, suivant les mois.

Megnevezés Mois	A magyar vámterületre belépett külföldi gépjárművek <i>Véhicules à moteur étrangers entrés sur le territoire douanier hongrois</i>				
	közül — dont				
	személykocsik <i>automob. pour le transport des personnes</i>		teherkocsik <i>camions</i>	motorkerékpárok <i>motocyclettes</i>	összes total des véhi- cules
	összes nombre total de ces automo- biles	uta- sainak leurs voyage- urs			
száma — en nombres					
Január — Janvier	1.276	3.659	148	77	1.501
Február — Février	1.195	3.633	163	72	1.430
Március — Mars	1.769	6.211	179	248	2.196
Április — Avril	2.542	9.766	216	55	3.309
Május — Mai	3.763	14.961	278	802	4.843
Június — Juin	3.606	14.021	269	744	4.619
Július — Juillet	4.183	16.481	279	766	5.228
Aug. — Août	5.941	26.070	468	1.218	7.627
Szept. — Sept.	4.774	19.990	474	782	6.030
Október — Octobre	2.867	11.504	223	319	3.409
November — Nov.	2.072	6.604	244	202	2.518
December — Déc.	1.923	6.119	256	146	2.325
Összesen 1936	35.911	139.019	3.197	5.927	45.035
Total 1935	28.481	106.001	2.847	4.974	36.302

15,3%-os szaporodás után — csaknem felét — pontosan 49,8%-át (1935-ben 53,6%) tették. Továbbra is igen élénk forgalom volt még Cseh-Szlovákiával is, amennyiben a gépjárműveknek pontosan negyedrésze, (28,0%) onnan keresett fel bennünket. Az idegen személyautomobilokon bejött uta-

sok száma 31,1%-os növekedést jelez, s ezzel a gépkocsik utasainak száma átlagban véve négy személyből (3,9) állott (1935-ben 3,7). A havonkinti forgalom nagyságát tekintve változatlan viszonyok mellett a február képviseli a minimumot, augusztus a maximumot.

Befejezésül bemutatjuk még a négy velünk határos állammal lebonyolódó forgalmunk legjelentősebb állomásain át belépett gépjárművekre vonatkozó adatokat.

Határállomás	Személykocs darab	utas	Teher- kocsi	Motor- kerékpár	Együtt d a r a b
1. Ausztria felől					
Horvátjárfalu					
Bécsi út	10.306	40.691	277	1.268	11.851
Sopron	4.706	25.243	1.141	1.703	7.550
2. Cseh-Szlovákia felől					
Horvátjárfalu					
Pozsonyi út	3.208	9.982	3	262	3.473
Esztergom	1.710	5.084	—	3	1.713
Balassagyarmat	1.409	4.583	24	14	1.447
3. Románia felől					
Ártánd	1.113	3.175	4	26	1.143
4. Jugoszlávia felől					
Röszke	578	1.619	—	14	592
Letenye	345	1.268	—	15	360

A határátlépő állomások forgalmának nagysága szempontjából az előző évvel szemben változatlan a helyzet. Félreértések kikerülése végett még azt tartjuk szükségesnek itt is megemlíteni, hogy felsorolt állomások forgalmában az összes idegen állambeli gépjárművek szerepelnek.

Várszeghy János dr.

A vasutak és hajózási vállalatok közötti átrakóforgalom az 1936. évben.

Transbordements entre les chemins de fer et les entreprises de navigation en Hongrie dans l'année 1936.

Résumé. Pour les marchandises transbordées de trains en bateaux ou vice-versa, on constate pour 1936, par rapport à l'année précédente, une augmentation de 41,5% quant à la quantité des marchandises fabriquées en série (ces marchandises-là, on tâche de les transporter par voie d'eau, qui coûte moins cher que la voie ferrée). C'est surtout le transbordement de trains en bateaux qui a progressé en 1936, les marchandises y ayant représenté 51,4% du trafic total, contre 33,2% en 1935.

En 1936, dans ce trafic, la part du Danube a été de 85,7%; celle de la Tisza, 8,8%; celle du lac Balaton, 5,4%; celle de la Drave, 0,1%.

En ce qui concerne la nationalité des chalands ayant participé au trafic, ce sont les chalands

hongrois qui y ont occupé en 1936 la première place, avec 46,1%; les chalands battant pavillon autrichien ont occupé la deuxième place (19,1%), et les chalands sous pavillon allemand, la troisième (14,2%).

Dans les tableaux ci-dessous, on trouvera des données détaillées.

*

A fuvarozásnak az a módja, amikor az áruk útjuk egy részét vasúton, másik hányadát pedig vízi járműveken teszik meg, az 1935. évi szokatlanul erős mértékű fejlődés után a tárgyalt év folyamán még nagyobb emelkedést mutat. A vasutak és hajózási vállalatok között közvetlen átra-

1. Átrakóforgalom az 1936. évben. — *Transbordements en 1936.*

A vízi útvonal, vasúti állomás, az áruk neme, uszályok nemzetisége <i>Voies navigables, stations de chem. de fer, marchandises, nationalité des chalands</i>	Az átrakott — <i>Quantité des marchandises transbordées</i>							
	összes <i>au total</i>	áruk közül — <i>dont</i>						
		a vasútról hajóra <i>de trains en bateaux</i>	a hajóról vasútra <i>de bateaux en trains</i>	a belforgalom- ban maradt transports <i>intérieurs</i>	a külföldre irá- nyított — expé- diées à l'étran- ger	a külföldről érkezett — <i>venues de l'étr.</i>	az átment — <i>en transit</i>	
		átrakott						
áruk mennyisége tonnában — <i>en tonnes</i>								
	1935	1936						
1. Duna — <i>Danube.</i>	A) Kikötők szerint — <i>Par ports.</i>							
Adony	16.232	17.356	255	17.101	—	255	17.101	—
Baja	12.104	25.414	21.240	4.174	8.725	12.708	3.981	—
Budapest, Dunapart — <i>quai du Danube</i>	70.968	83.598	39.899	43.699	315	39.812	43.471	—
Budapest, kikötő — <i>port</i>	176.888	196.886	90.474	106.412	2.165	88.403	106.074	244
Budapest, Soroksári-út — <i>route de Soroksár</i>	12.610	13.346	—	13.346	—	—	13.346	—
Győr	9.998	15.960	8.193	7.767	864	7.852	7.244	—
Komárom	44.596	98.566	85.044	13.522	—	85.044	13.522	—
Mohács	5.648	8.289	—	8.289	—	—	8.289	—
Együtt — <i>Ensemble</i>	349.044	459.415	245.105	214.310	12.069	234.074	213.028	244
2. Tisza								
Szeged	1.748	21.236	21.236	—	3.888	17.348	—	—
Szolnok	8.010	26.018	23.991	2.027	—	23.991	2.027	—
Együtt — <i>Ensemble</i>	9.758	47.254	45.227	2.027	3.888	41.339	2.027	—
3. Dráva								
Barcs	—	179	179	—	—	179	—	—
4. Balaton								
Fonyód	19.795	28.932	—	28.932	28.932	—	—	—
A) Összesen — <i>Total</i>	378.597	535.780	290.511	245.269	44.889	275.592	215.055	244
B) Árunemek szerint. — <i>Par marchandises.</i>								
Gabona — <i>Céréales</i>	39.269	131.288	115.347	15.941	5.185	110.390	15.713	—
Örlemény — <i>Produits moulus</i>	17.247	21.984	21.668	316	834	21.051	99	—
Só — <i>Sel</i>	73.726	72.118	—	72.118	—	—	72.118	—
Erdőgazdaság termékei — <i>Produits forestiers</i>	18.151	14.810	64	14.746	48	37	14.698	27
Kavics, kő és egyéb építőanyagok — <i>Cailloux, pierres et autres matériaux de construct.</i>	24.340	29.837	518	29.319	29.131	369	188	149
Szén — <i>Charbon</i>	3.357	9.027	8.976	51	7.705	1.270	52	—
Ásványok, ércek — <i>Minéraux et minerais</i>	92.064	159.008	86.615	72.393	7	86.615	72.386	—
Nyersolaj, benzin, petróleum — <i>Huile brute, benzine (essence) et pétrole</i>	1.921	317	70	247	25	60	232	—
Vas- és fémipar termékei — <i>Produits sidéurg. et métallurg.</i>	50.959	23.717	18.092	5.625	696	17.433	5.577	11
Gyári termékek — <i>Objets fabriqués</i>	21.349	20.998	2.317	18.681	123	2.257	18.608	10
Egyéb áruk — <i>Autres produits</i>	36.214	52.676	36.844	15.832	1.135	36.110	15.384	47
B) Összesen — <i>Total</i>	378.597	535.780	290.511	245.269	44.889	275.592	215.055	244
C) A szállító járóművek nemzetisége szerint. <i>Suivant la nationalité des chalands.</i>								
Belga — <i>Belge</i>	8	—	—	—	—	—	—	—
Bolgár — <i>Bulgare</i>	880	3.094	1.198	1.896	—	1.198	1.896	—
Cseh-szlovák — <i>Tchéco-slovaque</i>	21.556	31.033	17.096	13.937	266	16.767	13.984	16
Francia — <i>Français</i>	4.321	9.682	5.686	3.996	—	5.686	3.996	—
Görög — <i>Grec</i>	3.463	1.697	1.136	561	—	1.136	561	—
Holland — <i>Néerlandais</i>	6.517	9.795	5.191	4.604	265	4.926	4.604	—
Jugoszláv — <i>Yougoslave</i>	31.962	18.522	3.833	14.689	—	3.833	14.689	—
Magyar — <i>Hongrois</i>	154.589	247.109	145.879	101.230	41.772	134.298	71.030	9
Német — <i>Allemand</i>	68.751	75.952	52.297	23.655	24	52.076	23.644	208
Osztrák — <i>Autrichien</i>	57.920	102.106	46.914	55.192	2.509	44.444	55.142	11
Román — <i>Roumain</i>	28.630	36.790	11.281	25.509	53	11.228	25.509	—
C) Összesen — <i>Total</i>	378.597	535.780	290.511	245.269	44.889	275.592	215.055	244

kásra került áruk mennyisége ugyanis 41·5 %-kal haladta meg az előző évit. A részletes eredményeket nézve megállapítható, hogy a növekedés csaknem teljes egészében a vasútról hajóra történt átrakásokra esett, mely így több mint kétszeresére gyarapodva az előző évi 35·4 %-kal szemben 54·2 %-át tette az átrakóforgalomnak. A szállítás e neménél észlelhető egyoldalú gyarapodás onnan ered, hogy a forgalmat a kivitelre kerülő gabona mennyisége alaposan megduzzasztotta, mely ez alkalommal is az olcsó szállítási lehetőséget, a vízi úton való továbbítást keresve a vasutat csak a vízi útvonal állomásáig használta s ott hajóra átrakva folytatta útját. Ez a körülmény játszott közre abban is, hogy a külföldre irányított áruk mennyisége az előző évinek több, mint kétszeresére nőtt úgy, hogy ezután az egész forgalomnak a legnagyobb hányadát, vagyis 51·4 %-át tette (1935-ben 33·2 %). Az előző évben a katasztrofálisan rossznak mondható termésünk pótlására külföldről behozott tengeri által hirtelen felszöktetett külföldről érkező áruk csoportjának viszonzyszáma a forgalom némi visszaesése, de főképpen a kivitelre került áruk mennyiségének elől érintett erős emelkedése folytán 58·8 %-ról 40·1 %-ra csökkent. A vasúti és hajózási vállalatok átrakóforgalmában a belforgalomnak eddig sem volt jelentős szerepe. A helyzet a tárgyalt évben sem igen változott, amennyiben a belforgalomban kezelt áruk — nagyrészt a fonyódi kőszállítmányok szaporodása révén — 50·5 %-os növekedést értek ugyan el, arányszámuk azonban az összeshez viszonyítva így is csak 8·4 % (7·9 %) maradt. Végül az átmenőforgalom, mely mindenkor elenyészően csekély volt, 1936-ban még jobban összezsugorodott s az egész forgalomhoz való hasonlítás százalékosan ki sem fejezhető.

A vízi útvonalakat tekintve a Duna volt mindenkor az, melynek forgalmát a legkiegyensúlyozottabbnak mondhatjuk. A tárgyalt év folyamán a dunai állomásokon átrakott áruk mennyisége 31·6 %-kal növekedve az egész forgalomnak 85·7 %-át (92·2 %) tette. A Tiszán fuvarozott küldemények csaknem teljes egészükben a gabonaneműek sorából kerülnek ki, itt tehát a forgalom mindenkor szigorúan a terméseredményekhez igazodik. Az 1935. illetőleg 1936. évi kedvező termés hatásaként a tiszai állomások átrakóforgalma az előző évinek csaknem ötszörösére

nőtt, de a vasutak és hajózási vállalatok kapcsolatából eredő forgalom teljességében természetesen még így is elenyészően kis szerepet játszik (8·8 %). A Balatonon továbbított küldemények mennyisége szintén több volt az előző évinél s 46·2 %-os növekedés mellett mindössze 5·4 %-ra (5·2 %) rúgott. A tárgyalt év folyamán a Dráva mellett fekvő Barcs is végzett egy jelentéktelennek nevezhető átrakást.

Az állomásonkinti forgalommal azért érdemes közelebbről is foglalkozni, mert némely helyen az általános irányzattól eltérő viszonyokat találhatunk. Ilyen esetet láthatunk például Adonynál, ahol a külföldről érkezett áruk mennyisége 67·7 %-kal emelkedett, mert az év háromnegyed részében az Aldunáról szemestengerit hoztak be. Jelentősebb gyarapodás van még — a külföldi behozatalt illetőleg — Mohácsnál is, ahol a forgalom növekedésében külföldről behozott gömbfa és bányadeszkának volt szerepe. Az átrakóforgalom legnagyobb emelkedését Szegeden találjuk, ahol az átrakásra került gabonaszállítmányok az előző évi forgalomnak körülbelül húszszorosát tették. Ugyanez az ok játszott közre Szolnoknál is, ahol a továbbításra került áruk mennyisége az előző évinek több mint háromszorosára nőtt. A forgalom jelentősebb növekedése szempontjából megemlítsérem még Komárom is, ahol az előző évinek több mint kétszerese került a vasutak és hajózási vállalatok között átrakásra. A forgalomnak ez az erős megduzzadása itt jórészt a bauxitszállítmányok jelentős gyarapodásában leli magyarázatát.

Az árukat nemük szerint csoportosítva a küldemények között a tárgyalt évben az ásványok és ércek első helyen állanak s az eddigi 24·3 %-os arányukkal szemben az egész forgalomnak 29·7 %-át tették. A második helyet a több mint háromszorosára nőtt gabonaszállítmányok foglalták el, melyek az egész forgalomban 24·5 %-kal voltak képviselve. (1935-ben 10·4 %.)

Befejezésül a szállításban résztvevő uszályok nemzetiségét tekintve megállapíthatjuk, hogy a magyar uszályok a múlt évinél is nagyobb mértékben voltak foglalkoztatva, amennyiben az összes forgalomból az előző évi 40·8 %-kal szemben 46·1 %-kal részesedtek. Utánuk sorrendben a német lobogójú szállítóhajókat megelőzve az osztrák uszályok következnek, melyeken az átrakott áruk 19·1 %-a (15·3 %) került továbbításra. A német honosságú járóművek

2. Az átrakodóforgalom alakulása havonként.

Transbordements, par mois.

A vízi útvonal megnevezése <i>Voies navigables</i>	<i>Poids des marchandises transbordées en 1936</i>												Egész évben pendant l'année
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
	hónapban — <i>aux mois ci-dessus</i>												
átrakott áruk súlya ezer métermázsában — <i>en milliers de q métr.</i>													
Duna — <i>Danube</i>	164·6	76·0	151·1	235·6	259·4	395·9	601·1	442·3	582·4	662·1	598·2	425·5	4.594·2
Tisza	6·0	1·4	2·3	3·1	4·9	24·7	107·5	139·8	88·8	31·0	32·0	31·0	472·5
Dráva — <i>Drave</i>	—	—	—	—	—	—	1·8	—	—	—	—	—	1·8
Balaton — <i>Lac Balaton</i>	—	—	—	12·9	98·6	50·5	15·0	2·5	44·9	40·0	24·9	—	289·3
Együtt — <i>Ensemble</i>	170·6	77·4	153·4	251·6	362·9	471·1	725·4	584·6	716·1	733·1	655·1	456·5	5.357·8

szerepe valamivel kisebb körre korlátozó-
dott, amennyiben az eddigi 18·2% -os része-

sedésükkel szemben az áruk 14·2% -át szál-
lították.
V. J. dr.

A világ légiforgalma.

Le trafic aérien mondial.

A légiforgalom az utóbbi években világszerte hatalmas lendületet vett. Gyors fejlődését még a gazdasági válság sem tudta feltartóztatni. A légi-forgalom két kisugárzó góca Európa és Észak-Amerika, melyekhez újabban Távol-Kelet (Japán) csatlakozik.

1. A világ légiforgalmának fejlődése.¹⁾

Év	Megtett út 1,000.000 km-ben	Utasszám 1,000.000-ban	Szállított utasszám 1.000-ban	Az utasok által megtett utak középtávolsága km-ben	Egy jármű átlagos utas- száma
1929	85·9	177·9	471·8	377	2·1
1930	111·2	300·3	752·8	399	2·7
1931	133·5	338·8	901·3	376	2·5
1932	141·1	417·9	976·2	428	3·0
1933	158·7	557·6	1.153·0	484	3·5
1934	173·6	675·9	1.322·5	511	3·9
1935	217·8	1.024·1	1.850·4	553	4·7
1936	245·0	1.380·0	2.400·0	575	5·6

¹⁾ Wirtschaft und Statistik 1937. 10. sz.

A Népszövetség és a Németbirodalmi Statisztikai Hivatal közlései nyomán a légiforgalom alakulásának főeredményeit két táblázatban adjuk.

A menetrendszerű forgalomban megtett út 1929-ben 86 millió km volt amely távolság 1936-ig 245 millió km-re emelkedett, tehát megháromszorozódott. Sokkal nagyobb mértékben, 472 ezerről 2.400 ezerre emelkedett az utasok száma. Míg 1929-ben az egy utas által megtett út közepes távolsága 377 km volt, 1936-ban ez az átlag már 575 km. Egy járműre átlag 5·6 utas jut, 2—3-szor annyi, mint néhány évvel azelőtt.

A légiforgalom országok szerinti részletezésében az egyes országok légiforgalmi társaságainak adatait közöljük, tehát külföldön megtett útjaikat is. Az Egyesült Államok jelentősége messzire kimagasló: a megtett út és a szállított utasszám egymagában az Egyesült Államokban megközelítően annyi, mint a többi államokban együttvéve. A második helyen következő Németországnak Nagy-Britannia és Franciaország erős versenytársai.

2. Az átrakodóforgalom alakulása havonként.

Transbordements, par mois.

A vízi útvonal megnevezése <i>Voies navigables</i>	<i>Poids des marchandises transbordées en 1936</i>												Egész évben pendant l'année
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
	hónapban — <i>aux mois ci-dessus</i>												
átrakott áruk súlya ezer métermázsában — <i>en milliers de q métr.</i>													
Duna — <i>Danube</i>	164·6	76·0	151·1	235·6	259·4	395·9	601·1	442·3	582·4	662·1	598·2	425·5	4.594·2
Tisza	6·0	1·4	2·3	3·1	4·9	24·7	107·5	139·8	88·8	31·0	32·0	31·0	472·5
Dráva — <i>Drave</i>	—	—	—	—	—	—	1·8	—	—	—	—	—	1·8
Balaton — <i>Lac Balaton</i>	—	—	—	12·9	98·6	50·5	15·0	2·5	44·9	40·0	24·9	—	289·3
Együtt — <i>Ensemble</i>	170·6	77·4	153·4	251·6	362·9	471·1	725·4	584·6	716·1	733·1	655·1	456·5	5.357·8

szerepe valamivel kisebb körre korlátozó-
dott, amennyiben az eddigi 18·2% -os része-

sedésükkel szemben az áruk 14·2% -át szál-
lították.
V. J. dr.

A világ légiforgalma.

Le trafic aérien mondial.

A légiforgalom az utóbbi években világszerte hatalmas lendületet vett. Gyors fejlődését még a gazdasági válság sem tudta feltartóztatni. A légi-forgalom két kisugárzó góca Európa és Észak-Amerika, melyekhez újabban Távol-Kelet (Japán) csatlakozik.

1. A világ légiforgalmának fejlődése.¹⁾

Év	Megtett út 1,000.000 km-ben	Utasszám 1,000.000-ban	Szállított utasszám 1.000-ban	Az utasok által megtett utak középtávolsága km-ben	Egy jármű átlagos utas- száma
1929	85·9	177·9	471·8	377	2·1
1930	111·2	300·3	752·8	399	2·7
1931	133·5	338·8	901·3	376	2·5
1932	141·1	417·9	976·2	428	3·0
1933	158·7	557·6	1.153·0	484	3·5
1934	173·6	675·9	1.322·5	511	3·9
1935	217·8	1.024·1	1.850·4	553	4·7
1936	245·0	1.380·0	2.400·0	575	5·6

¹⁾ Wirtschaft und Statistik 1937. 10. sz.

A Népszövetség és a Németbirodalmi Statisztikai Hivatal közlései nyomán a légiforgalom alakulásának főeredményeit két táblázatban adjuk.

A menetrendszerű forgalomban megtett út 1929-ben 86 millió km volt amely távolság 1936-ig 245 millió km-re emelkedett, tehát megháromszorozódott. Sokkal nagyobb mértékben, 472 ezerről 2.400 ezerre emelkedett az utasok száma. Míg 1929-ben az egy utas által megtett út közepes távolsága 377 km volt, 1936-ban ez az átlag már 575 km. Egy járműre átlag 5·6 utas jut, 2—3-szor annyi, mint néhány évvel azelőtt.

A légiforgalom országok szerinti részletezésében az egyes országok légiforgalmi társaságainak adatait közöljük, tehát külföldön megtett útjaikat is. Az Egyesült Államok jelentősége messzire kimagasló: a megtett út és a szállított utasszám egymagában az Egyesült Államokban megközelítően annyi, mint a többi államokban együttvéve. A második helyen következő Németországnak Nagy-Britannia és Franciaország erős versenytársai.

2. Légiforgalom országok szerint.¹⁾

O r s z á g	Megtett út 1000 km-ben		Szállított utasok száma		Áru és podgyász tonnában		Postaszállítmány tonnában	
	1931	1935	1931	1935	1931	1935	1931	1935
Németország	10.338	15.997	98.167	209.875	2.230·8	3.891·9	405·9	1.401·3
Belgium	1.258	1.258	7.771	20.951	328·8	417·2	54·7	40·8
Dánia	209	335	2.885	8.682	46·0	144·3	12·2	45·1
Finnország	244	193	3.318	6.535	53·8	111·6	29·1	26·8
Franciaország	9.413	10.051	34.238	61.576	1.684·8	1.319·8	192·4	272·4
Görögország	121	340	2.338	6.832	9·1	117·9	1·3	5·4
Nagy-Britannia	2.179	13.537	23.800	200.000	659·4	1.928·5	121·9	725·5
Olaszország	4.399	4.807	33.650	57.321	635·0	1.162·9	71·1	116·7
Jugoszlávia	262	285	2.442	4.043	23·9	16·3	1·8	2·1
Németalföld	2.213	5.238	13.122	60.035	725·8	941·3	82·0	286·3
Ausztria	663	554	8.733	11.724	211·8	247·3	17·6	30·3
Lengyelország	1.350	1.365	13.511	18.086	351·0	362·5	52·1	62·8
Románia	74	147	724	970	.	7·1	1·6	0·4
Szovjet-Unió	5.241	.	18.984	.	227·2	.	324·1	.
Svédország	346	896	2.914	21.833	131·3	520·3	107·9	250·0
Svájc	919	1.347	12.895	30.102	204·6	220·3	131·1	159·6
Spanyolország	603	1.220	6.300	13.155	.	159·7	6·9	25·1
Cseh-Szlovákia	1.072	1.142	9.466	10.724	315·0	252·0	24·4	16·4
Magyarország	198	145	3.495	1.710	120	90	48·9	9·1
Brit-India	103	892	108	553	—	3·0	3·8	44·1
Kína ²⁾	837	2.701	2.546	13.335	.	.	35·2	74·9
Japán ³⁾	1.984	1.933	8.057	.	34·9	.	44·4	.
Holland Kelet-India	896	930	13.430	9.821	93·0	69·5	18·8	22·8
Sziám ³⁾	72	124	26	22	1·1	2·5	9·4	12·2
Belga-Kongó	227	244	1.234	1.390	17·6	16·2	31·0	43·2
Délafrikai Unió	251	686	572	.	0·2	.	2·4	.
Argentína	.	299	.	789	.	25·7	.	6·2
Bolivia	236	776	4.285	17.304	90·0	1.390·0	7·2	18·3
Brazília ⁴⁾	1.366	2.521	.	14.870	.	274·1	.	50·9
Kanada ⁵⁾	2.950	.	8.047	.	346·0	.	208·0	.
Csile	712	734	4.453	9.941	0·1	7·8	3·5	6·7
Kolumbia	999	1.670	5.680	22.505	⁶⁾ 519·9	⁶⁾ 2.049·1	.	.
Am. Egyesült Államok	76.258	102.255	522.345	860.761	⁷⁾ 522·3	⁷⁾ 2.500·1	4.374·2	6.250·4
Ausztráliai-Államszöv.	1.626	3.716	¹⁾ 11.023	17.288	¹⁾ 203·8	121·4	16·2	44·1

¹⁾ Az Annuaire Statistique de la Société des Nations 1936/37 és a Wirtschaft und Statistik 1937. 10. sz. közlésén alapuló adatok az egyes nemzeti légiforgalmi társaságok menetrendszerű viszonylataira vonatkoznak (a külföldön megtett utakkal együtt.) — ²⁾ A két legnagyobb légiforgalmi társaság adatai. — ³⁾ Üzleti év április 1-től március 31-ig. — ⁴⁾ A megtett út adataiba beleértve a menetrenden kívüli utakat is (1935-363.643 km.) — ⁵⁾ A legnagyobb légiforgalmi társaság adatai. — ⁶⁾ Postával együtt. — ⁷⁾ Podgyász nélkül.

• ÁRSTATISZTIKA ÉS PÉNZÜGY •

Az aranytartalék, bankjegyforgalom és bankkamatláb nemzetközi adatai.

Réserves-or, circulation des billets de banque et taux en banque; données internationales.

Az aranymozgalom élénksége immár nem olyan nagymértékű, mint a gazdasági és pénzügyi válság egyes korábbi éveiben. Kedvező tünet, hogy miként az 1936 őszén az aranyblokkállamokban végrehajtott pénzügyi értékesítések nemzetközi együttműködés útján történtek, az aranymozgalmakat is részben hasonló megállapodások szabályozták. Mindeme jelenségek, ha a valutáris köztöttségek fenn is maradtak, bizonyos fokú biztonságérzetet és konszolidációt teremtettek a nemzetközi pénzügyi viszonyok területén. Az aranyblokkállamokban történt értékesítések feltehetően azért sem okoztak nagyobb megrázkódtatásokat, mert reményt keltettek arra nézve, hogy a pénzügyi kiegyenlítés e műveletei a valutáris helyzet egységesebbé tételét s a gazdasági kibontakozást mozdítják elő.

1936-ban a legnagyobb aranytartalékkal rendelkező államok között az aranytartalék erősebb csökkenése csupán Franciaországban figyelhető meg. A régi aranydollárról hivatalos árfolyamon pengőre átszámított adatok szerint Franciaország aranytartaléka az 1935. évvégi 14·9 milliárd aranypengőről 1936 végére 10·1 milliárd aranypengőre csökkent. Viszont az Egyesült Államok aranytartaléka ugyanezen idő alatt 34·2 milliárd pengőről 38·0 milliárd pengőre, Nagy-Britannia aranytartaléka 5·6 milliárd pengőről 8·7 milliárd pengőre emelkedett. Svájc, Belgium és Hollandia aranykészlete is számottevő emelkedést ért el.

A bankjegyforgalom az államok többségében emelkedett.

A bankkamatláb adatai nagyobb kilengéseket nem mutatnak. Az előző évvel szemben történt változások túlnyomórészt csökkenő irányúak.

1. Aranytartalék és bankkamatláb.¹⁾

Ország	Aranytartalék			Bankkamatláb		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936
	év végén, millió aranypengő			évek átlaga (%)		
Albánia	6	6	6	7·5	7·5	7·23
Am. Egy. Áll.	27.816	34.191	38.016	1·54	1·5	1·5
Argentina . . .	1.361	1.361	1.361	.	3·5	3·5
Ausztráliai áll. szövetség . . .	11	11	11	4·53	4·25	4·25
Ausztria	154	154	154	4·74	3·83	3·5
Belgium	1.990	1.978	2.133	2·93	2·19	2·00
Brit-India . . .	926	926	926	3·5	3·45	3·0
Bulgária	63	63	69	7·0	6·62	6·0
Cseh-Szlovákia	377	377	309	3·5	3·5	3·0
Dánia	206	183	183	2·5	2·86	3·56
Délafrikai Unió	617	715	686	3·5	3·5	3·5
Egyiptom	183	183	183	.	.	.
Esztország . . .	40	51	51	5·37	4·87	4·5
Finnország . . .	46	69	120	4·46	4·00	4·00
Franciaország	18.399	14.854	10.114	2·66	3·48	3·67
Görögország . .	132	114	91	7	7	7
Japán	1.326	1.435	1.561	3·65	3·65	3·38
Jugoszlávia . . .	177	143	166	6·82	5·13	5·00
Kanada	738	652	640	.	2·5	2·5
Lengyelország	320	286	252	5	5	5
Lettország . . .	51	51	51	5·5	5·5	5·42
Litvánia	29	23	40	.	.	.
Magyarország	79	79	84	4·5	4·0	4·0
Nagy-Britannia	5.363	5.586	8.742	2·0	2·0	2·0
Németalföld . .	1.933	1.481	1.652	2·5	3·99	2·83
Németország . .	206	212	91	4·0	4·0	4·0
Norvégia	206	286	332	3·5	3·5	3·53
Olaszország . .	1.750	909	702	3·10	4·16	4·69
Oroszország . .	2.510	.	1.286	.	.	.
Románia	354	372	383	5·93	4·5	4·5
Svájc	2.104	1.532	2.213	2·00	2·33	2·3
Svédország . . .	537	623	812	2·5	2·5	2·5

¹⁾ A Népszövetség adatai.

2. Bankjegyforgalom.¹⁾

O r s z á g	A pénzegység megnevezése	Bankjegyforgalom oldalt megnevezett millió pénz- egységben			A valuták aranyértékének változása 1929 = 100		
		1934	1935	1936	1934	1935	1936
é v v é g é n							
Albánia	Frank	11·0	12·2	10·7	99·1	99·5	100·2
Amerikai Egyesült Államok	Dollár	5.536	5.882	6.543	59·6	59·4	59·2
Argentína	Aranypesó	1.171	1.178	1.302	47·2	45·7	46·2
Ausztráliai Államszövetség	Fontsterling	45·1	46·1	47·0	49·1	47·4	48·2
Ausztria	Schilling	964	976	944	78·2	79·2	79·0
Belgium	Belga	3.530	4.117	4.541	99·9	78·6	72·0
Brit-India	Rupia	1.839	1.718	1.899	61·9	60·1	60·8
Bulgária	Leva	2.449	2.497	2.571	96·2	98·4	98·8
Cseh-Szlovákia	Cseh korona	6.017	6.137	6.972	85·4	83·4	80·1
Dánia	Dán korona	386	384	399	50·1	48·5	49·0
Délafrikai Unió	Fontsterling	13·0	14·1	16·4	61·1	59·2	59·8
Egyiptom	Egyipt. f-sterling	19·8	23·3	23·1	61·8	59·8	60·5
Esztország	Eszt márka	36·7	40·0	44·5	62·1	60·1	60·8
Finnország	Finn márka	1.277	1.381	1.630	52·8	51·0	51·5
Franciaország	Francia frank	83.412	81.150	89.342	100·0	100·0	92·4
Görögország	Drachma	5.686	5.988	6.203	43·2	42·9	42·4
Ir szabadállam	Fontsterling	13·9	14·3	15·3	.	.	.
Japán	Yen	1.627	1.767	1.866	35·6	34·2	34·5
Jugoszlávia	Dinár	4.384	4.890	5.409	76·9	77·0	77·2
Kanada	Dollár	377	270	327	60·2	59·1	59·1
Lengyelország	Zloty	981	1.007	1.034	100·1	99·9	99·6
Lettország	Lat	39	38	42	98·8	98·7	89·6
Litvánia	Lita	88	104	110	100·0	100·0	99·7
Magyarország	Pengő	381	417	436	98·8	99·2	99·8
Nagy-Britannia	Fontsterling	405·2	424·5	467·4	61·8	59·8	60·5
Németalföld	Holland frt.	912	809	792	100·0	100·0	94·9
Németország	Márka	4.281	4.683	5.354	98·6	100·3	100·1
Norvégia	Norv. kor.	333	348	429	56·3	54·5	55·2
Olaszország	Lira	13.145	16.297	16.525	97·0	93·0	82·0
Románia	Leu	22.307	23.127	25.663	97·6	89·8	72·4
Svájc	Svájci frank	1.440	1.366	1.482	100·1	100·0	92·6
Svédország	Svéd korona	708	786	893	57·8	56·0	56·6

¹⁾ A Népszövetség adatai.

● IRODALMI SZEMLE ●

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

vitéz Surányi-Unger Tivadar: Budapest szerepe Magyarország gazdasági életében, 1925—1934. I. kötet.

Théodore Surányi-Unger: Le rôle de Budapest dans la vie économique de la Hongrie, 1925—34. Tome I.

Statistikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.) 85. kötet. 3. sz. Kiadja Budapest Székesfőváros Statistikai Hivatala.

Publications Statistiques. (Rédigées par le Dr L. I. Illyefalvi.) 85e volume. Numéro 3. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1936. 364 l.—p.

Szerző célkitűzése volt megmutatni, hogy a gazdasági élet hullámzásának minden fázisát fel-tüntető 1925 és 1934 közötti évtizednek Budapestje milyen súllyal szerepelt az ország gazdasági életé-

ben. Miután pedig jelen munka párhuzamosan ké-szült a szerzőnek „Magyar nemzetgazdaság és pénz-ügy“ c. munkájával, mondhatni, hogy az abban feltárt általános eredményeknek Budapestre vetítése e könyv. Ott a tudományos rendszeresség, itt az olvasók minél szélesebb köreit szem előtt tartó át-tekintetőség vezette a szerzőt. Jelen kötetben azonban a maga elé tűzött feladatoknak csak első felét valósította meg, mert csak a mezőgazdaság, ipar, kereskedelem és forgalom felmerülő problé-máinak megtárgyalására jutott e kötetben hely, a gazdasági élet többi kérdéseinek (a hitel, a jövede-lemeloszlás, a közületi háztartás) vizsgálására a munka később megjelenő második kötetében fog sor kerülni.

2. Bankjegyforgalom.¹⁾

O r s z á g	A pénzegység megnevezése	Bankjegyforgalom oldalt megnevezett millió pénzegységben			A valuták aranyértékének változása 1929 = 100		
		1934	1935	1936	1934	1935	1936
é v v é g é n							
Albánia	Frank	11·0	12·2	10·7	99·1	99·5	100·2
Amerikai Egyesült Államok	Dollár	5.536	5.882	6.543	59·6	59·4	59·2
Argentína	Aranypesó	1.171	1.178	1.302	47·2	45·7	46·2
Ausztráliai Államszövetség	Fontsterling	45·1	46·1	47·0	49·1	47·4	48·2
Ausztria	Schilling	964	976	944	78·2	79·2	79·0
Belgium	Belga	3.530	4.117	4.541	99·9	78·6	72·0
Brit-India	Rupia	1.839	1.718	1.899	61·9	60·1	60·8
Bulgária	Leva	2.449	2.497	2.571	96·2	98·4	98·8
Cseh-Szlovákia	Cseh korona	6.017	6.137	6.972	85·4	83·4	80·1
Dánia	Dán korona	386	384	399	50·1	48·5	49·0
Délafrikai Unió	Fontsterling	13·0	14·1	16·4	61·1	59·2	59·8
Egyiptom	Egyipt. f-sterling	19·8	23·3	23·1	61·8	59·8	60·5
Esztország	Eszt márka	36·7	40·0	44·5	62·1	60·1	60·8
Finnország	Finn márka	1.277	1.381	1.630	52·8	51·0	51·5
Franciaország	Francia frank	83.412	81.150	89.342	100·0	100·0	92·4
Görögország	Drachma	5.686	5.988	6.203	43·2	42·9	42·4
Ir szabadállam	Fontsterling	13·9	14·3	15·3			
Japán	Yen	1.627	1.767	1.866	35·6	34·2	34·5
Jugoszlávia	Dinár	4.384	4.890	5.409	76·9	77·0	77·2
Kanada	Dollár	377	270	327	60·2	59·1	59·1
Lengyelország	Zloty	981	1.007	1.034	100·1	99·9	99·6
Lettország	Lat	39	38	42	98·8	98·7	89·6
Litvánia	Lita	88	104	110	100·0	100·0	99·7
Magyarország	Pengő	381	417	436	98·8	99·2	99·8
Nagy-Britannia	Fontsterling	405·2	424·5	467·4	61·8	59·8	60·5
Németalföld	Holland frt.	912	809	792	100·0	100·0	94·9
Németország	Márka	4.281	4.683	5.354	98·6	100·3	100·1
Norvégia	Norv. kor.	333	348	429	56·3	54·5	55·2
Olaszország	Lira	13.145	16.297	16.525	97·0	93·0	82·0
Románia	Leu	22.307	23.127	25.663	97·6	89·8	72·4
Svájc	Svájci frank	1.440	1.366	1.482	100·1	100·0	92·6
Svédország	Svéd korona	708	786	893	57·8	56·0	56·6

¹⁾ A Népszövetség adatai.

● IRODALMI SZEMLE ●

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

vitéz Surányi-Unger Tivadar: Budapest szerepe Magyarország gazdasági életében, 1925—1934. I. kötet.

Théodore Surányi-Unger: Le rôle de Budapest dans la vie économique de la Hongrie, 1925—34. Tome I.

Statistikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.) 85. kötet. 3. sz. Kiadja Budapest Székesfőváros Statistikai Hivatala.

Publications Statistiques. (Rédigées par le Dr L. I. Illyefalvi.) 85e volume. Numéro 3. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1936. 364 l.—p.

Szerző célkitűzése volt megmutatni, hogy a gazdasági élet hullámzásának minden fázisát fel-tüntető 1925 és 1934 közötti évtizednek Budapestje milyen súllyal szerepelt az ország gazdasági életé-

ben. Miután pedig jelen munka párhuzamosan készült a szerzőnek „Magyar nemzetgazdaság és pénzügy“ c. munkájával, mondhatni, hogy az abban feltárt általános eredményeknek Budapestre vetítése e könyv. Ott a tudományos rendszeresség, itt az olvasók minél szélesebb köreit szem előtt tartó áttekinthetőség vezette a szerzőt. Jelen kötetben azonban a maga elé tűzött feladatoknak csak első felét valósította meg, mert csak a mezőgazdaság, ipar, kereskedelem és forgalom felmerülő problémáinak megtárgyalására jutott e kötetben hely, a gazdasági élet többi kérdéseinek (a hitel, a jövedelemeloszlás, a közületi háztartás) vizsgálására a munka később megjelenő második kötetében fog sor kerülni.

A bevezetés első fejezetében azokat a törvényszerűségeket és általános érvényű összefüggéseket fejtegeti, melyek az ország népsűrűségének növekedése, az industrializálódás és a főváros népességének megduzzadása között szükségképpen és kétségtelenül megvannak. Ugyancsak e helyütt tájékoztat a szerző munkája egésze, tehát a majdan megjelenő II. kötet gondolatmenetének felépítéséről is, itt indokolja azt is, miért kényszerült gazdaság-statisztikai szükségszerűségek miatt a közgazdasági elmélet követelményeit figyelmen kívül hagyva a termelés összefüggéseiből, nem pedig a szükségletekből és a hozzájuk tapadó fogyasztásból kiindulni. Itt mutat rá szerző a kutatásai alapjává tett évtized fontosságára is, mely azonkívül, hogy a konjunktúraváltozásnak teljes körforgását szolgálta, a szabad tőkegazdálkodással szakító új gazdasági rendszerek kialakulásainak évtizedenként is kívánczik a közgazdász bonckése alá.

A bevezető rész II. fejezetében Budapest népességi jelentőségével foglalkozik. Vázolja először a szorosabb értelemben vett Budapestnek és az ország Budapestén kívüli részének, tehát a vidéknek, népességi megoszlását és a népmozgalmuk alakulását. Rámutat Budapest népességének az országosnál viszonylag nagyobb növekedésére, melyből az évtized II. ötödében — tehát a gazdasági hanyatlás idején — vette ki részét inkább a főváros, mert ez idő alatt nagyobb ütemben vonta magához a vidék lakosságát, mint az I. évtized gazdasági fellendülése alatt, ami inkább a vidéki népesség emelkedésének kedvezett. Figyelemreméltóak itt nemzetközi összehasonlítások alapján tett ama fejtegetései, melyek az országok és fővárosaik népessége közti helyes arány megállapításának nehézségeire utalnak, mert — úgymond — történeti, művelődési, gazdasági és közjogi szempontok elhanyagolása e téren csak kétes eredményre vezethet. A népességi viszonyokra vonatkozó vizsgálatát a két utolsó népszámlálás alapján a főváros és vidék foglalkozási statisztikájának párhuzamba állításával, a foglalkozási főcsoportok, majd a kereső és eltartottak arányában bekövetkezett eltolódások elemzésével és okadatolásával fejezi be.

A kötet első részét a mezőgazdaságnak és iparnak, a második részét a kereskedelemnek és a forgalomnak szenteli. A Mezőgazdaság c. fejezetét a terület kérdésével kezdi s a szántóföldi terület fővárosi és országos arányának szembeállítását után arra a megállapításra jut, hogy a főváros viszonylag csekély mezőgazdasági területe mellett is alkalmas hivatásának betöltésére, mert mezőgazdasági viszonylatban jelentősége nem a termelő, hanem a fogyasztó fővárosnak nagy. A főváros szántóföldterülete állandóan csökkent a vizsgált évtizedben s ennek is a II. felében rohamosabban, mint az elsőben. Ennek oka az, hogy a gazdasági pangás

idején a tőkék inkább fordultak értékállandóságuk biztosítására a szántóföld területét csökkentő építkezéshez, mint a gazdasági prosperitást mutató I. ötödében, mikor is a tőkétet más irányú gazdasági tevékenység nagyobb jövedelmezőséggel kecsegtette. A főváros szántóföldterülete, hasonló zsugorodási folyamatot feltételezve — szerző szerint — 30 év múlva eltűnik, de a mai közlekedési viszonyok mellett a fővárosnak már nincs is szüksége saját területéhez tartozó szántóföldre, annál kevésbbé, mert ezeken komoly, belterjes gazdálkodásról épp a beépítési eshetőségek miatt, úgy sem lehet szó. A szerző fentebbi gondolatmenetét az ingatlanforgalom és a kiadott építési engedélyek adataival is igazolja. Az 1931-ben ugrásszerűen emelkedő ingatlanforgalom és építési engedélykiadás igazolja a megszeppent tőkének az ingatlanokba menekülését. De a fővárosnak nemcsak a szántóföldi termelése, hanem a kert- és erdőgazdálkodása sem juthat nagyobb súlyra, mert e termelési ágak területeinek jelentősége a tulajdonképeni főváros területén inkább közegészségügyi. A főváros földművelésének az országoshoz mért egész eltörpülő szerepét a szerző a mezőgazdasági termelés eredményeinek és értékeinek, majd az állattenyésztés adatainak szembeállításával igazolja.

Budapest országos gazdasági jelentősége főleg iparában gyökerezik s ha mezőgazdasága megszűntével országos gazdasági súlya nem is csorbulna, ipara nélkül megsemmisülne, nemcsak azért, mert népessége jelentékeny része ebből él, de főleg azért, mert kereskedelme és hitellete is elsősorban helyi iparára épült. Először is Budapest iparosodásának mélyebb és távolabbi hátterét vizsgálva, feltárja szerző iparosodásunk társadalmi alapjait és gazdasági előfeltételeit, hogy rámutathasson Budapestnek az industrializálódás szempontjából mért kedvező helyzetére. Majd Budapestnek az újabb magyar ipari fejlődésben való részesedését mutatja be, előbb az ipari termelés értékének, majd külön a gyáriparnak és a kézműiparnak adatai alapján. Természetes, hogy az itt bemutatott adatanyaga s ennek boncolása is túlnyomórészt a gyáriparra vonatkozik, mert a kézműipar statisztikai megfigyelése messze a gyáriparé mögött marad. Mindenütt Budapest, vidék és Magyarország tagolásban tárja elénk a szóbanforgó 10 év adatait, melyeknek lebilincselő logikájú elemzésében mindig azokra a szempontokra irányítja az olvasó figyelmét, melyekben Budapest országos ipari szerepe kidomborodik. Ipari termelésünk értékéből 1925-től 1933-ig Budapestre esett 39·95, 42·29, 41·69, 42·83, 44·75, 44·49, 44·37, 43·40, 43·39%.

A munka második részében a szerző először a kereskedelem budapesti szerepét tárgyalja. A kereskedelemnek a másik két termelési ághoz való viszonyát fejtegeti itt legelőbb s az elméleti összefüggé-

sek alapján megállapítja, hogy fővárosunknak az ország kereskedelmében elfoglalt jelentősége épp akkora kell, hogy legyen, mint amekkorát részben mezőgazdasági, részben ipari súlya indokoltta tesz.

Budapest belkereskedelmi jelentősége abban van, hogy országos viszonylatban mezőgazdasága jelentéktelen, ipara ellenben igen jelentős, minek következtében a vidéknek kell gondoskodnia Budapest mezőgazdasági termék szükségletéről, viszont a vidék ipari cikkel való ellátása javarészt a fővárosra hárul. Sem ennek, sem Budapest árügyítő és árueosztó szerepének igazolására nem állnak kielégítő statisztikai adatok rendelkezésére, de nem is szükségesek, mert Budapest mezőgazdasági és ipari súlya úgyis jól megmutatja Budapest belkereskedelmi szerepét.

A külkereskedelmi megoszlást áruforgalomra és idegenforgalomra tagolva tárgyalja. A főváros országos külkereskedelmi súlyának statisztikai megfigyelése is nagy nehézségekbe ütközik, mert annak megállapítása, hogy egyrészt Budapest, másrészt pedig a vidék mezőgazdasági és ipari termékeiből mennyit visz külföldre, továbbá, hogy egyfelől Budapest, másfelől a vidék fogyasztásában mily mértékben támaszkodik külföldre, éppen Budapest árügyítő és elosztó szerepe miatt úgyszólván lehetetlen. Az iparcikkek értékesítésének belföldi és külföldi megoszlása az ismert hármastagolásban vet ugyan némi fényt Budapest ipari kivitelének szerepére, de megbízható képet még e vonatkozásban sem nyújt, mint ahogy csak hozzávetőlegesen tájékoztat az árubehozatalnak rendeltetési hely, a kivitelnek pedig feladóállomás szerinti adatai alapján eszközölt szembeállítás is a budapesti és vidéki eredményeknek arról, hogy a fővárosnak az országos külforgalomban való részesedése milyen jelentékeny arányú.

Az idegenforgalmat azért tárgyalja a szerző a Külkereskedelem főfejezetben, mert az — érdekes okfejtése alapján — nemcsak ingó árukat értékesít külföldre, hanem átvitt értelemben ingatlanok és szabad javak kivitelére is módot nyújt s így az idegenforgalom nemcsak rokontermészetű a külföldi áruforgalommal, de azt igen fontos vonatkozásban még ki is egészíti. A rendelkezésekre álló adatok vizsgálata alapján arra a megállapításra jut, hogy a tárgyalt évtized alatt Magyarországnak jelentékenyen emelkedett idegenforgalmából Budapest nagy mértékben kivette a részét, ami csak növelte a főváros országos gazdasági jelentőségét.

A Közlekedés c. utolsó fejezetben először is általánosságban fejtegeti a közlekedés szerepét a termelésben, különös nyomatékkal mutatva arra, hogy a közlekedés minden mozzanatát a külső és belső áru- és személyforgalom irányítja, majd rátér a közlekedés fővárosi és vidéki megoszlásának tárgyalására. Sorra veszi a szárazföldi, a vízi, a légi

közlekedést s a hírszolgálatot. Adatait, táblázatait itt is, mint mindenütt, ahol csak mód van rá, Budapestre, vidékre és Magyarországra tagoltan tárja elénk és nemcsak abszolút számokban, hanem a fejlődés gyors áttekintése érdekében jelző számokban is, a megoszlás könnyebb érzékeltetése céljából pedig % számokban is.

Bár rengeteg adatot gyűjt össze a szerző e munkájában, egy sem mondható feleslegesnek, mert mindegyik ama célkitűzését támogatja: megmutatni, mit jelentett az ország közgazdaságában a tárgyalt időszak alatt fővárosunk gazdasági kultúrája. E kötetben azonban nemcsak Budapestnek az ország mezőgazdaságában, iparában, kereskedelmében és közlekedésében játszott szerepét mutatja meg a szerző világosan az utolsó évtizedről, hanem — miután a fővárosnak ezt a szerepét országos háttérbe állítva tárja elénk — adja egyúttal fenti vonatkozásokban országunk egészének is a gazdaságtörténetét erről az érdekes időszakról s ez külön kimagasló érdeme a munkának.

G. G. dr.

Horst Mendershausen: Az idényszerű változások alakulása az építőiparban.

Les variations du mouvement saisonnier dans l'industrie de la construction.

Georg és Tsa R. T. Genf. — *Georg et Cie, S. A. Genève.*
1937. 209 l. — p.

A francia nyelvű tanulmány ismerteti ama módszereket, amelyeket az idénymozgások kiszámítására és kiküszöbölésére idáig javaslatba hoztak. Számos gazdasági számsornál az idényhullámzások nem mutatnak szabályszerű ismétlődést, hanem kisebb-nagyobb változásokat tüntetnek fel egyik évről a másikra. Szerző szerint ez okból az idényszerűség alakulásait meghatározó tényezőket előbb elemezni, azután pedig különféle hatásaikat többszörös korreláció segítségével mérlegelni kell.

A könyv második részét egy ilyen elemzés alkotja. Öt európai ország (Anglia, Németország, Dánia, Hollandia és Belgium) építőipari munkanélküliségének idényszerűsége kerül elemzésre. Az első három országra vonatkozólag foglalkozási és területi számsorok is figyelembe vétettek. Szerző a legfontosabb meghatározó tényezők kifejezése után mérlegeli a konjunkturális és meteorológiai viszonyok befolyását. E két tényező igen jelentősnek bizonyul: ezek magyarázzák meg ugyanis az idényszerűség alakulásának nagy részét. Hatásuk az év különböző hónapjai, úgyszintén a különféle számsorok szerint változik. Az elemzés módszere lehetővé teszi egyrészt a kérdéses idénymozgalmak jobb megértését, másrészt általa a konjunkturális fejlődés tisztább ábrázolása lehetséges.

Folyóiratszemle. — *Revue.*

Der Deutsche Volkswirt (11. évf. 22. sz., Berlin 1937, német.). — *Klingenberg C.*: Nemzeti jövedelem, nemzeti vagyon és irányított gazdaság. — *Stahl G.*: Az automobilárak leszállítása mint parancsoló szükségszerűség. — (23. sz.). — *Suetens M.*: A német-belga gazdasági kapcsolatok. — *Antoine H.*: Üzemi statisztika — hatósági statisztika. — (24. sz.). — *Eysen F.*: Az ásványi nyersanyagokkal való önellátás hadigazdasági korlátai. — *Herrmann C.*: A műgyapjú gazdasági jelentősége. — (25. sz.). — *Hartig H.*: A francia vasipar újabb fejlődése. — (26. sz.). — *Wagemann E.*: A német kivitel kilátásai az 1937. évre. — (27. sz.). — *Luedicke H.*: Az amerikai árpolitika tűzpróbája. — *Kutscher H.*: A hadigazdasági közigazgatás kiépítése. — (28. sz.). — *Suhr O.*: Az ember mint utas. — *Fischer G.*: Hadigazdaság és gazdaságtudomány. — (29. sz.). — *Friedensburg F.*: Kielégíthető korunk hadvezetésének hajtóanyag-szükséglete? I. — *Ewert K.*: Abessziniának mint nyersanyagbázisnak és telepítési területnek jelentősége a jövőben. — (30. sz.). — *Friedensburg F.*: Kielégíthető korunk hadvezetésének hajtóanyag-szükséglete? II. — (31. sz.). — *Hesse*: A hadigazdaság tudománya és ennek további fejlődése. — (32. sz.). — *Huffschmid B.*: Új német ipari anyagok — az ipar létkérdése. — *Osthold P.*: A Wagner-törvény és az amerikai munkásmozgalom. — (33. sz.). — *Halem N. Chr.*: Az önköltségek az áralakulásban. — *Stahl G.*: Ismét jövedelmező a birodalmi vasút. — (34. sz.). — *Minden G.*: A gazdasági mozgósítás az Amerikai Egyesült Államokban. — (35. sz.). — *Fernau F. W.*: A brit világbirodalom hadigazdasági helyzete. — (36. sz.). — *Kreitz W.*: A hadigazdasági termelőhelyek tervezésének stratégiájához. — (37. sz.). — *Schneider H.*: A német-iráni gazdasági kapcsolatok. — (38. sz.). — *Hesse*: A hadigazdaság mint főiskolai tanulmány. — *Stahl G.*: A Lufthansa mint úttörő. — (39. sz.). — *Bardow E.*: Miért vannak még szükségmunkák? — *Peschartscheck K.*: A statisztika és a hadigazdaság. — (40. sz.). — *Schoele O.*: A német hitelszervezet fejlődési irányai. — *Zank H.*: Az életbiztosítási üzlet fellendülésének négy éve. — Az ásványvíz-ipar fejlődése. — (41. sz.). — *Albrecht K.*: Kartellek és csoportok mint a piacrendezés szervei. — *Thalemann P.*: A rajna-tengeri forgalom mint különleges hajózási ág. — *Stuhlmann F.*: A lőszer-szükséglet és a fegyverkezési ipar. — (42. sz.). — *Beutler*: A hadigazdaság. — *Suhr O.*: A rádió és a film új fellendülés előtt. — *Ohlmer A.*: A kistelepítések finanszírozása. — *Hesberg C.*: A földadóterhek megoszlása a jövőben. — (43. sz.). — *Schwarzkopf*: Szóbjöhet a leértékelt valuták újra felértékelése? — *Bauer H.*: Az ásványi termékek hadigazdasági jelentősége a nagyhatalmak szempontjából. I. — *Suhr O.*: A rádió és a film új fellendülés előtt. II. — A nyári utazás mint gazdasági barométer. — (44. sz.). — *Bunge A. E.*: A német-argentínai gazdasági kapcsolatok. — *Bauer H.*: Az ásványi termékek hadigazdasági jelentősége a nagyhatalmak szempontjából. II. — (45. sz.). — *Meier E.*: A nemzetgazdaság Németországban és a világháború. — (46. sz.). — *Thalemann P.*: A belhajózás és a második négyéves terv. — *Hesse*: A hadigazdasági gondolat Svájcban.

Földrajzi Közlemények (65. köt. 1—3. sz., Budapest 1937, m.). — *Bognár K.*: Csonka-Magyarország 1935. évi csapadékalakulása. — (4-5. sz.). — *Teleki P.*: Egy néprajzi térképről.

Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica (52. évf. 4. sz., Róma-Milano 1937, ol.). — *Giusti U.*: Olaszország népmozgalmának területi megoszlása az 1930-1936. években. — *Mortara M.*: Az olasz villamosági ipar jelenlegi problémái. — *Cozzi C.*: A hajótulajdonosok, hajóbérlők és szállítócégek szerepe a tengerentúli áruforgalom gyűjtésében és irányításában. — (5. sz.). — *Franciosa L.*: A különböző termelési ágak és a bevetett területek Olaszországban. — *Campolongo A.*: Olaszország kereskedelmi forgalma a „szankciók“ alatt. — *Fenzio F.*: Németország új mezőgazdasági politikájának eredményeiről. — *Rossi B.*: A translációs módszer újabb alkalmazása a szociális jelenségek tanulmányozásánál.

Internationale Rundschau der Arbeit (15. évf. 6. sz., Berlin-Genf 1937, német.). — *Biagi B.*: A családi pótlékok Olaszországban. I. — A háztartási alkalmazottak munkafeltételei Svédországban. — (7. sz.). — *Weigert O.*: Törökország új munkatörvénye. — *Butler H. B.*: Gazdasági fellendülés és nemzetközi szociálpolitika. — *Biagi B.*: A családi pótlékok Olaszországban. II. — (8. sz.). — *Geck L. H. Ad.*: A szociálpolitika újjászervezése a Németbirodalomban. — *Por O.*: A korporációk munkássága Olaszországban. I.

Magyar Kisebbség (16. évf. 11. sz., Lugos 1937, m.). — *Kovács Á.*: Beszámoló az Országos Magyar Párt kisebbségi szakosztályának adatgyűjtő munkájáról. — *Becsky I.*: Adatok Temesvár népkisebbségi történetéhez. — (12. sz.). — *Szathmáry L.*: Gyakorlati hozzászólás a magyar szórványügyhöz. — *Kovács Á.*: A megyei közigazgatási tisztviselők nemzetiségi megoszlása Erdélyben az 1936. év végén. — (14. sz.). — *Albert I.*: Csík megye a mai megyei közigazgatás statisztikai adatai tükrében.

Népegészségügy (18. évf. 13. sz., Budapest 1937, m.). — *Szabados S.*: Adatok az egyke kérdéséhez, a dunavecsei járás népesedési viszonyai alapján. — (14. sz.). — *Somogyi Zs.*: A nemibeteg gondozók működése az 1936. évben. — (15. sz.). — *Lőrincz F.*: Adatok a hazai maláriakérdés ismertetéséhez. I. — *Biró L.*: A csányoszrói egészségvédelmi körzet táplálkozási viszonyai. — (16. sz.). — *Lőrincz F.*: Adatok a hazai maláriakérdés ismertetéséhez. II. — *Hernádi M.*: Kötelező typhus elleni védőtások Szegeden.

Revue Internationale du Travail (35. köt. 4. sz., Genf 1937, fr.). — *Biagi B.*: A családi pótlék Olaszországban. — *Raja S. K.*: A kézműipar Indiában. — *Grebler L.*: A munkaalkalomteremtés Németországban az 1932-1935. években. — (5. sz.). — *Lindberg J.*: Néhány probléma kapcsolatban a nemzetközi foglalkoztatottsági statisztikával. — *Por O.*: A korporációk működése Olaszországban. — (6. sz.). — *Weigert O.*: Az új török munkakódex. — *Ickes H.*: A közmunkák az Egyesült Államokban. — (36. köt. 1. sz.). — *Maurette F.*: A francia „kísérletezés“ egy éve. I. — *Geck L. H. Ad.*: A szociálpolitika új iránya Németországban. — *Munguía E.*: Az agrárprobléma Mexikóban. I.

Soziale Praxis (46. évf. 1. sz., Berlin 1937, ném.). — Mayer F.: A vándormunkás-szállástól a munkásotthonig. — Meister O.: A vándorok és a vándorotthonok Ausztriában. — A halvaszületések és a csecsemőhalandóság. — (3. sz.). — Pfeiffer K. H.: A mezőgazdasági munkáskérdés falun. — (4. sz.). — Gaebel K.: A birodalmi munkaközvetítő és munkanélküliség esetére biztosító intézet nyolcadik évi jelentése. — (7. sz.). — A közsegélyezési statisztika fejlődése. — (9. sz.). — Sitzler: Munkaidő és munkaszükséglet. — Koenig: A házasságon kívül született gyermekek jogállásának újjászervezése. — A pályaválasztási tanácsadás 1935/36-ban. — Az ellátás- és lakásadás kötelezettségének nem kívánatos következményei a tanoncoknál. — A társadalombiztosítás újranelépítése. — (10. sz.). — Krug E.: A munkás utánpótlás az építőiparban. — (11. sz.). — Sitzler: Gyermekmunka a családi üzemekben. — A társadalombiztosítás újranelépítése. — (12. sz.). — Seiler R.: A munkáslakások építésének gondolata és módja. — (13. sz.). — Siemering H.: Az ifjúság az 1937. évi foglalkozási számlálásban. — A társadalombiztosítás újranelépítése. — (14. sz.). — Schäffer H.: A biztosításügyi hatóságok. — A munkabérek és a munkaidő az erdő- és mezőgazdaságban. — A házassági kölcsönök hatása a születések számára. — A német kézműipari statisztikából. — (15. sz.). — Fischl: A birodalmi vasutak szociális közlekedéspolitikája. — A társadalombiztosítás újranelépítése. — A lakásépítkezések 1936-ban. I. — (16. sz.). — Közsegélyezési statisztika az 1935/36. évre. — A lakásépítkezések 1936-ban. II. — (17. sz.). — Tormin H.: Az idősebb alkalmazottak munkábalépése. I. — Az 1936/37. évi téli segély ideiglenes eredményei. — A lakásépítkezések 1936-ban. III. — (18. sz.). — Tormin H.: Az idősebb alkalmazottak munkábalépése. II. — A német földművestelepítés. — (20. sz.). — Luders E.: A német gyermekek ágyhiánya. — (21. sz.). — A munkáskeresetek a német iparban. —

(22. sz.). — Stothfang W.: A mezőgazdaságnak munkaerőre van szüksége! — Dötsch M.: Forráspont a lakásépítésben és a közhasznú lakásvállalkozások. — (23. sz.). — Gaebel K.: A munkások és alkalmazottak korszerinti tagozódása és házasodási arányszáma. — (25. sz.). — Eiserhardt H.: A vándorok a német országutakon. — A foglalkoztatottság és a munkanélküliség 1936/37 teien. — (26. sz.). — Siemering H.: Az ifjúság foglalkozása az 1933. évi számlálás alapján. — Az önálló középosztálybeliek öregségi biztosítása. — (27. sz.). — Ohlbrecht G.: Az alkalmazottak létfenntartási költségei. — Heinze: A foglalkoztatottság és a munkabér a rokkantbiztosítás eredményei alapján. — (28. sz.). — Bretzler: A kézműipari szakoktatás. — A birodalmi autóutak 1936-ban. — (29. sz.). — Kerber R.: Az osztrák társadalombiztosítás fejlődése. — (30. sz.). — Arnhold K.: A tanonc egykor és most. — Hamann E.: Munkaközvetítés asszonyok részére. — Az 1936. évi lakásépítkezések végleges eredményei. — (31. sz.). — Eiserhardt I.: Növekszik a szülésznők munkaköre. — Az üdülési szabadság. I. — (32. sz.). — Az üdülési szabadság. II. — (33. sz.). — Az otthonmunkásvédelem további kiépítése. — Rasmussen Ch.: A létfenntartási költségek vizsgálata Hamburgban. — Az üdülési szabadság.

Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (73. évf. 2. sz., Bern 1937, ném.). — Saitzew M.: Két leértékelés. — A svájci részvénytársaságok osztalékai 1935-ben és a válság alatt. — Kienböck V.: Az állami pénzügyek jelentősége a valuta szempontjából a jövőben. — Odermatt F.: A közgazdasági élet és a forgalom fejlődése a niewaldeni kantonban a 19. században. — Rikli E.: Az örökösödési adóteher Svájcban. — Scheuffler H.: A munkaidő szabályozása Svájcban, összehasonlítva a nemzetközi egyezményekkel. — Amonn A.: A kereskedelempolitika újjászervezése. — Thalman H.: A magán munkabérstatisztika Svájcban.

◎ K Ü L Ö N F É L E ◎

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission Hongroise pour la Fixation des Valeurs de Statistique Commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság 1937. évi szakosztályülésein az 1936. évi külkereskedelmi forgalom végleges egységértékeit állapította meg. A szakosztályülésen a Bizottság elnökségét Farkas János dr. miniszteri tanácsos h. elnök képviselte. A XIX. és XX. szakosztály ülésén Meszlényi Emil dr. miniszteri titkár, a Bizottság titkára, a X. szakosztály ülésén pedig Petrichevich Horváth Miklós dr. miniszteri fogalmazó volt az előadó.

A X. szakosztály március 12-én tartotta ülését Augenfild Lajos m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak: Aczél Rezső dr., Dán Viktor, Grünwald Albert, Lajta Pál, Lengyel Já-

nos, Leopold Sándor, Ranschburg Pál, Robitsek Géza, Strasser Gyula, Vértes H. Hugó, Wigner Antal kereskedelmi tanácsosok, valamint Árvai László, Hirsch Andor, Kálmán Árpád, Kövér Győző, Pető Miklós, Polnauer Béla, Schwarz Emil, Szauer József, Tsuk Gyula szakértők.

A bőripar helyzetét az elnök ismertette. Megállapította, hogy az év első felében a bőripar csendes volt. A forgalom mérsékelte, a fogyasztó közönség igényei szerények, az árak, úgy nyers, mint készbőrben, alig ingadoztak. Az év második fele már jóval mozgalmasabb volt, a jó termés, az összes agrártermények magas árai következtében a termelők az utóbbi évek pénztelensége után

Soziale Praxis (46. évf. 1. sz., Berlin 1937, ném.). — *Mayer F.*: A vándormunkás-szállástól a munkásotthonig. — *Meister O.*: A vándorok és a vándorotthonok Ausztriában. — A halvaszületések és a csecsemőhalandóság. — (3. sz.). — *Pfeffer K. H.*: A mezőgazdasági munkáskérdés falun. — (4. sz.). — *Gaebel K.*: A birodalmi munkaközvetítő és munkanélküliség esetére biztosító intézet nyolcadik évi jelentése. — (7. sz.). — A közsegélyezési statisztika fejlődése. — (9. sz.). — *Sitzler*: Munkaidő és munkaszükséglet. — *Koenig*: A házasságon kívül született gyermekek jogállásának újjászervezése. — A pályaválasztási tanácsadás 1935/36-ban. — Az ellátás- és lakásadás kötelezettségének nem kívánatos következményei a tanoncoknál. — A társadalombiztosítás újrafelépítése. — (10. sz.). — *Krug E.*: A munkás utánpótlás az építőiparban. — (11. sz.). — *Sitzler*: Gyermekmunka a családi üzemekben. — A társadalombiztosítás újrafelépítése. — (12. sz.). — *Seiler R.*: A munkáslakások építésének gondolata és módja. — (13. sz.). — *Siemering H.*: Az ifjúság az 1937. évi foglalkozási számlálásban. — A társadalombiztosítás újrafelépítése. — (14. sz.). — *Schäffer H.*: A biztosításügyi hatóságok. — A munkabérek és a munkaidő az erdő- és mezőgazdaságban. — A házassági kölcsönök hatása a születések számára. — A német kézműipari statisztikából. — (15. sz.). — *Fischl*: A birodalmi vasutak szociális közlekedéspolitikája. — A társadalombiztosítás újrateremtése. — A lakásépítkezések 1936-ban. I. — (16. sz.). — Közsegélyezési statisztika az 1935/36. évre. — A lakásépítkezések 1936-ban. II. — (17. sz.). — *Tormin H.*: Az idősebb alkalmazottak munkabábelépése. I. — Az 1936/37. évi télsegély ideiglenes eredményei. — A lakásépítkezések 1936-ban. III. — (18. sz.). — *Tormin H.*: Az idősebb alkalmazottak munkabábelépése. II. — A német földművestelepítés. — (20. sz.). — *Luders E.*: A német gyermekek ágyhiánya. — (21. sz.). — A munkáskeresetek a német iparban. —

(22. sz.). — *Stothfang W.*: A mezőgazdaságnak munkaerőre van szüksége! — *Dötsch M.*: Forráspont a lakásépítésben és a közhasznú lakásvállalkozások. — (23. sz.). — *Gaebel K.*: A munkások és alkalmazottak korszerinti tagozódása és házasodási arányszáma. — (25. sz.). — *Eiserhardt H.*: A vándorok a német országutakon. — A foglalkoztatottság és a munkanélküliség 1936/37 teien. — (26. sz.). — *Siemering H.*: Az ifjúság foglalkozása az 1933. évi számlálás alapján. — Az önálló középosztálybeliek öregségi biztosítása. — (27. sz.). — *Ohlbrecht G.*: Az alkalmazottak létfenntartási költségei. — *Heinze*: A foglalkoztatottság és a munkabér a rokkantbiztosítás eredményei alapján. — (28. sz.). — *Bretzler*: A kézműipari szakoktatás. — A birodalmi autótutak 1936-ban. — (29. sz.). — *Kerber R.*: Az osztrák társadalombiztosítás fejlődése. — (30. sz.). — *Arnhold K.*: A tanonc egykor és most. — *Hamann E.*: Munkaközvetítés asszonyok részére. — Az 1936. évi lakásépítkezések végleges eredményei. — (31. sz.). — *Eiserhardt I.*: Növekszik a szülésznők munkaköre. — Az üdülési szabadság. I. — (32. sz.). — Az üdülési szabadság. II. — (33. sz.). — Az otthonmunkásvédelem további kiépítése. — *Rasmussen Ch.*: A létfenntartási költségek vizsgálata Hamburgban. — Az üdülési szabadság.

Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (73. évf. 2. sz., Bern 1937, ném.). — *Saitzew M.*: Két leértékelés. — A svájci részvénytársaságok osztalékai 1935-ben és a válság alatt. — *Kienböck V.*: Az állami pénzügyek jelentősége a valuta szempontjából a jövőben. — *Odermatt F.*: A közigazgatási élet és a forgalom fejlődése a niewaldeni kantonban a 19. században. — *Rikli E.*: Az örökösödési adóteher Svájcban. — *Scheuffler H.*: A munkaidő szabályozása Svájcban, összehasonlítva a nemzetközi egyezményekkel. — *Amonn A.*: A kereskedelempolitika újjászervezése. — *Thalman H.*: A magán munkabérstatisztika Svájcban.

◎ K Ü L Ö N F É L E ◎

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission Hongroise pour la Fixation des Valeurs de Statistique Commerciale.

Szaksztályülések. — Séances de sections.

A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság 1937. évi szaksztályülésein az 1936. évi külkereskedelmi forgalom végleges egységértékeit állapította meg. A szaksztályülésen a Bizottság elnökségét *Farkas János* dr. miniszteri tanácsos h. elnök képviselte. A XIX. és XX. szaksztály ülésén *Meszlényi Emil* dr. miniszteri titkár, a Bizottság titkára, a X. szaksztály ülésén pedig *Petrichevich Horváth Miklós* dr. miniszteri fogalmazó volt az előadó.

A X. szaksztály március 12-én tartotta ülését *Augenfeld Lajos* m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak: *Aczél Rezső* dr., *Dán Viktor*, *Grünwald Albert*, *Lajta Pál*, *Lengyel Já-*

nos, *Leopold Sándor*, *Ranschburg Pál*, *Robitsek Géza*, *Strasser Gyula*, *Vértes H. Hugó*, *Wigner Antal* kereskedelmi tanácsosok, valamint *Árvai László*, *Hirsch Andor*, *Kálmán Árpád*, *Kövér Győző*, *Pető Miklós*, *Polnauer Béla*, *Schwarz Emil*, *Szauer József*, *Tsuk Gyula* szakértők.

A bőripar helyzetét az elnök ismertette. Megállapította, hogy az év első felében a bőripar csendes volt. A forgalom mérsékelte, a fogyasztó közönség igényei szerények, az árak, úgy nyers, mint készbőrben, alig ingadoztak. Az év második fele már jóval mozgalmasabb volt, a jó termés, az összes agrártermények magas árai következtében a termelők az utóbbi évek pénztelensége után

vége abba a helyzetbe jutottak, hogy új beszerzésekkel pótolhatták az évek során tönkrement lábbelijüket. Ezeknek beszerzése még fokozódott a különösen nedves őszy folyamán. A nyersbőrök ára az év második felében az egész világon erősen emelkedő irányzatot követett, ami részben a világkonjunktúra javulása, részben pedig az egész világ hadikészülődése folytán állott elő. A készbőrárak is jelentékenyen emelkedtek. Nagybritanniai kivitelünk a magas vámok folytán csak nehezen és igen nagy áldozatokkal volt lebonyolítható, de az exportra az iparnak szüksége van, mert nélküle nem tudnók nyersbőr- és cserzőanyagszükségletünket fedezni és munkásaink jelentékeny része munka nélkül maradna.

A nyersbőrök termeléséről, forgalmáról és áralakulásáról *Lajta Pál* számolt be. Előadta, hogy Magyarország nyersbőrtermelése csak egyharmad részét fedezi bőriparunk nyersbőr-szükségletének és így a szükséglet kétharmad részét külföldről kell beszerezni.

A belföldi termelést vizsgálva megállapította, hogy januárban a belföldi termelés kevésnek bizonyult és a gyárak behozatalra szorultak, de a külföldi árak oly magasak voltak, hogy a vásárlás csak a legszükségesebbre szorítkozott. Februárban vágás kevés volt, ami az áralakulásra kedvezően hatott, a behozatal emelkedett, s különösen keletindiai, délamerikai és afrikai bőrökben volt jelentékeny. Apróbőröket Jugoszláviából hoztunk be. Március első felében az árak az előző havi árakhoz igazodtak, míg a hó második felében a kis készletek ellenére a jegyzések ellanyhultak és különösen marhabőr iránt alig mutatkozott érdeklődés. A borjúbőrnél a helyzet még kedvezőtlenebb volt, mert Anglia 15%-ról 30%-ra emelte a fekete és színes borjúbox értékűjét, ami nagyon megnehezítette a magyar borjúbox kivitelét. Az árak emiatt ellanyhultak. Áprilisban az árak még 10%-kal estek vissza: a gyárosok tartózkodtak a vásárlástól, ami az egész piacra nyomasztólag hatott. Májusban az árak lemorzsolódása folytatódott és a három hónap előtti árakkal szemben már kb. 18%-os volt a csökkenés. A hó vége felé a nagyobb gyárak ismét vásárolni kezdtek és úgy látszott, hogy az árak ezen a nívón megszilárdulnak. Júniusban a jegyzések megállapodtak, csak marhabőrökben volt a hó vége felé kisebb szilárdulás észlelhető. Júliusban a nehéz marhabőrök hiánya és az emelkedő árak jellemzik a nyersbőrüzletet. Augusztusban már érezhető a kezdődő hausse előszele, de hogy ez milyen méreteket fog ölteni, azt senki sem sejtette. A kereslet és a kínálat nem állott egyenes arányban egymással és így természetes, hogy emelkedő árak mellett ez még sokkal kirívóbb volt. Minthogy sem a budapesti vágóhídi vágások, sem a vidékről

felkerült tételek nem fedezték a gyárak szükségletét, azok ismét erősebben fordultak a behozatal felé. Szeptemberben a spanyol polgárháború és egyes országok devalvációja bizonytalanságot idézett elő az áruk beszerzése terén. Egyes külföldi nyersbőr-fajták olyan magas árat értek el, hogy beszerzésük lehetetlenné vált. Októberben a nyersbőrárak a külföldi árakkal párhuzamosan tovább emelkedtek. Mindenféle és mindenfajta nyersbőrért tülekedés folyt és a gyáraknak komoly erőpróbát jelentett a nyersanyagok beszerzése. A novemberi nyersbőrüzletet az áruhiány jellemzi, amely elsősorban marhabőrökre vonatkozik. A gyárak erős versenyt fejtettek ki a nyersbőrök megszerzéséért és ez az áldatlan harc 10—15%-kal drágította az árakat. Éveken keresztül hozzászoktunk, hogy a nyersbőrüzlet decemberben elcsendesedik és ez rendszerint kisebb ellanyhulással is járt. Akik 1936-ban is ezt remélték, tévedtek, mert az áru beszerzése körüli verseny tovább tartott és az árak mintegy 8—10%-kal emelkedtek. A szilárd tengerentúli jelentések és a francia aukciók eredményei csak fokozták a nyersbőrpiac élénkségét.

A cipőipar helyzetéről *Aczél Rezső dr.* olvasta fel jelentését. A hazai cipőgyárak az elmúlt évben főleg belföldi bőrgyárakból fedezték bőrszükségletüket. A bőrbehozatali bizottság megértő közegei lehetővé tették, hogy olyan bőryananyagok, amelyek a hazai gyáraknál beszerezhetők nem voltak, vagy megfelelő minőségben nem készültek, külföldről hozassanak be. Fekete, barna, arany és ezüst chevreaux-ból csupán külföldi áru került feldolgozásra, azonkívül a finomabb bélésbőrök és a reptiliák is külföldi eredetűek voltak. A többi gyártási anyagokat belföldön szerezték be a lehetőség szerint, bár még mindig vannak cipőgyártási mellékcikkek, amelyek egyáltalán nem, vagy nem megfelelő minőségben készülnek a belföldön. Ezeknek behozatala sokszor nehézségekbe ütközik és amennyiben behozatalukat meg is engedik, az eljárás hosszadalmas.

A termelés a tavalyi mennyiséget csak lényegtelenül haladta meg. Az elmúlt évben életbelépett a 48 órás munkahét és a minimális munkabérendelet, amely egyrészt a 25%-os túlórapótlék, másrészt az egyes munkáknál túl magasra szabott munkabérek által a termelési költségeket nagyon megnövelte.

A cipőbehozatal a minimumra csökkent, mert a belföldi termelés minden tekintetben kielégíti a hazai szükségletet. Hátrányosan befolyásolja a nagybani termelést a folyton változó divat, mely úgyszólván a racionális termelést kizárja. Az exportra való termelés az 1936. évben igen megélénkült. A kivitelre került 180.000 pár cipőből 140.000 pár Angliába ment. Ezenkívül gyáraink

és nagyobb kézítermelőink más piacokat is felkeresnek. A vásárlóközönség teherviselőképességének csökkenése főleg az élelmicikkek drágulása által a fogyasztás csökkenését hozta magával. A bérek emelkedése, a nyersanyag 50%-os drágulása a cipők árában is kifejezésre jut, habár a kiskereskedelem még egyelőre a bevásárlási drágulást a vevő közönségre áthárítani nem tudja. A hitelviszonyok nem változtak, a fizetéképtelenségek a szakmában nem emelkedtek.

Ezután a szűcs- és szőrmeipar helyzetéről *Robitsek Géza* számolt be. Előadta, hogy a szűcs- és szőrmeipar összforgalma az előző évhez viszonyítva kb. 20—25%-os emelkedést mutat, de a forgalom emelkedése nem annyira a darab szerinti több eladásból, hanem inkább a nyersanyagok általános drágulásából állott elő. A szűcsipar a konjunktúra javulását nem igen vette észre, kivételt csak néhány cég képez, melyek az örvendésesen emelkedő idegenforgalomból tudtak némi hasznot húzni. A jó termés és a mezőgazdasági helyzet javulása egyelőre még alig érezte hatását, a vidéki vevők vásárlóképessége, vagy vásárlókedve még alig emelkedett. Az is megnehezítette az üzlet kifejlődését, hogy az állandóan növekvő árakat a vevőközönség csak nehezen akarta elfogadni, különösen érezhető volt ez a közönségesebb cikkeknel, mint szülelektrik, macska, ahol az ár-emelkedés 30—40%-ot is elért. A divat még mindig eléggé favorizálta a szőrmeárakat, különösen az úgynevezett $\frac{3}{4}$ -es és $\frac{7}{8}$ -os szőrmekabátok örvendtek nagy kelendőségnek. Az ilyen kabátokhoz nagyon sok indiai és bagdadi báránybőrt használtak fel. Természetesen e prémőrök árai is erősen emelkedtek. Nerc nyakbavetőkben és pelelinekben is nagy volt a kereslet. Azonban e cikkekben is az erős ár-emelkedés gátolta az üzlet teljes kifejlődését. A nyersanyag beszerzése általában nem volt korlátozva. A klíringmegállapodás különösen német viszonylatban nagyon jól működött, ami igen fontos, mert a szakma fő beszerzési forrása éppen Németország.

Báránybőrnemesítő iparunk is jól volt foglalkoztatva az elmúlt esztendőben. Állandóan növekedik azoknak az országoknak a száma, amelyekben kitűnő gyártmányainkat elhelyezni tudjuk, mindinkább kitűnik, hogy a báránybőrnemesítés terén hazai gyáraink első helyen állanak. A báránybőrökön kívül számottevő exportunk volt prémszerűen kidolgozott és festett lóbőrökből és ilyenekből készült prémkabátokból is. Ez az ipar is elsőrangú munkát végez, a bőrök olyan puhák, vékonyak és könnyűek, mint a legfiatalabb csikóbőr.

A cserzőanyagok hazai termeléséről és forgalmáról *Kálmán Árpád* olvasta fel jelentését. Tölgy-cser-termelésünk minőségileg kedvező volt ugyan,

de mennyiségileg, úgy a termelés, mint pedig exportunk, lényeges csökkenést mutat az előző évvel szemben. Termelésünk kb. 1200 vagónt tett, amely mennyiség az előző évek átlagmennyiségének felel meg, kivétel csak az 1935. év volt, amikor is termelésünk és exportunk kétszerese volt a mostani mennyiségnek. Ebben az évben Németország, erős fegyverkezése folytán, nagy érdeklődést mutatott e cikk iránt. A kereslet megcsappanása folytán kialakult alacsonyabb árak már nem tették rentábilissá a csertermelést. Ehhez hozzájárult még, hogy a szomszéd államokkal, különösen a fuvarilag Németországhoz előnyösebben fekvő Cseh-Szlovákiával erős versenyt kellett felvinnünk, amely ország az előző évben elért előretörésünket mindenképpen vissza akarta szorítani. A nehézségek folytán a teljes készletünket nem sikerült exportálnunk és kb. 300 vagonos készlet maradt az országban. Súlyosan érintette még az exportot az is, hogy a németek az év vége felé újabb csermennyiség behozatalára engedélyt nem adtak. A magyar ipar a termelésből kb. 100 vagónt vett fel.

A gubacstermés, úgy mennyiségileg, mint minőségileg kedvező és megfelelő volt és bőségesen fedezte a hazai ipar szükségletét. Termésünk számszerűleg kb. 200 vagonra tehető. A gubacs kivitelének megtiltása mindaddig, amíg a belföldi szükséglet fedezése biztosítva nem volt, helyes intézkedésnek bizonyult, mert lehetővé tette e fontos cikkek olcsóbb és kellő mennyiségben való beszerzését. November végén az u. n. exklíring államokba való kivitelét engedélyezték ugyan, számottevő exportra azonban az elkésett engedélyezés folytán sor nem kerülhetett és bár az árak alacsonyabbak voltak az előző évek áraihoz képest, mégis kb. 30—40 vagonos készlet az országban eladatlanul fekszik.

Az általános fegyverkezési láz folytán, úgy az európai, mint a tengerentúli cserzőanyagok lényegesen megdrágultak. Ez a körülmény, valamint a hazai ipar nagyobb foglalkoztatottsága élénkebb importot eredményezett, jóllehet a behozatal külön engedélyhez kötött. A Nemzeti Bank valutáris szempontból előnyben részesítette a jugoszláv importot és így behozatalunk innen emelkedett. Külön meg kell említenünk, hogy a hazai bőrvagyészeti ipar tökéletes fejlettsége folytán lehetővé tette az egyébként más években külföldről nagyobb értékben behozott speciális olajok importjának teljes kiküszöbölését, amely körülmény a magyar devíza-gazdálkodás előnyére szolgált.

Ezután a kaucsukipar helyzetéről *Pető Miklós* számolt be, előadta, hogy az 1936. évben a nyersgumi árának különösen az év második felében történt rohamos emelkedése úgy a nyers-

anyagellátás, mint az import és export terén új helyzetet teremtett. A nyersgumi ára, amely a londoni tőzsdén az 1935. évben $5\frac{1}{2}$ — $6\frac{1}{2}$ penny között mozgott angol libráként, az 1936. évben a kereslet növekedése és a világpiaci készletek csökkenése következtében emelkedni kezdett. 1936. március havában a nyersgumi londoni jegyzése már $7\frac{1}{2}$ penny körül mozgott, október végén ismét erősen emelkedni kezdett, úgy hogy novemberben már a 9 pennys, decemberben pedig a 11 pennys árat is meghaladta.

Tekintettel arra, hogy a nyersgumi tengerentúli termék lévén, kizárólag némesvalutáért szerezhető be, a nyersgumi árának rohamos emelkedése a gumibeszerzést rendkívül megnehezítette. A kormányzat nagy megértéssel karolta fel ezt az ügyet, azonban tekintettel arra, hogy nemcsak a nyersgumi, hanem a többi tengerentúli nyersanyag ára is emelkedett, a kérdés megoldása még most is nehézségeket okoz az illetékes tényezőknek, mert a szabad devizájú országokba irányuló export az árnövekedésekkel nehezen tud lépést tartani. A nagy nyersanyagáremelkedés természetesen az önköltségeket is befolyásolja úgy, hogy a gumigyártmányok árának emelése mutatkozott szükségesnek, bár az ipar az önköltségek emelését a fogyasztóközönségre nem hárította át teljes egészében, hanem annak nagy részét magára vállalta.

A nyersgumi áremelkedése az exportárok emelését szükségessé tette, azonban a nagy külföldi (német, japán) árudumping következtében a már eddig is rendkívül kedvezőtlen árakat nem sikerült arányosan növelni, ami egyrészt a kivitel rentabilitását, másrészt a kiviteli lehetőségeket is erősen befolyásolja. Ezt a hátrányos helyzetet részben ellensúlyozta a szabad devizájú valuták felárainak, valamint a kliringfeláraknak az emelése és a felárak egyesítésége, amely körülmény főleg az 1936. év első felében az exportnak újabb lendületet adott.

Ezekután a bizottság megkezdte a nyersbőrök, a bőripar termékeinek, a szőrme- és szücsárak, a cserzőanyagok, valamint a kaucsukipar termékeinek értékelését.

A **XX. szakosztály** folyó évi április hó 8-án tartotta meg ülését Szász Lajos m. kir. kereskedelmi főtanácsos, szakosztályelnök elnöklete alatt. Jelen voltak: *Finger Lajos János, Haidekker Sándor, Hirmann Ferenc, Huberth István, Huszár Lajos, Lakos Gábor, Messik Ödön, Salgó Izsó, Sugár Samu, Theil Hermann* kereskedelmi tanácsos és *Wicar Reinhold* m. kir. kormányfőtanácsos tagok, valamint *Baróti Jenő, Kátai Ernő, Kollmann Armand, Lugosi József, Rajna Sándor* és *Steiner Lajos* szakértők.

A szakosztályelnök kegyelettel megemlékezett

arról a nagy veszteségről, amely a szakosztályt *Klein Mózes* szakértőnek, a Bizottság értékes munkásának elhunytával érte. Majd *Steiner Lajost* üdvözölte abból az alkalomból, hogy az elnökség őt szakértőül meghívta. Ezután *Rajna Sándor* számolt be a fémipar helyzetének alakulásáról:

Ha az 1936. évi behozatali adatokat az 1935-ös év adataival összehasonlítjuk, úgy ez a szembeállítás kedvező eredménnyel jár, mert az 1935. évvel szemben mutatkozó többlet az ipari foglalkoztatottságnak erős javulására mutat. A belföldi javulás az 1936. év harmadik negyedében határozottan kedvező világpiaci konjunktúra mellett bontakozott ki. Ha figyelembe vesszük az ipari export elé tornyosuló és közismert nehézségeket, úgy a nagyobb belföldi fémszükséglet a belföldi felledülésben leli magyarázatát. Az egyes fémek az 1936-ik esztendőben a következőképpen alakultak a nemzetközi termelés, világpiaci árszint és behozatal szempontjából.

Az ónt termelő bánya- és kohóvállalatok részére az e jelentésben tárgyalt esztendő kedvező volt annak ellenére, hogy az 1935. évi 225 £ átlagárfolyammal szemben az ón 1936. évi átlagára csupán 204 £ volt. Ezt az alacsonyabb árfolyamot különösen az év közepe táján kialakult mélypont okozta, amikor is az ón jegyzése 172 £-ra esett vissza, hogy azután gyors ütemben novemberben már 244 £-ra emelkedjék. A világpiaci áraknak ily emelkedése mellett feltétlenül meg kell emlékezni a termelés páratlan növekedéséről is, amely az előző évi, az óntermelést szabályozó egyezmény határozata alapján 58%-os termelési kontingensről 92%-ra emelkedett. E többlettermelés ellenére a világpiaci árak alig változtak és az év utolsó hónapjaiban elért árszintet majdnem változatlanul megtartották. A magyar fogyasztás adatait szembeállítva az előző esztendővel és figyelembevéve a nyersón sokoldalú felhasználási lehetőségét, ugyancsak iparunk általános jól foglalkoztatottságának kell betudni azt, hogy a behozatal 653 tonna volt, az előző évi 480 tonnával szemben.

A vörösréz termelésének és áralakulásának szempontjából az 1936-os esztendő egyenesen fordulópontot jelent, miután mind az árak, mind a kereslet egyre élénkebb mértékben fejlődött és az év utolsó hónapjaiban valósággal rohanó méreteket öltött. A vörösréz alapárát kifejező standard jegyzés az 1936. esztendőben átlagosan 38 £ volt. Az év utolsó hónapjaiban a világpiaci készletek-ről beszámoló statisztikai jelentések mindinkább növekvő fogyasztásról számoltak be és bár a számottevő bánya- és kohóvállalatok termelőképességüket mindig jobban és jobban használták ki a fennálló egyezmények elhatározásai alapján, az 1936-os év feléig körülbelül 30.000 tonnával

csökkent az elég tekintélyes világpiaci készlet. E fokozott készletcsökkenés mellett megfigyelhető volt a fogyasztás további erős lendülete úgy, hogy a raktárkészletek apadását a termelés fokozásával kellett ellensúlyozni. Ismeretes ugyanis, hogy a réztermelők egyezménye a termelőképeség 70%-os kihasználását tette csupán lehetővé a közismerten nagy vörösréz-készletek apasztása érdekében. Ezt az arányszámot július hó folyamán 5%-kal emelték, sőt az év utolsó előtti hónapjában már 105%-os kontingenst engedélyeztek, az év végén pedig már minden korlátozást megszüntettek, úgy azonban, hogy az egyezmény szervezete megmaradt, mert a szervezetnek a jövőben szerepe lehet még akár a termelés, akár az árszint szabályozása tekintetében a szükséglethez mérten, tehát vagy a jelenlegi helyzet megtartásával, vagy tetszésszerű korlátozások életbeléptetésével. Mind e körülmények mellett az árak gyors ütemben folytatódó emelkedése megkezdődött, sőt az 1936. év vége felé már látható volt, hogy ez az emelkedés a vörösréz árfolyamát a 8—9 évvel ezelőtti árszintre fogja emelni. Tagadhatatlan, hogy a vörösréz árfolyamának irányítása mind e tények ellenére átmenetileg a tőzsdei spekuláció kezébe került, azonban remélhető, hogy mint mindig, úgy most is a kereslet és kínálat örök törvénye ezt a körülményekhez mérten megfelelően egyensúlyozni fogja. A magyar fogyasztás tekintélyes emelkedést mutat, amennyiben az 1935. évi 8.150 tonnával szemben az 1936. évi behozatal 10.150 tonna volt.

Ismeretes, hogy az ólomfogyasztás az 1935. évben már erőteljes emelkedést mutatott, amely az 1936. évben fokozottabb mértékben folytatódott. Tekintettel arra, hogy az ólom mind az új építkezéseknek, mind az általános karbantartásnak egyik lényeges szükséglete, örvendetesen állapíthatjuk meg, hogy ennek a fémnek nagyobb keresletét és fogyasztását nemcsak az általános fegyverkezések és fegyveres összetűzések okozták, hanem kultúrát jelentő beruházások is. A totális ólomszükséglet emelkedő irányzatot mutat és semmi jel nem utal arra, hogy visszaesnék. Hogy az ólomszükséglet emelkedéséről átfogó kép legyen alkotható, megemlítenéd, hogy a nagy ipari országok közül Nagy-Britannia az év utolsó hónapjaiban havi 30.000 tonna ólmot fogyasztott az 1935. évi 27.000 tonna havi átlagával szemben és ugyanilyen méretű fogyasztásemelkedés mutatkozik Franciaországban is, ahol a 7.500 tonnás 1935. évi havi átlaggal szemben 10.000 tonnás fogyasztás jelentkezik havonta. Ilyen a helyzet Németországban és Japánban is.

A világ ólomfogyasztása az Amerikai Egyesült Államokat kivéve 1935-ben több mint 50%-os emelkedést mutatott az 1929-es csúcsponttal szemben és bár adatok nem állnak még rendelkezésre,

de a részletadatok birtokában bizonyosra vehető, hogy az 1936. évi ólomfogyasztás az előző év eredményét túlszárnyalja. Természetes azonban, hogy az előállított magas árfolyamok a legkisebb és akár elégtelen berendezéssel rendelkező, vagy rossz szállítási viszonyok közepette dolgozó s az alacsony ólomárfolyamok következtében különben sem hasznothajtó bányákat is nagyobb termelésre fogja ösztönözni. Ez a körülmény könnyen ismét árleszállító hatást gyakorolhat, bár a spanyol háború következtében Spanyolország fontossága, mint ólmot exportáló államé állandóan csökkenő, mert termelése az 1929. évi 130.000 tonnáról 1930-ban 70.000, majd 1936-ban kb. 40.000 tonnára esett vissza. Az ólom termelésének fokozásával annál is inkább számolni kell, mert hiszen az ólomércek kísérő fémek közül főleg az arany és ezüst olyan nemesfémek, amelyek megnyeréséért ma minden ország a lehető legnagyobb erőfeszítést fejt ki.

A magyar ipart különösen érdeklő olyan körülményről is be kell számolni, amely a magyar ólomszükséglet kielégítésére kedvezőbb körülményeket fog megteremteni, mint amelyek eddig fennállottak, nevezetesen a mind szélesebb méreteket öltő jugoszláv és bolgár ólomtermelésről, főleg azonban az előzőről, amely a közeljövőben számottevő ellátási bázis lehet a magyar ipar részére. Részben a jugoszláv-magyar gazdasági kapcsolatokban beállott időleges nehézségeknek tulajdonítható, hogy a magyar ipar a megnövekedett kereslet mellett az 1936-os esztendőben nem tudta magát ólommal kellőképpen ellátni, s az ólomimport az 1935. évi 6.129 tonnáról az 1936. évben 4.900 tonnára esett vissza.

Az ólom termelésével kapcsolatos a cink kohászata is, tekintettel arra, hogy azok a szelekciós eljárások, amelyek az utóbbi években alkalmaztatnak, egyes ércek teljes kohósítását is lehetővé teszik. Ily módon sok cinktartalmú ólomérc szelektálása vált szükségessé a megnövekedett ólomkereslet, s a fokozott nemesfémtermelés folytán. A cinktermelésben így előállott növekedés következtében a cink nem tudott lépést tartani az ólom árának fejlődésével és az 1936-os év folyamán igen tekintélyes árkülönbözet állott elő a két fémnek az utóbbi években egyébként mindenkor egy nívón mozgó egységára között. Az 1936. évben a cinkszükséglet csak jelentéktelen emelkedést mutat az 1935. évi 5.000 tonna behozatallal szemben, amely mennyiség a magyar ipar szükségletének állandó mértéke szokott lenni.

A fémek összefoglaló helyzetjelentése mellett lehetetlen meg nem emlékezni a *nikkeltől*, amely az utolsó évtizedben hallatlanul nagy fejlődést mutat mind termelés, mind szükséglet tekintetében. A nikkelt termelése az 1936. évben körülbelül 100.000

tonnát tett ki az 1935. évi 80.000 és az 1934. évi 65.000 tonnával szemben. Ez az emelkedés természetesnek mondható, ha figyelembe vesszük a vas- és acélipar hatalmas fejlődését mind mennyiségi, mind minőségi előállítás tekintetében, s ha tekintettel vagyunk azokra a követelményekre, amelyeket a technika páratlan fejlődése, a hajóépítő és hadseregfelszerelő, továbbá a vasútszerkezeti, repülőgép-, autó-, szerszám- és vegyiparokkal szemben támaszt. A nikkel fokozottabb felhasználásának szükségességét élénken szemlélteti — bár szerény keretek között — a magyar behozatal is, amely az 1931. évi 80 tonnáról az 1935. évben fokozatosan 278 tonnára emelkedett, az 1936. évi behozatal pedig már 335 tonna volt. A fémek termelését és árszintjét szabályozó egyezményeknek útmutatásul szolgálhat e fémet előállító ipar árszabályozó tevékenysége, ami feltétlenül szerepet játszik a nikkel népszerűsítésénél. Ez az egyetlen fém ugyanis, amelynél a termelők a megnyilvánuló nagy keresletet nem használták fel áremelésre, sőt az 1934 óta változatlan 200—205 fontos árszintet 1936 elején a nagyobb termeléssel velejáró önköltségesökkenés folytán 180—185 fontra mérsékeltek.

A szakosztály ezután a vasérc kivételével a többi ércek, valamint a fémipari termékek egységértékeinek megállapítására tért át.

A **XIX. szakosztálynak** folyó évi április hó 14-én megtartott ülése a gyengélkedő *Förster Nándor* szakosztályelnök távollétében *Stromfeld Ferenc* kereskedelmi főtanácsos elnökle mellett folyt le. Jelen voltak: *Farkas Vilmos*, *Haidekker Sándor*, *Lugossy Géza*, *Scharbert Gyula* és *Unger-Ullmann Elek* kereskedelmi tanácsos tagok, valamint *Berkovits Béla*, *Havas Jenő* és *Major János* szakértők.

Az ülésen *Farkas Vilmos* számolt be a vasárak termelési, forgalmi és árviszonyairól:

Az 1930-as évben kezdődött agrár- és világkrízis nyomán a vasárakat termelő magyar iparra is súlyos időszak köszöntött be. A krízis kulminációja 1933-ban volt, azóta állandó, örvendetes javulás tapasztalható.

Az utolsó esztendőknél a vasárakra vonatkozó gazdasági adatait a következő 1929 = 100 alapra vonatkoztatott indextáblázat tünteti fel:

	1929	1933	1935	1936
Termelés	100	43·5	64·5	83·5
Behozatal	100	13·7	20	30
Kivitel	100	57	72	79·5

Jól jellemzik ezek az adatok a jó konjunktúrájú 1929-es évhez viszonyítva az 1933-as mélypontot, s azt a javulást, amely az 1935. és 1936-ban már észlelhető volt. Az utóbbi évben a vasárak termelési értéke 1929-hez képest már 83·5%-os értéket ért el, tehát még további fejlődés szükséges ahhoz, hogy a viszonyok megint normálisak legyenek. Viszont az 1933-as évi 43·5%-kal és az 1935-ös évi 64·5%-kal szemben igen örvendetes fejlődés állapítható meg.

A behozatal az 1929. évi 100%-hoz képest 1933-ban 13·7%-ra süllyedt vissza, az 1936. évben csak 30%-ra emelkedett. Ez utóbbi adat szembeállítva a termelésnek ugyanezen évben elért 83·5%-os értékével, örvendetesen mutatja, hogy a magyar termelés a belföldi fogyasztásnak jelentékeny részét elhódította a külföldi ipartól.

A kivitel értéke is 1933-ban 100%-ról 57%-ra esett vissza. Azóta a rendkívül sok akadály ellenére, amely a kivitel elé tornyosul, megint majdnem 80%-ára emelkedett vasáraink exportja.

Fenti adatokból megállapítható egyrészt, hogy az 1936-os év a talpraállásnak és fejlődésnek jegyében folyt le, másrészt minden reményünk megvan arra, hogy a javulás mind a termelés, mind a kivitel növekedése és a behozatal aránylagos csökkenése szempontjából a következő évben folytatódni fog.

A vasárak belföldi áralakulása az 1930-as krízisév óta mindazon cikkekben, melyek nem voltak, vagy nem maradtak kartell- vagy ármegállapodás keretében, csökkenést, sőt egyes cikkekben (mint pl. kályha, zománcdedény) 30—40% árzuhanást is szenvedtek. Az 1936. évben az emelkedő forgalommal az árak is megszilárdultak.

A szakosztály végül a vasipari termékek egységértékeit állapította meg.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. — Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Kitüntetés. — *Distinction honorifique.* A Kormányzó Úr Ó Főméltósága Gödöllőn, 1937. évi augusztus hó 10. napján kelt magas elhatározásával a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére

Szigeti Gyula dr.-t, a Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámába tartozó miniszteri tanácsost kiváló szolgálataiért elismerésével tüntette ki.

Nemzetközi Statisztikai Intézet.

Institut International de Statistique.

Tagválasztás. — Election de membres.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet 1937. évi tagválasztásainak első menete 1937. augusztus 1-én záródott. Az Intézet 198 tiszteletbeli és rendes tagja közül aránylag igen sokan: 164-en vettek részt a levélbeli úton folyó szavazásban; ez a nagy szám az Intézet belső élete és ügymenete iránti élénk érdeklődésre is jellemző. Az 1937. évi tagválasztás jelölőlajstromán az Intézet 3 rendes tagja volt tiszteletbeli tagságra ajánlva s mindhárman sokkal több szavazatot nyertek el, mint amennyi megválasztásukhoz szükséges volt. A 37 rendes tagsági helyre viszont 47-en voltak ajánlva és a szavazatoknak az első menetben szokásos erősebb megoszlása miatt a kétharmados többséget mindössze 8 ajánlott szerezte meg.

Az intézet most megválasztott **tiszteletbeli tagjai:**

Bowley Arthur Lyon (Nagy-Britannia), a londoni egyetem volt statisztika tanára, a brit akadémia tagja, az angol Királyi Statisztikai Társaság volt alelnöke, több külföldi tudományos egyesületnek, így a Magyar Statisztikai Társaságnak is tiszteletbeli tagja. Rendkívül nagy és az elméleti (matematikai) statisztika terén úttörő irodalmi munkásságának világszerte ismert terméke „*Elements of Statistics*” címen első kiadásban 1901-ben jelent meg. Nagyobb műveket írt többek közt Anglia külkereskedelméről és munkabéreiből, a társadalmi jelenségek méréséről és a nemzeti jövedelemről. A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek 1903 óta rendes tagja; az 1929—1936. években az Intézet pénztárosa volt.

Huber Michel (Franciaország), a párizsi egyetem statisztikai intézetének tanára és tanulmányi igazgatója, a francia állam hivatalos statisztikai szolgálatának 1920-tól 1936-ig volt vezetője, a Párizsi Statisztikai Társaság volt elnöke, a Nemzetek Szövetsége statisztikai szakértőbizottságának tagja, a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal statisztikai szakértőbizottságának elnöke. Külföldi tiszteletbeli tagja többek közt a Magyar Statisztikai Társaságnak is. Hivatalos statisztikai kiadványok szerkesztésén és szövegének megírásán kívül a statisztika különféle ágaiból választott témákat dolgozott fel igen élénk irodalmi működésében. Az Intézetnek 1910-ben lett rendes tagja, 1931 óta pedig egyik alelnöke.

Thirring Gusztáv (Magyarország), m. kir. kormányfőtanácsos, egyetemi c. ny. rk. tanár, Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatalának az 1894—1906. években volt igazgatója, majd 1906-tól 1926-ig igazgatója, a Magyar Tudományos Akadémia

rendes tagja, az Országos Statisztikai Tanács tagja, a Magyar Statisztikai Társaság tiszteletbeli tagja és volt elnöke, több bel- és külföldi egyesület tiszteletbeli elnöke, továbbá tiszteletbeli tagja az amerikai, német és cseh-szlovák statisztikai társaságoknak, valamint a frankfurti földrajzi és statisztikai egyesületnek is. Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala kiadványainak szerkesztésén és részben megalapozásán kívül számos elméleti, történeti statisztikai és gyakorlati tárgyú statisztikai tanulmányt és önálló munkát írt; az Intézet erkölcsi támogatásával adta ki 1913-ban az Európai Nagyvárosok Statisztikai Évkönyvét, majd irányító részt vett az Intézet újabb nagyvárosi statisztikai kiadványainak szerkesztésében. Az Intézetnek 1903 óta rendes tagja; hosszabb időn át előadója volt a nagyvárosi statisztikai bizottságnak, míg most a nagyvárosi vegyes bizottság tagja.

Az intézet új **rendes tagjai:**

Butcher James William (Új-Zéland, szül. 1889), Új-Zéland hivatalos statisztikai szervének vezetője. Az új-zélandi statisztikai kiadványok szerkesztésén kívül hazája rákhalandóságát tárgyaló munkával tűnt ki.

Frisch Ragnar (Norvégia, szül. 1895), az oslói egyetem tanára, a norvég tudományos akadémia tagja, az „*Econometrica*” szerkesztője. Számos úttörő matematikai közgazdaságtani és statisztikai műve jelent meg különböző nyelveken és tette nevét igen ismertté.

Grossmann Eugen (Svájc, szül. 1879), a zürichi egyetem közgazdaságtan, pénzügytan és statisztika tanára, Zürich kanton statisztikai hivatalának egykori vezetője, a Svájci Statisztikai Társaság volt elnöke. Pénz- és munkaügyi statisztikai tanulmányai s közgazdaság- és pénzügytani könyvei a legismertebbek.

Konkoly Thege Gyula (Magyarország, szül. 1876) miniszteri osztályfőnök, a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal elnöke, egyetemi magántanár a M. kir. József nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetemen, az Országos Statisztikai Tanács ügyvezetője, a kormányjelentés szerkesztésére alakított vegyesbizottság, a magyar kereskedelmi statisztikai értékmegállapító bizottság, valamint az országos községi törzskönyvbizottság elnöke, a statisztikai szak-

vizsga-bizottság helyettes elnöke, a Magyar Gazdaságkutató Intézet ügyvezető alelnöke, a Darányi Ignác Agrártudományos Társaság rendes tagja, az OMGE számtartási szakosztályának alelnöke, a Magyar Statisztikai Társaság választmányi tagja. Számos hivatalos statisztikai kiadvány, köztük a földbirtokok és mezőgazdasági üzemek 1935. évi összeírásának eredményeit közreadó kötetek szerkesztője, ill. szerzője. Önálló könyvalakban megjelent munkái és nagyobb tanulmányai elsősorban a gazdaságstatisztikával, kivált pedig az agrár-, valamint az áruforgalmi statisztika kérdéseivel foglalkoznak. Magyarország mezőgazdasági statisztikáját ismerető műve a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet kiadásában francia nyelven is megjelent.

Pearson Egon Sharpe (Nagy-Britannia, szül. 1895), a statisztika egyetemi tanára, a „Biometrika” c. folyóirat szerkesztője. Főleg a statisztika matematikai elméletével, valamint a statisztika módszereinek ipari téren való alkalmazásával foglalkozott irodalmi munkásságában.

Rist Edouard (Franciaország, szül. 1871) kórházi vezetőorvos, a párizsi egyetem statisztikai intézete igazgatóbizottságának tagja. Az orvosi és általában az egészségügyi statisztika kérdéseivel foglalkozott előszeretettel; legtöbb dolgozata a tuberkulóziskérdésről szól.

Sakatani Yoshiro báró (Japán, szül. 1863), a japán felsőház tagja, a központi statisztikai bizottság elnöke, a tokiói statisztikai társaság elnöke. Irodalmilag a népszámlálás, a háború és közgazdaság és az életbiztosítás problémáit vitatta meg.

Sandler Rickard (Svédország, szül. 1884), svéd külügyminiszter, szenátor, a központi statisztikai hivatal vezetője (jelenleg e munkakör alól felmentve). Társadalomtudományi és adóstatisztikai téren fejtett ki irodalmi működést.

*

Az 1937. évi választás magyar szempontból e szerint egészen kivételes eredménnyel járt, mert a zárt taglétszámú Intézet kebelében hazánk *egy* időpontban nyert újabb tiszteletbeli és rendes tagsági helyet. A magyar statisztika és jeleseinek értékelésére igen jó fényt vet az a tény, hogy az üreseedésben lévő 12 tiszteletbeli tagságra a nemzetközi statisztikai életnek csupán három kiválósága jelöltetett, ú. m. 1 angol, 1 francia és 1 magyar statisztikus s *Thirring* Gusztáv csaknem ugyanolyan magas szavazatszámmal lett az Intézet tiszteletbeli tagja, mint a honfitársai nagyobb szavazatszáma is támaszkodó angol és francia statisztikus. De nem kevésbé örvendetes az a körülmény is, hogy ugyanakkor 1 angol, 1 francia, 1 ja-

pán, 1 norvég, 1 svájci, 1 svéd, 1 új-zélandi szakember mellett 1 magyar statisztikus rendes taggá is megválasztott, továbbá, hogy *Konkoly Thege Gyula* az ajánlottak nagy száma ellenére már a szavazás legnehezebb első menetében elnyerte a megválasztáshoz szükséges szavazatszámot. A magyar statisztikai élet e két vezetőegységének nemzetközi kitüntetése nemcsak rendkívül szép személyi siker, de a magyar tudományosság nagyraértékelésének valóban becses bizonyítéka. — *Konkoly Thege Gyula* taggaválasztásával a magyar állam hivatalos statisztikája ismét vezetőjével van képviselve az Intézetben. Megemlékest érdemel még, hogy a statisztikai téren a legnagyobb tudományos elismerésnek tekinthető tiszteletbeli tagság az 1885-ben 25 statisztikus, köztük 3 magyar tudós: *Hunfalvy János*, *Keleti Károly* és *Kőrösy József* által megalapított Intézet kebelében eddigelé csupán *Kautz Gyulának*, *Láng Lajos bárónak*, *Földes Bélának* és most *Thirring Gusztávnak* jutott osztályrészül.

Az Intézet legújabb tagválasztása után a taglétszám államok szerint a következőképen alakult:

	Tiszteletbeli tag	Rendes tag	Együtt
Amerikai Egyesült Államok	2	19	21
Argentína	—	1	1
Ausztrália	—	1	1
Ausztria	—	3	3
Belgium	—	5	5
Brazília	—	3	3
Brit-India	—	2	2
Bulgária	—	2	2
Cseh-Szlovákia	—	3	3
Dánia	—	3	3
Délafrikai-Unió	—	1	1
Egyiptom	—	2	2
Esztország	—	1	1
Finnország	—	2	2
Franciaország	¹⁾ 3	20	23
Görögország	—	2	2
Ir szabad állam	—	2	2
Japán	—	4	4
Jugoszlávia	—	1	1
Kanada	—	4	4
Kína	—	1	1
Lengyelország	—	6	6
Lettország	—	1	1
Magyarország	2	7	9
Mexikó	—	2	2
Nagy-Britannia	2	20	22
Németalföld	2	6	8
Németország	¹⁾ 3	21	24
Norvégia	1	3	4
Olaszország	1	19	20
Portugália	—	1	1
Románia	—	4	4
Spanyolország	—	2	2
Svájc	—	5	5
Svédország	—	5	5
Szovjet-Oroszország	—	3	3
Törökország	—	1	1
Új-Zéland	—	1	1
Állam nélkül	—	1	1
	16	190	206

¹⁾ 1 tiszteletbeli elnök, 2 tiszteletbeli tag.

Mint az összeállításból kitűnik, Magyarország jelenleg a hatodik helyen áll a taglétszámban, helyzete tehát egészen kivételesen kedvező, tekintettel arra, hogy tiszteletbeli és rendes tagjainak együttes számát (9) ezidőszerint csak öt nagyhatalom — Németország (24), Franciaország (23), Nagy-Britannia (22), az Amerikai Egyesült Államok (21) és Olaszország (20) — előzi meg! A magyar statisztikusoknak az Intézet életében és általában a statisztika porondján vitt előkelő szerepére még az is jellemző, hogy az Intézet igen kis létszámú tiszteletbeli tagjainak sorában mindössze 8 állam statisztikusai sorakoznak; 3—3 tb. tagja van ugyanis

Francia- és Németországnak, 2—2 tb. tagja az Amerikai Egyesült Államoknak, Magyarországnak, Nagy-Britanniának és Németalföldnek, 1—1 tb. tagja pedig Olaszországnak és Norvégiának.

Az Intézet jelenlegi magyar tagjainak névsora a következő (zárójelben a megválasztás évének feltüntetésével): *Tiszteletbeli tagok*: Földes Béla (1885; tb. tag: 1928) és Thirring Gusztáv (1903; tb. tag: 1937), *rendes tagok*: Fellner Frigyes (1909), Illyefalvi I. Lajos (1929), Kenéz Béla (1933), Konkoly Thege Gyula (1937), Kovács Alajos (1927), Laky Dezső (1935), és Teleszky János (1913).

Az Intézet bizottságai. — *Les commissions de l'Institut.*

A Szemlében több ízben¹⁾ megemlékeztünk az Intézet munkamenetében igen jelentős szereppel bíró bizottságokról és a magyar statisztikusok bizottsági tisztségeiről, tagságáról és tevékenységéről. Mint hazánk szempontjából igen örvendetes tényt regisztrálhatjuk most, hogy az Intézetnek talán legfontosabb bizottságába, a „Commission

consultative pour les publications“-ba (Tanácsadó-bizottság az Intézet kiadványaira) legújabbban magyar statisztikus: *Fellner Frigyes* egyetemi ny. r. tanár, az Intézet nagytekintélyű rendes tagja is beválasztott. Ez a tény annál jelentősebb, mert ennek a bizottságnak *Fellner Frigyesen* kívül csupán hat tagja van, ú. m. 1—1 francia, egyesült államokbeli, angol, norvég, olasz és német statisztikus.

¹⁾ Legutóbb az 1937. évf. 129. lapján.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1937. július. — Juillet 1937.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel. Gazdasági jelzőtábla. Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les données relatives à juillet 1937:

Le nombre des nouveaux mariages (3.816) a dépassé légèrement celui du mois de juillet de l'année précédente (3.174). On constate le contraire pour le nombre des enfants nés vivants (14.626), qui accuse une régression sur le chiffre correspondant de 1936 (15.771). Par contre, le nombre des décès s'améliora, baissant (de 10.704 en juillet 1936) à 10.257. L'accroissement dit naturel a été de 4.369 unités (en juillet 1936, 5.067). Pour 1.000 habitants, la nuptialité a représenté 5·0; la natalité, en ne comptant que les enfants nés vivants, 19·1; la mortalité, 13·4; l'accroissement naturel, 5·7.

Pour le chômage, on constate une diminution, due à des causes saisonnières et à des circonstances économiques favorables. Le nombre des sans-travail a été de 13.984 à la fin de juillet, montrant une diminution de 8·6% par rapport au chiffre correspondant de l'année dernière. A la fin de

juillet 1932, où la crise économique a été la plus grave, il y avait 29.237 chômeurs.

La production de houille, et celle de lignite ont été considérables. Par rapport à juin dernier, la première a monté de 9·7% et la seconde, de 8·7%; cette dernière a représenté non moins de 5·7 millions de q. Comparativement au mois de juillet de l'année précédente, la première a grandi de 24·6%; la seconde, de 14·8%. La production de charbon a déjà dépassé le niveau de 1929, qui avait été le plus élevé ces derniers temps. Celle de fer et de scorie de fer a baissé de 8·0% par rapport à l'année dernière. La production de la fonte à affiner s'éleva à 318 mille q, dépassant de 39·8% le chiffre de juillet 1936 et atteignant son maximum pour les 10 dernières années. A Budapest, la production d'énergie électrique n'a pas fort varié par rapport au mois précédent et à l'année dernière, à l'exception du courant distribué comme force motrice. Pour ce dernier on a noté, comparativement

Mint az összeállításból kitűnik, Magyarország jelenleg a hatodik helyen áll a taglétszámban, helyzete tehát egészen kivételesen kedvező, tekintettel arra, hogy tiszteletbeli és rendes tagjainak együttes számát (9) ezidőszerint csak öt nagyhatalom — Németország (24), Franciaország (23), Nagy-Britannia (22), az Amerikai Egyesült Államok (21) és Olaszország (20) — előzi meg! A magyar statisztikusoknak az Intézet életében és általában a statisztika porondján vitt előkelő szerepére még az is jellemző, hogy az Intézet igen kis létszámú tiszteletbeli tagjainak sorában mindössze 8 állam statisztikusai sorakoznak; 3—3 tb. tagja van ugyanis

Francia- és Németországnak, 2—2 tb. tagja az Amerikai Egyesült Államoknak, Magyarországnak, Nagy-Britanniának és Németalföldnek, 1—1 tb. tagja pedig Olaszországnak és Norvégiának.

Az Intézet jelenlegi magyar tagjainak névsora a következő (zárójelben a megválasztás évének feltüntetésével): *Tiszteletbeli tagok*: Földes Béla (1885; tb. tag: 1928) és Thirring Gusztáv (1903; tb. tag: 1937), *rendes tagok*: Fellner Frigyes (1909), Illyefalvi I. Lajos (1929), Kenéz Béla (1933), Konkoly Thege Gyula (1937), Kovács Alajos (1927), Laky Dezső (1935), és Teleszky János (1913).

Az Intézet bizottságai. — *Les commissions de l'Institut.*

A Szemlében több ízben¹⁾ megemlékeztünk az Intézet munkamenetében igen jelentős szereppel bíró bizottságokról és a magyar statisztikusok bizottsági tisztségeiről, tagságáról és tevékenységéről. Mint hazánk szempontjából igen örvendetes tényt regisztrálhatjuk most, hogy az Intézetnek talán legfontosabb bizottságába, a „Commission

consultative pour les publications“-ba (Tanácsadó-bizottság az Intézet kiadványaira) legújabbán magyar statisztikus: *Fellner Frigyes* egyetemi ny. r. tanár, az Intézet nagytekintélyű rendes tagja is beválasztott. Ez a tény annál jelentősebb, mert ennek a bizottságnak *Fellner Frigyesen* kívül csupán hat tagja van, ú. m. 1—1 francia, egyesült államokbeli, angol, norvég, olasz és német statisztikus.

¹⁾ Legutóbb az 1937. évf. 129. lapján.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1937. július. — Juillet 1937.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel. Gazdasági jelzőtábla. Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les données relatives à juillet 1937:

Le nombre des nouveaux mariages (3.816) a dépassé légèrement celui du mois de juillet de l'année précédente (3.174). On constate le contraire pour le nombre des enfants nés vivants (14.626), qui accuse une régression sur le chiffre correspondant de 1936 (15.771). Par contre, le nombre des décès s'améliora, baissant (de 10.704 en juillet 1936) à 10.257. L'accroissement dit naturel a été de 4.369 unités (en juillet 1936, 5.067). Pour 1.000 habitants, la nuptialité a représenté 5·0; la natalité, en ne comptant que les enfants nés vivants, 19·1; la mortalité, 13·4; l'accroissement naturel, 5·7.

Pour le chômage, on constate une diminution, due à des causes saisonnières et à des circonstances économiques favorables. Le nombre des sans-travail a été de 13.984 à la fin de juillet, montrant une diminution de 8·6% par rapport au chiffre correspondant de l'année dernière. A la fin de

juliet 1932, où la crise économique a été la plus grave, il y avait 29.237 chômeurs.

La production de houille, et celle de lignite ont été considérables. Par rapport à juin dernier, la première a monté de 9·7% et la seconde, de 8·7%; cette dernière a représenté non moins de 5·7 millions de q. Comparativement au mois de juillet de l'année précédente, la première a grandi de 24·6%; la seconde, de 14·8%. La production de charbon a déjà dépassé le niveau de 1929, qui avait été le plus élevé ces derniers temps. Celle de fer et de scorie de fer a baissé de 8·0% par rapport à l'année dernière. La production de la fonte à affiner s'éleva à 318 mille q, dépassant de 39·8% le chiffre de juillet 1936 et atteignant son maximum pour les 10 dernières années. A Budapest, la production d'énergie électrique n'a pas fort varié par rapport au mois précédent et à l'année dernière, à l'exception du courant distribué comme force motrice. Pour ce dernier on a noté, comparativement

à juillet 1936, une augmentation de 2 millions et demi kwh. (+20·2%), due à la reprise économique.

La valeur des importations ayant été de 41·7 millions de pengős et celle des exportations 41·2 millions, la balance du commerce extérieur s'est soldée par un déficit représentant un demi-million de pengős. Comparativement au mois de juillet de l'année dernière, pour lequel la balance accuse un excédent de 3·9 millions, les importations ont monté de 4·9 millions de pengős et les exportations, d'un demi-million.

L'augmentation de la valeur totale des importations a été due surtout au fait que pour presque toutes les matières de base nécessaires à l'industrie, les prix avaient monté. Ils avaient augmenté particulièrement quant au minerai de fer, à la fonte brute, à la ferraille, aux métaux bruts, à la pâte à papier, au caoutchouc brut. En ce qui concerne la quantité, on constate, par rapport aux chiffres correspondants de l'année dernière, un accroissement pour certaines marchandises et une forte diminution pour d'autres; on espère que la régression n'y sera pas durable. Il y eut une augmentation de quantité pour les importations de bois bruts et ouvrés, de métaux bruts, de pâtes à papier, de minerai de fer, de caoutchouc et jute bruts, de fibres artificielles. Mais on a vu diminuer les importations de coton brut, de laines brutes et cardées, de fils, de fonte brute et de ferraille.

Le fait que les exportations de froment n'ont représenté que 902 wagons contre 7.162 en juillet 1936, a diminué particulièrement (de 7·2 millions de pengős) les exportations totales. Pour les exportations de fruits et légumes frais et de graines de trèfle et luzerne, on constate également une régression considérable. L'infériorité de la récolte eut sur l'exportation un effet défavorable, que l'élevage et l'industrie s'efforcèrent de contre-balancer en augmentant l'exportation de leurs produits.

Pour le trafic ferroviaire, nous constatons une progression comparativement au mois de juillet de l'année précédente. La quantité des marchandises, accusant une baisse saisonnière de 6·1% par rapport à juin dernier, a monté de 11% par rapport à juillet 1936. Pour les tonnes kilométriques, on y constate une augmentation de plus de 30%. Le trafic-voyageurs, baissant pour des causes saisonnières comparativement à juin dernier, a augmenté de 17·3% par rapport à juillet 1936.

Le trafic postal montre une augmentation, due aux circonstances économiques favorables. Par rapport aux chiffres correspondants de l'année dernière, le nombre des correspondances a monté de 6·9%; celui des mandats-poste, dépassant le maximum noté ces derniers temps (en 1930), s'éleva de 12·2%. Pour le montant total de ces derniers,

on constate un accroissement de 27·7%. Le nombre des postes téléphoniques principaux, accusant une nouvelle augmentation, est monté à 107.076. Celui des concessionnaires de postes récepteurs radio-phoniques a grandi de 17.212 depuis le mois de juillet de l'année dernière. Le nombre des véhicules à moteur en circulation s'est élevé à 31.953, dépassant de 1.063 le maximum noté ces derniers temps, en septembre 1930. C'est le nombre des automobiles destinées au transport des personnes qui a monté le plus, s'élevant de 2.413 depuis le mois de juillet de l'année précédente.

L'indice général des prix de gros a peu varié par rapport à juin dernier; le niveau des prix agricoles a légèrement monté, celui des prix industriels a baissé quelque peu. Mais comparativement à la situation d'il y a un an, les prix de gros accusent une augmentation notable, et il en est de même des prix de détail. En juillet, ces derniers ont légèrement monté; à cause de cela, l'indice du coût de la vie s'est élevé un peu.

D'après les chiffres de la Banque Nationale, la circulation des billets de banque, montrant une forte augmentation attribuée à des circonstances économiques favorables et à des causes saisonnières, s'éleva à 459·6 millions de pengős, dépassant de 133 millions celle de juillet 1936. L'encaisse métallique, augmentant lentement, a grandi de 34·4 millions depuis le mois de juillet de l'année précédente.

Les dépôts en banque, montant seulement de 3·4 millions de pengős, s'élevèrent à 1.430 millions.

A la Bourse de Budapest, les cours, ayant baissé pendant les trois derniers mois, ont bien monté en juillet. L'indice d'actions s'éleva à 175·9, accusant une augmentation de 16·1 points. Les transactions ont été nombreuses; il a été vendu 325 mille actions, contre 198 mille en juin dernier.

Au point de vue de la sécurité du crédit, la situation est toujours satisfaisante. Il n'y pas eu de faillite; on n'a noté que 41 nouvelles insolvabilités, soit 10 de moins qu'en juillet de l'année dernière. Les passifs des concordats privés et judiciaires n'accusent pas une augmentation considérable par rapport à juin dernier; ils sont inférieurs à la moitié de ceux de juillet 1936. Pour le nombre et le montant des lettres de change protestées, les chiffres n'offrent pas un tableau défavorable.

*

Népmozgalom.

1937 július havában a születések száma igen felülően megfogyatkozott. Kedvezőbb tünet, hogy a házasságkötések száma emelkedett, a halálozásoké pedig csökkent. A természetes szaporodás azonban a születések számának kedvezőtlen alakulása miatt jelentősebben az 1936. évi júliusi színvonal alatt maradt.

Az új házasságok száma 1937 július hóban 3.816 volt és részben a mezőgazdasági munkálatok előbbretolódása miatt is meghaladta a múlt év július havában kimutatott számot (3.174). Ezreléke azonban idényszerűen elég alacsony (5·0) maradt. Az *élveszületések* száma ezúttal is jelentősen alatta maradt az előző évinek: 1937 július havában mindössze 14.626 élveszületés történt (az ezer lélekre számított arány tehát csak 19·1-et ért el) a múlt évi július havi 15.711 élveszületéssel szemben. Az élveszületések számának e nagyobbarányú apadását az 1936 nyárvégi és őszi házasságkötések kisebb száma csak részben magyarázhatja. 1937 júliusában a *halálozások* száma mindössze 10.257 volt a múlt év ugyanazon hónapjának 10.704 halálozásával szemben. Az 1936. július havi halálozás ezer lélekre számított aránya azonban 14·1 volt, míg az 1937. évi július havi halálozási arány (ezer lélekre) 13·4, a halandóság tehát az utóbbi hónapokban kielégítő színvonalon állott. A csecsemőhalandóság is elég kedvezően alakult 1937 július hó folyamán, bár aránya (száz élveszületésre) még mindig 14·9 volt. Szám szerint azonban a javulás elég nagy, mert a múlt év július havának 2.813 csecsemőhalottjával szemben ez év júliusában 2.185-en haltak el egy évnél fiatalabb korban. Az 1—6 éves gyermekhalottak száma is csökkent, a 7 évnél idősebbeké viszont valamelyest emelkedett. Az élveszületések igen kedvezőtlen alakulásának eredményeként a *természetes szaporodás* is az előző júliusi 5.067 főről 4.369 főre (5·7‰) apadt.

Munkapiac.

Az elmúlt kilenc évben a július havi munkanélküliek száma az idén volt a legkisebb. A folyó évben az idényszerű behatások a konjunkturális erők folytán erősebben érvényesültek, mint tavaly. A munkapiaci feszültség tetőpontjához, 1932 júliusához képest a munkanélküliek száma már több, mint 52%-kal hanyatlott. A munkapiaci feszültség lényeges enyhülésében a gazdasági helyzet javulásán kívül a kereső rétegbe kerülő háborús születésű gyengébb évjáratoknak is nagy szerepük van.

A munkapiacon folyó évben az évszaki, főleg pedig a konjunkturális erők erősebben érvényesültek, mint tavaly. A szociáldemokrata és a keresztényszociálista szakszervezetek július hó végén már mindössze csak 13.984 munkanélkülit mutattak ki, 258-cal (—1·8%) kevesebbet, mint az előző hó végén és 1.312-vel kevesebbet, mint egy évvel azelőtt. Egy év leforgása alatt a szakszervezeti munkanélküliek száma 8·6%-kal esett és olyan mélyre süllyedt, hogy annál csak az 1928. évi július havi volt kisebb, amikor is a szakszervezetek 13.117 munkanélkülit tartottak nyilván. Hogy a válság lezajlása óta bekövetkezett javulásról tiszta képet nyerhessünk, megemlítjük, hogy a válság tetőpont-

jának évében, 1932 július végén a munkanélküliek száma 29.237 volt. Ez időponthoz képest tehát a munkanélküliség az ideai július hó végéig 52·2%-kal hanyatlott. A tárgyalt hó végén kimutatott munkanélküliek 85·8%-a (12.004) férfi, 14·2%-a (1.980) pedig nő volt. Az előző hónappal szemben a férfi munkanélküliek száma 2·3%-kal csökkent, a nőieké pedig 1·5%-kal emelkedett. A munkanélküliek 58·6%-a Budapestre, 41·4%-a pedig vidékre esett.

Foglalkozás szerint csökkent a munkanélküliek száma az előző hónappal szemben az építőiparban 8·7%-kal, a bőriparban 15·8%-kal, a szellemi munkásoknál 5·4%-kal és végül a vasiparban 0·8%-kal. Emelkedett a munkanélküliek száma az előző hónappal szemben a szállodai és éttermi alkalmazottaknál 42·2%-kal, a ruházati iparban 27·8%-kal, az ételmezési iparban 6·0%-kal, a faiparban 2·2%-kal és végül a sokszorosítóiparban 1·5%-kal.

A *hatósági és ingyenes munkaközvetítők* tevékenysége a gazdasági helyzet javulása folytán, ha nem is nagy mértékben, de mégis csökkent. A felajánlott munkahelyek száma 16.571 volt, 1.192-vel több, mint a múlt év azonos hónapjában. A munkakeresők száma pedig 43.915-re rúgott, a tavalyi 46.713-mal szemben. Minthogy a tárgyalt hóban a munkakeresők száma kisebb mértékben hanyatlott, száz munkahelyre 265 munkakereső esett. Az előző hóban 250, a múlt év júliusában pedig 303 volt az arányszám.

Termelés.

A magyarországi széntermelés magas szinten mozog s jelentős százalékos arányban múlta felül a megelőző évit. A barnaszén termelése már lényegesen erőteljesebb, mint volt a megelőző gazdasági fellendülés tetőpontjának idején. A finomításra való nyers vastermelésünk közel 40%-kal emelkedett a tavalyihoz képest. A július havi termelés az elmúlt tíz évben újabb maximumot jelez, tehát az 1929. évit is meghaladta. Idényszerű behatásokra az elektromos áramtermelésben nem következett be lényegesebb változás, a motorikus célokra elosztott áram mennyisége azonban igen jelentős méretű emelkedést ért el az egy év előttihez képest.

Mind a *kőszén*, mind a *barnaszén* termelése az év eddig lefolyt időszakában minden egyes hónapban lényegesen magasabb szinten mozgott a múlt évinél. Kőszénből 821 ezer q-t termeltünk a tárgyalt hóban, mely termelés az előző havit 9·7%-kal, a tavalyit pedig 24·6%-kal múlta felül. A július havi kőszéntermelés még az elmúlt gazdasági fellendülés tetőpontján sem érte el ezt a szintet, mert 1929 azonos hónapjában is mindössze csak 725 ezer q-ra rúgott a termelés. Barnaszénből 5·7 millió q-t produkáltak a magyar bányák, közel félmillió q-val többet, mint az előző hóban és kerekén 900 ezer q-val többet, mint tavaly (+ 8·7, + 18·4%). 1929 júliusában a termelés 5·2 millió q-ra rúgott. A jelenlegi gazdasági fellendülésben

tehát a széntermelés lényegesen erőteljesebb, mint volt a megelőzőben.

A *vasérc* és *vassalak* termelése közel az előző havi szinten mozgott. A múlt évihez képest azonban 0·8%-os hanyatlás mutatkozik. A *finomításra való nyers vásból* kereken 12 ezer q-val (−3·6%) termeltünk kevesebbet az előző havinál, a termelés azonban a múlt évit több, mint 90 ezer q-val haladta meg (+39·8%). Annak ellenére tehát, hogy a konjunktúrafellendülésnek már igen előrehaladott időszakában vagyunk, a nehézipar alapanyagát szolgáltató vastermelés még mindig elég magas szinten mozog. A július havi 257 ezer tonnás vasérc- és vassalaktermelés mindössze csak 31 ezer tonnával maradt el az 1929. évi mögött. A finomításra való nyers vas 318 ezer q-s termelése ellenben az elmúlt tíz évben, az 1929. évi július havi 315 ezer q-s termelést sem véve ki, újabb maximumot jelez.

Budapest székesfőváros elektromosáramtermelése változatlanul az előző havi szinten mozgott s a múlt évit is csak árnyalatilag (+0·2%) multa felül. A gazdasági fellendülés folytán azonban a *mótorikus célokra elosztott áram* mennyisége 2·5 millió kw órával (+20·2%) haladta meg az 1936. évit. Az elektromos áramfogyasztók száma, mely február hóban 259.100-zal kulminált, lassú hanyatlást mutat. A tárgyalt hó végén az áramfogyasztók száma 257.532 volt. Ebben a hanyatlásban azonban évszaki erőknék nagy szerepük van.

Kereskedelem és közlekedés.

A behozatalban egyre jobban éreztetik hatásukat a nemzetközi piac áremelkedései. A kivitelben az állattenyésztés termékei, s az ipar gyártmányai törekedtek pótolni a búzaexport visszaesését.

A vasúti áruforgalom továbbra is emelkedő irányzatot mutat s az átmeneti idényszerű hanyatlástól eltekintve, a személyforgalom is fokozatosan nő.

A konjunkturális javulás fokozódása folytán a postaforgalmi adatsorok is emelkedő irányzatot mutatnak. Egyes számsorok a megelőző fellendülés idején bekövetkezett maximumot már nemcsak hogy elérték, de azt meg is haladták.

Július hó végén a gépjárműállomány újabb tetőpontot ért el, s ekkor az 1930. évi szeptember havi maximumot is lényegesen meghaladta. A legnagyobb arányú növekedés a személykocsik állományában következett be.

Külkereskedelem. Júliusi kereskedelmi mérlegünkben a behozatal 41·7 millió pengős, a kivitel 41·2 milliós eredménnyel, a mérleg tehát félmillió pengős passzívummal zárult. A behozatali oldal 4·9 millió pengővel, a kiviteli félmillióval volt nagyobb a tavalyinál, amikor is az egyenleg 3·9 millióval aktív volt.

A *behozatali* összérték magasabb volta elsősorban az áremelkedésre vezethető vissza, amely úgyszólván valamennyi fontos ipari alapanyagunk

importját megdrágította. Különösen erős volt ez a vasércnél, nyers és ócskavasnál, nyers fémeknél, papirosanyagnál, nyers kaucsuknál. A behozatal mennyiségi alakulása már nem volt ennyire egyöntetű: sok fontos árunknál a külföldi beszerzés — s ebben remélhetőleg a külföldi áralakulásnak, nem pedig a belső szükséglet csökkenésének van szerepe — jóval alacsonyabb volt, mint a múlt esztendőben. Mennyiségben is emelkedés állapítható meg a nyers és megmunkált fánál (10.824 vg, +9%), a nyers fémeknél (233 vg, +96%), a papirosanyagnál (359 vg, +48%), a vasércnél (4.836 vg, +79%), a nyers kaucsuknál (51 vg, +27%), a textilipari alapanyagok közül a nyers jutánál és a műrostoknál (149, ill. 31 vg, a múlt évi 35, ill. 6 vg-nal szemben). A nyers bőr importja (133 vg) kb. a múltévi színvonalon alakult ki, de 26%-kal nagyobb összeget kellett ezért a mennyiségért kifizetni. Kisebb volt a beszerzett mennyiség az alapanyagok egész soránál: a textiliparban a nyers pamutnál (209 vg, −26%), a nyers és fésült gyapjúnál, a műselyemfonálnál (26 vg, −22%), továbbá a pamut- és gyapjúfonálnál. Nyers és ócskavasból (645 vg) 10%-kal importáltunk kevesebbet. Az idén végül nem volt szükség importtengerire; tavaly az 1.076 vg-ért 1·1 millió pengőt fizettünk ki:

Kivitelünk alakulására az volt döntő befolyással, hogy búzából csak 902 vg-nal exportáltunk a múlt évi 7.162 vg-nal szemben, ami 7·2 millió pengővel rontotta mérlegünket. Friss gyümölcsért 1·5 millió pengővel, friss főzelékfélékért 850 ezen pengővel, lóhere- és lucernamagért 530 ezer pengővel kaptunk kevesebbet. A rosszabb terméseredmények kedvezőtlen hatását állattenyésztésünk iparkodott ellensúlyozni azáltal, hogy vágó- és igásállatokból 2·2 millió pengővel adott el többet külföldre. Az emelkedés csaknem teljes egészében a szarvasmarhaexport kedvező alakulásának köszönhető. Disznósír- és szalonnából 1·2 millió pengővel, tollból 1·1 millióval, húskonzervből 330 ezer pengővel volt nagyobb a bevétel a tavalyihoz képest. A rozs és tengeri kivitelénél 910 ezer pengős többletet értünk el, a maláta és cukor exportja pedig 740 ezer pengővel javította az eredményt. Liszt kivitelünk 280 ezer pengővel visszaesett. Az iparcikkek közül a nehézipar termékei, a vasárúk és a vasfélgyműanyagok elhelyezése alakult a legkedvezőbbben (+1·6 millió P), a juta- és gyapjúszöveteknél pedig 440 ezer pengős többlet állott elő.

Vasúti forgalom. A január-júliusi időszakban a vasúti forgalom minden egyes hónapban lényegesen magasabb szinten mozgott a tavalyinál. A szállított áruk mennyisége kifejezetten emelkedő irányzatot mutat. Július hóban több mint másfélmillió tonna áru került szállításra. Jóllehet az előző havival szemben idényszerű (−6·1%) csökkenés mutatkozik, a tavalyinál 14·4%-kal magasabb

volt az eredmény. Ha az árutonnakilométer adatsorát vizsgáljuk, az eredmény még kedvezőbb, mert a tavalyihoz képest a javulás a 30%-ot is meghaladta. A megrakott teherkocsik száma az előző havihoz képest ugyan csak árnyalati emelkedést ért el, az 1936. évi július havival szemben azonban több, mint 9 ezer vagón (+9.5%) a növekedés. Az utasforgalom az idényszerű hanyatlás képét mutatja. A szállított utasok száma alig valamivel haladta meg a 6 milliót. Az előző havi, közel 7 millióval szemben tehát lényeges a hanyatlás. A múlt évihez képest azonban jelentős arányú százalékos növekedés következett be (+10.5%).

Postaforgalom. A postaforgalmi adatsorok is kivétel nélkül emelkedő irányzatot mutatnak. Az idei július havi levélküldemények darabszáma megközelítette az 1929. évi 37.9 millióra rúgott. Az előző havihoz képest 4.9%, a múlt évvel szemben pedig 6.9% a növekedés. A csomagküldemények darabszáma is lényeges emelkedést ért el. A postautalványok száma 15.6%-kal, azok összege pedig 25.7%-kal emelkedett, a múlt évihez képest pedig a növekedés 12.2%, illetve 27.6% volt. A postautalványok darabszáma már az 1930. évi maximumot is meghaladta. Igen számottevő növekedés észlelhető a táviratok, nemkülönben a helyközi beszélgetések darabszámánál. A tárgyalt hó végén a távbeszélő főállomások száma 107.076-ra rúgott s ezzel újabb tetőpontot ért el. A rádióvevőberendezések számsorában a kedvezőtlen évszaki erők még mindig éreztetik hatásukat. Egy hó leforgása alatt a rádióengedélyesek száma 1.470-nel hanyatlott. Az egy év előtti állapothoz képest azonban még így is 17.212 a növekedés.

Gépjárműállomány. A tárgyalt hó végén Magyarországon összesen 31.953 gépjármű volt forgalomban, ami az állományban újabb maximumot jelez, mert hiszen a megelőző tetőpont idején, 1930 szeptemberében az állomány csak 30.890 volt. A július havi növekedés igen jelentős arányú volt. Az előző hónaphoz képest az állomány 612-vel gyarapodott (+1.7%), egy év leforgása alatt pedig 1.516-tal nőtt (+10.4%). A július havi növekedésből a személykocsik állagára 435, a teherkocsikéra 56, a mótorkerékpárokéra pedig 107 esett. A hó végén forgalomban lévő személykocsik száma már 13.350 volt, 2.413-mal több, mint egy évvel azelőtt és 1.484-gyel több, mint az 1930. évi tetőpont idején. Kétségtelen, hogy a gépjárműállomány örvendetes gyarapodása szoros kapcsolatban van a gazdasági helyzetben bekövetkezett gyökeres javulással.

Áralakulás.

A nagykereskedelmi árszínvonal továbbra is stagnációs képet mutat, az áralakulás azonban nem volt egyöntetű. A mezőgazdasági termékek árnyalati emelkedésével szemben áll az iparcikkek árának

hanyatlása. Június-július hónapokban ugyanis az addig egyenletesen emelkedő ipari árszínvonal is visszaesést szenvedett.

A megélhetési költségek, az élelmezési cikkek kiskereskedelmi árának megszilárdulása folytán, árnyalatilag a júniusi fölé emelkedtek. Mind a nagykereskedelmi, mind a kiskereskedelmi árnívó azonban az egy év előtti álláshoz képest emelkedést mutat.

Az átlagos nagykereskedelmi árnívó továbbra is stagnál. Az 1926 = 100 alapon számított hivatalos nagykereskedelmi árindex a hó végén változatlanul az előző havi szinten, 94-en állott. A csoportindexekben azonban némi eltolódás következett be. A mezőgazdasági termények ára megszilárdult s a létrejött áremelkedések a vonatkozó csoportindex 2 pontos emelkedésében jutottak kifejezésre. A hó végén így a „mezőgazdaság és állattenyésztés“ indexe 80-on állott. Az „egyéb ipar“ indexe ellenben 2 ponttal 125-re csökkent. Az iparcikkek nagykereskedelmi árának hanyatlása egyrészt, másrészt pedig az agrártermékek árában bekövetkezett javulás folytán az agrárrolló némileg összefűződött és a diszparitás a hó végén 36% volt, az előző havi 38.6 és a múlt évi 39.3%-kal szemben. A nagykereskedelmi árak egy év leforgása alatt jelentős arányú emelkedést értek el. Az árindex 8 pontot javult. A „mezőgazdaság és állattenyésztés“ csoportindexénél a növekedés 9 pontot tesz, az „egyéb ipar“ indexe pedig 8 ponttal szökött magasabbra.

A megélhetési költségek indexe árnyalatilag emelkedett. A lakbérrel együtt számított index a hó végén 102.1-en állott. A megélhetési költségek emelkedését a kiskereskedelmi árak szilárdulása idézte elő. A fűtési és világítási cikkek ára ellenben hanyatlott is. A főindex az egy év előtti állapothoz képest 7 pontos emelkedést mutat. Az élelmezési cikkek csoportindexe pedig 7.2 ponttal nőtt. A konjunkturális fejlődés folytán a kiskereskedelmi árakban bekövetkezett emelkedés tehát a megélhetést a múlt évihez képest lényegesen megnegyeztette.

Pénz és hitel.

A Magyar Nemzeti Bank tevékenységével kapcsolatban megállapítható, hogy az érczéslet egy év leforgása alatt számottevő gyarapodást ért el.

A betétállomány továbbra is stagnál. A takarékbetétek állományának emelkedésével szemben a folyószámlabetéteké csökkent.

A három hónapig tartó átmeneti hanyatlás után július hóban az értéktőzsde megélnéült s erőteljes árfolyamgyarapodások jöttek létre.

A hitelbiztonság teljesen kielégítő és még mindig nem észlelhetők olyan tünetek, amelyek a konjunkturális javulások további fejlődését veszélyeztetnék. A hitelbiztonsági viszonyok szempontjából az elmúlt évek során az idén a július hónap volt a legkedvezőbb

Gazdasági jelzőtábla.*)

Megnevezés	Egység	1935	1936	1 9 3 6								
		átlag Moyennes		február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	
Népmozgalom.¹⁾												
1	Házasságkötés	szám	6.253	6.357	9.200	4.089	5.251	8.535	4.838	3.174	5.057	5.612
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·5	8·5	13·0	5·4	7·2	11·2	6·6	4·2	6·7	7·6
3	Élveszületés	"	15.452	14.946	14.427	16.072	14.582	15.483	14.727	15.771	15.993	16.475
4	Élveszületés 1000 lélekre	"	20·9	20·0	20·4	21·2	19·9	20·4	20·1	20·8	21·0	22·5
5	Halálozás	"	11.304	10.580	11.071	11.983	11.046	10.840	10.102	10.704	10.452	9.537
6	Halálozás 1000 lélekre	"	15·2	14·2	15·7	15·8	15·1	14·3	13·8	14·1	13·7	13·0
7	Egy éven aluli elhalt	"	2.381	2.097	1.952	2.172	1.972	2.088	2.072	2.813	2.549	2.150
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszülöttre	"	15·4	14·0	13·5	13·5	13·5	13·5	14·1	17·8	15·9	13·1
9	Gümőkórban elhalt	"	1.133	1.098	1.246	1.479	1.437	1.438	1.150	1.027	879	812
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·53	1·47	1·76	1·95	1·95	1·89	1·57	1·35	1·16	1·11
11	Természetes szaporodás	"	4.147	4.366	3.356	4.089	3.536	4.643	4.625	5.067	5.541	6.938
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	5·6	5·9	4·7	5·1	4·8	6·1	6·3	6·7	7·3	9·5
13	Kivándorolt	"	92	90	42	98	81	110	93	93	85	124
14	Visszavándorolt	"	119	83	131	52	99	86	65	57	51	61
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	968·4	1.012·9	1.013·3	1.031·8	1.025·4	1.027·1	1.053·4	1.052·2
Ebből:												
16	Férfi	"	—	—	607·6	643·4	650·6	664·5	665·9	672·7	694·3	693·3
17	Nő	"	—	—	360·8	369·5	362·7	367·3	359·5	354·4	359·1	358·9
Munkanélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	18.315	15.637	18.521	17.887	17.350	16.718	15.771	14.651	13.690	12.876
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	10.307	8.270	9.699	9.561	9.225	8.627	8.008	7.515	7.368	7.083
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	967	800	944	882	804	795	655	645	747	710
21	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	19.282	16.487	19.465	18.769	18.154	17.513	16.426	15.296	14.437	13.586
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	14.985	16.426	14.973	18.937	17.559	17.902	15.534	15.379	15.948	17.396
23	Munkakereső	"	52.048	52.114	57.199	58.177	54.421	52.932	47.738	46.713	48.221	50.166
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	349	319	382	307	310	295	307	303	302	288
25	Munkaközvetítés	"	13.787	13.981	13.406	16.675	15.046	15.212	12.938	12.817	13.161	14.155
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	91·9	85·1	89·7	88·0	85·6	84·9	83·2	83·3	82·5	81·3
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·47	0·51	0·44	0·50	0·49	0·50	0·51	0·46	0·53	0·52
28	Asztalos	"	0·43	0·46	0·45	0·44	0·46	0·52	0·44	0·45	0·46	0·45
29	Szabó	"	0·38	0·39	0·38	0·39	0·38	0·36	0·47	0·40	0·38	0·36
30	Kőműves	"	0·50	0·56	0·40	0·60	.	0·58	0·57	0·56	0·62	0·56
31	Napszámos	"	0·30	0·31	0·33	0·27	0·30	0·32	0·32	0·30	0·30	0·34
32	Gyári munkásnő	"	0·19	0·20	0·23	0·19	0·19	0·21	0·23	0·22	0·18	0·19
33	Napszámosnő	"	0·28	0·27	0·30	0·26	0·30	0·26	0·25	0·27	0·28	0·30
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	685·7	689·0	680·6	684·8	654·5	626·1	652·2	659·1	661·8	715·3
35	Barnaszén	"	5.598·0	5.920·8	5.715·3	5.227·9	4.733·0	4.521·0	4.421·7	4.842·4	5.153·5	6.444·5
36	Vasérc és vassalak	"	160·3	233·0	225·7	223·6	280·1	228·6	241·5	259·2	200·2	252·5
37	Finomításra való nyers vas	"	154·9	255·2	249·5	266·7	300·2	235·8	262·4	227·6	236·2	285·1
38	Szesz	1.000 hl.	25·6	31·3	45·8	34·0	23·4	30·5	5·9	5·2	9·3	15·2
39	Cukor	1.000 q	97·4	119·9	0·0	0·0	0·1	0·1	0·0	0·0	0·5	13·5
Budapest szfőv. Elektromos Művel:												
40	Villamosáram	1.000 kw. óra	25.597	28.084	27.902	27.362	25.244	25.483	24.116	26.790	26.666	27.900
41	Motorikus célra elosztott áram ²⁾	"	11.128	12.782	11.462	11.460	12.081	11.937	12.299	12.239	15.380	13.925
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ²⁾	"	5.344	5.436	7.574	6.794	5.783	4.976	4.146	3.634	3.101	3.367
43	Egyéb célokra elosztott áram ²⁾	"	3.875	4.202	4.312	4.202	3.806	3.787	3.822	4.069	4.102	3.985
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	251.645	251.964	252.480	251.043	250.876	250.776	250.559	252.180

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztikai adatok 1926—32) — ¹⁾ Az 1936. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ³⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique.*)

			1937							Unités	Désignation	
október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet			
Mouvement de la population.¹⁾												
8.010	11.181	5.950	7.237	6.017	5.129	5.444	9.816	4.775	3.816	nombre	Mariages	1
10·5	15·2	7·8	9·5	8·7	6·7	7·4	12·8	6·5	5·0	"	Mariages pour 1.000 habitants	2
15.180	13.545	13.173	14.958	14.114	15.978	14.318	15.141	14.640	14.626	"	Nés vivants	3
20·0	18·5	17·3	19·6	20·4	20·9	19·4	19·8	19·9	19·1	"	Nés vivants pour 1.000 habitants	4
10.571	9.467	10.876	11.468	10.832	11.805	11.163	11.305	9.913	10.257	"	Décès	5
13·9	12·9	14·3	15·0	15·7	15·4	15·1	14·8	13·5	13·4	"	Décès pour 1.000 habitants	6
1.930	1.703	1.964	2.053	1.938	2.052	1.817	2.107	1.719	2.185	"	Décédés au-dessous d'un an	7
12·7	12·6	14·8	13·7	13·7	12·8	12·7	13·9	11·7	14·9	"	Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv.	8
844	839	933	1.129	1.151	1.386	1.426	1.422	1.182	1.020	"	Décès par tuberculose	9
1·11	1·14	1·23	1·48	1·66	1·81	1·93	1·86	1·60	1·33	"	Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
4.609	4.078	2.297	3.490	3.282	4.182	3.155	3.836	4.727	4.369	"	Accroissement naturel	11
6·1	5·6	3·0	4·6	4·7	5·5	4·3	5·0	6·4	5·7	"	Accroissement naturel pour 1.000 habitants	12
89	106	69	85	56	110	106	141	154	134	"	Émigrés	13
69	72	79	37	46	55	38	41	45	48	"	Émigrés rentrés	14
Marché du travail.												
1.063·5	1.048·3	997·7	1.001·8	1.026·1	1.045·3	1.102·1	1.121·0	.	.	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	15
703·9	693·1	637·3	638·5	659·2	669·7	721·7	741·4	.	.	"	Dont :	
359·6	355·2	360·4	363·3	366·9	375·6	380·4	379·6	.	.	"	Sexe masc.	16
										"	Sexe fémin.	17
Chômeurs:												
12.838	13.815	15.044	15.640	16.148	15.878	14.984	13.637	13.513	13.169	nombre	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18
6.965	7.323	8.025	8.251	8.786	8.697	7.933	7.405	7.523	7.374	"	Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19
699	841	923	969	1.012	1.011	943	936	729	815	"	Aux syndicats chr.-soc. de Budapest	20
13.537	14.656	15.967	16.609	17.160	16.889	15.927	14.573	14.242	13.984	"	Chômeurs syndiqués au total	21
Bureaux de placem, offic. et privés grat. :												
18.202	14.705	14.239	17.069	19.071	21.159	19.404	19.605	18.310	16.571	nombre	Offres d'emploi	22
50.655	50.371	50.863	54.407	56.192	56.782	53.865	50.273	45.740	43.915	"	Demandes d'emploi	23
278	342	357	318	294	268	277	256	250	265	"	Demandes pour 100 offres d'emploi	24
15.097	12.229	12.313	14.686	16.097	17.403	15.910	14.917	13.788	12.756	"	Placements	25
82·9	83·1	86·4	86·0	84·4	82·2	82·0	76·1	75·3	77·0	"	Placem. pour 100 offres d'emploi	26
Salaires horaires offerts												
0·50	0·51	0·53	0·52	0·55	0·53	0·57	0·60	0·59	0·58	pengós	Ferblantiers	27
0·46	0·46	0·46	0·47	0·44	0·44	0·51	0·53	0·55	0·55	"	Menuisiers	28
0·41	0·41	0·40	0·38	0·47	0·61	0·57	0·54	0·57	0·58	"	Tailleurs	29
0·58	0·59	—	—	0·56	0·60	0·60	0·59	0·64	0·63	"	Maçons	30
0·32	0·33	0·33	0·36	0·31	0·31	0·39	0·33	0·34	0·35	"	Journaliers	31
0·18	0·18	0·21	0·23	0·21	0·21	0·28	0·23	0·22	0·25	"	Ouvrières de fabrique	32
0·32	0·23	0·26	0·25	0·30	0·29	0·21	0·29	0·28	0·26	"	Journalières	33
Production.												
730·0	752·5	752·1	742·1	589·6	596·7	769·4	677·2	748·7	821·3	1.000 q	Houille	34
8.111·0	7.756·4	7.502·5	7.555·6	6.741·5	6.085·5	5.543·7	5.105·9	5.275·9	5.733·2	"	Lignite	35
214·7	193·2	210·1	197·6	196·7	250·4	219·8	214·8	256·9	257·1	"	Minéral de fer et scorie de fer	36
228·6	288·9	240·9	203·7	264·3	334·7	298·0	296·6	330·0	318·1	"	Fonte à affiner	37
27·0	65·3	77·6	63·1	71·0	41·1	27·2	18·7	7·5	.	1.000 hl	Alcool	38
487·4	862·8	74·1	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	1.000 q	Sucre	39
Usines Electr. de la V. de Budapest:												
31.807	31.184	32.361	30.232	27.403	28.206	27.403	26.195	26.849	26.840	1.000 kWh	Energie électrique	40
14.059	14.062	13.149	12.892	11.686	11.819	12.771	13.522	13.325	14.710	"	Energie él. pour moteurs ²⁾	41
4.621	5.906	7.372	8.450	8.215	6.967	6.141	5.627	4.360	3.757	"	Energie él. distrib. pour l'éclairage privé ²⁾	42
4.494	4.560	4.819	3.995	3.806	3.719	3.537	3.635	3.678	3.782	"	Energie él. distribuée à d'autres fins ²⁾	43
254.217	255.827	257.956	258.573	259.100	259.054	258.905	258.208	257.715	257.532	nombre	Consommateurs d'énergie électrique	44

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926—1932). — ¹⁾ Les moyennes relatives à l'année 1936 sont provisoires. — ²⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ³⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

Megnevezés	Egység	1935	1936	1 9 3 6								
		átlag Moyennes		február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:¹⁾												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	33·1	36·1	30·2	35·0	40·3	38·8	34·7	36·8	31·9	33·5
E b b ő l:												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	657·6	797·8	400·9	462·3	595·0	971·1	1.038·0	990·8	885·5	945·7
47		1.000 P	3.053	3.962	2.547	2.523	3.262	5.317	5.530	5.610	4.070	3.896
48	Szén	1.000 q	306	387·7	362·7	376·8	393·6	372·4	377·6	366·7	335·9	384·3
49		1.000 P	926	1.148	1.107	1.148	1.197	1.130	1.139	1.111	1.020	1.173
50	Papiros és papirosárak	q	54.651	69.490	52.302	61.903	93.216	62.483	60.942	61.373	58.826	58.224
51		1.000 P	1.705	2.015	1.623	1.736	2.616	1.706	1.864	1.978	1.756	1.646
52	Nyers pamut	q	20.338	23.986	13.896	21.854	26.944	25.976	21.540	28.397	19.287	23.657
53		1.000 P	2.153	2.475	1.427	2.210	2.763	2.622	2.238	2.824	2.044	2.448
54	Gépek és készülékek	q	4.215	5.899	5.130	8.325	4.105	5.595	3.890	5.888	9.203	8.737
55		1.000 P	976	1.458	1.032	1.646	1.185	1.532	1.176	1.173	1.881	1.824
56	Nyers bőr	q	11.048	11.434	10.670	11.716	11.478	9.975	9.269	13.293	9.721	8.330
57		1.000 P	1.480	1.795	1.560	2.025	1.750	1.404	1.527	2.219	1.569	1.315
58	Nyers dohány	q	902	976	732	577	1.385	591	3.478	513	616	499
59		1.000 P	286	337	315	243	525	174	1.061	143	216	175
60	Selyem és selyemfonál	q	2.492	2.995	2.325	3.217	3.290	3.322	2.384	3.414	2.512	2.846
61		1.000 P	956	1.058	812	1.206	1.176	1.230	892	1.214	889	1.012
62	Ásványolaj	1.000 q	145·0	214·9	120·9	117·1	272·4	163·5	167·3	249·6	185·4	351·7
63		1.000 P	874	1.251	710	688	1.640	1.061	1.053	1.409	1.029	1.949
64	Pamutszövet	q	539	613	430	535	471	544	599	723	711	715
65		1.000 P	399	393	314	381	393	466	425	433	399	438
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	38·1	42·2	41·2	38·0	32·9	31·8	37·3	40·7	49·4	53·9
E b b ő l:												
67	Szarvasmarha	drb	5.801	6.454	5.317	9.628	13.404	8.018	7.354	5.330	5.570	5.155
68		1.000 P	1.615	2.024	1.591	2.864	3.967	2.625	2.592	1.760	1.834	1.642
69	Baromfi	q	21.120	17.147	20.600	11.126	11.884	8.404	7.254	7.081	8.974	13.869
70		1.000 P	2.224	1.855	2.378	1.303	1.291	1.003	896	907	1.164	1.572
71	Búza	1.000 q	275·7	476·0	215·4	281·6	156·3	172·4	691·4	716·2	818·7	931·8
72		1.000 P	4.394	6.713	3.471	4.187	2.512	2.607	7.652	8.636	11.716	14.296
73	Liszt	1.000 q	44·0	45·2	8·4	31·0	34·9	50·2	31·5	65·8	40·2	48·9
74		1.000 P	921	837	194	640	521	776	505	931	803	861
75	Villamos gépek és készülékek	q	1.781	2.115	1.939	1.901	1.891	1.681	1.768	1.471	1.548	2.192
76		1.000 P	2.624	2.275	2.163	2.466	2.099	1.716	2.076	2.036	2.028	2.700
77	Sertés	drb	15.262	14.619	15.967	14.767	10.646	10.789	13.260	15.507	16.114	15.015
78		1.000 P	2.125	2.084	2.278	2.010	1.466	1.434	1.773	2.090	2.380	2.297
79	Prémbőr, kikészített	q	300	387	273	209	393	364	429	438	678	688
80		1.000 P	333	632	324	325	533	537	664	701	1.074	1.043
81	Tojás	q	6.880	5.778	9.019	10.371	12.749	12.475	3.984	1.216	2.231	2.758
82		1.000 P	649	505	771	729	938	914	288	86	188	268
83	Toll	q	2.181	2.343	2.862	2.556	2.598	2.945	2.114	1.972	1.642	1.559
84		1.000 P	878	863	976	1.062	945	1.094	701	623	608	531
85	Friss gyümölcs	1.000 q	15·4	48·7	0·1	*)	*)	1·1	36·0	156·4	185·8	136·4
86		1.000 P	477	1.214	1	1	**)	41	1.527	4.629	4.326	2.522
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 5·0	+ 6·1	+ 11·0	+ 3·0	— 7·4	— 7·0	+ 2·6	+ 3·9	+ 17·5	+ 20·4
Vasúti forgalom:¹⁾												
88	Szállított áru ²⁾ ³⁾	1.000 t.	1.342	1.361	1.053	1.164	1.233	1.327	1.274	1.343	1.507	1.770
89	Árutonna-kilométer ²⁾ ³⁾	1,000.000 km	178·5	192·0	138·6	157·3	159·1	175·2	168·0	166·3	201·9	244·3
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	91.907	100.584	73.336	86.303	82.180	90.976	90.607	97.122	108.124	122.784
91	Szállított utas ²⁾	1.000	5.235·4	5.742·3	4.736·0	5.302·6	5.425·9	5.756·8	5.968·9	5.462·4	6.177·9	6.191·0
92	Utaskilométer ²⁾ ³⁾	1,000.000 km	163·5	180·0	129·5	145·0	166·6	176·7	191·0	196·6	222·4	222·9

*) 50 q-n alul. — **) 500 pengőn alul. — ¹⁾ Az 1936. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ³⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek.

			1937							Unités	Désignation	
október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet			
Commerce et transports.												
Commerce extérieur:¹⁾												
36·4	35·8	39·0	28·0	32·2	37·9	41·1	38·8	40·5	41·7	1,000.000 p	Importations totales	45
D o n t :												
968·9	1.128·2	899·4	486·7	522·0	630·7	888·5	990·9	1.007·5	1.082·4	1.000 q	{ Bois bruts et ouvrés	46
4.386	5.133	4.688	2.077	2.332	2.976	4.919	6.122	5.870	6.257	1.000 p	{ Charbon	48
440·3	460·0	382·8	416·8	423·5	419·3	501·3	460·8	525·7	545·2	1.000 q	{ Papier et articles en papier	50
1.306	1.329	1.124	1.218	1.214	1.205	1.423	1.308	1.520	1.572	1.000 p	{ Coton brut	52
71.396	76.441	83.051	62.978	54.201	71.439	73.954	59.515	65.614	68.440	q	{ Machines et appareils	54
1.994	2.131	2.471	1.753	1.550	2.069	2.277	1.979	2.290	2.694	1.000 p	{ Peaux brutes	56
24.866	24.772	28.419	21.377	20.736	24.459	23.160	23.390	20.602	20.898	q	{ Tabacs bruts	58
2.600	2.640	3.080	2.234	2.246	2.606	2.560	2.518	2.297	2.398	1.000 p	{ Soie et fils de soie	60
4.140	6.124	6.278	2.880	4.731	9.307	3.697	3.307	4.538	5.901	q	{ Huile minérale	62
1.306	1.714	1.899	931	1.253	1.740	1.236	1.003	1.514	1.596	1.000 p	{ Tissus de coton	64
11.916	13.102	17.094	17.547	17.211	13.223	13.239	11.936	12.711	13.263	q	{ Exportations totales	66
1.791	1.888	2.926	2.874	2.973	2.975	2.671	2.498	2.583	2.793	1.000 p	{ D o n t :	67
658	—	170	—	2.970	1.249	1.053	2.947	1.180	906	q	{ Bêtes à cornes	68
146	—	88	—	1.070	490	316	1.128	335	428	1.000 p	{ Volaille	70
3.574	3.288	2.821	2.873	2.649	3.912	3.949	3.448	3.775	2.658	q	{ Froment	72
1.191	1.101	958	880	831	1.164	1.234	1.083	1.197	875	1.000 p	{ Farine	74
244·1	226·6	236·7	159·7	112·3	155·3	211·3	34·9	95·8	107·1	1.000 q	{ Machines et appareils électriques	76
1.357	1.270	1.391	859	606	908	1.614	287	681	781	1.000 p	{ Porcs	78
1.082	727	531	529	510	803	641	522	566	418	q	{ Pelleteries apprêtées	80
488	447	341	224	315	503	390	341	402	252	1.000 p	{ Oeufs	82
45·8	49·5	51·2	45·8	50·7	53·5	49·7	48·4	45·1	41·2	1,000.000 p	{ Plumes	84
3.121	5.235	5.175	7.649	8.504	9.683	10.699	14.693	12.693	12.171	tête	{ Fruits frais	86
991	1.618	1.576	2.689	2.854	3.238	3.655	4.970	4.328	4.008	1.000 p	{ Excédent des import. (-) ou des export. (+)	87
14.271	29.601	48.307	30.413	11.861	13.604	11.776	6.853	7.939	9.561	q	Trafic des chemins de fer:¹⁾	
1.486	3.090	4.565	3.016	1.150	1.208	1.267	790	892	946	1.000 p	Marchandises transportées ^{2), 3)}	88
605·7	599·9	429·8	517·9	440·5	465·7	483·1	416·2	142·1	90·2	1.000 q	Tonnes-kilom. ^{2), 3)}	89
8.633	8.370	6.635	8.640	7.864	8.308	8.593	7.125	2.650	1.428	1.000 p	Wagons chargés de marchandises ²⁾	90
68·9	63·1	90·5	28·1	32·3	25·5	101·2	35·0	49·4	33·7	1.000 q	Voyageurs transportés ²⁾	91
1.305	1.162	2.146	599	655	519	2.680	782	1.139	649	1.000 p	Kilomètres-voyageurs ^{2), 3)}	92
2.866	3.375	2.798	2.384	2.175	1.667	1.494	1.508	1.817	2.156	q		
3.175	3.217	2.867	2.621	2.566	1.481	1.640	1.371	1.875	2.006	1.000 p		
16.255	17.145	12.064	9.404	8.178	4.445	3.308	9.324	10.173	15.368	tête		
2.467	2.659	1.811	1.535	1.231	744	510	1.397	1.509	2.267	1.000 p		
744	371	150	73	322	562	592	475	455	409	q		
1.310	957	354	206	827	1.236	1.634	966	818	729	1.000 p		
1.678	1.697	2.541	7.843	13.658	27.000	18.769	14.831	6.624	3.333	q		
165	187	307	659	1.262	2.196	1.370	1.051	453	243	1.000 p		
2.481	2.754	2.932	2.035	3.794	3.316	2.945	2.903	1.526	2.540	q		
948	1.054	1.118	976	1.861	1.813	1.288	1.593	1.044	1.753	1.000 p		
53·2	14·7	0·8	1·7	0·9	0·3	0·3	1·6	27·0	94·4	1.000 q		
1.150	333	34	58	48	16	6	101	1.269	3.120	1.000 p		
+ 9·4	+ 13·7	+ 12·2	+ 17·8	+ 18·5	+ 15·6	+ 8·6	+ 9·6	+ 4·6	- 0·5	1,000.000 p		
2.129	2.094	1.487	1.330	1.316	1.325	1.445	1.473	1.637	1.537	1.000 t.		
277·5	268·0	213·9	178·6	178·0	178·3	186·8	198·9	212·7	216·5	1,000.000 km		
143.289	139.118	99.460	92.138	86.597	93.490	96.762	100.605	105.766	106.319	nombre		
6.060·5	6.100·0	6.139·9	5.633·4	5.380·4	6.241·2	5.868·3	6.742·3	6.937·7	6.037·0	1.000		
175·8	176·9	178·1	152·1	145·3	168·5	179·0	205·6	199·4	211·3	1,000.000 km		

¹⁾ Au-dessous de 50 q. — ²⁾ Au-dessous de 500 pengós. — ³⁾ Les moyennes relatives à l'année 1936 sont provisoires. — ⁴⁾ Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — ⁵⁾ Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires.

Megnevezés	Egység	1935	1936	1 9 3 6								
		átlag <i>Moyennes</i>		február <i>Février</i>	márc. <i>Mars</i>	április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	július <i>Juillet</i>	aug. <i>Août</i>	szept. <i>Sept.</i>	
Postaforgalom:¹⁾												
93	Levélküldemény ²⁾	1.000 db	33.740	37.149	34.569	39.811	36.586	34.948	31.903	35.424	33.609	40.237
94	Csomagküldemény	"	734.4	781.1	665.6	727.4	747.2	732.9	695.6	756.0	701.5	831.5
95	Postautalvány	1.000 db	814.0	836.5	812.8	771.9	845.1	817.1	753.0	862.0	826.7	821.2
96		1.000.000 P	72.2	78.1	81.7	58.2	71.3	80.8	60.9	77.5	91.0	83.5
97	Távirat	1.000 db	214.4	217.2	183.8	196.3	191.2	218.7	226.8	240.8	254.1	238.0
98	Helyközi beszélgetés	1.000	331.2	343.2	282.4	291.4	301.4	313.1	338.7	392.1	405.4	401.2
99	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	93.193	93.880	94.582	95.600	96.495	97.092	97.382	98.182
100	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	359.915	361.363	361.208	360.033	357.465	355.069	354.456	354.596
101	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	124.945	125.526	125.554	125.250	124.725	123.901	123.846	123.548
Gépjárművek:												
102	Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	12.590	13.050	13.626	14.031	14.408	14.518	14.844	14.457
103	Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	24.783	25.509	26.731	27.581	28.311	28.697	29.456	29.158
E b b ó l:												
104	Személykocsi	"	—	—	8.803	9.231	9.842	10.296	10.707	10.937	11.354	11.321
105	Bérrautó	"	—	—	2.901	2.929	2.962	2.994	3.047	3.067	3.090	3.097
106	Autobusz	"	—	—	531	534	548	563	581	578	594	589
107	Teherkocsi	"	—	—	2.973	2.995	3.021	3.066	3.113	3.128	3.222	3.248
108	Egyéb gépkocsi	"	—	—	673	679	706	713	715	724	728	722
109	Motorkerékpár	"	—	—	8.902	9.141	9.652	9.949	10.148	10.263	10.468	10.181
Benzinkutak forgalma:												
110	Kimért benzin	1.000 lit.	117.5	100.9	64.7	77.3	101.6	119.6	124.1	137.2	158.2	135.1
111	Kimért benzinszuszpenziók	"	1.542.8	2.118.8	1.373.9	1.698.6	1.893.8	2.251.2	2.447.6	2.678.5	2.867.6	2.623.5
Áralakulás.												
Nagykereskedelmi árindex:												
112	Összes áruk átlaga	1913 = 100	39.7	89.0	93	91	88	86	85	86	86	87
113	Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	79.2	75.4	82	79	75	72	70	71	71	72
114	Gyarmatárak	"	170.4	177.0	175	175	176	177	177	178	179	178
115	Malomipar és cukoripar	"	106.3	105.2	109	107	105	102	99	102	102	103
116	Egyéb ipar	"	110.3	117.3	116	116	116	117	116	117	117	118
117	Agrárrolló ³⁾	"	28.2	35.7	29.3	31.9	35.3	38.5	39.7	39.3	39.3	39.0
Megélhetési index:												
118	Összesen lakbérrel	1913 = 100	91.2	96.2	95.5	95.8	96.4	96.3	95.4	95.1	96.8	97.0
119	Összesen lakbér nélkül	"	92.7	99.4	98.3	98.8	99.6	99.4	98.2	97.8	100.1	100.4
120	Élelmezés	"	81.3	87.3	86.7	87.3	88.5	88.2	86.4	85.8	87.5	88.0
121	Ruházat	"	102.3	117.9	114.6	114.6	114.6	115.0	115.0	115.0	121.4	121.2
122	Fűtés, világítás	"	133.4	133.5	133.1	133.1	133.1	133.1	133.3	133.3	133.3	133.5
123	Lakás	"	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3
Nagykereskedelmi árak:												
124	Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	17.02	16.84	17.93	16.90	16.08	14.88	14.83	15.00	14.95	16.68
125	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	13.44	14.00	15.45	14.45	13.70	12.08	12.05	12.10	12.45	12.70
126	0-ás liszt	P/kg	0.34	0.33	0.34	0.33	0.32	0.31	0.30	0.31	0.31	0.32
127	2-es "	"	0.33	0.32	0.33	0.32	0.31	0.30	0.29	0.30	0.30	0.31
128	6-os "	"	0.27	0.27	0.28	0.27	0.26	0.25	0.24	0.25	0.25	0.26
129	Tengeri, dunántúli származású	P/q	13.92	12.37	13.83	12.85	12.08	11.50	11.78	13.33	12.95	12.45
130	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1.29	1.46	1.29	1.31	1.46	1.48	1.44	1.48	1.62	1.61
131	Borjú	P/kg élő súly	0.73	0.97	0.95	0.80	0.89	0.95	0.78	0.84	1.09	1.11
132	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	0.85	1.04	0.94	1.05	1.01	1.02	1.03	1.06	1.11	1.09
133	Sertézsír	P/kg	1.44	1.60	1.52	1.57	1.63	1.56	1.53	1.53	1.70	1.60
134	Tojás, friss teatojás	P/kg	1.45	1.59	1.31	1.20	1.30	1.21	1.37	1.35	1.51	1.52
135	Borjúbőr	P/kg	1.65	2.17	2.15	2.15	2.00	1.95	1.95	1.90	1.95	2.15
136	Marhabőr	"	0.97	1.29	1.20	1.20	1.10	1.05	1.10	1.18	1.25	1.45
137	Nyers gyapjú	"	1.73	1.87	1.78	1.91	1.91	1.91	1.82	1.82	1.82	1.84
138	Nyers pamut, amerikai	"	1.73	1.91	1.84	1.82	1.84	1.88	1.96	2.01	1.89	1.98
139	Barnaszén, hazai	P/q	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22
140	Köszén, porosz	"	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80

¹⁾ Az 1936. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bentf. gllatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági termékek és az ipari áruk ára közötti diszparitást jelzi.

			1937										
október	nov.	dec.	január	február	márc.	április	május	június	július	Unités	Désignation		
Octobre	Nov.	Déc.	Janvier	Février	Mars	Avril	Mai	Juin	Juillet				
Traffic postal : 1)													
41.373	37.353	45.180	36.928	34.493	45.947	37.370	35.036	36.102	37.856	1.000 unités	Correspondances ²⁾	93	
914·9	807·6	1.113·7	711·1	705·6	844·9	706·3	736·5	779·8	782·8	"	Colis	94	
955·8	772·9	978·4	799·3	799·0	859·4	843·8	800·3	836·3	966·8	1.000 unités	} Mandats-poste	95	
101·0	68·5	101·5	66·9	75·1	78·0	78·5	77·9	78·7	98·9	1.000.000 p		}	96
241·8	211·5	220·0	201·3	188·3	218·4	212·2	243·8	246·0	261·7	1.000	Télégrammes	97	
405·7	367·7	350·6	329·9	314·7	327·7	343·2	359·7	386·0	421·0	1.000	Conversations interurbaines	98	
98.879	98.969	99.687	100.254	103.685	104.360	104.775	105.304	106.448	107.076	nombre	Postes téléphoniques principaux	99	
357.054	361.343	365.354	371.198	374.164	376.088	376.569	376.563	373.751	372.281	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie	100	
124.590	126.230	127.540	129.593	130.553	131.388	131.629	131.946	130.785	130.655	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest	101	
Effectif des véhicules à moteur :													
14.281	14.201	14.017	13.727	13.825	14.308	14.885	15.485	15.766	16.034	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	102	
28.691	28.366	28.087	27.306	27.426	28.173	29.423	30.638	31.341	31.953	"	Véhicules à moteur en Hongrie	103	
D o n t :													
11.164	11.026	10.910	10.633	10.763	11.213	11.889	12.529	12.915	13.350	"	Automobiles de ville et de tourisme	104	
3.082	3.075	3.077	3.045	3.053	3.074	3.107	3.139	3.174	3.185	"	Autom. de louage	105	
586	585	587	557	550	560	577	597	608	611	"	Autobus	106	
3.287	3.299	3.276	3.162	3.166	3.186	3.240	3.334	3.367	3.423	"	Camions automobiles	107	
730	723	725	724	727	735	747	762	765	765	"	Autres automob.	108	
9.842	9.658	9.512	9.185	9.167	9.405	9.863	10.277	10.512	10.619	"	Motocyclettes	109	
Distributeurs d'essence :													
92·0	69·4	59·9	55·4	49·3	71·7	83·2	118·3	.	.	1.000 l.	Essence débilée	110	
2.393·1	1.972·6	1.799·1	1.666·9	1.578·4	1.847·4	2.148·1	2.737·0	.	.	"	Mélange d'essence et d'alcool débilé	111	
Mouvement des prix.													
Indice des prix de gros :													
91	89	92	96	93	95	94	95	94	94	1913 = 100	Moyennes pour l'ensemble des marchandises	112	
77	74	78	83	78	80	79	79	78	80	"	Agriculture et élevage	113	
178	177	178	177	177	175	172	172	172	174	"	Denrées coloniales	114	
107	107	110	113	110	112	110	111	113	113	"	Minoterie et industrie sucrière	115	
119	120	121	124	125	128	128	129	127	125	"	Autres industries	116	
35·3	38·3	35·5	33·1	37·6	37·5	38·3	38·8	38·6	36·0	"	"Ciseaux agricoles" ³⁾	117	
Indice du coût de la vie :													
97·4	96·6	97·7	101·4	102·2	102·1	101·8	101·7	101·9	102·1	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	118	
100·8	99·9	101·3	106·2	107·2	107·1	106·7	106·6	106·8	107·1	"	Au total, non compris le loyer	119	
88·1	86·7	88·5	93·2	93·6	93·4	92·6	92·2	92·3	93·0	"	Alimentation	120	
122·7	122·7	123·9	133·9	136·9	136·9	136·9	136·9	136·9	136·9	"	Vêtement	121	
134·4	134·4	134·4	134·4	136·0	136·4	137·1	138·5	139·3	138·1	"	Chauffage et éclairage	122	
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	123	
Prix de gros :													
17·93	18·48	20·10	21·10	18·75	21·35	19·70	20·03	19·65	20·93	1 q, en pengős	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	124	
14·55	15·50	17·25	18·78	17·18	19·63	20·25	20·63	19·00	19·55	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	125	
0·35	0·35	0·38	0·40	0·38	0·40	0·38	0·38	0·40	0·40	1 kg, en pengős	Farine No 0	126	
0·34	0·34	0·37	0·39	0·37	0·39	0·37	0·37	0·39	0·39	"	" No 2	127	
0·28	0·28	0·31	0·32	0·30	0·30	0·28	0·30	0·31	0·30	"	" No 6	128	
12·63	9·83	11·10	13·05	11·15	11·93	11·25	11·65	11·33	11·70	1 q, en pengős	Maïs, de Transdanubie	129	
1·59	1·51	1·51	1·54	1·64	1·65	1·65	1·74	1·76	1·86	1 kg, en pengős	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	130	
1·07	1·03	1·16	1·22	1·13	0·98	0·96	1·11	0·92	0·94	1 kg de poids vif, en p. l	Veau	131	
1·06	1·08	1·14	1·24	1·23	1·21	1·18	1·08	1·02	1·00	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	132	
1·64	1·65	1·65	1·68	1·76	1·76	1·76	1·74	1·70	1·68	1 kg, en pengős	Saindoux	133	
2·85	2·35	2·05	1·42	1·55	1·20	1·02	1·08	1·10	1·16	1 kg, en pengős	Oeufs frais à thé	134	
2·40	2·60	2·65	2·78	2·78	2·83	2·80	2·70	2·60	2·60	1 kg, en pengős	Cuir de veau	135	
1·55	1·55	1·65	1·75	1·70	1·75	1·75	1·65	1·50	1·55	"	Cuir de boeuf	136	
1·85	2·01	2·04	2·04	2·04	2·15	2·17	2·17	2·20	2·16	"	Laine brute	137	
1·91	1·96	2·03	2·07	2·06	2·31	2·09	2·09	2·01	1·85	"	Coton brut, américain	138	
3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	1 q, en pengős	Lignite, indigène	139	
6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	"	Houille, prussienne	140	

1) Les moyennes relatives à l'année 1936 sont provisoires. — 2) Y compris les lettres recommandées. — 3) Indique la disparité entre les prix agricoles et les prix industriels.

Megnevezés	Egység	1935	1936	1 9 3 6								
		átlag Moyennes		február février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	
141 Vörösréz	P/kg	1·00	1·25	1·20	1·20	1·20	1·15	1·15	1·20	1·20	1·20	1·25
142 Ólom	"	0·40	0·52	0·50	0·52	0·52	0·50	0·49	0·50	0·48	0·48	0·48
143 Ón	"	6·46	6·13	6·50	6·50	6·20	6·00	5·80	5·80	5·80	5·80	5·80
Pénz és hitel.												
144 Állami bevételek bruttó eredménye . . .	1,000.000 P	—	—	69·3	61·1	55·4	73·4	74·2	57·0	74·1	69·4	69·4
145 Állami kiadások bruttó előirányzata . .	"	—	—	62·4	60·0	64·1	60·2	60·4	66·3	67·1	62·0	62·0
Magyar Nemzeti Bank:												
146 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	392·6	391·0	389·7	384·9	393·2	396·3	410·2	417·4	417·4
147 Leszámított váltók és előlegek	"	—	—	513·8	502·0	486·8	493·4	499·4	476·2	505·1	512·5	512·5
É r e k é s z l e t :												
148 Arany	1,000.000 P	—	—	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9
149 Deviza és valuta	"	—	—	33·4	32·9	30·7	26·3	26·4	24·1	26·2	31·2	31·2
150 Összesen	"	—	—	124·7	124·5	122·2	116·7	116·1	112·7	112·5	115·9	115·9
151 Ércfedezeti arány	%	26·9	26·6	28·7	28·8	29·2	27·5	26·6	27·1	25·1	24·2	24·2
152 Leszámítolási kamatláb	"	4·25	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0
153 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele . . .	"	4·33-7·33	4·0-6·54	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5
154 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre . . .	"	3·33	3·0	3	3	3	3	3	3	3	3	3
155 Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2·33-2·33	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betéttállomány:												
T a k a r é k b e t é t :												
156 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	109·3	107·9	108·9	109·3	109·3	110·8	112·0	112·4	112·4
157 A PK. budapesti pénzügyintézetinél ^{a)} . .	"	—	—	528·3	526·7	527·3	577·2	593·2	593·3	591·9	589·2	589·2
158 Összesen ^{b)}	"	—	—	637·6	634·6	636·2	686·5	702·5	704·1	703·9	701·6	701·6
F o l y ó s z á m l a b e t é t :												
159 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	43·8	43·5	43·3	45·0	46·1	42·3	44·1	45·4	45·4
160 A PK. budapesti pénzügyintézetinél ^{a)} . .	"	—	—	630·3	633·5	644·9	640·6	625·6	633·5	634·5	641·3	641·3
161 Összesen ^{b)}	"	—	—	674·1	677·0	688·2	685·6	671·7	675·8	678·6	686·7	686·7
B e t é t e k e g y ü t t :												
162 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	153·1	151·4	152·2	154·2	155·5	153·1	156·1	157·8	157·8
163 A PK. budapesti pénzügyintézetinél ^{a)} . .	"	—	—	1.158·6	1.160·2	1.172·2	1.217·8	1.218·8	1.226·8	1.226·4	1.230·5	1.230·5
164 Összesen ^{b)}	"	—	—	1.311·7	1.311·6	1.324·4	1.372·0	1.374·3	1.379·9	1.382·5	1.388·3	1.388·3
165 A 33 legn. vidéki pénzügyint. betéttállománya	"	26·5	26·6	104·7	104·7	105·4	102·2	103·4	103·6	104·5	105·6	105·6
Tőzsde:												
166 Részvényindex ¹⁾	1926 = 100	98·6	130·6	115·4	115·3	115·4	118·5	121·7	127·2	136·4	138·7	138·7
167 Eladott részvény	szám	184.115	337.058	325.953	272.182	247.091	241.983	170.154	379.957	185.508	299.126	299.126
168 Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	10·9	25·4	27·0	19·3	17·4	19·3	13·1	25·5	13·7	25·2	25·2
Hitelbiztonság:												
169 Csőd ²⁾	szám	3	4	2	5	—	9	4	6	3	3	3
170 Magán- és kényszeregyesség ²⁾	"	62	59	52	55	59	40	50	45	38	33	33
171 Össz. új fizetésképtelenségek Magyarorsz.	"	65	63	54	60	59	49	54	51	41	36	36
Ebből:												
172 Új fizetésképtelenség Budapesten . . .	"	18	20	17	12	15	9	26	20	16	18	18
173 Magán- és kényszeregyesség (aktíva	1.000 P	1.092	1.053	730	628	711	595	650	1.832	620	367	367
174 Magyarországon (passzíva	"	1.710	1.796	1.172	1.104	1.248	942	1.260	2.662	1.317	747	747
175 Magán- és kényszeregyesség (aktíva	"	441	477	369	161	181	251	417	594	275	249	249
176 Budapesten (passzíva	"	689	849	537	342	354	361	856	1.067	526	524	524
177 Óvatolt váltók Magyarországon	szám	3 371	2.975	2.516	2.524	2.942	2.974	2.857	3.163	3.124	3.249	3.249
178 Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	1.721	1.505	1.374	1.254	1.665	1.704	1.382	1.667	1.541	1.377	1.377
179 Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.401	1.365	1.093	1.147	1.326	1.354	1.278	1.364	1.432	1.548	1.548
180 Zálogházi forgalom:	1.000 P	857	824	797	667	1.008	1.013	783	862	788	678	678
181 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	227	245	233	246	254	256	255	259	235	234	234
182 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 P	4.745	4.942	4.662	4.949	5.029	5.189	5.200	5.110	4.756	4.740	4.740
183 Zalogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	215	241	220	240	229	244	217	237	241	256	256
184 Zalogkiváltás Budapesten	1.000 P	4.583	4.897	4.629	4.680	4.525	4.881	4.508	4.807	4.725	5.068	5.068
185 Zalogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.261	1.267	1.293	1.305	1.343	1.365	1.359	1.337	1.337
186 Zalogálladék Budapesten	1.000 P	—	—	25.872	26.142	26.646	26.954	27.646	27.948	27.980	27.651	27.651
187 Kényszerárverésre került Budapesten . .	tétel	6.872	7.779	6.751	7.871	7.769	7.812	7.266	9.305	7.539	9.277	9.277

¹⁾ Csak 18 részvény alapján számítva. — ²⁾ Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. —
^{a)} Az 1936. évi május havától közölt új sorozat a Pénzügyintézeti Központ kötelekébe tartozó budapesti pénzügyintézeteknél elhelyezett betéttállományt jelzi.

			1937							Unités	Désignation	
október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet			
1.35	1.40	1.45	1.60	2.00	2.10	1.70	1.75	1.60	1.65	1 kg, en pengés	Cuivre	141
0.55	0.60	0.65	0.83	1.00	0.95	0.78	0.70	0.65	0.70	"	Plomb	142
6.00	6.20	6.50	6.50	6.80	7.80	6.80	6.80	6.50	6.50	"	Étain	143
Monnaie et crédit.												
74.8	85.1	85.3	64.5	75.4	62.7	58.6	79.4	85.3	.	1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État . . .	144
67.3	64.1	66.6	70.5	67.5	60.1	64.7	65.3	71.6	69.8	"	Dépenses brutes de l'État (prév. budg.) .	145
Banque Nationale de Hongrie :												
427.4	402.2	486.4	414.6	418.3	417.1	435.3	420.6	437.5	459.6	1,000.000 p	Circulation des billets de banque . . .	146
507.7	507.8	535.1	474.8	461.8	450.8	421.0	405.2	409.0	398.4	"	Effets escomptés et avances	147
Encaisse métallique :												
78.9	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	1,000.000 p	Or	148
35.7	31.5	42.4	44.4	46.6	47.4	48.5	51.1	53.9	56.4	"	Devises et monnaies	149
119.8	122.4	132.6	138.0	140.8	141.1	141.9	144.9	146.3	147.1	"	Total	150
24.4	24.4	24.1	26.9	27.6	28.2	28.5	29.3	29.8	30.5	%	Proportion de la couvert. métallique . .	151
4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	"	Taux d'escompte	152
4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	"	Taux d'effets de commerce de premier ordre	153
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois . .	154
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à vue	155
Effectif des dépôts :												
Dépôts d'épargne :												
107.7	109.1	107.6	113.2	119.5	118.3	119.2	120.6	118.0	119.4	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	156
572.7	576.0	602.7	602.5	605.1	605.1	605.6	604.6	619.7	623.5	"	Etablissem. membres de V.I. C. S. F. ³⁾	157
680.4	685.1	710.3	715.7	724.6	723.4	724.8	725.2	737.7	742.9	"	Total	158
Dépôts en compte courant :												
48.0	49.7	52.0	46.5	50.0	47.5	45.1	51.0	50.2	49.1	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	159
647.4	643.0	630.9	628.4	637.0	637.6	641.7	644.8	639.0	638.3	"	Etablissem. membres de V.I. C. S. F. ³⁾	160
695.4	692.7	682.8	674.8	687.0	685.1	686.8	695.8	689.2	687.4	"	Total	161
Ensemble des dépôts :												
155.8	158.9	159.6	159.7	169.5	165.8	164.2	171.7	168.1	168.4	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	162
1.220.0	1.218.9	1.233.5	1.230.9	1.242.2	1.242.7	1.247.4	1.249.3	1.258.8	1.261.9	"	Etablissem. membres de V.I. C. S. F. ³⁾	163
1.375.9	1.377.8	1.393.1	1.390.5	1.411.7	1.408.5	1.411.6	1.421.0	1.426.9	1.430.3	"	Total	164
104.3	105.4	109.7	109.5	110.2	111.4	108.8	109.3	111.3	110.9	"	Dép. dans les 33 princip. établ. de c. de prov.	165
Bourse :												
155.1	153.9	160.0	170.7	183.3	185.5	155.3	146.4	159.8	175.9	1926 = 100	Indice d'actions ¹⁾	166
675.578	687.219	302.394	393.122	516.478	672.459	700.371	517.154	197.578	324.841	nombre	Actions vendues	167
51.6	46.0	27.7	33.0	41.0	42.6	44.7	32.9	15.5	22.5	1,000.000 p	Montant des livraisons et des acceptations	168
Sécurité du crédit :												
3	4	4	5	6	4	4	3	6	—	nombre	Faillites ²⁾	169
59	62	88	92	62	55	68	44	48	41	"	Concordats privés et judiciaires ²⁾ . .	170
62	66	92	97	68	59	72	47	54	41	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie . .	171
Dont :												
20	29	26	31	20	19	23	13	18	12	"	Nouvelles insolvabilités à Budapest	172
1.866	1.449	1.330	1.488	1.035	2.338	1.905	528	483	708	1.000 p	Concord. privés et judiciaires (actifs	173
2.835	2.425	2.592	2.674	1.677	3.013	3.212	917	834	1.146	"	en Hongrie (passifs)	174
1.095	902	479	865	427	425	1.295	200	183	417	"	Concord. privés et judiciaires (actifs	175
1.525	1.623	1.143	1.531	692	879	1.877	407	295	681	"	à Budapest (passifs)	176
3.317	3.108	3.013	2.748	2.499	2.757	2.738	2.865	2.902	2.923	nombre	} Lettres de change protestées en Hongrie	177
1.519	1.882	1.172	1.799	1.249	1.077	1.283	1.535	1.276	1.703	1.000 p		178
1.547	1.583	1.505	1.357	1.340	1.419	1.311	1.445	1.381	1.228	nombre	} Lettres de change protestées à Budapest	179
748	1.270	612	1.083	654	615	639	919	755	806	1.000 p		180
Mouvement des monts-de-piété :												
244	238	233	262	232	249	265	265	262	256	1.000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	181
5.045	4.799	4.747	5.138	4.748	5.107	5.226	5.351	5.476	5.209	1.000 p		182
293	240	247	227	220	255	241	243	243	252	1.000 reconn.	} Dégagem. " " " "	183
5.948	4.997	5.101	4.872	4.633	4.959	4.676	4.817	4.964	5.020	1.000 p		184
1.288	1.287	1.273	1.307	1.139	1.313	1.337	1.359	1.378	1.382	1.000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	185
26.749	26.551	26.194	26.462	26.577	26.725	27.276	27.810	28.322	28.510	1.000 p		186
8.464	7.348	4.289	9.452	8.810	7.260	7.478	6.979	8.496	7.372	reconnais.	Ventes par contrainte aux m.-d.-p. de Bpest	187

¹⁾ Seulement d'après les cours de 18 actions cotées en ce moment. — ²⁾ Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — ³⁾ A partir de mai 1936, série relative aux dépôts placés dans les établissements budapestois membres de l'Institut Central des Sociétés Financières.

A forgalomban lévő bankjegyek mennyisége július hóban idényszerűleg megduzzadt. A bankjegyek állománya 22·1 millió pengővel 459·6 millióra emelkedett, a mult évihez képest pedig, a konjunktúrális helyzetnek megfelelően, igen jelentős, 133 millió pengős növekedés következett be. Az elmúlt konjunktúraciklus legjobb esztendejében, 1929 július havában a jegyforgalom 490 millió pengőre rúgott. A leszámított váltók és közraktári zálogjegyek állománya az előző havi 409 millióról 398·4 millióra esett s a mult évinél is 77·8 millió pengővel állott alacsonyabban. A Magyar Nemzeti Bank aranytartaléka változatlanul 84·1 millió pengő volt. A devizák és valuták állományának 2·5 millió pengős gyarapodása folytán azonban az érckészlet 147·1 millió pengőre emelkedett s ezzel elérte az idei legmagasabb állását. Egy év leforgása alatt az érckészlet 34·4 millió pengővel gyarapodott.

Betétállomány. A betétállomány továbbra is stagnál. Emellett tanuskodik az a körülmény, hogy a Postatakarékpénztárnál és a PK budapesti intézeteinél elhelyezett betétállomány egy hó leforgása alatt elenyészően csekély mértékben, mindössze csak 3·4 millió pengővel gyarapodott s a hó végén összesen kereken 1·430 millió pengőt tett. A takarékbetétek állományában bekövetkezett 5·2 millió pengős gyarapodást lerontotta a folyószámlabetétek állományában létrejött 1·8 millió pengős hanyatlás.

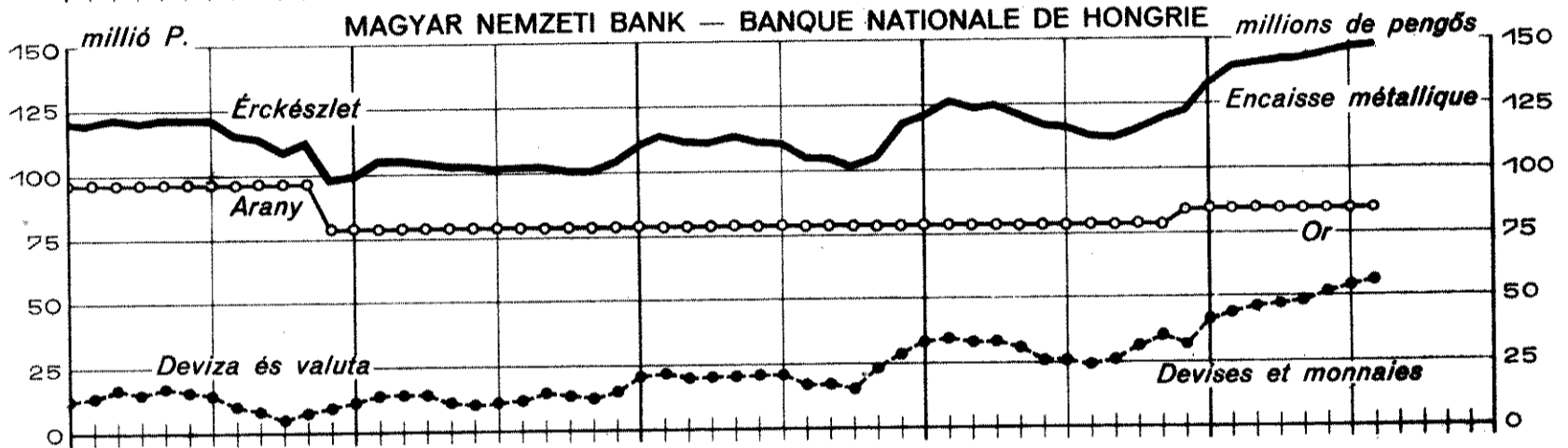
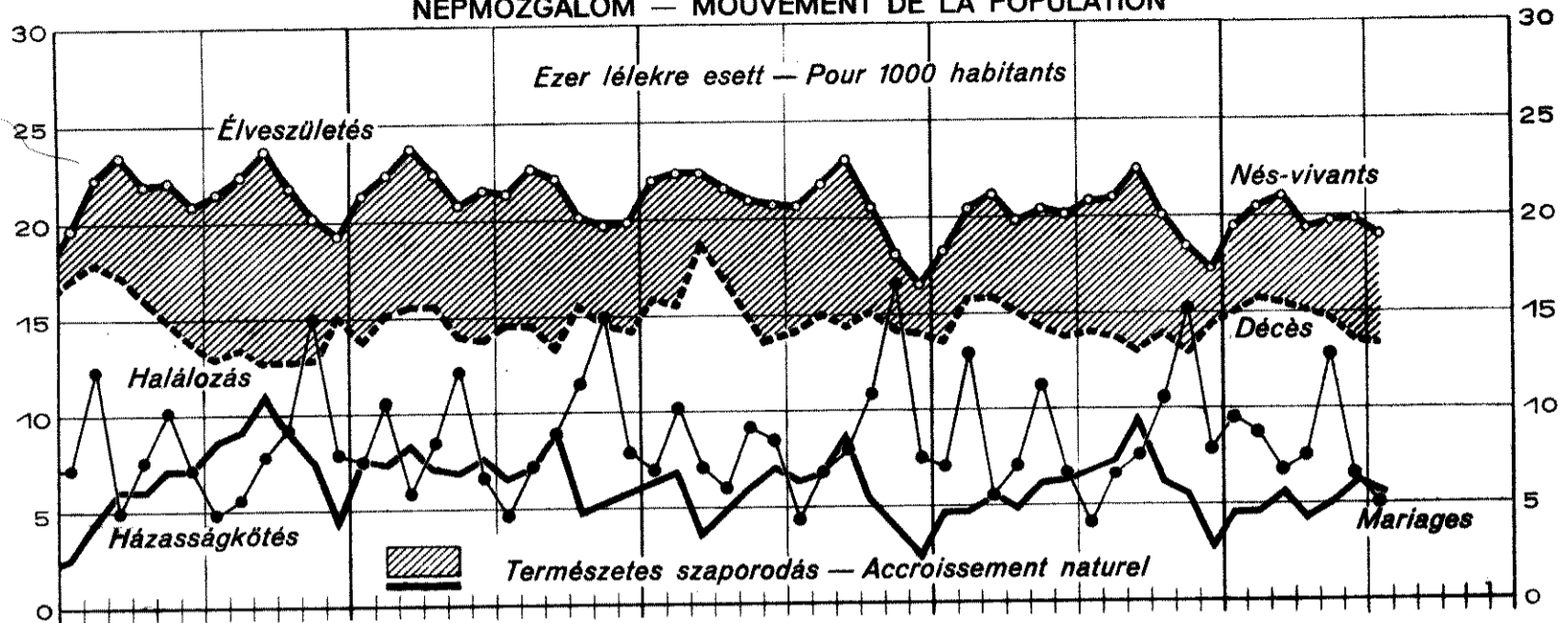
Tőzsde. A budapesti értéktőzsdén az április, május és június hónapokban bekövetkezett árfolyamhanyatlásokat július hóban javulás váltotta fel, mely minden egyes értékkategóriára kiterjedt, s jelentős arányokat öltött. A bekövetkezett javulás a 18 részvény hóvégi árfolyamaiból az 1926 = 100 bázisra számított hivatalos részvényindexet 16·1 -ponttal emelték, úgyhogy a hó végén az index 175·9-en állott s ekkor már csak 9·6 pont választotta el a márciusi tetőponttól. Július hóban a tőzsdei forgalom is megélnéült s közel 325 ezer darab részvény cserélt kezét az előző havi 198 ezerrel szemben. A szállítások és átvételek összege 22·5 millió pengőt tett, 7 millióval haladva meg az előző havit.

Hitelbiztonság. Az új gazdasági fellendülésben a hitelbiztonság még mindig kielégítő s egyáltalában nem mutatkoznak olyan tünetek, amelyek a pénzpiaci feszültségre s ezzel kapcsolatban a hitelbiztonsági viszonyok megromlására engednének következtetni. A hitelbiztonsági viszonyok az év eddig lefolyt szakában a tárgyalt hóban voltak a legkedvezőbbek, mert csődeset egyetlenegy sem fordult elő, a fizetésektelenségek száma is csak mindössze 41 volt, 13-mal kevesebb, mint az előző hóban és 10-zel kevesebb, mint tavaly. A magán- és kényszeregyességek száma is, mely 41-et tett, úgy a megelőző havihoz, mint a mult évihez képest hanyatlást mutat. A magán- és kényszeregyességek passzívájainál alig valamivel több, mint 310 ezer pengős növekedés mutatkozik, de a passzívák összege a mult évinek felét sem érte el. Az óvatolt váltók száma ugyan az egy hó előttihez képest aránylatilag emelkedett (+0·7%), a mult évihez képest azonban 7·6%-os csökkenés mutatkozik. Az óvatolt váltók összegénél 427 ezer pengős növekedés jött létre, a mult évivel szemben azonban csak 36 ezer pengős többlet mutatkozik. Az 1·7 millió pengőt kitevő váltóóvási összeg azonban az adott viszonyokhoz képest nem mondható magasnak.

Zálogházi forgalom. Az április, május és június hónapokban aránylag magas szinten mozgó zálogfelvételek száma július hóban visszaesett. Összesen 256 ezer tétel került elzálogosításra, az előző havi 262 ezerrel és a mult évi 259 ezerrel szemben. A folyósított kölcsön összege 5·2 millió pengőt tett, mely kereken 270 ezer pengővel volt kisebb az előző havinál. A zálogkiváltások ugyan erőteljesebbek voltak az előző havinál, de azok összege a zálogfelvételek összegét nem érte el s így a zálogálladék tovább emelkedett s 28·5 millió pengőt tett, ami az év eddig lefolyt hónapjaiban maximumot jelez. A tárgyalt hó folyamán 7·372 tétel került kényszerárverésre, 124-gyel kevesebb, mint az előző hóban és 1·933-mal kevesebb, mint tavaly.

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

NÉPMOZGALOM — MOUVEMENT DE LA POPULATION

TŐZSDE — BOURSE

